

[SUOMEN TALOUDELLINEN TILAA]

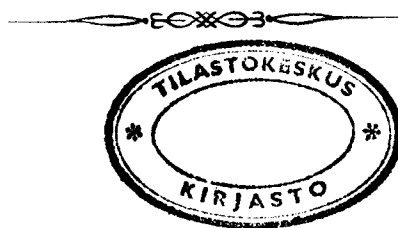
SUOMENMAAN VIRALLINEN TILASTO.

II.

Kolmas Jakso.

Yleinen katsaus Suomen Taloudelliseen tilaan
vuosina 1871—1875.

(Exposé de la situation économique de la Finlande 1871—1875).

14944

HELSINGISSÄ,

Keisarillisen Senatin kirjapainossa, 1879.

Sisältö.

Tilastollisen Toimiston alamaainen kertomus Suomen taloudellisesta tilasta vuosina 1871—1875.

Tekstiä (sivv. 3—93).

1. Johdanto.	Siv.
Pinnan-ala	3.
Hallinnollinen ja la'inkäytännöllinen y. m. jako	5.
Yleisiä ilman-alan suhteita	8.
2. Väkiluvunsuhteita.	
Koko väkiluku ja väenlisääntyminen	9.
Kirkonkirjoihin ja henkikirjoihin pantu väkiluku	11.
Kaupunkien väkiluku	13.
Syntyneet ja kuolleet	14.
3. Elinkeinot.	
Maanviljelys	15.
Karjanhoito	24.
Metsänhoito	31.
Metsästys ja kalastus	36.
Koti- ja käsiteollisuus	38.
Vuorityö	41.
Vapriikit, Käsityötehtaat ja Hantvärkit	43.
Paloviinanvalmistus	49.
Kauppa	51.
Yhdistysneuvot	54.
Merenkulku	57.
4. Kameraalitoimi, rahaliike ja lainalaitokset.	
Kruunun tulot	60.
Luku talonsavuja, perinnöksi-ostoja y. m.	63.
Isojaot	66.
Rahaliike ja lainalaitokset	66.
5. Yhteiskunnallisia ja Kunnallisia oloja.	
Opetuslaitokset ja kansansivistys	74.
Terveydenhoito	81.
Vakuutuslaitokset	82.
Säästöpankit	85.
Vaivashoito	87.
Vankien hoito	90.
Uusia rakennuksia	92.

Table des matières.

Rapport du bureau de statistique sur la situation économique de la Finlande pendant la période quinquennale de 1871 à 1875.

Texte (pages 3—93).

1. Introduction.	Pag.
Superficie	3.
Divisions du pays	5.
Climat	8.
2. État et mouvement de la population.	
Accroissement de la population	9.
Population legale et population inscrite dans les registres des paroisses	11.
Population des villes	13.
Naissances et décès	14.
3. Agriculture, industrie et commerce.	
Agriculture	15.
Elevage des bestiaux	24.
Economie forestière	31.
Chasse et pêche	36.
Industrie domestique	38.
Industrie minière	41.
Fabriques, manufactures et métiers des artisans	43.
Fabrication de l'eau de vie	49.
Commerce	51.
Communications	54.
Navigation	57.
4. Finances, banques et établissements de crédit.	
Revenus de l'État	60.
Nombre des propriétés rurales, rachats censuels	63.
Partage des terres	66.
Circulation de l'argent, institutions de crédit	66.
5. Renseignements sur l'état social et communal.	
Enseignement public	74.
Hygiène publique	81.
Sociétés d'assurance	82.
Caisses d'épargne	85.
Soins des pauvres	87.
Prisons	90.
Nouvelles constructions	92.

Tauluja (sivv. 95—153).	Siv.
1. Suomen kirkonkirjoihin ja henkikirjoihin pantu väestö vuodelta 1875 verrattuna toinen toiseensa	96.
2 a). Väestö jaettuna ikäluokkain suhteen 31 p. Joulukuuta 1875	101.
2 b). Väkiluku v. 1875 jaettuna siviilisäädyn mukaan, läänittäin	102.
3. Ilmoitettu vuotinen sadonmäärä	104.
4. Taulu, joka osottaa, missä suhdassa jyvien tuonti Suomeen oli jyvien vientiin Suomesta vuosina 1871—1875	106.
5. Taulu, joka osottaa kruununmetsäin jaon ja pinnan-alan vuoden 1875 lopulla	108.
6. Taulu, joka näyttää, kuinka paljon metsäntuotteita on ulosviety Suomesta vuosina 1871—1875	109.
7. Erinäisten metsästyksen ja kalastuksen tuotteen ulosvienti	109.
8. Katsaus raudanvalmistukseen Suomessa vuosina 1871—1875	110.
9. Jalojen ja epäjalojen metallien Tuonti Suomeen ja Vienti Suomesta vuosina 1871—1875	112.
10. Ilmoitettu työntekijämäärä vapriikeissa ja käsitehdaslaitoksissa Suomen kaupungeissa 1871—1875	113.
11. Seikkaperäinen luettelo ilmoitetuista erilaisista vapriikeista ja käsitehdaslaitoksista 1871—1875	114.
12. Luku hantvärkkäreitä ja niiden apulaisia 1871—1875	122.
13. Seikkaperäinen luettelo ilmoitetuista erinäisistä hantvärkkilajeista	123.
14 a). Käymässä olevia vapriikeja ja käsitehdaslaitoksia, niiden työntekijämäärä ja valmistuksen-arvo sekä niiden käyttämiseksi annettuja lainoja yleisistä varoista, 1861—1875	125.
14 b). Luku vapriikeja ja käsitehtaita itsekussakin kaupungissa sekä niiden työntekijämäärä ja valmistuksen arvo, vuonna 1875	126.
15. Kaupunkien väkiluku ja kauppalike 1875	127.
16 a). Summittainen katsaus liikkeesen Suomen Valtionrautateilla 1871—1875	128.
16 b). Valtionrautateiden tulot kuukausittain 1871—1875	130.
17. Itsekunakin vuonna velottujen kruunun-ulostekojen sekä maksamatonten rästien summat 1871—1875	131.
18. Veroja maasta ja tiloista maalla	132.
19. Luku savuja ja manttaalia itsekussakin maaseurakunnassa 1875	133.
20. Suomen Hypoteekki-yhdistyksestä ulkona olevien lainojen lukumäärä sekä näiden yhteenlaskettu suuruus	151.
21. Suostuntaveron määrä 1871—1875	152.
Vertaileva taulu rahoista, mitoista ja painoista	154.

Tableaux (pages 95—153).	Pag.
1. Population de la Finlande en 1875 par bailliages	96.
2 a). Population par âges le 31 Dec. 1875.	101.
2 b). Population par état civil en 1875	102.
3. Rendement des récoltes	104.
4. Table comparative de l'importation et de l'exportation du blé	106.
5. Etendue des forêts de l'Etat.	108.
6. Exportation des produits des forêts	109.
7. Exportation des produits de la chasse et de la pêche.	109.
8. Fabrication de fer	110.
9. L'importation et l'exportation des métaux en 1871—1875	112.
10. Nombre des ouvriers des fabriques en Finlande 1871—1875	113.
11. Spécification des fabriques et des manufactures	114.
12. Nombre d'artisans en Finlande	122.
13. Spécification des métiers des artisans	123.
14 a). Fabriques et Manufactures en activité 1861—1875	125.
14 b). Fabriques et manufactures dans chaque ville en 1875	126.
15. Population et commerce des villes en 1875	127.
16 a). Les chemins de fer de l'Etat. Mouvement 1871—1875	128.
16 b). Les chemins de fer de l'Etat. Recettes par mois	130.
17. Montant des contributions directes au profit de l'Etat et les restes pendant les années 1871—1875	131.
18. Impôt foncier	132.
19. Nombre des propriétés rurales et la classification des terres	133.
20. Le montant des prêts de la Société Hypothécaire données aux agriculteurs	151.
21. Montant de l'impôt sur les revenus en 1871—1875	152.
Tableau comparatif des monnaies, mesures et poids	414.

Oikaistavia.

Siv 13, riv. 9 ylhäältä	seisoo: 8,677	lue: 8,679
„ 61, „ 3 alhaalta	„ n:o 19	„ n:o 21
„ 141, „ 14 „	„ Lappee	„ Lape

Alamainen kertomus

Suomen taloudellisesta tilasta vuosina 1871—1875, jonka kertomuksen Tilastollinen Toimisto on tehnyt Kuvernöörien ja muiden hallinnollisten virkakuntain ja laitosten asiassa antamien tietojen johdolla.

Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa

**Tilastolliselta Toimistolta,
alamaisimmasti.**

Sittekun kaikki Kuvernöörit ovat antaneet Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisten kirjeitten johdosta 27 p:ltä Heinäkuuta 1842 ja 2 p:ltä Heinäkuuta 1853 annettavat alamaiset kertomuksensa eri läänien tilasta ja hoidosta vuosina 1871—1875, Tilastollinen Toimisto nyt Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen käskyn mukaan saapi alamaisimmasti esiin tuoda sen yhteenvedon sekä näistä että muista hallinnollisten virkakuntain ja laitosten kertomuksista, joka ennen tavallisella tavalla on ollut Tilastollisen Toimiston suoritettava.

Vuodet 1871—1875 ovat viimeinen viiden vuoden aikakausi, jolta ensinmainitut kertomukset vielä ovat toimitetut vanhan mallin mukaan, joka ei ainoastansa sallinut mitä erilaisinta aineen suoritustapaa, vaan myös jätti tilastollisten tietojen valikoimisen mielivaltaiseksi. Ne vaikeudet, jotka välttämättömästi kohtaavat erilaatuisen aineiston kokoonpanemista, ovat niin muodoin tässäkin työssä löytyneet eivätkä ole voineet olla vaikuttamatta itse esitykseen, jolta ilmoituksia ja numerotietoja useista sangen tärkeistä oloista sen vuoksi vieläkin täytyy puuttua. Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Julistuksen johdosta 16 p:ltä Tammikuuta 1877 Kuvernöörien kertomukset tämän viisivuotisaikakauden alusta alkaen kuitenkin ovat tehtävät uusien, taulunmuotoon laitettuin kaavain mukaan, joten ne eivät ainoastansa tule saavuttamaan kauvan kaivattua keskinäistä yhtämukaisuutta, vaan myös saavat verrattain tarkemman ja täydellisemmän aineiston noista kruununpalvelijain ja kunnallislautakuntain kautta säädetyllä tavalla kootuista perustiedoista. Tähän katsoen sekä tehdäksensä edelleen tapahtuvaa yleiskatsausta Suomen taloudelliseen edistymiseen helpommaksi, on Tilastollinen Toimisto pitänyt sopivimpana että jo tämä kertomus kuta kuinkin mahdollista seuraisi äskenmainitussa Armollisessa Julistuksessa määrättyä suunnitelmaa ja järjestysjaksoa, semminkin kun se ei erittäin paljo eroa kahdelta edelliseltä viisivuotisaikakaudelta tehtyjen tilastollisten yhteenvedojen rakennuksesta.

1. Johdanto.

Pinnan-ala. Viimeinen Suomen pinnan-alan laskeminen toimitettiin vuonna 1870 Maanmittauksen Ylihallituksen kautta sen silloin tekeillä olevan suuren yleisen kartan johdolla, joka vuonna 1873 täydellisenä ilmaantui painosta. Tämän laskun johtopäätökset, jotka jo otettiin edellisen viisivuotisaikakauden alamaiseen kertomukseen, eivät ole minkään sittemmin tapahtuneen mittauksen kautta tulleet muutetuiksi. Niitä voipi kuitenkin vaan katsoa likimääräisiksi ja niiden kai täytynee edellensä jäädä semmoisiksi, kunnes maamme kokonaisuudessaan on topografillisesti tutkittu ja kartoitettu. Vastamainitun laskun mukaan Suomi nykyisten rajojensa sisällä käsittää kaikkien saarten ja järvien, paitsi Laatokan, kanssa 74,982,312 geometrillistä tynnyrin-alaa eli 323,998 neliövirstaa. Eri läänien suhteen tämä pinnan-ala jakaantuu seuraavalla tavalla:

	<i>Superficie en</i>			
	Geometrillistä tynnyrin-alaa.	Neliövirstaa. <i>Verst's carrés.</i>	Maantieteellistä neliöpeninkulmaa. <i>Milles d'Allemagne.</i>	Neliökilometeriä. <i>Kilom. carrés.</i>
Uudenmaan lääni	2,387,450	10,316	214,07	11,789,9
Turun ja Porin ,,	4,974,456	21,495	446,05	24,565,2
Hämeenlinnan ,,	4,471,429	19,321	400,94	22,081,1
Wiipurin ,,	7,259,568	31,369	650,95	35,849,7
Mikkelin ,,	4,634,228	20,024	415,54	22,885,1
Kuopion ,,	9,061,895	39,156	812,56	44,750,1
Waasan ,,	8,428,608	36,420	755,77	41,622,8
Oulun ,,	33,764,678	145,897	3,027,60	166,739,1
Summa	74,982,312	323,998	6,723,48	370,283,0

Kun vanhastaan on ollut tapa laskea maamme pinnan-alaa maantieteellisissä neliöpeninkulmissa, on läänien suuruus tässä ylhäällä myös ilmoitettu sekä tämän että nykyänsä yleisemmin käytetyn kilometer-mitan mukaan.

Eräässä edellisessä vih'ossa ("Suomenmaan Wirallinen Tilasto III, Aineita Suomen maanviljelystilastoon") löytyi laveampi kertomus Suomen pinnan-alan suhteista, mikäli nämät nähdään Maanmittauksen Ylihallituksessa olevista pitäjänkertomuksista, jotka viimeksimainitut kuitenkin perustuvat eri aikoina valmistuneisiin, enemmän tai vähemmän epätäydellisiin erityiskarttoihin ja alanlaskuihin. Mainitun kertomuksen mukaan kuivan maan, soiden ja rämeiden sekä jokien, järvien ja sisävesien, paitsi Laatokan, pinnan-ala teki:

	Kuivaa maata. <i>Terrain ferme.</i>		Soita ja rämeitä. <i>Marais et tourbières.</i>		Vettä. <i>Lacs.</i>	
	Geometrillistä tynnyrin-alaa.	Vastaavaa maantieteellistä neliöpeninkulmaa.	Geometrillistä tynnyrin-alaa.	Vastaavaa maantieteellistä neliöpeninkulmaa.	Geometrillistä tynnyrin-alaa.	Vastaavaa maantieteellistä neliöpeninkulmaa.
Uudenmaan lääni	2,046,990	183,5	145,906	13,1	152,233	13,6
Turun ja Porin ,,	3,932,693	352,6	607,165	54,4	236,587	21,2
Hämeenlinnan ,,	2,968,555	266,2	471,619	42,3	648,859	58,2
Wiipurin ,,	4,544,448	407,4	1,747,582	156,6	780,262	69,6
Mikkelin ,,	2,566,956	230,1	837,905	75,1	1,277,252	114,5
Kuopion ,,	4,655,446	417,4	2,605,956	233,6	1,395,556	125,1
Waasan ,,	4,445,385	398,6	2,981,110	267,3	654,638	58,7

Kun suurin osa Oulun läänin ei ole geometrillisesti mitattu ja tiedot siitä niin muodoin vaan ovat osaksi täydellisiä, ei ole tätä läänin otettu ylläseisovaan laskuun. Muiden läänien summat perustuvat, kuten mainittiin, eri aikoina tapahtuneisiin kylän- ja tilanmittauksiin ja ilmoittavat, jos etsitään kaikkien näiden mittausten suurettieteellistä keskimääräistä vuotta, lähinnä vuoden 1806 oloja. Sitten Suomen kuiva maa epäilemättä on kanava- ja koskenperkaustöiden sekä soiden ja rämeiden ojittamisen kautta suuresti lisääntynyt. Siinä maanviljelytiedustuksessa, joka Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen käskyn mukaan toimitettiin Uusmaan läänissä vuonna 1875, läänin viljelemättömän soiden ja rämeiden ala huomattiin olevan ainoastansa noin 48,700 tynnyrin-alaa eli vähän enemmän

kuin kolmannen osan ylhäällä ilmoitetusta summasta. Muissa harvemmin asutuissa lääneissä suot ja rämeet epäilemättä ovat niin ikään melkeästi vähentyneet, vaikk'ei luultavasti samassa korkeassa määrässä. Paitsi sitä järvenlaskut ja järventyhennykset myös puolestaan ovat kartuttaneet Suomen kuivaa maata vesi-alan kustannuksella.

Nyt mainitut seikat osottavat, että Suomen pinnan-alan suhteet ovat, maamme ulkopuolisista rajoista huolimatta, aikojen kuluessa joutuneet sangen suurten muutosten alaisiksi. Varsin hauskaa olisi ollut tarkemmin voida seurata näiden muutosten menoa sekä ilmoittaa niiden valloitusten suuruutta, joilla Suomen maa-ala, tämän sanan varsinaisessa merkityksessä, siten on kunkin viisivuotisaikakauden kuluessa enentynyt. Paitsi seuraavia yhteydessä maanviljelysolojen kanssa mainittuja tietoja soiden ja rämeiden viljelytöistä, kuin myös niitä ilmoituksia, jotka löytyvät tie- ja vesiyhdistysten Ylihallituksen vuosikertomuksissa, puuttuu kuitenkin tästä kaikkia tarkempia tietoja. Ylläolevat vanhemmat pinnan-alan tiedot ynnä nyt tehtyjen viittausten kanssa osottanevat sentään tarpeeksi, että Suomessa sen nykyisten rajojen sisällä vielä löytyy monta sataa neliöpeninkulmaa viljeltävää maata. Jos maanviljelytiedustus pantaisiin toimeen muissakin lääneissä, tulisi ei ainoastansa jo tapahtuneiden suo- ja rämelaskujen pinnan-ala, vaan myös se ala maattamme, jota ei vielä ole kuivattu, tarkemmin tunnetuksi.

Hallinnollinen ja la'inkäytännöllinen y. m. jako. Maamme hallinnollisessa jaossa ei ole viisivuotisaikakauden 1871—1875 kuluessa mitään muita muutoksia tapahtunut, kuin että Armollisen määräyksen johdosta uusia nimismiehenpiirikuntia on laitettu Ylä-Satakunnan keskikihlakuntaan Turun ja Porin lääniin, Jääsken kihlakuntaan Wiipurin lääniin sekä Rautalammin kihlakuntaan Kuopion lääniin, jota vastoin sen sijaan Raasporin länsikihlakunnasta Uusmaan läänistä yksi nimismiehenvirka tarpeettomana on lakkautettu. Sen ohessa uudesta järjestettiin Keisarillisen Senatin kirjeen mukaan 13 p:ltä Lokakuuta 1874 nimismiehenpiirit Helsingin kihlakunnassa sillä tavoin, että ne tulivat lähempään yhtämukaisuuteen kunnallisen ja kirkollisen jaon kanssa. Näiden muutosten johdosta nousivat koko maan nimismiehenpiirit, jotka vuoden 1871 alussa tekivät 249, vuoden 1875 lopussa 251:een. Läänien ja kihlakuntain lukumäärä ja rajat pysyivät aikakauden kuluessa muuten muuttamatta, paitsi että Armollisten käskykirjeiden mukaan 23 p:ltä Tammikuuta 1870 ja 20 p:ltä Helmikuuta 1872 vähempi rajanjärjestys viimeksimainittuna vuonna toimitettiin Kuopion, Mikkelin ja Waasan läänien välillä, jonka johdosta muutamat kylät ja yksinäiset tilat Pieksänmäen, Kangasniemen ja Wiitasaaren pitäjissä molemmissa jälkimäisissä lääneissä määrättiin ensinmainittuun kuuluviksi.

Mitä la'inkäytännölliseen jakoon tulee on Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Julistuksen johdosta 25 p:ltä Maaliskuuta 1872 sekä Keisarillisen Senatin kirjeitten johdosta 3 p:ltä Lokakuuta 1873 ja 24 p:ltä Toukokuuta 1874 tuomiokuntain luku maassamme enentynyt 57:stä 59:ään ja kärjäkuntain luku 214:stä 216:een. Siihen katsoen että vuodesta 1870 Turun ja Porin sekä Hämeenlinnan läänien väliset rajat ovat muutetut, tehtiin Satakunnan ja Ylä-Satakunnan ylipuolisesta tuomiokunnasta kolme uutta tuomiokuntaa, nimittäin Ruoveden, Pirkkalan ja Ikaalisten, joista kaksi ensinmainittua kokonansa joutui Hämeenlinnan ja viimeksimainittu Turun ja Porin lääniin. Näiden tuomiokuntain järjestämisessä otettiin myös tarkka vaari kunnallisesta jaosta, jonka johdosta osia samasta kunnasta ei enään, kuten ennen oli ollut laita, erotettu eikä pantu eri tuomiopiiriin kuuluviksi, vaan aina yhdistettiin yhteisiksi kärjäkunniksi. Samaa peri-ajatusta noudatettiin myös Raasporin itäisen, Porvoon, Iitin ja Kymin tuomiokuntain uudesta järjestämisessä, joittenka sijaan tehtiin viisi uutta tuomiokuntaa, nimittäin Lohjan, Helsingin, Mäntsälän, Porvoon ja Iitin.

Edellämainitut järjestämiset ovat tosin jossakin määrin tuottaneet lähempää yhtämukaisuutta maamme jaon välillä hallinnollisessa, la'inkäytännöllisessä ja kirkollisessa suhteessa, mutta useimmissa maan-äärissä vallitsee kuitenkin vielä tämän suhteen suuri erilaisuus. Vuoden 1875 lopulla Suomi oli jaettu seuraaviin erityisiin hallinto-alain lajeihin:

Divisions du pays.

	La'inkäytännöllinen jako. <i>Division judiciaire.</i>			Hallinnollinen jako. <i>Division administrative.</i>			Kirkollinen jako. <i>Division ecclésiastique.</i>									Lääni- lääkäri- piirikunta. <i>Districts des médecins.</i>
	Käräjäkunta. Sièges des trib.	Tuomiokunta Tribunaux des districts.	Raastuvu- otkeuksia. Tribunaux numéricaux.	Kaupungeita. Villes.	Kihlakunta. Bailliages.	Nimismiehen- piiriä. Districts des bas-officiers.	Provasti- kunta. Prévôtés.	Kirkkoherrakuntia. Paroisses.			Kirkkoseurak.:a. Congrégations.					
								Lutheri- laista.	Kreikalais- venäläisiä.	Ruomalais- katholisia.	Summa.	Lutheri- laista.	Kreikalais- venäläisiä.	Ruomalais- katholisia.	Summa.	
Uudenmaan lääni	4	6	20	5	4	24	5	28	1	1	30	46	1	1	48	4
Turun ja Porin „	5	9	42	6	10	48	8	66	1	—	67	122	1	—	123	9
Hämeenlinnan „	2	6	21	2	6	27	5	30	—	—	30	51	—	—	51	6
Wiipurin „	4	9	37	6	9	38	8	40	15	1	56	49	15	1	65	9
Mikkelin „	3	5	19	3	4	22	4	19	1	—	20	26	1	—	27	4
Kuopion „	2	9	23	2	6	26	3	20	4	—	24	37	4	—	41	6
Waasan „	7	8	27	7	6	32	6	45	1	—	46	89	1	—	90	6
Oulun „	4	7	27	4	6	34	6	38	—	—	38	71	—	—	71	7
Koko Suomi	31	59	216	35	51	251	45	286	23	2	311	491	23	2	516	51

Milloin samaan tuomiokuntaan kuuluu eri lääneissä sijaitsevia kuntia, on se tässä ylhäällä luettu siihen lääniin, jonka rajojen sisällä suurempi osa tuomiokuntaa löytyy. Samaa menetystä on myös noudatettu provastikuntain suhteen.

Ylläseisova taulu osoittaa, että vaikka jommoinkin yhtäläisyys lukumäärässä ja niin muodoin suuruudessaakin vallitsee toisella puolen tuomiokuntain, kihlakuntain ja provastikuntain sekä toisella puolen käräjäkuntain, nimismiehenpiirien ja kirkkoherrakuntain välillä, nämä kuitenkin vaan harvoin käyvät yhteen. Ne hankaluudet, jotka syntyvät tästä puuttuvasta yhtämukaisuudesta eri hallintopiirien välillä, ovat moninaiset, mutta tuntuvat varsinkin silloin kuin eri maaseutuun taloudellisia ja siveydellisiä oloja on määrä tarkemmin tutkia. Niin ovat esim. useat ulosteot ja yleiset verot, joita maan on suorittaminen, jaetut osittain kuntien, osittain käräjäkuntain, osittain kihlakuntain suhteen, jonka johdosta yhteisiä veropiirejä visseillä maarajoilla ylimalkain ei voi saada aikaan ja on mahdoton tyyskemmin verrata sen suorakohtaisen ja välillisen verokuorman määrää, joka on maan kannettava eri seuduissa. Samaten vaikeuttaa rikosten lukuisuuden ja siveydentilan tutkimista eri paikoissa se seikka, että väkiluvuntiedot eivät koske maan la'inkäytännölliseen, vaan ainoastansa sen kirkolliseen jakoon.

Sanottu, vanhemmista ajoista asti maan jaossa vallitseva erilaisuus ei sentään näy perustuneen mihinkään varsinaisesti eroavaisiin mielipiteisiin la'inkäytännöllisten ja hallinnollisten piirien suuruudesta ja väkiluvusta. Vuoden 1875 lopussa oli alhaalla seisovien piirien pinnan-ala keskimäärin seuraava:

	Tuomiokunta.	Kihlakunta.	Provastikunta.	Käräjäkunta.	Nimismiehen- piiri.	Kirkkoherra- kunta.
	N e l i ö v i r s t a a .					
Uudenmaan lääni	1,722,6	2,583,9	2,076,9	516,8	430,6	384,6
Turun ja Porin „	2,395,5	2,155,9	2,704,9	513,3	449,2	327,8
Hämeenlinnan „	3,183,1	3,183,3	3,821,5	909,5	707,4	636,9

	Tuomiokunta.	Kihlakunta.	Provastikunta.	Kärjäkunta.	Nimismiehenpiiri.	Kirkkoherrakunta.
	N e l i ö v i r s t a a .					
Wiipurin lääni	3,483,4	3,483,4	2,969,4	847,3	825,0	681,9
Mikkelin „	3,998,6	4,998,3	5,006,1	1,052,3	908,8	1,053,9
Kuopion „	4,348,3	6,522,4	13,052,1	1,701,5	1,505,2	1,957,8
Waasan „	4,536,0	6,048,0	6,070,0	1,344,0	1,134,6	809,3
Oulun „	20,806,0	24,273,7	24,316,2	5,394,2	4,283,6	3,839,4
Koko Suomi	5,481,4	6,341,2	7,030,8	1,497,2	1,288,5	1,113,4

Ylipäänsä tuomiokunnat ovat vähän pienemmät kuin kihlakunnat sekä nämät taas pienemmät kuin provastikunnat. On sentään laita toisinaan päinvastainenkin, kuten esim. Turun ja Porin läänissä, jossa tuomiokunnat ovat kihlakuntia isommat. Hämeenlinnan läänissä piirien molemmat lajit ovat keskimäärin yhtä suuret; mutta eivät kuitenkaan käy toinen toisensa kanssa yhteen.

Se suuri erilaisuus, joka vallitsee piirien alojen välillä pohjoisessa ja eteläisessä Suomessa, tasoittuu joksikin osaksi, kun katsotaan niiden väkilukua. Tämä teki viisivuotisaikakauden lopussa keskimäärin joka

	Tuomiokunnassa.	Kihlakunnassa.	Provastikunnassa.	Kärjäkunnassa.	Nimismiehenpiirissä.	Kirkkoherrakunnassa.	Kirkkoseurakunnassa.
Uudenmaan lääni	23,795	35,693	36,660	7,139	5,949	6,339	3,911
Turun ja Porin „	31,268	28,142	39,787	6,700	5,863	4,755	2,591
Hämeenlinnan „	31,717	31,717	40,450	9,062	7,048	6,742	3,966
Wiipurin „	30,099	30,099	32,546	7,321	7,129	5,161	4,446
Mikkelin „	31,888	39,860	40,694	8,391	7,247	8,142	6,031
Kuopion „	25,654	38,481	76,881	10,039	8,880	9,928	5,810
Waasan „	38,599	51,466	54,035	11,437	9,650	7,049	3,603
Oulun „	25,684	29,965	32,264	6,659	5,288	5,094	2,728
Koko Suomi	29,903	34,594	41,676	8,168	7,029	6,170	3,714
Maan väkirikkahimmassa .	49,858	67,205	129,446	31,345	20,193	31,857	30,793
Maan väkiköyhimmässä . .	7,099	7,099	7,099	430	430	510	216

Väkirikkahinten ja väestä köyhinten piirien vertaaminen toisiinsa ja koko Suomen suhteen laskettuihin keskimääriin lukuihin osottaa, että tässäkin suhteessa sangen suuri epätasaisuus vielä vallitsee maamme jaossa. Niinkuin ylhäällä muistutettiin, kuitenkin väestä köyhimmät piirit tavallisesti ovat samalla haavaa alaltaan laveimmat ja korvaavat siten jälkimäisessä katsannossa mitä niiltä puuttuu edellisessä. Lapinmaa on alaltaan suurin, mutta väkiluvultaan pienin tuomiokunta, jonka rajat tässä käyvät yhteen myös kihlakunnan ja provastikunnan rajojen kanssa. Mutta jos tämä maakunta, joka monesta syystä voidaan asettaa ulkopuolelle lukua, jätetään sikseen, jääpi kuitenkin tuo epätasainen piirinjakko muussa maassa sangen tuntuvaksi. Mynämäen tuomiokunnalla esim., joka käsittää neljä kärjäkuntaa, on 16,943 hengen väkiluku eli ainoastansa noin puolet siitä, mikä Ilmajoen kärjäkunnalla samannimisessä tuomiokunnassa on. Piikkiön kihlakunta on sekä väkiluvultaan että alaltaan vähempi kuin Kuopion nimismiehenpiiri, j. n. e.

Mainitut seikat näyttänevät, että maamme la'inkäytännöllisen ja hallinnollisen jaon yhtämukainen uudesta järjestäminen myös saisi tukea itselleen noista suurista eroituksista nyt olemassa olevien piirikuntain välillä.

Yleisiä ilman-alan suhteita. Viisivuotisaikakautta 1871—1875 on ylipäänsä häiritsemätöin aineellinen kehkiäminen ja edistyminen tehnyt merkilliseksi. Ei katovuodet eikä yleisemmät luonnonturmat ole sen kuluessa kohdanneet maata, joka osittain tästä syystä, osittain myös tavattoman edullisten kauppasuhteen johdosta lakkaamattoman rauhan kestäessä meidän maan-osassamme, nousi ennen, varsinkin äsken päästyihin koviin hätävuosiin katsoen, tuskin aavistetulle varallisuuden kannalle. Ilman-alan suhteet eri vuosina olivat ylimalkain terveydellisessä katsannossa suopeita. Maanviljelyksellekin ne eivät ylipäänsä olleet epämukaisia. Vuonna 1871 oli kylmä ja vähäluminen talvi sekä kolkko ja sateinen kevät. Hiukan ennen Juhannusta (18, 22 ja 23 p. Kesäkuuta) sattui kovia halloja, jotka panivat suurimman osan maata, mutta sen jälkeen tullut tavattoman lämmin kesä, Heinäkuun loppupuoleen saakka, ylösautti taas kasvullisuutta. Vuonna 1872 talvi oli lauha ja lyhyt, niin että höyrylaivankulku Helsingin ja Lyypekin välillä jo alkoi 23 p. Huhtikuuta. Kesä oli, kun jälkimäinen puolisko Kesäkuuta jätetään lukuun ottamatta, lämmin ja kuiva, jonka tähden heinäkasvu meni huonoksi. Jyviäkin saatiin vähän, mutta ne olivat tavattoman hyvää laatua. Seuraava talvi oli sateinen ja lumeton, sekä etelä-Suomessa sula vesi Tammikuun loppuun saakka 1873, jolloin äkkiä ilmaantuva harvinaisen rajuinen lumimyrsky, joka ulottui yli suuremman osan maata ja monessa paikassa useiksi päiviksi keskeytti kaiken yhdistyksen, tuotti muutosta ilman-alaan. Lumi pysyi sulamatta Huhtikuun alkuun. Kevät oli sateinen ja kylmä, mutta sitä seurasi tavattoman lämmin ja kaunis kesä, jonka kuluessa kaikki kasvullisuus erinomaisesti menestyi. Saalis tulikin tänä vuonna keskinkertaista paljoa paremmaksi. Seuraavana vuonna 1874 talvi oli lauha, kevät kylmä ja kuiva, kesä vaihtelevainen ja epävakainen sekä halla-öinen Elokuun loppupuolella ja Syyskuun alulla, mutta syksy sen sijaan oli tavattoman lämmin ja kaunis. Vuosi 1875 taas alkoi kylmällä ja kovalla talvella, jota kevät vasta myöhään seurasi. Kesää rasitti pysyväinen kuivuus, joka ei kuitenkaan missään suuremmissa määrässä tehnyt haittaa jyväsveille, mitkä paljoudellisessa suhteessa tuottivat keskinkertaisen vuoden, mutta erinomaista laatua.

Niiden laskujen mukaan, jotka tšekäläisen magnetillisen observatoriumin hoitaja, Professori H. G. Borenius on toimittanut, oli joka kuukauden keskimääräinen lämpösuhta Helsingissä itsekunakin näinä viitenä vuonna seuraava:

Température moyenne de chaque mois en Helsingfors.

Kuukausi.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
	Asteita Celsiuksen mukaan.				
Tammikuu	— 9,14	— 1,58	— 2,76	+ 0,16	— 13,18
Helmikuu	— 18,30	— 5,64	— 6,13	— 3,90	— 6,70
Maaliskuu	— 0,07	— 3,20	— 3,23	— 2,49	— 5,25
Huhtikuu	— 0,23	+ 3,57	+ 0,49	+ 2,21	— 0,76
Toukokuu	+ 5,96	+ 10,15	+ 7,07	+ 5,81	+ 7,57
Kesäkuu	+ 11,96	+ 16,16	+ 14,91	+ 12,58	+ 13,68
Heinäkuu	+ 17,19	+ 17,51	+ 18,22	+ 16,29	+ 17,16
Elokuu	+ 14,22	+ 15,25	+ 14,92	+ 13,96	+ 14,68
Syyskuu	+ 8,09	+ 10,06	+ 12,63	+ 10,88	+ 9,34
Lokakuu	+ 4,32	+ 7,23	+ 6,81	+ 8,75	+ 1,88
Marraskuu	— 2,01	+ 2,47	— 0,62	— 0,43	— 3,67
Joulukuu	— 4,69	— 3,80	— 1,87	— 6,04	— 12,18
Keskimäärä koko vuodelta	+ 2,27	+ 5,68	+ 5,04	+ 4,82	+ 1,88

2. Väkiluvunsuhteita.

Viisivuotisaikakausi 1871—1875 osottaa suurempaa väenlisääntymistä kuin tiettävästi mikään varempi aikakausi Suomen historiassa. Syyt tähän eivät ole haettavat yksistään maamme onnellisista taloudellisista oloista, vaan ovat etupäässä luettavat sen tavattoman kovan väenvähentymisen seuraukseksi, joka tapahtui lähinnä edellisen aikakauden kuluessa, varsinkin nälkävuosina 1866—1868, joita kuolettavat kulkutaudit tekivät merkillisiksi. Se on nimittäin tilastotieteen jo kauvan sitte ilmaisema kokemus, että satunnaisia häiriöitä luonnollisen väenlisääntymyksen tasaisessa menossa seuraa, niin pian kuin säännölliset ulkonaiset olot ovat palanneet jälleen, toisinpäiset vastavaikutukset. Tuota kaikissa suhteissa epätavallista maamme väestön vähentymistä viiden vuoden aikakautena 1866—1870 on niin muodoin myös seurannut nopea väen karttuminen, joka verrattuna tavallisiin oloihin edellisinä aikoina on katsottava erinomaiseksi. Tämä maamme väestön karttuminen huomataan selvimmin seuraavasta taulusta:

	Väkiluku. <i>Population.</i>		Väenlisääntymys. <i>Accroissement.</i>	Vuotinen väenlisääntymys prosentina väkiluvusta. <i>Accroissement annuel pour cent.</i>
	31 p. Jouluk. 1870.	31 p. Jouluk. 1875.		
Uudenmaan lääni	168,081	183,845	15,764	1,81
Turun ja Porin „	293,694	318,610	24,916	1,64
Hämeenlinnan „	185,900	202,250	16,350	1,70
Wiipurin „	270,236	289,010	18,774	1,35
Mikkelin „	155,143	162,836	7,693	0,97
Kuopion „	217,900	238,280	20,380	1,80
Waasan „	297,076	324,232	27,156	1,77
Oulun „	179,161	193,584	14,423	1,56
Koko Suomi	1,767,191	1,912,647	145,456	1,59

Vuotinen väenlisääntymys Suomessa nousi vuosien 1840 ja 1865 välillä 0,98 prosenttiin väkiluvusta, ei siis verrattain täydellensä kahteen kolmannekseen siitä määrästä kuin nyt puheen-alaisina viitenä vuonna. Kun vähennys edellisen viisivuotisaikakauden kuluessa teki 76,054 henkeä, tuli se niin muodoin nyt täydellisesti korvatuksi ja maamme väestö karttui sen lisäksi vuoden 1865 jälkeen 69,402 hengellä. Ylimalkain ja kun pitemmistä aikakausista otetaan vaari, on väenlisääntymys Suomessa, nekin yksityiset vuodet, joina se on mennyt ta'appäin, lukuun otettuina, ollut suurempi kuin useimmissa muissa Europan maissa. Kuinka tämä väenlisääntymys vähitellen on muuttanut maamme ulkomuotoa ja raivannut sen autioita seutuja, osottaa muun muassa seuraava katsaus asujanten lukumäärään yhden maantieteellisen neliöpenikulman suhteen, allaseisovien vuosien lopussa annettujen väkiluvuntietojen mukaan:

Nombre des habitants par mille carré en

	1750.	1775.	1800.	1825.	1850.	1875.
Uudenmaan lääni	370	490	600	636	767	859
Turun ja Porin „	258	318	418	494	629	714
Hämeenlinnan „	200	250	300	354	463	504
Wiipurin „	170	230	270	348	419	444

	1750.	1775.	1800.	1825.	1850.	1875.
Mikkelin lääni	105	150	220	293	351	391
Kuopion „	65	93	150	185	241	293
Waasan „	90	110	182	238	342	429
Oulun „	13	19	32	38	52	64
Koko Suomi	83	112	152	186	243	285

Koska maamme pinnan-ala ja jako sen 125 vuoden aikakauden kuluessa, jonka ylläseisova taulu käsittää, on joutunut suurten muutosten alaiseksi, on se väkiluku, joka itsekunkin neljännesvuosisadan, paitsi viimeksimainitun, lopussa asui nykyisten läänien rajojen sisällä, ollut todellisimmuuden laskujen kautta erittäin selville saatava. Siltä Suomen osalta, joka ennen vuotta 1750 oli yhdistetty Wenäjän kanssa, puuttuu vanhempia väkiluvuntietoja kuin vuodelta 1785, jonka tähden sen väkiluku vuosilta 1750 ja 1775 on laskettu saman-aikuisen, maamme muissa osissa tietyn väenlisääntymyksen johdolla sekä sen suhdan mukaan, jossa Wiipurin lääni ylimalkain on tässä katsannossa ollut koko Suomeen. Lapinmaan ja Suomeen nyt kuuluvan Länsipohjan osan väkiluku on niin ikään likimääräisesti laskettu kahdelta viimeksimainitulta vuodelta. Sanotusta syystä eivät ylläseisovat numeroluvut vanhemmilta ajoilta ole täydellisen tarkkoja. Eroitukset eivät sentään missään tapauksessa voi suuresti poiketa todellisista oloista, koska mahdolliset, toisen taikka toisen yksityisen maaseudun väkilukua koskevat ereykset vaan vähän vaikuttavat koko läänien suhteen laskettujen keskimääräin suuruuteen. 125 vuoden ajalla Suomen väkiluku siis edelläseisovan laskun mukaan on suurentunut kolme ja puoli kertaa. Saman aikakauden alussa, eli vuonna 1750, asui Ruotsissa 243 henkeä yhdellä maantieteellisellä neliöpeninkulmalla, ja aikakauden lopussa vuonna 1875 väentiheys oli noussut 546 asujameen sanotulla alalla. Viimeksimainitussa maassa väkiluku siis puheena-olevan ajan kuluessa oli suurentunut $2\frac{1}{2}$ kertaa, joka osottaa paljon vähempää väenlisääntymystä kuin Suomessa. Syyt tuohon verrattain suurempaan väen-enenemiseen täällä ovat tietävästi samat kuin ne, jotka ovat matkaan saattaneet aivan erilaista väenlisääntymystä meidän maamme pohjoisissa ja eteläisissä seuduissa. Samalla aikaa kuin väkiluku kolmessa pohjoisessa läänissä on suurentunut enemmän kuin neljä kertaa, on se Uudenmaan, Turun ja Porin, Wiipurin sekä Hämeenlinnan lääneissä suurentunut ainoastansa kahden ja kolmen kerran vaiheilla. Nämä tosi-asiat silmäimme edessä emme voi epäillä, että asumattomat seudut, joissa maata uutisviljelyksiin yltäkyllin löytyy, ylimalkain suuressa määrässä edistävät väenkarttumista sekä että juuri nämät asiat ovat olleet Suomen ylipäänsä ja erittäinkin sen pohjoisläänien pikaisen väenlisääntymyksen varsinaisena vaikuttimena.

Kuitenkin on se erinomattain viime aikoina kaikissa Europan maissa havaittu vetovoima, joka suurilla kaupungeilla on väestön suhteen, alkanut käydä huomattavaksi Suomessakin sekä joutua varsinaisesti myötävaikuttavaksi syyksi väenlisääntymykseen muutamissa paikoissa. Nyt puheena-olevan viisivuotisaikakauden kuluessa on väkiluku Uudenmaan läänissä verrattain enentynyt enemmän kuin missään muussa Suomen läänissä; mutta tämä ei ole, kuten alempana osotetaan, tullut siitä että syntymä- ja kuolintapausten keskinäinen suhta olisi tässä läänissä muodostunut edullisemmaksi kuin muualla, vaan on nähtävästi ollut seuraus monilukuisista sisäänmuuttamisista. Nämä sisäänmuuttamiset ovat varsinkin tapahtuneet Helsinkiin, jonka ripeästi edistyvä kasvaminen jo nyt nähtävästi vaikuttaa koko läänin väkilukuun ja vastaisuudessa arvattavasti on tekevä sitä vielä enemmän.

Suomen väkiluvun tilaston aineena on aina ollut maamme kirkonkirjoihin pantu väestö. Että tämä, joka perustuu papiston tekemiin luetteloihin, ylimalkain jotenkin likeisesti käypi todellisen väkiluvun kanssa yhteen, voipi sitä vähemmän epäillä kuin kohta 130 vuoden kokemus on osottanut tätä väenlaskun tapaa edulliseksi. Yksi asia, joka

kuitenkin jossain määrin nostattaa epäilystä sen tarkkuudesta, on se melkoinen eroitus, joka aina on löytynyt papiston ja henkikirjoittajain kautta saadun väkiluvun välillä. Sanottu eroitus on jo edellisten viisivuotisaikakautten alamaississa kertomuksissa esillä pidetty ja selitetty tulevaksi osittain siitä eri vuoden-ajasta, jolloin papiston väkiluvuntaulut ja henkikirjat tehdään, osittain ja pää-asiallisesti siitä, että joukko henkilöitä, jotka pitemmän aikaa ovat olleet poissa kotiseudustansa taikka alituksen työn ja vakaisen kodin puutteessa ja joiden oikeasta henkikirjoituspaikasta riitoja kuntain kesken on voinut syntyä, ei ole otettu viimeksimainittuihin eli henkikirjoihin. Syyt väkiluvuntaulujen ja henkikirjain puuttuvaan yhtäpitäväsyyteen on niin muodoin katsottu parhaasta päästä löytyvän näiden viimeksimainittuiden epätäydellisyydessä. Kumminkin on toiseltakin puolen kuultu muistutettavan, että papiston tauluihin luetaan joukko henkilöitä, jotka monta vuotta sitten ovat matkustaneet pois taikka karanneet maasta ja joiden olemassa-oleminen sen vuoksi saattaa olla epäilyksen alainen, sekä että mainittujen tauluin summa siis yhtä suurella syyllä voidaan otaksua todellisen väkiluvun määrää suuremmaksi kuin henkikirjain summa taidetaan katsoa sitä vähemmäksi. Kun kysymys siitä luottamuksesta, joka on omistettava, toisella puolen kirkolliselle kirjanpidolle, johon väkiluvuntaulut perustuvat, ja toisella puolen henkikirjoille, jotka ilmoittavat laillisen väkiluvun, on varsin tärkeä, Toimisto on luullut asiata valaisevansa kun on toimittanut tarkemman vertauksen kummankin tietojen välillä vuodelta 1875. Vertaus löytyy tähän alamaissimmasti liitetystä taulussa n:o 1. Loppusummat siitä ovat seuraavat eri läänien suhteen:

	Kirkonkirjoihin pantu väkiluku. <i>Population inscrite dans les registres des paroisses.</i>	Henkikirjoihin pantu väkiluku. <i>Population inscrite dans les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>	Enemmän kirkonkirjoissa kuin henkikirjoissa. <i>Difference.</i>	Henkikirjoitetut prosenttina kirkonkirjoihin pannuista. <i>En pour cent.</i>
Uudenmaan lääni	183,845	165,896	17,949	90,23
Turun ja Porin „	318,610	307,648	10,962	96,56
Hämeenlinnan „	202,250	193,537	8,713	95,69
Wiipurin „	289,010	267,279	21,731	92,48
Mikkelin „	162,836	157,915	4,921	96,97
Kuopion „	238,280	229,677	8,603	96,38
Waasan „	324,232	323,436	796	99,75
Oulun „	193,584	179,740	13,844	92,85
Koko Suomi	1,912,647	1,825,128	87,519	95,42

Ylläseisovasta yhteenvedosta nähdään, että henkikirjoihin pantu väkiluku Suomessa on 87,519 henkeä vähempi kuin kirkonkirjoihin pantu, sekä että epäsuhdat kummankin välillä jyrkimmin astuvat silmiin Uudenmaan, Wiipurin ja Oulun lääneissä. Jos taulusta tarkemmin katsotaan, missä kihlakunnissa tämä epäsuhta on suurin, niin huomataan, että, mitä ensinmainittuun lääniin tulee, enemmän kuin neljä viidennestä eli 14,745 henkikirjoista poisjätettyjen henkilöin lukumäärästä kuuluu Helsingin kihlakuntaan, sekä että näistä taas niin monta kuin 10,532 asuu Helsingin kaupungissa. Vuoden 1875 henkikirjain mukaan teki nimittäin Helsingin kaupungin väestö, kun siihen myös luetaan Wiaporissa asuvaiset Suomen alamaiset, ainoastansa 23,070 henkeä, samalla haavaa kuin sen kirkonkirjoihin pantu väestö sitä vastoin teki 33,602. Että vika tähän yksistänsä on haettava henkikirjan vaillinaisuudesta, voidaan sitä vähemmin epäillä kuin jo vuonna 1870 pidetyn väenlaskun johtopäätös Helsingin suhteen oli 32,113 hengen todellinen väkiluku, sekä, kun Wenäjän sotaväki ja muut kaupungissa asuvaiset epäsuomalaiset kansalaiset poisvedetään, 27,058 henkeä. Lisäksi tukea sille arvelulle, ettei henkikirjoihin ole luottamista, antaa se seikka, että niiden mukaan

Helsingin kaupungin väkiluku viime vuosina ei olisi lisääntynyt, vaan pysynyt melkein samalla kannalla. Kaupungin henkikirja sisälsi nimittäin vuonna 1871: 22,212, vuonna 1872: 22,554, vuonna 1873: 23,205, vuonna 1874: 23,436 ja vuonna 1875: 23,070 henkeä. Viimeksimainittuina kolmena vuonna erittäin olisi väkiluku siis mennyt ta'appäin, vaikka se samaan aikaan kirkonkirjain mukaan enentyi noin 1,000 hengellä vuoteensa, ja vaikka uutisrakennusten paljous sekä uusien kortteerien ja katujen laittaminen silmännähtävästi osottivat kaupungin pikaista kasvamista. Muuten nyt mainitut puutteet enemmassä tai vähemmässä määrässä huomataan kaikkien maamme isompien kaupunkien henkikirjoissa. Niinpä vuoden 1875 henkikirjat sisältävät Wiipurin suhteen 3,931, Turun suhteen 3,329, Tampereen suhteen 1,775, Oulun suhteen 1,735 ja Porin suhteen 1,058 henkeä vähemmän kuin väkiluvun taulut. Selitys tähän lienee siinä, että ilmoituksia henkikirjoitukseen ei voi yhtä helposti tarkastaa isommissa kaupungeissa kuin maaseurakunnissa, sekä että petosta edellisissä niin muodoin suurin määrin tapahtuu.

Mainittava asia on, että, päin vastoin sen suhteen mikä muualla on laita, henkikirjat Ilmajoen ja Korsholman kihlakunnista Waasan läänissä sisältävät paljoa suuremman väkiluvun kuin papiston taulut. Kun henkikirjat tehdään kirkonkirjan johdolla, on vaikea selittää, mitenkä semmoiset henkilöt, jotka eivät ole kirjoitetut tähän viimeksimainittuun, ovat saattaneet tulla otetuiksi henkikirjoihin. Mahdollista on kuitenkin, että sanotut henkilöt todellakin ovat löytyneet kirkonkirjoissa, vaikka ne toisesta taikka toisesta syystä eivät ole otetut pappien tekemiin väkiluvun tauluihin. Mainitun kihlakunnan henkikirjain tarkka läpikäyminen vahvistaa tätä arvelua. Niissä tavataan nimittäin melkoinen määrä henkilöitä, joiden nimien jälkeen on pantu sanat "erinnyt pois" tahi "karannut". Kuinka lieneekin laita, osottanevat kuitenkin nyt puheen-alaiset melkoiset eroitukset väkiluvun taulujen ja henkikirjain tietojen välillä semmoisten näitä jälkimäisiä koskevain määräysten tarpeellisuutta, että ne eivät ainoastansa laitettaisi likempään yhtäpitäväisyyteen kirkonkirjain kanssa, vaan myös tulisivat, kuten aikomus alkuaan on ollutkin, kontroleeraamaan näitä.

Uskontunnustuksen mukaan jakaantui Suomen kirkonkirjoihin pantu väestö seuraavalla tavalla:

	V. 1870.	V. 1875.
Lutherin-uskoisia	1,732,621.	1,875,426.
Kreikan-venäjän-uskoisia	33,740.	36,655.
Ruomin-katholin-uskoisia	?	566.

Wiipurin Ruomin-katholisesta seurakunnasta ei tullut mitään väkiluvuntietoja vuodelta 1870. Vuonna 1865 sillä oli 830 jäsentä. Voipi kuitenkin epäillä, josko ei katholisen seurakunnan tauluihin ole luettu semmoisia henkilöitä, jotka eivät ole Suomen kansalaisia eikä maassa pysyväisesti asuvia, esim. tänne asetettu Venäjän sotaväki y. m. Se seikka, että katholinen seurakunta Wiipurissa luki 510 miehenpuolta ja ainoastaan 56 vaimonpuolta, näkyy tätä luuloa puollustavan. Toiselta puolen taas ei Helsingin katholisesta seurakunnasta, johon kuitenkin suomalaisiakin kansalaisia tiettävästi kuuluu, koskaan ole annettu mitään väkiluvun tauluja.

Väkiluku maamme kaikissa kaupungeissa teki 31 p. Joulukuuta v. 1870: 131,825 henkeä ja 31 p. Joulukuuta v. 1875, nyt puheena-olevan viisivuotisajakauden lopussa, 148,355. Prosenttina maamme koko väkiluvusta kaupunkien väestö teki ensimmäinnettuna vuonna 7,4 ja viimeksimainittuna 7,7. Seuraava taulu näyttää, kuinka eri kaupunkien väestö on lisääntynyt näinä viitenä vuonna:

Population des villes.

	Väkiluku. Population.		Lisääntynyt. Accroissement.	Vähentynyt. Diminution.
	31 p. Jouluk. 1870.	31 p. Jouluk. 1875.		
Helsinki	28,519	33,602	5,083	—
Turku	19,617	22,018	2,401	—
Wiipuri	10,619	12,575	1,956	—
Oulu	7,955	8,677	724	—
Tampere	6,986	8,443	1,457	—
Pori	6,959	7,346	387	—
Kuopio	5,639	6,062	423	—
Nikolainkaupunki	4,578	4,986	408	—
Porvoo	3,478	3,784	306	—
Uusikaupunki	3,495	3,708	213	—
Hämeenlinna	3,065	3,506	441	—
Praahe	2,960	3,480	520	—
Rauma	2,909	3,305	496	—
Kristiinankaupunki	2,530	2,650	120	—
Hamina	2,582	2,606	24	—
Loviisa	2,221	2,135	—	86
Pietarsaari	2,010	2,118	108	—
Kokkola	1,977	2,104	127	—
Jyväskylä	1,331	1,632	301	—
Tammisaari	1,366	1,552	186	—
Joensuu	1,087	1,332	245	—
Mikkeli	947	1,264	317	—
Uusikaarlepyy	1,018	1,198	180	—
Käkisalmi	1,101	1,150	49	—
Lappeenranta	1,121	1,129	8	—
Heinola	994	1,084	90	—
Savonlinna	982	1,050	68	—
Tornio	791	892	101	—
Kaskinen	774	750	—	24
Kajaani	656	742	86	—
Sortavala	753	655	—	98
Naantali	447	460	13	—
Maarianhamina	258	358	100	—
Hankoniemi	—	330	330	—

Se tavaton väkiluvunlisääntymys, joka teki viisivuotisaikakauden 1871—1875 merkilliseksi, saapi, kuten jo mainittiin, selityksensä niistä myötäisistä terveydellisistä oloista, jotka seurasivat noita kovia kulkutaudin vuosia

1866—1868. Ei minäkään edellisenä aikana ole, mikäli tunnettu on, syntymä- ja kuolintapausten keskinäinen suhta maassamme muodostunut niin edulliseksi kuin tänä. Varsinkin mainittava on se vähäinen kuolevaisuus, joka vuonna 1871 nousi ainoastansa 1,79 prosenttiin keskimääräisestä väkiluvusta, joka kuolevaisuuden prosentti on alin, minkä Suomenmaan tilasto tähän saakka on saanut kirjaan panna. Syntymä- ja kuolintapausten lukumäärä oli nimittäin itsekunakin vuonna seuraava:

	Syntyneitä. <i>Naissances.</i>			Kuolleita. <i>Décès.</i>			Syntyneitten enemmyys. <i>Surplus des naissances.</i>		
	Miehenpuolta. <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta. <i>Sexe féminin.</i>	Summa. <i>Total.</i>	Miehenpuolta. <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta. <i>Sexe féminin.</i>	Summa. <i>Total.</i>	Miehenpuolta. <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta. <i>Sexe féminin.</i>	Summa. <i>Total.</i>
V. 1871	33,906	32,661	66,567	16,011	15,947	31,958	17,895	16,714	34,609
„ 1872	33,919	32,270	66,189	18,111	17,778	35,889	15,808	14,492	30,300
„ 1873	35,097	33,325	68,422	21,936	21,589	43,525	13,161	11,736	24,897
„ 1874	36,370	34,528	70,898	22,976	22,249	45,225	13,394	12,279	25,673
„ 1875	35,695	33,814	69,509	22,056	21,384	43,440	13,639	12,430	26,069
Summa	174,987	166,598	341,585	101,090	98,947	200,037	73,897	67,651	141,548

Syntyneitten lukumäärä oli siis tämän viisivuotisaikakauden kuluessa 141,548 henkeä suurempi kuin kuolleitten. Todellinen väenlisäntymys maassamme nousi kuitenkin samalla aikaa 145,456 henkeen eli 3,908 henkeen enemmän kuin ensinmainittu syntyneiden enemmyys. Tämä osottaa, että sisäänmuuttamiset maahamme ovat aikakauden kuluessa olleet sangen lukuisat ja että todellinen väenlisäntymys eriiä siitä, joka riippuu syntymä- ja kuolintapausten keskinäisestä suhdasta, sen kautta että useampia henkilöitä on muuttanut sisään maahamme kuin pois siitä. Seuraava vertaus luonnollisen, syntyneitten enemmyydestä riippuvan väenlisäntymyksen ja todellisen väenlisäntymyksen välillä itsekussakin läänissä näyttää, mihin seutuihin sisäänmuuttamiset etenkin ovat tapahtuneet:

L ä ä n i. <i>Gouvernements.</i>	Syntyneitten enemmyys. <i>Surplus des naissances.</i>						Todellinen väenlisäntymys. <i>Accroissement de la population.</i>	Eroitus molempain lähinnä-edellisten kolumnien numeroin välillä näyttää, että väkiluku on kasvanut taikka vähentynyt allaseisovan lukumäärän kautta <i>La différence entre l'excédant des naissances et l'accroissement de la population montre qu'il y avait plus</i>	
	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	Yhteensä kaikkina viitenä vuonna. <i>Total.</i>		enemmän sisäänmuuttaneita. <i>d'immigrations.</i>	enemmän poismuuttaneita. <i>d'émigrations.</i>
Uudenmaan	2,532	2,328	2,417	1,163	2,581	11,021	15,764	4,743	—
Turun ja Porin	6,478	6,169	3,828	3,424	4,726	24,625	24,916	291	—
Hämeenlinnan	4,345	3,232	3,663	3,167	3,463	17,870	16,350	—	1,520
Wiipurin	4,245	2,553	1,870	2,898	1,805	13,371	18,774	5,403	—
Mikkelin	2,335	1,870	1,346	1,811	1,666	9,028	7,693	—	1,335
Kuopion	4,153	4,079	4,562	3,662	3,293	19,749	20,380	631	—
Waasan	7,035	6,826	4,057	6,075	5,941	29,934	27,156	—	2,778
Oulun	3,486	3,243	3,154	3,473	2,594	15,950	14,423	—	1,527
Koko Suomi	34,609	30,300	24,897	25,673	26,069	141,548	145,456	11,068	7,160
								3,908	

Wiipurin läänissä luonnollinen väenlisääntyminen on koko tämän vuosisadan ajalla ollut paljokaan vähempi kuin muissa osissa maamme. Kuolevaisuus tässä läänissä on nimittäin aina ollut verrattain varsin korkea, samalla haavaa kuin syntyväisyydennumero tavallisesti on pysynyt koko maan suhteen laskettua keskimääräistä prosenttia alempana. Nytkin puheen-alaisen viisivuotisaikakauden kuluessa väenlisääntyminen mainitussa läänissä olisi ollut vähempi kuin muualla maassamme, jos se yksistään olisi riippunut syntymä- ja kuolintapausten keskinäisestä suhdasta eikä erittäin olisi edistynyt lukuisain sisäänmuuttamisten kautta. Kun tähän saakka käytetyiltä väkiluvun- ja kuolevaisuuden-tiloilta puuttuu kolumneja sisään- ja poismuuttaneita varten, ei tätä nykyä ole mahdollista ilmoittaa mistä nämä sisäänmuuttamiset ovat tapahtuneet. Ainoastansa niin paljo nähdään ylläseisovista numerotiedoista, että Suomen eteläiset ja itäiset osat, varsinkin Wiipurin ja Uudenmaan läänit, ovat karttuneet väkiluvussa sisäänmuuttamisten kautta, sillä välin kuin maamme pohjaisista ja keskimmaisista osista sen sijaan suurempi määrä poismuuttamisia on tapahtunut. Syyt tähän asian laitaan lienevät osittain haettavat siitä alituisesta vetovoimasta, jolla isommat kaupungit, etenkin pääkaupunki Helsinki, vaikuttavat maaseudun väestöön, osittain myös satunnaisemmista seikoista, esim. siitä, että suuria teollisia laitoksia on ilmaantunut etelärannikolla, jotka laitokset ovat vetäneet puoleensa joukottain työntekijöitä sekä omasta maasta että ulkomaalta. Kotkassa esim. on melkoinen teollisuuden ja kauppapaikka syntynyt, ja sinne muuttaneen työntekijämäärän sanotaan jo nousevan tuhansiin henkilöihin.

3. Elinkeinot.

Maanviljelys. Kun edellinen viisivuotisaikakausi päättyi, oli kaksi toistansa seurannutta hyvää jyvävuohta suuressa määrin poistanut aikaisempain kovien katojen vaikutuksia. Karttuva varallisuus osotti muun muassa jo siinä, että kruununverot suoritettiin säännöllisesti ja vanhoja rästejä maksettiin. Ei maanviljelijä kuitenkaan vielä ollut likimainkaan täydellisesti ehtinyt vaurastua siitä taloudellisesta ahdingosta, johon edelliset hätävuodet olivat hänen asettaneet. Suuret velat painoivat vielä maata; uutisviljelykset olivat pää-omainsa puutteesta melkein tau'onneet, ja monet tilat, semminkin pohjoisissa lääneissä, yhä pysyivät autioina. Ne aineelliset varat, joilla Suomen maanviljelijät astuivat nyt puheen-alaisista, uutta aikakautta kohti, olivat sen vuoksi sangen vähäiset ja aivan riittämättömät kestämään samanlaatuisia ja samansuuruisia koetuksia kuin äsken päästy, jos semmoiset taas olisivat kohdanneet maamme. Kaikeksi onneksi ne jäivät kokonansa pois. Vuodet 1871—1875 tuottivat ylimalkain osittain hyviä, osittain keskinkertaisia satoja. Niitä merkitsi paitsi sitä tavattoman etuisat kauppasuhteet, jotka ennen pitkää toivat maamme tähän saakka näkemätöntä pää-omainsa runsautta. Puutavarain noussut arvo teki että moni maanviljelijä metsän myymisellä saattoi yht'äkkiä suorittaa velkansa sekä panna pää-omia maanviljelyksensä parantamiseen, kehoitettuna tähän myös niiden korkeitten hintain kautta, joihin sekä maanviljelyn että karjanhoidon tuotteet nyt pääsivät. Sanalla sanoen, ulkonaiset suhteet olivat niin muodoin Suomen maanviljelykselle koko viisivuotisaikakauden kuluessa sangen edulliset.

Toinen ja yhtä tärkeä vaikutin siihen edistymiseen, jonka maanviljelys aikakauden ajalla sai, oli se kokemus, joka ohitsepäästyinä hätävuosina saavutettiin. Silloin oli yhä selvemmin opittu käsittämään vahinkoa siitä, että yksipuolisesti silmämääränä pidettiin ainoastansa jyvänviljelystä, joka saattoi mennä peräti tyhjään ja paitsi sitä huomattiin mahdottomaksi menestyksellä ajan pitkään harjoittaa, ellei sen sivulla omistettu niitynviljelylle ja karjanhoidolle enempiä huolta kuin tähän saakka. Se ei ollut avaroihin, vaan hyvin hoidettuihin peltoihin, joihin maanviljelijän piti rakentaa toivonsa tulevista sadoista. Tämä mielipide, joskin ei tieteessä koskaan kielletty, vaikka käytännössä useimmin jätetty vaariin ottamatta, muuttui nyt eläväksi totuudeksi, joka yhä syvemmin alkoi tunkeutua meidän pienten maanviljelijöidemme suureen joukkoon, katovuodet kun olivat vähitellen rikkoneet näiden luottamusta vanhoihin työtapoi-

hin. Erinomaisen edullisesti vaikuttivat maanviljelyksen edistymiseen maanviljelysseurat sekä niiden vuosittain joka läänissä toimittamat maanviljelyskokoukset, joissa ahkerasti kävi hartaita osanottajia ja joiden kanssa aina oli yhdistetty maanviljelystuotteiden ja uusien, useimmasti ulkomaalta hankittujen maanviljelys-aseiden näyttelöitä. Ei minäkään edellisenä aikakautena ole hartaus maanviljelyksen kehkiämisen ja menestymisen suhteen ollut niin elävä kuin tänä. Parannetut ja enemmän tarkoituksenmukaiset maanviljelys-aseet, niinkuin uuden-aikaiset aurat, niitto- ja leikkukoneet, tulivat joka vuosi yhä yleisemmiksi rahvaankin parissa. Esimerkiksi tähän mainitsee Wiipurin läänin Kuvernööri, että eräs kauppias siellä puheen-alaisten viiden vuoden kuluessa oli myynyt 360 kappalta kääntö-auroja, enimmäksi osaksi henkilöille yhteisen kansan luokasta, sekä vuosina 1874 ja 1875 yhdeksän niittokonetta. Tulliluetteloiissa ilmoitetaan, että maahamme tuotujen maanviljelys-aseiden arvo on tehnyt:

V. 1871	26,466	markkaa.
„ 1872	32,575	„
„ 1873	46,955	„
„ 1874	102,642	„
„ 1875	106,126	„

Paitsi sitä lienee joukko maanviljelys-aseita pantu luetteloihin ”konetten ja mallien” päällekirjoituksen alle, niin että todelliset arvot kenties paljon nousevat yli nyt mainittujen. Kaikissa tapauksissa näytävät ylläseisovat numerot, että ulkomaalta hankittuja maanviljelys-aseita vuosi vuodelta on yhä enemmän myyty maassamme.

Yhdessä maanviljelysseurain kanssa ovat yleisellä kustannuksella pidetyt maanviljelysneuvojat ja kynnönneuvojat, joitten lukumäärää aikakauden kuluessa myös on enennetty, vaikuttaneet maanviljelyksen edistämiseksi. Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen 19 p. Tammikuuta 1871 annetun kirjeen johdosta tehtiin kynnönneuvojain käyttäminen varsinaisessa määrässä helpommaksi maanviljelijöille yhteisen kansan parissa, joiden nim. sallittiin käyttää kynnönneuvojain opetusta ilman muuta maksoa kuin näiden ruoassa pitäminen toimituksen aikana. Trahtamenti, markka neljäkymmentä penniä päivältä, maksettiin Suomen yleisistä varoista. Etäisemmissäkin maaseuduissa, joissa maanviljelystä harjoitetaan huonosti sekä joissa puute yhdistyksistä ja keskuudesta muiden kanssa on vaikuttanut että monena vuosikymmenenä tuskin on huomattu edistystä mihinkään parempaan, on useita huolellisemman maanviljelyksen merkkejä näkynyt. Osaksi ovat syyt tähän olleet siinä, että vanhat elinkeinot, esim. tervanpolto karttuvan metsänpuutteen johdosta ja sen vuoksi että ennen yhteisenä omaisuutena pidettyä kruununmetsiä on enemmän hoidettu, vähitellen ovat la'anneet, ja rahvas niin muodoin pakoitettu hakemaan pää-elatuksensa maanviljelyksestä. Heränneen työnhalun osotteeksi mainitsee Oulun läänin Kuvernööri, että muutamat Suomen Talousseuran huolenpidolla Kajaanin kihlakunnan pohjois- ja itä-osiin vuosina 1874 ja 1875 lähetetyt kokeneet ojankaivajat siellä ovat saaneet olla täydessä toimessa, kuin myös että enemmän tarkoituksenmukaisia maanviljelys-aseita näihinkin paikkoihin on levitetty.

Kun se rahanmääräys, joka suon- ja nevanviljelysten edistämiseksi Wiipurin, Mikkelin, Kuopion, Waasan ja Oulun lääneissä on yleisistä varoista annettu hamasta vuodesta 1842, aluksi 19,200 sekä sittemmin vuodesta 1858: 48,000 markkaa vuoteensa, ei ole näkynyt tuottavan sillä tarkoitettuja etuja, käski Teidän Keisarillinen Majesteettinne että se vuodesta 1872 alkaen lakkautettaisiin sekä että sama summa sen sijaan Senatın tarkempaa määrystä myöten pantaisiin kotimaisten hevos-, sarviraavasten ja muiden koti-eläinten rotujen parantamiseen, peltomaan tarkoituksenmukaiseen viljelemiseen, parannettujen maanviljelyn työntapojen ja aseiden käyttämiseen, jalompien heinälajien ja muiden hyödyllisten kasvu- ja siementen levittämiseen, maanviljelykokousten ja maanviljelyksen, karjanhoidon ja kotiteollisuuden näyttelöin pitämiseen sekä palkintoihin näissä näytetyistä esineistä, kuin myös muihin hyödyllisiin toimiin maanviljelyksen ja sen sivu-elinkeinojen edistyttämiseksi. Tämä rahanmääräys, joka v. 1874 koroitettiin 65,000 markkaan

vuoteensa, on niin muodoin yleisemmin kuin ennen tullut maamme maanviljelyksen hyödyksi, jonka sivussa erittäin talous- ja maanviljelysseurat siitä ovat saaneet apua maanviljelykokousten kustannusten suorittamiseksi sekä palkintojen jakamiseksi y. m. Tämän ohessa on myös mainittava, että itä-Siperian apanaetilain hoitaja valtioneuvos Karl Harald Felix Furuhjelm vainaja Suomen valtiovaraston hyväksi tehdyssä testamentissään määräsi, että hänen jälkeensä jääneestä omaisuudestaan 1,000 markkaa joka vuosi käytettäisiin parannettujen maanviljely-aseiden ostamiseen ja niille kunnille antamiseen, jotka tarjoutuisivat kirkonkylissä ilman maksotta malleina näyttelemään näitä yhteiselle kansalle, jonka perästä aseet mikäli vanhentuivat saisivat uusia sijaansa ja vanhat lahjaksi annettaisiin kunnan ahkerimmille maanviljelijöille. Mainitun testamentin kautta määrättyt rahat jaettiin vuosina 1874 ja 1875 eri läänien maanviljelysseurain välillä, käytettäväksi testamentintekijän säätämisen mukaan.

Siitä, mitä ylhäällä on lausuttu, näkyy, että Suomen maanviljelys vuosina 1871—1875 on edistynyt enemmän intensiivisessä kuin extensiivisessä katsannossa. Tämän edistymisen mittamääränä sopii pitää sitä nopeutta, jolla kylvöniityt näinä vuosina ovat lisääntyneet etelä-osissa maataamme. Yksistensä Uudenmaan läänissä, josta kuitenkin tiedot ovat epätäydellisiä, koska niitä ei ole saatu muutamista kunnista, on kylvöniittyjen pinnan-ala kasvanut seuraavalla tavalla:

V. 1871	5,417	tyynyriin-ala.
„ 1872	6,071	„
„ 1873	13,801	„
„ 1874	16,670	„
„ 1875	17,069	„

Viimeksimainittu summa on saatu läänissä toimitetun maanviljelytiedustuksen kautta, mutta on kuitenkin sekin epätäydellinen, kun se ei käsitä Helsingin ja Anjalan pitäjiä, joista tilastolliselle toimistolle tulleet aineet ovat olleet niin vaillinaisia ja virheellisiä että mitään kokoonpanoa niistä ei vielä ole voitu aikaan saada. Mitä sen sijaan koskee Turun ja Porin, Hämeenlinnan sekä Wiipurin lääneihin, joissa kylvöniittyjä niin ikään on pantu toimeen ei ainoastansa herrastaloissa, vaan myös yhteiselle kansalle kuuluvissa maissa, ei vielä ole mitään pinnan-alan tietoja, jotka osottaisivat missä määrässä mainittu viljelys on levinnyt.

Yhteydessä varsinaisen maanviljelyksen kanssa harjoitetaan yhä edelleen itä-osissa maataamme tuota ikivanhaa kaskenpolttoa, jota useissa paikoin, varsinkin missä maa, kuten esim. Mikkelin läänissä, on kiviperäistä ja louhikoista, taitavatkin maanviljelijät eivät arvele saattavansa välttää. Wiipurin läänissä on liiallista kaskenpolttoa hiukan voitu ehkäistä sen kautta, että lupa kaskenpoltton harjoittamiseen kruununtiloilla on tehty riippuvaksi toimitettujen uutisviljelysten suuruudesta. Muissakin lääneissä kaskenpoltto on vähenemään päin, mutta tästä ei kuitenkaan vielä voi vetää sitä johtopäätöstä, että se jonkun vussin ajan kuluttua tulisi kokonansa taukoamaan. Päin vastoin, kun katsotaan siihen yksipintaisuuteen, jolla Suomen yhteinen kansa pitää kiinni esi-isiltä perityistä käytöksistä ja tavoista, kaskenpolttoa tulee vielä vuosisatojen kuluessa kestäämään, vaikka yhä vähemmässä määrin, aina mikäli osittain todellinen maanviljelys edistyy, osittain metsämaat pääsevät suurempaan arvoon. Semmoista mielipidettä puollustavat myöskin maamme parhaiten viljeltyjen ja kansoitettujen paikkojen olot, esim. Uudenmaan läänissä, jonka pohjois-osissa kaskenpolttoa, huolimatta kaikista kruununpalvelijain ehkäisemiskokeista, vielä harjoitetaan sangen yleisesti. Saaris-tossakin kaskenpoltto ei kuulu olevan harvinaista ja tekee täällä vielä enemmän vahinkoa kuin muualla, se kun hävittää kalojen kutupaikkoja ja antaa varsin vähän toivoa metsän jälleen kasvamisesta.

Suon- ja nevanviljelytöitä on tämän aikakauden kuluessa parhaasta päästä harjoitettu maamme länsipuolella, varsinkin Waasan läänissä, jossa avaroitten helposti viljeltävien soitten runsaus vanhastaan on totuttanut yhteistä

kansaa tämänlaisiin uutisviljelyksiin. Nyt puheen-alaisina viitenä vuonna näin läänissä viljeltyjen soiden pinta on laskettu 30,305 tynnyrin-alaksi. Turun ja Porin, Hämeenlinnan sekä Mikkelin lääneistä mainitaan myös, että suon- ja nevanviljelyitä yksityisten kustannuksella on toimitettu aikakauden kuluessa, mutta näiden viljelyjen suuruutta ei kuitenkaan ole tarkemmin ilmoitettu. Uudenmaan läänissä, jossa vesiperäisiä soita ja nevoja löytyy verrattain vähän sen suhteen mikä on laita muissa lääneissä ja jossa sen vuoksi suonviljeltyt eivät olekaan taloudellisessa katsannossa niin tärkeitä kuin muualla, on puheen-alaisina viitenä vuonna likimääräisen laskun mukaan 2,500 tynnyrin-alaa soita ja nevoja yksityisellä kustannuksella ojitettu ja viljelty. Sitä vastoin suonviljeltyt Kuopion läänissä ovat vähentyneet, silttekun se valtiöraha, joka aikaisemmin annettiin näiden edistämiseksi, on lakkautettu.

Summittainen tietojen kokoonpano siitä, kuinka paljo vuosittain on saatu tärkeimpiä maassamme viljeltyjä jyvänlajeja, löytyy taululitteessä n:o 3. Summat eivät saata käydä muusta kuin todennäköisyyden laskuista, varsinkin kun ne johtopäätöksenä saadaan semmoisista kokoonpantavista luvuista, jotka tarkoin katseltuina eivät merkitse samaa asiaa. Tämä muistutus koskee erittäinkin tietoihin Turun ja Porin läänistä, jotka ovat erinomaisen vaillinaisia eivätkä kahdesta kihlakunnasta, nimittäin Ala-Satakunnan ja Ylä-Satakunnan keskikihlakunnasta, käsitä edes likimaisia sadonmääriä kultakin vuodelta, vaan ainoastansa laskettuja keskimääräisiä lukuja koko viiden vuoden aikakaudelta. Mitä vehnän satoon tulee, ei sen suuruutta ole ilmoitettu Hämeenlinnan, Wiipurin, Mikkelin eikä Waasan lääneistä, ja Kuopion läänistä taas mainitaan vaan ylimalkain, että sanottua jyvänlajeja on saatu keskimäärin noin 500 à 700 tynnyriä vuoteensa. Tämän johdosta tiedot vehnäsadosta tarkoittavat, kuten edellisissäkin kertomuksissa on ollut laita, ainoastansa kahta eteläisintä läänää, Uudenmaan sekä Turun ja Porin läänää. Siitäkin, kuinka paljo muita vähemmän määrin viljeltyjä jyvänlajeja, esim. herneitä, papuja, sekulia, hiirenherneitä, tattaria y. m. on saatu, puuttuu useimmista lääneistä kaikkia numerotietoja. Niiden epätäydellisten tietojen mukaan, joita kumminkin on annettu, nousi jyvänsato Suomessa itsekunakin allamainittuna vuonna seuraaviin määriin:

Production des céréales.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
T y n n y r i ä. „Tunna“ = 1,6489 hectolitre.					
Vehnää (<i>Froment</i>)	15,617	17,905	20,318	19,373	17,492
Rukiita (<i>Seigle</i>)	2,318,139	2,279,551	2,780,908	2,519,048	2,705,221
Ohria (<i>Orge</i>)	1,389,260	1,451,093	1,465,268	1,133,449	1,173,328
Kauroja (<i>Avoine</i>)	1,348,451	1,312,211	1,260,817	1,220,264	1,179,740
Herneitä (<i>Pois</i>)	52,843	63,691	60,524	55,346	60,104
Summa	5,124,310	5,124,451	5,587,835	4,947,480	5,135,885

Muiden jyvänlajien viljelemisestä ovat tiedot, kuten äsken mainittiin, varsin epätäydellisiä. Tattaria viljellään parhaasta päästä kaakkoisissa ja itäisissä osissa maattamme. Kuopion läänissä sen sato ilmoitetaan tehneen vuonna 1871: 2,882, vuonna 1872: 3,203, vuonna 1873: 3,598, vuonna 1874: 3,621 ja vuonna 1875: 2,944 tynnyriä. Viimeksimainittuna vuonna saatiin samaa jyvänlajia Uudenmaan läänissä, maanviljelytiedustuksen mukaan, lähes 27 tynnyriä. Molemmista vastamainituista lääneistä löytyy myös tietoja sekulin sadosta, joka teki:

	Uudenmaan läänissä. Tynnyriä.	Kuopion läänissä. Tynnyriä.
V. 1871	7,056.	17,338.
„ 1872	6,110.	17,940.
„ 1873	6,974.	28,786.
„ 1874	5,924.	19,256.
„ 1875	5,567.	15,880.

Paitsi sekulia viljellään eläinten rehuksi eteläpuolessa maatamme hiirenherneitä; joita kuitenkin vuonna 1875 Uudenmaan läänissä saatiin vaan 820 tynnyriä.

Lähinnä jyviä potaatit kaikista viljelykasveista ovat taloudellisessa katsannossa tärkeimmät maallemme. Valitettavasti ei kumminkaan ole tämän tähdellisen kasvin sadon määrästä annettu mitään tietoja Turun ja Porin, Hämeenlinnan eikä Wiipurin lääneistä. Numero-lukuja, jotka merkitsisivät koko maamme vuosituotantoa, ei niin muodoin noista vaillinaisista aineista voi saada. Johdatuksena tämän tuotannon suuruuden arvostelemiseen ovat kuitenkin nuo ilmoitetut vuotiset sadonmäärät muista lääneistä:

	Potaatinsaalis allamainittuina vuosina, tynnyrittäin. <i>Les récoltes des pommes de terre.</i>				
	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Uudenmaan lääni	259,477	335,334	314,358	246,858	256,463
Mikkelin „	152,000	140,000	145,000	151,000	151,000
Kuopion „	293,810	268,250	350,710	316,380	286,250
Waasan „	440,550	594,150	535,000	307,510	446,400
Oulun „	182,580	231,472	256,438	121,952	210,055
Summa edellämainituissa viidessä läänissä . . .	1,328,417	1,569,206	1,601,506	1,143,700	1,350,168

Muita juurikasveja viljellään hamasta vanhemmista ajoista asti nauriita kaikkialla maassamme, vaikka vähemmän määrin. Niitä on Uudenmaan läänissä saatu noin 2,000 à 3,000 tynnyriä vuoteensa, ja Kuopion läänissä ilmoitetaan saaliin vuosittain nousseen keskimäärin 44,957 tynnyriin. Juurikkaita, porkkanoita y. m. viljellään vaan vähän ja kotitarpeeksi.

Ilmoitetut saaliinmäärät näyttävät, että niin jyvien kuin potaatien tuotanto on ollut suurin vuonna 1873 ja vähin vuonna 1874. Yksistään rukiita, ohria ja kauroja saatiin ensinmainittuna vuonna 634,232 tynnyriä enemmän kuin jälkimäisenä vuonna. Niissä viidessä läänissä, joista potaatein tulo on ilmoitettu, saatiin niitä vuonna 1873 samaten 457,806 tynnyriä enemmän kuin seuraavana vuonna. Nämä määrät edustavat jo niin suuria rahan-arvoja, että niiden johdolla ei ainoastansa käy päättäminen, missä mitassa hyvä vuosi voipi, keskinkertaiseen verraten, koroittaa kansallisvarallisuutta maassamme, vaan myös saattaa aavistaa, minkä äärettömän voiton täytyy lähteä yleisemmin levineestä, parannetusta maanviljelyksestä.

Yksityisten vuosien vertaaminen toinen toiseensa ei anna, helposti ymmärrettävistä syistä, täydellisen tarkkaa selvitystä maanviljely-elinkeinoon kehkiämisestä ja edistymisestä. Satunnaiset ilman-alan ja muut suhteet ovat niin varsinaisena vaikuttimena joka yksityisen vuoden jyväntuotannossa, että inhimillisen ahkeruuden ja toimen hedelmät tämän rinnalla tuskin ovat huomattavia. Toisenlaiseksi muodostuu kuitenkin asia, kun pitempiä aikoja, esim. viiden vuoden aikakausia, lasketaan vertaamisen perustukseksi. Näiden kuluessa ilman-alan erotukset tasoittuvat suuresti, ja ne ulkonaiset luonnon-olot, jotka vaikuttavat kasvullisuuteen, kadottavat satunnaisen luonteensa sekä muuttuvat pysy-

väisten, jotenkin tasaisesti vaikuttavien voimain tapaisiksi. Jyväntuotannon karttumista toisesta viiden vuoden aika-kaudesta toiseen ei tästä syystä saane asettaa samalle kannalle kuin yksityisten vuosien saaliinmääräin vaiheita, vaan se on pidettävä maanviljelyn edistymisen mittamääränä extensivisessä ja intensivisessä suhteessa. Tältä kannalta katsoen ei seuraava tietojen kokoonpano siitä, kuinka paljo joka vuosi on keskimäärin saatu allamainittuja jyvänlajeja kolmena viimeksikuluneena viiden vuoden aikakautena, liene hauskuutta vailla:

	1861—1865.	1866—1870.	1871—1875.
Rukiita, tynnyriä	1,813,067.	1,952,865.	2,520,573.
Ohria „	1,013,245.	1,129,621.	1,322,478.
Kauroja „	909,166.	1,001,516.	1,264,297.

Vuosina 1871—1875 saatiin siis Suomessa vuosittain keskimäärin 707,506 tynnyriä rukiita, 309,233 tynnyriä ohria ja 355,131 tynnyriä kauroja enemmän kuin mikä oli laita vuosikymmen ta'appäin. Muistettavaa tosin on, että molempina edellisinä viiden vuoden aikakausina sattui katovuosia, jotka jossakin määrin vaikuttavat ylläseisoviin keskimääräisiin lukuihin, mutta että nyt mainitut eroitukset vaan vähemmässä mitassa siitä riippuvat osottaa jo se seikka, että sato ei yhtenäksään ainoana yksityisenä vuonna ensinsanottuna aikakautena, ei silloinkaan kuin se ilmoituksen mukaan tuli runsaaksi, noussut niin suureksi, että se olisi vastannut vuotuista keskimääräistä tuotantoa ajalta 1871—1875. Minkä verran tämä melkoinen lisääntyminen maamme jyväntuotannossa saadaan lukea lähteneeksi maanviljelyksen edistymisestä intensivisessä katsannossa eli paremmissa työtavoissa ja peltojen paremmassa hoidannossa, sitä ei tosin käy tarkemmin selittäminen. Kuitenkin nähdään kylvön- ja sadonmäärien vertaamisesta, että keskimääräinen tulo yhden tynnyrin kylvöstä on melkeästi noussut. Kylvön suhteen teki nimittäin sato keskimäärin:

	1861—1865.	1866—1870.	1871—1875.
Rukiita	5,10.	5,52.	6,55.
Ohria	4,55.	4,87.	5,28.
Kauroja	5,00.	4,10.	4,75.

Sadon verrannollinen suuruus Suomen eri lääneissä itsekunakin viimeksimainitun viisivuotisaikakauden vuonna näkyy seuraavasta taulusta:

Rapport de la production à la semence.

L ä ä n i. Gouvernements.	Tulo yhden tynnyrin kylvöstä. Production pour 1 hectolitre de semence.														
	1871.			1872.			1873.			1874.			1875.		
	Rukii- ta. Seigle.	Ohria. Orge.	Kauro- ja. Avoine.	Rukii- ta. Seigle.	Ohria. Orge.	Kauro- ja. Avoine.	Rukii- ta. Seigle.	Ohria. Orge.	Kauro- ja. Avoine.	Rukii- ta. Seigle.	Ohria. Orge.	Kauro- ja. Avoine.	Rukii- ta. Seigle.	Ohria. Orge.	Kauro- ja. Avoine.
Uudenmaan	5,63	5,20	5,37	6,90	5,62	5,39	7,84	5,78	5,14	7,30	4,53	4,87	6,87	4,15	3,79
Turun ja Porin *)	5,38	5,07	5,52	5,81	5,69	5,37	6,67	4,77	4,72	6,52	4,29	4,29	5,61	5,02	5,54
Hämeenlinnan	5,87	5,20	6,15	5,81	5,39	5,36	6,79	4,57	4,70	6,47	4,56	5,02	6,44	4,82	5,24
Wiipurin	6,05	4,96	4,12	5,91	5,05	4,07	6,42	5,31	4,21	5,76	4,83	3,79	5,87	3,73	3,24
Kuopion	7,41	5,88	5,00	5,78	5,50	5,44	7,71	6,14	5,80	7,29	4,55	5,54	7,51	4,30	4,31
Waasan	6,08	6,84	7,14	5,25	6,81	6,50	8,54	6,52	6,67	5,58	4,66	5,35	8,88	5,23	4,95
Oulun	6,07	4,93	5,99	6,12	5,26	6,34	7,08	5,65	6,86	6,10	4,06	5,21	7,35	5,07	5,98
Summa	6,08	5,67	5,19	5,83	5,71	5,00	7,35	5,83	4,87	6,35	4,48	4,52	7,06	4,72	4,18

*) Turun ja Porin läänin jyväluvut ovat lasketut neljästä tämän läänin kihlakunnasta saatujen tietojen johdolla.

Keskimääräinen sato koko viiden vuoden aikakautena, kuin myös korkein ja alin jyväluku on niin muodoin ollut rukiista:

	Keskimääräinen sato 1871—1875.	Korkein jyväluku.	Alin jyväluku.
Uudenmaan lääni	6,91.	7,84.	5,63.
Turun ja Porin „	6,00.	6,67.	5,38.
Hämeenlinnan „	6,27.	6,79.	5,81.
Wiipurin „	6,00.	6,42.	5,76.
Kuopion „	7,14.	7,71.	5,78.
Waasan „	6,87.	8,88.	5,25.
Oulun „	6,54.	7,35.	6,07.

sekä ohrista:

Uudenmaan lääni	5,05.	5,78.	4,15.
Turun ja Porin „	4,97.	5,69.	4,29.
Hämeenlinnan „	4,91.	5,39.	4,56.
Wiipurin „	4,77.	5,31.	3,73.
Kuopion „	5,27.	6,14.	4,30.
Waasan „	6,01.	6,84.	4,66.
Oulun „	4,99.	5,65.	4,06.

Kun puheena-olevain viiden vuoden kuluessa ei mikään varsinainen kato ole kohdannut maattamme, eivät ne vaiheetkaan, joitten alaisena jyvantuotanto sillä aikaa on ollut, verrattain ole sanottavan suuria. Jo eräässä edellisessä kertomuksessa on esillä pidetty, kuinka nämä vaiheet ylipäänsä ovat huomattaviksi pohjoisissa lääneissä, siten että sadot siellä hyvinä vuosina tulevat paljoa runsaammiksi, mutta katovuosina sen sijaan menevät vielä niukemmiksi kuin eteläisissä lääneissä. Vuosina 1871—1875, kuten jo sanottiin, ei sattunut katoja, mutta yllämainittu vaarinottamus on kuitenkin nytkin sen verran toteutunut, että pohjoiset läänit hyvinä vuosina saivat korkeimman jyväluvun eli verrattain runsahimmat sadot.

Jos kunkin vuoden rukiiden ja ohrain sadosta vedetään pois arviolta otettu kylvön määrä, laskettuna ylhäällä ilmoitettujen jyvälukuin johdolla, sekä jäännös tasan jaetaan saman-aikuisen väestön suhteen, niin tulee jokaista henkeä kohden:

	Tynnyriä Rukiita.	Tynnyriä Ohria.	Summa.
V. 1871	1,07.	0,63.	1,70.
„ 1872	1,03.	0,65.	1,68.
„ 1873	1,29.	0,65.	1,94.
„ 1874	1,12.	0,46.	1,58.
„ 1875	1,21.	0,49.	1,70.

Viime kolumnissa mainitut summat, jotka arviolta vastaavat niitä jyvämääriä, mitkä satojen laadun johdosta ovat tulleet itsekunkin henkilön suhteen maassamme, hiukan, vaikka vähäisesti nousisivat, jos täydellisiä tietoja olisi löytynyt siitä, kuinka paljo nisuja, tattaria, herneitä ja papuja on kylvetty ja saatu. Kauransaanti sen sijaan on tahalla jätetty pois laskusta, koska se, siltä osalta kuin sitä ei ole viety maasta ulos, saadaan arvella täydellisesti vastaavan eläinten elättämiseen mennyttä jyvän määrää.

Ylläseisovat numerot osottavat, että Suomen jyvantuotanto ei verrattain hyvinä vuosinakaan vastaa väestön tarpeita. Jos otaksuisimme joka hengen vuositarpeen jyvistä keskimäärin vaikka vaan 2 tynnyriksi, niin näyttäivät äsken-

mainitut luvut, että sato ei parhaimpinaan jyvävuosina ole noussut tähän määrään. Katsaus tällilueteloihin osottaakin, että Suomen on täytynyt joka vuosi tuottaa melkoiset määrät jyviä Wenäjältä. Nyt puheen-alaisena viiden vuoden aikakautena tämä tuonti on ollut yksin suurempikin kuin lähinnä edellisen aikakauden kuluessa. Loppuun liitetystä taulusta n:o 4 huomataan nimittäin, että Suomeen vuosina 1871—1875 on allamainituita jyvänlajeja tuotu seuraavat määrät, jotka paremman selvyuden vuoksi tässä asetetaan kahden edellisen viisivuotisaikakauden tuonnin rinnalle:

Jyvien tuonti Suomeen. — L'importation du blé.

	1871—1875.	1866—1870.	1861—1865.
Rukiita (<i>Seigle</i>) tynnyriä	128,709	209,185	704,598
Ohria (<i>Orge</i>) „	133,261	120,114	186,645
Kauroja (<i>Avoine</i>) „	111,466	94,429	128,068
Nisuja (<i>Froment</i>) „	9,454	503	449
Herneitä (<i>Pois</i>) „	15,482	19,475	17,855
Muita jyvänlajeja (<i>Autres céréales</i>) „	1,255	602	455
Jauhoja (<i>Farine</i>) leiviskää	35,451,485	30,851,643	28,761,679

Jos, tehdäksemme vertauksen yksinkertaisemmaksi, laskemme jauhomattoman elon jauhoiksi sen mukaan että yksi tynnyri vastaa kahtatoista leiviskää, tulemme siihen johtopäätökseen, että Suomeen vuosina 1871—1875 tuotiin 40,247,009 leiviskää, vuosina 1866—1870 taas 36,183,339 leiviskää sekä vuosina 1861—1865: 41,218,519 leiviskää. Se merkillinen asian laita ilmaantuu siis tässä, että jyvien tuonti viimeksikuluneena viiden vuoden aikakautena, jolloin sadot ylimalkain olivat osittain hyviä, osittain keskinkertaisia, oli suurempi kuin aikakautena 1866—1870, jolloin sattui yksi niitä kovimpia katoja, joita maan koskaan on täytynyt kärsiä. Tämä asian laita saapi vaan vähäksi osaksi selityksensä siitä, että samaan aikaan jyvien ulosvienti oli noussut. Jyvien ulosvienti Suomesta teki nimittäin:

L'exportation du blé.

	1871—1875.	1866—1870.	1861—1865.
Rukiita (<i>Seigle</i>) tynnyriä	231,891	91,808	120,611
Ohria (<i>Orge</i>) „	54,762	4,564	21,310
Kauroja (<i>Avoine</i>) „	593,464	373,459	189,059
Nisuja (<i>Froment</i>) „	160	62	439
Herneitä (<i>Pois</i>) „	70	208	1,006
Muita jyvänlajeja (<i>Autres céréales</i>) „	11	37	6
Jauhoja (<i>Farine</i>) leiviskää	880,358	424,167	177,139

Vaikka näistä numeroista havaitaan jommoinkin enennys maamme jyvien ulosviennissä nyt puheen-alaisena viiden vuoden aikakautena, ei tämä enennys kuitenkaan tarpeeksi selitä vastamainittua asian laitaa, joka koski tuonnin verrattain korkeata määrää. Jos, niinkuin ylhäällä tapahtui tuonnin suhteen, tässä ilmoitetut vientimäärätkin

muutetaan painomitoiksi ja sitten nämä vedetään pois vastaavista tuontisummista, niin huomataan, että Suomi paitsi omaa tuotantoansa on kuluttanut vuosina 1871—1875 noin 29,450,000 leiviskää sekä edellisenä viiden vuoden aikakautena 30,120,000 leiviskää jauhoja. Eroitus on vähäpätöinen ja osottaa, että ulkomaisten jyvien kulutus ei ole vähentynyt, vaikka kotimainen jyvantuotanto samaan aikaan on enentynyt noin 25 prosentilla. Tätä seikkaa näkyy selittävän se yleinen varallisuus, joka äskenmainittuina vuosina on vallinnut maassamme ja joka on vaikuttanut, että jyvien kulutus on enentynyt runsahampien varojen rinnalla. Erittäinkin on, sen suuremman huolenpidon johdosta jota on aljettu omistaa koti-eläimille, epäilemättä paljo suurempia jyvämääriä kuin ennen käytetty näiden elatukseen.

Pellava ja hamppu ovat edelleen ainoat kehruukasvit, joita Suomessa viljellään. Useimmissa lääneissä ei tätä viljelyä kuitenkaan uloteta päälle oman tarpeen. Poikkeuksena tästä on vaan keskimäinen osa Hämeenmaata, jossa muutamat vanhastaan pellavanviljelyltään tunnetut paikat, esim. Längelmäki, Orivesi ja joukko pitäjiä Hollolan kihlakunnassa, vuosittain tuottavat pellavia kaupaksi. Pellavanviljely on sielläkin viime ajoin melkoisesti edistynyt, hamasta siitä saakka kuin palttinan kehruu- ja kutomalaitos Tampereella rakennettiin ja rupesi raaka-aineiden alituisiksi ostajaksi. Esimerkiksi mainitaan, että yksistään Hollolan kihlakunnasta on nyt puheen-alaisen viisivuotisaikakauden kuluessa myyty noin 47,000 leiviskää pellavia vuoteensa. Mitä pellavantuotannon suuruuteen muissa osissa maattamme tulee, löytyy siitä vaan muutamia hajanaisia tietoja. Uudenmaan läänissä se voidaan, niiden osittain vaillinaisten tietojen mukaan, joita tästä on olemassa, otaksua nousevan 18,000 à 20,000 leiviskään vuoteensa, ja Kuopion läänissä sen vuotinen keskimäärä ilmoitetaan 11,467 leiviskäksi. Muuten pellavanviljely on etelä-osassa maattamme paljo yleisempi kuin hampun viljeleminen, jota vastoin pohjoisissa lääneissä asian laita on ihan toisin päin. Uudenmaan läänissä esim. viljellään hamppua tuskin nimeksikään, eikä sitä siellä saada päälle 500 leiviskän vuoteensa. Kuopion läänissä taas viimeksimainitun kasvin vuotinen tuotanto ilmoitetaan nousevan 30,332 leiviskään eli lähes kolme kertaa suuremmaksi kuin läänin saalis pellavia, ja Waasan läänissä, josta ei ole annettu tietoja saaliista, oli 829 tynnyrin-alaa peltomaata kylvetty pellavaan ja 2,972 tynnyrin-alaa hamppuun. Mitä Oulun lääniin koskee, näkyy, niiden koekiden jälkeen, joita on tehty pellavanviljelyn yleisemmäksi levittämiseksi läänissä ja joista jo on puhuttu edellisessä alamaaisessa kertomuksessa, tämä viljely pysyneen melkein entisellään, s. t. s. että se ei ole levinnyt edemmäksi kuin läänin eteläisimpiin kihlakuntiin, joissa sitä myös vaan vähin määrin harjoitetaan. Edemmäksi pohjoiseen päin pääsee hampunviljely, vaikka tämänkin ylimalkain ilmaantuu niukanlaisena äskenmainitussa läänissä eikä edes vastaa omaa tarvetta.

Verrattain vähäisen osan viljeltyä maata täyttää puu- ja yrtitarhat. Semmoisia löytyy Uudenmaan läänissä sekä etelä-osassa Turun ja Porin lääniä jotenkin yleisesti useimmilla isommilla maatiloilla, mutta pohjoisempana ne käyvät harvinaisemmiksi ja tavataan kolmessa pohjoisessa läänissä tavallisesti vaan muutamissa harvoissa herrasmiesten asumissa kartanoissa. Siinä maanviljelytiedustuksessa, joka vuonna 1875 toimitettiin Uudenmaan läänissä, huomattiin puutarhoiksi sekä ryytimaan- ja kyökkikasvien viljelemiseksi käytetyn maan pinta tekevän 1,469,5 tynnyrin-alaa eli noin 0,7 % läänin viljeltyä maata. Muissa lääneissä puutarhain ala arvattavasti on verrattain vielä vähempi. Sen kannan arvostelemista varten, millä puutarhain viljely on maassamme, ovat, uudempien tietojen puutteessa, ne ilmoitukset, jotka professori C. C. Böcker vainaja 1830-luvulla korkean käsken johdosta kokosi, jossakin määrin valaisevia. Mainittujen ilmoitusten mukaan löytyi siihen aikaan seuraava lukumäärä puutarhoja hedelmäpuilla:

Uudenmaan läänissä	1,156.
Turun ja Porin „	2,472.
Hämeenlinnan „	116.
Wiipurin „	110.
Mikkelin „	56.

Kuopion läänissä	6.
Waasan „	15.
Oulun „	11.
	<hr/>
	Summa 3,942.

Josko hedelmäpuutarhain lukumäärä maassamme edellämaitusta ajasta on suuremmassa määrässä noussut, sitä emme voine paljaiden arveluiden nojalla päättää. Tosin heräjävä kauneudentunto monessa paikassa, varsinkin näinä viime vuosina, on saanut yhteistä kansaa laittamaan puutarhoja — niin esim. istutettiin vuosina 1874 ja 1875 talonpoikaistiloilla Wirolahden pitäjässä Wiipurin läänissä 600 kappalta hedelmäpuuta —, mutta toiselta puolen taas kokemus on näyttänyt että 1830-luvun jälkeen melkeä määrä herrastaloja on joutunut talonpoikain käsiin, joitten ensi toimina tavallisesti on ollut niiden istutusten hävittäminen, joihin edelliset omistajat olivat panneet kustannusta ja vaivaa. Ratkaisemattomaksi täytyy sen vuoksi toistaiseksi jättää, missä suhteessa uudet puutarhanlaitokset ovat olleet edellämaittuihin vanhojen hävityksiin.

Puutarhanviljelyn edistämiseksi maassamme perustettiin Söderkullan tilalle Sipoon pitäjässä Uudenmaan läänissä puutarhurinkoulu, joka asetettiin Uudenmaan ja Hämeenlinnan läänien maanviljelysseuran katsannon alle ja sai yleisistä varoista 4,000 markan vuotisen apurahan. Koulu lakkautettiin isojen ylläpitokustannusten tähden, jotka eivät olleet missään mahdollisessa suhteessa oppilasten harvalukaiseen määrään, vuonna 1874. Sitten on kuitenkin ehdoteltu, että Töölön puistoon Helsingin kaupungin luona laitettaisiin uusi puutarhurinkoulu, jota tulisi ylläpitämään tätä tarkoitusta varten toimeen pantu ja yksityisen miehen runsaan lahjoituksen kautta mahdolliseksi tehty puutarhayhdistys. Nyt puheen-alaisen viisivuotisaikakauden kuluessa tämä ehdotus ei kuitenkaan ennättänyt toteutua.

Karjanhoito. Siitä asti kuin usein ilmaantuvat katovuodet 1860-luvulla rupesivat matkaansaattamaan maanviljelyksen parantamista, joten karjanhoito sai paljoa tärkeemmän merkityksen kuin ennen sekä yleisessä että yksityisessä taloudessa, on vuosi vuodelta yhä vilkkaammin puuhattu kotimaisten eläinrotujen parantamista. Varsinkin on huomio kääntynyt keinoihin kotimaisen hevoslajin ja sarviraavasten parantamiseksi. Suomen hevoslaji on, kuten tunnettu, pieni kasvultaan, mutta erinomaisen kestävä. Monena monituisena vuonna on kuitenkin valitettu että hevoslaji on huonontunut, osittain epähoidon ja liiallisen työllä vaivaamisen kautta, osittain myös hyvien siitos-eläinten puutteesta, kun parhaimmat kappaleet vietiin Wenäjälle. Tämän poistamiseksi on valtion kustannuksella vuosittain maassamme ostettu virheettömiä ja siitos-eläimiksi sopivia oriita, jotka ovat asetetut yksityisten henkilöiden luo ja huokeata maksoa vastaan jätetyt polkijoina yleisesti käytettäväksi. Kehoituksena hevoslajin parantamiseen on myös ollut nuo hallituksen vuosittain eri osissa maassamme toimittamat kilpa-ajot, joissa palkintoja on jaettu parhaimmille juoksijoille ja kuormahevosille. Armollisen Kuulutuksen mukaan 21 p:ltä Joulukuuta 1870 toimitettiin vuosina 1871—1874 joka vuosi semmoisia kilpa-ajoja Hämeenlinnassa, Kuopiossa, Sortavalassa ja Kokkolassa, kuin myös vuosina 1871 ja 1873 Mikkelissä ja Oulussa, sekä vuosina 1872 ja 1874 Jyväskylässä ja vuonna 1872 Turussa. Näissä 23 kilpa-ajossa jaettiin kaikkiaan 56 palkintoa eli keskimäärin 14 palkintoa vuoteensa. Kilparadan pituus oli kaksi virstaa, ja se pikaisuus, jolla palkinnon-ottajat kulkivat sen, vaihteli 4 minutin 4 sekunnin ja 4 minutin 52 sekunnin välillä. Sitten säädettiin Armollisen Kuulutuksen kautta 23 p:ltä Joulukuuta 1874, että yleisiä kilpa-ajoja hevosten kanssa pitäisi, hallituksen puolesta määrätyn asiamiehen läsnä ollessa, kerran vuoteensa toimitettaman itsekussakin Helsingin, Turun, Hämeenlinnan, Mikkelin, Wiipurin, Kuopion, Nikolainkaupungin ja Oulun kaupungeista, sekä että näissä kilpa-ajoissa matkan pituuden pitäisi oleman kolme virstaa. Palkinnoiksi joka kilpa-ajossa asetettiin seuraavat määrät:

	Oriista.	Tammasta.
Ensimmäinen palkinto, markkaa	500.	250.
Toinen " "	350.	200.
Kolmas " "	200.	150.
Neljä " "	125.	100.

Vuonna 1875 palkittiin yhteensä 24 oritta ja 23 tammaa, sekä niistä 3 oritta ja 3 tammaa korkeimmalla palkinnolla. Suurin nopeus, jolla tuo kolmen virstan pituinen matka kuljettiin, oli 5 minuttia 58 sekuntia, joka vastaa 30,17 jalan juoksua sekuntiinsa. Seuraus näistä kilpa-ajoista on ollut, että vilkkahampi halu hevosten hoitoon monessa paikassa on käynyt huomattavaksi. Muun muassa perustettiin vuonna 1874 hevosystävään-yhdistys Uudenmaan lääniä varten, joka yhdistys hyödyllisten, hevoshoidon koskevien kirjain levittämällä ja palkintojen antamisella hyvinhoidetuista varsoista y. m. on koettanut vaikuttaa hevoslajin parantamiseksi.

Vielä suuremmasta taloudellisesta arvosta ovat ne toimet, joihin on ryhdytty sarviraavasten parantamista ja paremman karjanhoidon edistämistä varten. Edellisessä alamaaisessa kertomuksessa mainittiin jo, että Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen päätöksen mukaan 1 p:ltä Heinäkuuta 1868 kaksi kiertävää karjakkoa asetettiin joka lääniin, antamaan opetusta yhteisen kansan vaimoille paremmassa ja järjellisemmässä maitotaloudessa ja voinvalmistuksessa. Paitsi sitä jaettiin vuonna 1875 erinäisiä matkarakkoja naisille, jotka Ruotsissa, Tanskassa, Holsteinissa tai Pohjois-Saksassa tahtoisivat tarkemmin oppia meijeri-ammattia. Meijeri- eli karjakkokoulujen lukumäärä lisääntyi tämän viisivuotisaikakauden kuluessa yhdeksitoista, jonka ohessa 1 p:stä Marraskuuta 1874 otettiin valtion palvelukseen erinäinen meijeristi ja säädettiin, että hänen oli velvollisuus 1,500 markan vuotuista palkkiota sekä yhden hevosen kyytiä ja neljän markan päivärahaa vastaan vaadittaissa tulla maamme suuremmille maanviljelijöille antamaan neuvoja karjanhoidossa sekä etenkin juuston- ja voinvalmistamisessa. Sen ohessa kehoitettiin edellensä yksityisten meijerilaitosten perustamista. Tätä tarkoitusta varten Teidän Keisarillinen Majesteettinne vuonna 1875 Armassa suvaitsi määrätä 35,000 markkaa, josta sittemmin tehtiin seisova meijerilainarahasto, mistä lainoja, korkeintaan 4,000 markan suuruisia kukin, viiden vuoden korottomuudella annettiin niille maanviljelijöille, jotka sitoutuivat ennen määrätyn ajan kuluttua toimeen panemaan meijerilaitoksia, joissa kulutettiin vähintäänkin 20,000 kannua kuorimatonta maitoa vuoteensa.

Että nyt mainitut toimenpidot nähtävässä määrässä ovat edistäneet karjanhoitoa ja maitotaloutta, todistetaan miltei kaikista osista maassamme. Lukuisilla yksityisillä tiloilla tavataan nyt jo uusia, valoisia ja tilavia pihattoja sekä varsinaisia maitokamareita puhtailla ja tarkoituksenmukaisilla, tinatusta rautapellistä tehdyillä maito-astioilla. Joskin nämä tilat, itsekukin kunnassansa, vielä ovat vähemmistönä, niin todistaa kuitenkin niiden olemassa-olo sekä vielä enemmän se nopeus, jolla ne ovat ilmaantuneet, että Suomen meijeri-ammatti on näinä viime aikoina ripeästi edistynyt edistymistään. Kuinka esimerkin voima tässä suhteessa vaikuttaa, todistaa Toholammin kunta Waasan läänissä, jossa siellä-olevan, valtio-avulla varustetun piiri-meijerian esikuvan mukaan vuonna 1875 jo löytyi 40 yksityistä meijeriaa perustettuna. Erityisestä merkityksestä voinvalmistuksen suhteen on Schwartz'in jäähdytys- eli jäävesi-tavan käyttäminen, johon yleisö Suomen Talousseuran ja erinäisten maanviljelysseurain utterain tointen kautta vähitellen on tutustunut. Kohta nyt puheen-alaisen viisivuotisaikakauden kuluttua huomattiin tämä jäävesi-tapa käytetyksi 300:ssa yhteisen kansan omistamassa tilassa, joista 224 yksistään Waasan läänissä. Herrastaloista, joilla on 50 lypsävää lehmää ja enemmän, oli samaan aikaan 118 ottanut jäävesi-tapaa käyttäöksensä. Nämä numerot ovat, koska ne tietävät uutta aikaa maitotalouden suhteen maassamme, ilahuttavia, mutta ne osottavat kuitenkin toiselta puolen myös, kuinka paljon vielä on tällä alalla tekemistä, ennenkuin Suomen meijeri-ammatti voipi päästä sille kannalle kuin itse luonnon-olot näyttävät tahtovan sille määrätä. Erinomaisen tärkeänä kehoituksena tämän tarkoituksen saavuttamiseksi

on suurissa määrin eli tukuttain harjoitettu voikauppa, jossa tavaran tarkka erittelemine ynnä eri hinnat eri lajeista tulee kysymykseen. Että semmoinen tukkukauppa jo onkin syntymäisillänsä, todistaa tuo vuosi vuodelta karttunut Suomen voim ulosvienti ei ainoastansa vanhoihin myymäpaikkoihin, Pietariin ja Tukholmaan, vaan myös Tanskaan ja Pohjois-Saksan kaupunkeihin, joissa viimeksinimitetyissä paikoissa mainittu erittelemine aina tapahtuu ja siis on itse menekin ehtoja.

Kotimaisten sarviraavasten parantamiseksi on valtion kustannuksella joka vuosi maahamme tuotu Ayrshire- ja Angler-lajien sonneja ja hiehoja, jotka joko ovat asetetut yksityisten henkilöin luokse eri lääneihin, siitos-eläiminä käytettäviksi, taikka myydyt yleisessä huutokaupassa. Vuosina 1872—1875 tänne tuotiin yhteensä 309 sonnia ja hiehoa äskenmainituita lajeja, ja niistä myytiin kahtena viimeisenä näistä vuosista yleisessä huutokaupassa Helsingissä 22 Ayrshire-lajin sonnia sekä 26 Angler-lajin sonnia ja 118 Angler-lajin hiehoa. Useimmat näiden eläinten ostajat ovat olleet herrassäädyn tilallisia, kuten myös melkein yksistään herrastaloissa ulkomaisen tai sekoitetun lajin nautaeläimiä tavataan. Yhteisellä kansalla näkyy olevan vähemmän luottamusta ulkomaisten lajien etuihin, parhaasta päästä sen tähden että ne vaativat parempaa hoitoa ja paljon runsaampaa elatusta kuin tavallisesti annetaan kotimaisille eläimille. Tämä lienee myös osaksi syy, minkä vuoksi etenkin niissä lääneissä, esim. Kuopion ja Mikkelin, joissa vanhastaan on totuttu ruokkimaan sarviraavaita talvisaikoina nälkäsyötöllä, on vähemmin käytetty noita eri paikkoihin asetettuita siitossonneja. Toinen syy tähän ilmoitetaan olevan siinä, että nämä siitossonnit ovat huomattut sopimattomiksi sekaantumaan kotimaisiin pienikasvuisiin ja heikkoihin lehmä-eläimiin.

Ylimalkain lienee vaikea päättää, onko edullisempi ylläpitää kotimaista, ulkomaista vai sekoitettua eläinlajia. Varmalta näyttää kumminkin, ettei mikään sarviraavas koko mailmassa voi samalla epähoitolla ja samalla nälkäsyötöllä, jotka aivan kauvan ovat tulleet suomalaisen sarviraavaan osaksi, tuottaa enemmän maitoa kuin tämä. Kun sentään nälkäsyötön-järjestelmää ei suinkaan saa laskea perustukseksi erinäisten lajien keskinäisiä etuja ratkaistaessa, jääpi jälille sen seikan selvittäminen, kuinka korkeaksi kotimaisten lehmien tuotanto voidaan saada, jos niille annetaan hyvä hoito ja hyvä elatus, sekä missä suhteessa ylläpitokustannukset ovat tuloihin keskimäärin itsekustakin erinäisten, maassamme löytyvien sekoittamattomien ja sekoitettujen lajien lehmästä. Erittäin valaiseva tässä katsannossa on Uudenmaan läänin Kuvernöörin antama taulu maidonsaaliista, ruokinnosta ja saavutetusta taloudellisesta johtopäätöksestä muutamissa suuremmissa mainitun läänin karjastoissa vuosina 1871—1875. Siitä huomataan, että keskimääräinen tulo suomalaisen talonpoikaislajin lehmästä on voitu paikoittain kohottaa enemmäksi kuin 600 kannua vuoteensa, sekä että yksityiset lehmät ovat lypsäneet yli 750 kannua. Ensimmäiseen keskimäärään päästään harvoin isoissa navetoissa, vaikka lehmät niissä ovat ainoastansa ulkomaista puhdasta lajia; mutta sitä vastoin taas sanottu korkein määrä, verrattuna siihen mitä parhaimmat ulkomaiset lypsylehmät tuottavat, on kyllä vähäinen. Sama taulu osottaa nimittäin, että korkein vuotinen maidonsaalis ulkomaisesta lehmästä on noussut 1,200 kannuun.

Lampaan- ja sijanlajin parantamista varten on myös siitos-eläimiä hankittu ulkomaalta valtion kustannuksella. Niinpä tuotiin vuosina 1872—1875 yhteensä 174 pössä ja uuhta Southdown- sekä 9 pössä ja uuhta Essexdown-lajia, jotka samaten osittain sijoitettiin siitos-eläimiksi maan eri lääneihin, osittain myytiin julkisessa huutokaupassa lampaan-lajin parantamista harrastaville maanviljelijöille. Sikoja ostettiin vuosina 1872 ja 1873 ulkomaalta 33 kappalta Essex-lajia.

Kuvernöörin kokoamien tietojen mukaan, jotka, mikäli ne koskevat Uudenmaan läänin, ovat saadut useinmainitun tässä läänissä tapahtuneen maanviljelytiedustuksen kautta, vaan muista lääneistä ainoastansa perustuvat likimääräisiin laskuihin itsekunkin kunnan suhteen, teki talven yli ruokittujen eläinten lukumäärä Suomessa vuoden 1875 lopulla:

	Hevosia ja varsoja. <i>Chevaux et poulains.</i>	Sonneja ja härkiä. <i>Taureaux et boeufs.</i>	Lehmiä. <i>Vaches.</i>	Hiehoja. <i>Veaux.</i>	Lampaita. <i>Brebis et moutons.</i>	Vuohia. <i>Chèvres.</i>	Sikoja. <i>Porcs.</i>	Poroja. <i>Rennes.</i>
Uudenmaan lääni	28,722	10,937	69,865	39,156	107,564	745	15,496	—
Turun ja Porin „	42,028	16,098	93,851	44,710	191,100	6,076	20,548	—
Hämeenlinnan „	41,059	10,098	99,940	37,500	132,705	11,051	24,159	—
Wiipurin „	43,030	108,660		32,750	102,050	10?	39,050	—
Mikkelin „	28,470	9,260	80,180	28,286	75,250	1,285	36,655	—
Kuopion „	33,826	10,165	115,530	31,379	98,220	700	33,761	—
Waasan „	47,434	8,786	127,567	37,082	199,651	7,024	27,653	—
Oulun „	20,493	108,632			104,374	205	4,325	79,715
Summa	285,062	80,445?	768,600?	271,387?	1,010,914	27,096	201,647	79,715

Tiedot nauta-eläinten lukumäärästä Wiipurin ja Oulun lääneissä eivät sisällä sitä tarkempaa härkain ja sonnein, lehmäin ja hiehojen erittelemistä, jota ylläseisova taulu osottaa. Summat koko maan suhteen ovat kuitenkin tähän ylhäälle pantu, vaikka kysymysmerkeillä, sen tähden että ne ovat saadut todenmukaisuuden laskuilla. Oulun lääniin katsoen on nimittäin se suhta, joka vuonna 1870 vallitsi edellämainittujen kahden ryhmän välillä, otaksuttu olleen voimassa myös vuonna 1875, ja mitä Wiipurin lääniin tulee sonnien ja härkien lukumäärä läänissä on likimain laskettu 10,000:ksi. Ylläseisovat tiedot näyttävät muuten, että koti-eläinten lukumäärä Suomessa on noussut viimeisestä viisivuotisajakaudesta. Seuraava vertaus osottaa tätä selvimmin:

	Luku koti-eläimiä. <i>Nombre des animaux domestiques en</i>		1,000 asujamen suhteen. <i>Rapport pour 1,000 habitants.</i>	
	1875.	1870.	1875.	1870.
	Hevosia (<i>Chevaux</i>)	285,062	254,820	149
Sarviraavaita (<i>Espèce bovine</i>)	1,120,432	997,960	586	563
Lampaita (<i>Moutons</i>)	1,010,914	921,745	529	519
Vuohia (<i>Chèvres</i>)	27,096	30,639	14	16
Sikoja (<i>Porcs</i>)	201,647	190,326	105	107

Ylläseisovista numeroista huomataan, että hevosten, sarviraavaiden ja lampaiden lukumäärä viisivuotisajakauden kuluessa on enentynyt ei ainoastansa suhteettomasti, vaan myös verrannollisesti, s. t. s. väkiluvun suhteen. Epäillä tosin sopii, josko tiedot koti-eläinten lukumäärästä, mikäli ne eivät koske Uudenmaan lääniin, ovat katsottavat niin luotettaviksi, että niihin ylimalkain ollenkaan voipi perustaa mitään laskuja tahi päätöksiä. Tässä on kuitenkin muistutettava, että nämä tiedot pitkän ajanjakson kuluessa ovat kootut saman järjestelmän mukaan sekä että ne tästä syystä, huolimatta siitä kuinka likeisesti ne ovat saattaneet käydä todellisten olojen kanssa yhteen, yleisellä tavalla osottavat näiden vaiheita. Niillä on paitsi sitä erityinen arvo vähimpinä lukuina; sillä siitä tavasta, jolla ne ovat kootut, näkyy jommoisellakin varmuudella voitavan otaksua, että mainitut numerotiedot eivät ole todellisia isommat, vaan luultavasti vähemmät. Että ne muuten, ainakin moniaissa paikoin, eivät paljon eroa näistä todellisista, huomataan

seuraavasta kokoonpanosta, jossa verrataan kruununpalvelijain tietoja koti-eläinten lukumäärästä Uudenmaan läänissä 1875 saman vuoden maanviljelytiedustuksen johtopäätöksiin:

Koti-eläinten lukumäärä Uudenmaan läänissä 1875:

	Kruununpalvelijain tietojen mukaan.	Maanviljelytiedustuksen mukaan.
Hevosia	24,868.	24,461.
Varsoja	3,090.	4,261.
Härkiä	11,109.	10,937.
Lehmiä	67,785.	69,865.
Nuorta karjaa	30,670.	39,156.
Lampaita	94,058.	107,564.
Vuohia	1,044.	745.
Sikoja	17,120.	15,496.

Ylimalkain Suomi väkilukunsa suhteen elättää suuremman määrän hevosia ja nauta-eläimiä kuin useimmat muut maat Europassa. Ainoastansa Wenäjällä ja Tanskalla on verrattain enemmän hevosia, sekä viimeksimainitulla maalla, Irlannilla ja Baijerilla verrattain enemmän sarviraavaita kuin meidän maallamme. Tämän asianlaidan valaismiseksi pannaan tähän vertaus siitä, kuinka monta koti-eläintä tulee joka tuhanta asujanta kohden allanimitetyissä maissa. Numeroluvut ovat, paitsi ne jotka koskevat Suomeen, otetut Ranskan tilastollisen viraston vuonna 1876 julkaisemasta kansainvälisestä maanviljelytilastosta. *)

	Hevosia.	Sarviraavaita.	Lampaita.	Vuohia.	Sikoja.
Irlanti	100	776	840	—	195
Tanska	178	694	1,032	—	248
Baijeri	72	632	277	40	180
Suomi	149	586	529	14	105
Norja	85	541	967	165	54
Ruotsi	102	471	381	29	89
Unkari	139	340	972	37	286
Preussi	92	331	796	60	173
Ranska	76	325	694	50	159
Wenäjä	225	317	647	24	137
Iso Britannia	78	224	1,118	—	94
Italia	18	130	261	63	58

Maat ovat asetetut järjestysjakssoon korkeimmasta alimpaan nauta-eläinten lukumäärään 1,000 asujanta kohden. Tämän kokoonpanon suhteen lienee kuitenkin tarpeetonta muistuttaa, ettei eläinten lukumäärä yksistänsä osota, että verrattain suurempi karjanhoito j. n. e. vallitsee toisessa maassa kuin toisessa. Mitä erittäin sarviraavaisin tulee, se on tunnettu asia, että niiden vähäistä lukumäärää useissa maissa, kuten esim. Isossa Britanniassa, runsahasti vastaa niiden parempi laatu ja korkeampi keskimääräinen paino.

*) Statistique Internationale de l'Agriculture rédigée et publiée par le service de la statistique générale de France. Nancy 1876, pag. XL.

Semmoisella taululla, joka näyttäisi koti-eläinten lukuisuutta asukasmäärän suhteen itsekkussakin läänissä, ei voi tätä nykyä, katsoen siihen erilaiseen, suurempaan tahi vähempään tarkkuuteen, jolla tiedot eri paikoissa näkyvät kootun, olla sitä arvoa, että se ansaitsisi tähän panna. Näiden tietojen yleiseksi johtopäätökseksi saattanemme kumminkin otaksua, että verrattain korkein määrä nauta-eläimiä ylläpidetään Hämeenlinnan, Mikkelin ja Kuopion lääneissä, sekä vähin määrä sitä vastoin Turun ja Porin sekä Wiipurin lääneissä. Toisena mittana maanviljelyksen ja karjanhoidon edistymisen sekä erittäinkin maanviljelijäin taloudellisen tilan arvostelemista varten eri lääneissä on se suhta, jossa kylvön- ja sadonmäärät kuin myös eläinten luku ovat maatilain eli talonsavujen lukumäärään. Allaseisova taulu osottaa talonsavujen lukumäärän maassamme vuoden 1875 lopulla, kuin myös sen sadon ja eläinten keskimäärän, joka ylläseisovien tietojen mukaan tuli itsekkutakin semmoista kohden:

	Luku talonsavuja. <i>Nombre des propriétés rurales.</i>	Keskimäärin saatiin 1875 joka talossa tynnyriä <i>Récolte moyenne des propriétés en 1875 (tynnyri)</i>			Keskimäärin elätettiin 1875 joka talossa <i>Nombre moyen des animaux domestiques par propriété</i>			
		Rukiita. <i>Seigle.</i>	Ohria. <i>Orge.</i>	Kauroja. <i>Avoine.</i>	Hevosia. <i>Chevaux.</i>	Nautaeläimiä. <i>Bêtes à cornes.</i>	Lampaita. <i>Moutons.</i>	Sikoja. <i>Porcs.</i>
Uudenmaan lääni	7,327	38,5	5,2	18,9	3,9	16,4	14,7	2,1
Turun ja Porin „	11,951	40,0	10,5	25,2	3,5	12,9	16,0	1,7
Hämeenlinnan „	7,842	40,1	10,5	21,2	5,2	18,8	16,9	3,1
Wiipurin „	26,406	12,3	3,2	9,2	1,6	5,4	3,9	1,5
Mikkelin „	8,774	32,3	10,1	18,1	3,2	13,4	8,5	4,2
Kuopion „	13,489	23,1	16,7	3,8	2,5	11,6	7,3	2,5
Waasan „	18,983	29,7	14,0	5,8	2,5	9,1	10,5	1,4
Oulun „	11,640	12,5	22,6	1,0	1,8	9,3	9,0	0,4
Koko maassa	106,412	25,4	11,0	11,1	2,7	10,5	9,5	1,9

Mainittava on se melkoinen erilaisuus, jonka ylläseisova taulu ilmituopi toisella puolen Wiipurin ja toisella puolen muitten läänien välillä. Ensinmainitussa läänissä talojen keskimääräinen suuruus on kaikissa suhteissa paljon vähempi niitä keskimääriä, jotka vallitsevat muissa lääneissä ja koko maassa. Syynä tähän asianlaitaan on epäilemättä ollut osittain maanviljelyksen ylipäänsä verrattain alhainen kautta läänissä, osittain myös se seikka, että melkoinen osa maatiloja on kuulunut läänissä viime aikoihin saakka löytyvien isojen lahjoitusmaitten alle sekä tämän johdosta ei ole viljelty eikä hoidettu sillä huolella, kuin ne tilat, joitten omistajina on vapaita talonpoikia. Muuten tilojen lukumääräkin Wiipurin läänissä on läänin alan ja väestön suhteen suurempi kuin missään muussa Suomen osassa, josta tietysti seuraa, että tilojenkin, huolimatta niiden hoidosta, täytyy ylimalkain olla vähempiä kuin muualla.

Vanhastaan on karjanhoito Suomessa tuottanut niin paljon, että se on tyydyttänyt maan omia tarpeita ja sen lisäksi vielä antanut ulosviennin aineita muihin maihin. Viimeisen vuosikymmenen kuluessa tämä ulosvienti on melkeästi karttunut sekä uusien ja parannettujen yhdistysneuvojen kautta että sen mainitun, nopean edistymisen johdosta, jonka karjanhoito on saanut. Maamme ulosviennin arvossa puheen-alaisina viitenä vuonna ovat laivoilla ulosviedyt karjantuotteet tehneet noin 15 prosenttia. Ne ovat nimittäin suomalaisessa haminassa käyvän hinnan mukaan arvatut:

V. 1871	10,415,310	markaksi.
„ 1872	9,046,054	„
„ 1873	12,441,892	„
„ 1874	13,924,041	„
„ 1875	13,086,670	„

Seuraavat taulut näyttävät, mitä eri esineitä tässä suhteessa on ulosviety, kuin myös mihin määrään itsekun-
kin esineen ulosvienti on noussut mainittuina vuosina:

1. *Elävien eläinten ulosvienti. — (Exportation des bêtes sur pied).*

	Hevosia. <i>Chevaux.</i>	Lehmiä ja härkiä. <i>Boeufs et vaches.</i>	Vasikoita. <i>Veaux.</i>	Lampaita. <i>Moutons.</i>	Sikoja. <i>Porcs.</i>
V. 1871	1,266	8,038	14,110	1,572	11,589
„ 1872	1,049	6,520	18,518	1,864	14,715
„ 1873	1,795	5,903	18,378	1,340	16,163
„ 1874	1,546	7,155	18,315	2,082	16,676
„ 1875	954	7,676	22,346	2,358	41,277
Summa	6,610	35,292	91,667	9,216	100,420
Summa vuosina 1866—1870	13,861	43,263	70,614	10,616	23,576

2. *Erinäisten karjantuotetten ulosvienti. — (Exportation des diverses produits des fermes).*

	Voita. <i>Beurre.</i>	Juustoja. <i>Fromage.</i>	Sianlihaa ja makkarointa. <i>Lard.</i>	Naudan- ja lam- paanlihaa. <i>Viande de boeuf etc.</i>	Poronlihaa. <i>Viande de renne.</i>	Maitoa, kannua. <i>Lait.</i>
L e i v i s k ä ä .						
V. 1871	567,765	1,349	6,475	53,062	1,753	184,548
„ 1872	487,515	2,362	6,094	61,074	2,938	183,212
„ 1873	560,641	2,977	6,658	76,895	530	260,633
„ 1874	607,031	2,962	11,598	63,418	2,349	255,751
„ 1875	565,223	2,492	2,760	67,326	2,517	364,642
Summa	2,788,175	12,142	33,585	321,775	10,087	1,248,786
Summa vuosina 1866—1870	2,365,439	9,436	52,513	197,348	15,437	765,000

Vertaus tässä ylhäällä edelliseltä viisivuotisaikakaudelta ilmoitettuihin summiin osoittaa, että hevosten ja täysi-
kasvuisten lehmä-eläinten ulosvienti on vuosina 1871—1875 ylipäänsä hiukan vähentynyt, vaan että sen sijaan vasik-
kain ja sikojen ulosvienti on melkeästi enentynyt. Niin ikään huomataan taulusta, että voin ulosvienti viimeksikulu-
neena viiden vuoden aikakautena on enentynyt 422,736 leiviskällä, juustojen ulosvienti 2,706 leiviskällä ja lihan ulos-
vienti, jos kaikki eri lajit yhteen pannaan, vähän yli 100,000 leiviskällä. Mitä taas tulee niihin paikkoihin, joista
suurin karjantuotetten ulosvienti on pantu toimeen, on mainittava, että elävien eläinten ulosvienti suurimmaksi osaksi
on tapahtunut maanrajan ylitse Wenäjälle ja vähemmäksi osaksi Pohjanmaan haminoista Ruotsiin, että suurin voin

ulosvienti on tapahtunut Wiipurista, Kuopiosta ja Joensuusta sekä sitälkin Nikolainkaupungista ja Praahesta, jota vastoin samaa tavaraa on ulosviety Turusta melkein puolta vähemmän kuin ennen, sekä että suurin lihan ulosvienti on tapahtunut Nikolainkaupungista, Ahvenanmaalta ja Turusta.

Tähän saakka ei ole missään muussa osassa maattamme kuin Uudenmaan läänissä koottu tietoja talven yli elätettujen siipi-eläinten, kanojen, kalkkuunakukkojen, hanhien ja ankkujen lukumäärästä. Vuonna 1875 pidetyn maanviljelytiedustuksen mukaan löytyi siellä 37,008 kanaa, 111 kalkkuunaa, 577 hanhea ja 320 ankkua. Ylimalkain ylläpidettiin maassamme, varsinkin pohjoisissa lääneissä, paljo vähemmän kanoja kuin tarve vaatii. Munat ovat sentähden alituisena tuontitavarana Suomen tulliluetteloissa. Vuonna 1875 tuotiin niitä maahan 151,749 tiuvia, jota vastoin samaan aikaan ulosviettiin ainoastansa 755 tiuvia.

Tämän viisivuotisaikakauden kuluessa ei ole yleisemmin levinneitä kulkutauteja eläimissä ilmaantunut. Muutamissa Wiipurin läänin rajapitäjissä ilmaantui tosin vuosina 1872, 1873 ja 1874 tuo tarttuva Siperian karjarutto, mutta pikaisten ja tehokasten tointen kautta kruununpalvelijoilta ja sinne lähetetyiltä eläinlääkäreiltä tämä ruttotauti kaikeksi onneksi saatiin tukehutetuksi alussansa ja sen enempi leviäminen maahan estetyksi. Enemmän tai vähemmän yksinäisiä perna- ja punataudin y. m. tapauksia on myös vuosittain ilmaantunut. Kuopion kihlakunnassa on joka vuosi noin 60 nautaa kaatunut viimeksimainittuun tautiin, ja Kokkolan ja Kälviän pitäjissä Waasan läänissä kuoli vuosina 1873—1875 pernanpoltoon 11 hevosta, 49 lehmää, 5 lammasta ja 1 sika.

Kruununpalvelijain kokoamien tietojen mukaan, jotka eivät kumminkaan käsitä kaikkia kuntia eikä edes kaikkia läänejä maassamme, tappoi peto-eläimet seuraavan määrän koti-eläimiä vuosina 1871—1875:

Animaux domestiques tués par les bêtes féroces.

	Hevosia. <i>Chevaux.</i>	Nautoja. <i>Bêtes à cornes.</i>	Lampaita ja vuohia. <i>Moutons et chèvres.</i>	Sikoja. <i>Porcs.</i>
Uudenmaan lääni	213	634	1,482	31
Turun ja Porin „	281	1,554	4,043	91
Hämeenlinnan „	160	327	563	17
Wiipurin „	354	1,379	3,177	652
Mikkelin „	60 koti-eläintä ilman tarkempaa eroitusta.			
Waasan „	23	250	1,490	—

Kuopion läänistä ilmoitetaan, että yksistensä Pielisen kihlakunnassa karhut olivat viisivuotisaikakauden kuluessa kaataneet 60 lehmää ja 45 lammasta sekä että sanotut pedot Ilomantsin kihlakunnassa olivat tappaneet 26 koti-eläintä.

Metsänhoito. Suomen avarat metsät ovat pitkän vuosijakson kuluessa olleet se lähde, josta maamme kauppa ulkomaisiin paikkoihin on saanut varsinaisen elimensä. Ulkomaisten tarvekalujen ja ylellistavarain sisääntuonti on, jollei yksinomaisesti, ainakin verrattoman suurimmaksi osaksi maksettu metsäntuotetten, esim. lankkujen, lautojen, battensien, hirsien, tervan j. n. e., ulosviennillä. Nyt puheen-alaisena viiden vuoden aikakautena edellämainittu ulosvienti ja ylimalkain koko metsäntuotetten kauppa on niin nopeasti kehkiintynyt ja noussut niin suurenmoisiin määriin, ettei mitään sen vertaista tietävästi voitane esiin vetää miltäkään aikaisemmalta Suomen historian aikakaudelta. Edellisinä viiden vuoden aikakausina sahanliike maassamme tosin oli melkeästi kasvanut, mutta suurin osa puutavarain ulosvientiä oli kuitenkin silloin vielä kädellä sahattua tavaraa, jota yhteinen kansa valmisteli kotona ja talvisaikana kuljetti kuormilla lähimpään merikaupunkiin. Tämä kotiteollisuus on kumminkin nykyänsä suuresti vähentynyt, sittekun

isoja höyrysafoja on ruvettu rakentamaan melkein kaikkien jokien ja lauttausväylien suuhun ja näin maamme puu-tavarakaupalle annettu uusi muoto. Sahanomistajat alkoivat ostaa metsiä, ja niiden kilpailijoina ilmaautui kohta koti- ja ulkomaisia ostajia, jotka ulkomaisten puutavaramarkkinoiden tavattoman korkeitten hintain viehättäminä rupesivat harjoittamaan metsäkauppaa voitollisena liikkeenä. Sopii sanoa, että maamme maanomistajat olivat enimmäkseen ihan valmistamattomat tämän metsäkaupan suhteen. Monessa paikassa, varsinkin sisämaassa, pidettiin metsiä vielä verrattain vähän-arvoisena tilojen lisänä. Ne tarjoukset, jotka niistä tehtiin ja jotka heti alusta nousivat yli kaiken mitä oli odotettu, olivat sentähden niin houkuttelevia, että harvalla oli voimaa niiden vastustamiseen. Pian ylenivät hinnat vielä enemmän ja siihen määrään saakka, että talojen metsäpalstoista usein maksettiin enemmän kuin mitä talot kokonaisuudessaan vähää ennen oli arveltu maksavan. Tavallisesti kaupat tehtiin semmoisilla ehdoilla, että metsät ennen vissan määrätyn ajan loppua kulutettaisiin ja maa sitten jälleen joutuisi talojen käytäntövallan alle. Metsänkulutusta harjoitettiin sen vuoksi suurin määrin. Melkeät alat hakattiin paljaksi ja saadut hirsipuut kuljetettiin lähimpäin vesien luo, josta ne suurina lauttoina uitettiin sahoihin. Koko tätä näin suuresti harjoitettua teollisuutta, metsänhakuuta, lauttausta ja sahanliikettä varten tarvittiin isohko työntekijämäärä. Esimerkiksi sopii mainita, että ainoastansa yksi höyrysafo-osakeyhtiö Uudenmaan läänissä tavallisilla oloilla piti joka kevät Toukokuulla työssä yli 2,000 henkeä. Tämä numeroluku on omansa antamaan käsitystä niistä työntekijäjoukoista, joita metsäteollisuus koko maassamme nyt alkoi käyttää. Kulutusten suuruutta sen sijaan osottivat nuo hirsilauttoja ja irrallaan uiskentelevia hirsii täpötäynnänsä olevat järvet ja joet.

Metsäkauppa toi myötänsä tähän saakka näkemättömän pää-omain runsauden. Useat maanomistajat, jotka olivat myyneet metsänsä, joutuivat nyt yht'äkkiä rikkaina hämille mihin soveliaimmin asettaisivat rahansa. Rahojen yltäkylläisyys vaikutti, että työpalkat ja kaikki elintarpeet kävivät kalliimmiksi. Erittäinkin metsänhakuut olivat suora-kohtaisesti useissa paikoin nostaneet päiväpalkat ennen tavallista määrää paljo korkeammiksi.

Eri mielipiteitä on lausuttu siitä taloudellisesta edusta, jonka tämä näin äkkiä tuleva rahankyllyys tuotti maallemme. Että se monessa paikassa matkaansaatti järjetöntä tuhlaamista sekä ylellisyyttä elantotavassa, jotka sittemmin, kun suuret rahavarat loppuivat, valitettavasti jäivät olemassa olemaan, sitä ei suinkaan käy kieltäminen. Helposti ja arvaamatta voitettut rahat tavallisesti yhtä helposti häviävät, ja varmaa on että moni maanomistaja ei tullut vaariin ottaneeksi, että tuota metsäkaupan kautta saatua rahasummaa ei pitäisi katsottaman satunnaiseksi vuodentuloksi, vaan osan hänen kiinteän omaisuutensa myymähinnaksi, sekä että sen kuluttaminen siis merkitsi samaa kuin sen pää-oman kuluttaminen, jonka kasvusta hän tähän saakka oli elänyt. Lisäksi tuli se seikka, että, huolimatta joka yksityisen taloudesta, maamme teollisuus ja kauppa ylimalkain eivät vielä olleet niin edistyneet, että liikarajat olisi voitu niihin tuotannollisesti sijoittaa. Sanalla sanoen, tuo pikainen ulkomaisten pää-omain tänne tulvaaminen toi, kuten jokainen äkkinäinen seisovien olojen muutos, myötänsä joukon seurauksia, jotka sekä taloudelliselta että siveydelliseltä kannalta olivat kansallemme vahingollisia. Aikaan-saivatpa sentään toisella puolen nuo suuremmat rahavarat myös suurempaa vireyttä kaikilla asioiden aloilla ja olivat niin muodoin mahtavana vaikuttimena ei ainoastansa maamme teollisuuden, vaan myös sen maanviljelyksen ja maanhoidon koroittamiseksi. Että isompi määrä pää-omia on köyhälle maalle katsottava eduksi, tarvinnee kai paitsi sitä tuskin esillä pitää. Ylhäällä kerrotut mielipiteet äkkiä tulvanneiden rahojen vahingollisista seurauksista eivät tietysti tarkoita kieltää, että joka maan taloudellinen vauraus karttuu tarpeellisen liike-pääoman löytyessä, vaan koettavat ainoastansa näyttää, että äkkinäiset ja melkeät muutokset tämän liike-pääoman määrässä eivät mene ohitse ilman hankaluutta. Tästä Suomen historia viiden vuoden ajalta 1871—1875 on antanut selkeän todistuksen.

Se suuri mitta, jossa metsänkulutusta harjoitettiin, rupesi monessa paikassa maamme synnyttämään pelkoa tulevasta metsäänpuutteesta ja antoi sentähden aihetta vilkkaaseen mielenvaihtoon muun muassa sanomakirjallisuuden

alalla. Sillä välin kuin toisella puolen arveltiin tuon tapahtuvan metsänhaaskauksen tuovan myötensä kovimpia vaaroja tulevaisuuden suhteen, siten että se uhkasi ei ainoastansa viedä maaltamme sen kalliinta pää-omaa, vaan lisäksi vielä vahingollisesti vaikuttaa sen luonnon-oloihin ja ilman-alaan, muistutettiin toiselta puolen, että Suomessa, sen pinnan-alaan verraten, oli avarammat metsät kuin missään muussa Europan maassa, sekä että se kulutus, joka näissä metsissä tapahtui ulosvientiä varten, oli vähäinen asia niiden ääretöntien rakennusaineiden joukkojen rinnalla, jotka vuosittain täällä kotona tuhlatiin polttopuiksi, aidaksiksi, tervanpoltoon, kaskenpoltoon y. m., puhumattakaan siitä mikä on mennyt ja vielä menee hukkaan kulovalkeitten kautta tahi suorastansa on jätetty mätänemään sydänmaihin. Ainoa keino matkaansaattamaan enempiä säästäväisyyttä metsien suhteen oli korkeamman arvon hankkiminen niille. Tätä oli juuri aikaan saatu metsäkaupan kautta. Jos nyt tahdottaisiin ehkäistä tuota kauppaa, niin siitä vaan seuraisi, että metsäin arvo taas alentuisi ja että vanha tuhlaaminen tulisi jatkumaan. Moite ulosviejien harjoittamaa metsänkulutusta vastaan olisi, mainittiin lopuksi, siinäkin suhteessa epäkohtuullista, että se juuri kääntyi sitä ainoata metsänhaaskauksen lajia vastaan, joka oli maalle voitollinen.

Kumminkin näyttää siltä kuin jos tässä riidassa olisi molemmiin puolin menty liikoihin. Epäilemättä metsänkulutusten merkitystä on liian suureksi arvattu, jos niistä odotetaan yleisempää metsänpuutetta maassamme, mutta toiselta puolen sen sijaan on ilmeisesti jäänyt vaariin ottamatta mikä vaikutus näillä metsänkulutuksilla on yksityisten tilojen, kuntien ja koko maan-äärien vastaisiin taloudellisiin oloihin. Verrattuna Suomen metsävaroihin se metsänhaaskaus, joka on tapahtunut ulosvientiä varten, tosin vielä ja kenties kauvankin eteenpäin on vähäpätöinen, mutta nähtävästi itsekukin vahinko ei olekaan koko maan varallisuuden mitalla arvattava. Tämän mitan rinnalla täytyy joka paikallisen pahan, vaikka se olisi kuinka turmiollinen tahansa, alentua katoavaksi vähäiseksi asiaksi, joka ei ansaitse mitään huomiota. Jos puheena-olevaa metsänkulutusta voitaisiin todellisuudessa yhtä helposti kuin paperilla tasan jakaa Suomen 46 miljonan tynnyrin-alan metsämaan suhteen, se tuskin havaittaisiinkaan. Sen merkitys lienee kumminkin juuri siinä, että se ilmaantuu paikallisesti, sekä että se niissä paikoin, joissa se ilmaantuu, on enemmän juurtajaksainen, enemmän yltäyleinen kuin mikään muu metsänhaaskaus, sekä että sitä ei voi ehkäistä, niin kauvan kuin voitonpyyntö sitä ravitsee. Se tapa, jolla metsät maassamme usein ovat jaetut, nimittäin soikeihin taloista aivan kaukana oleviin palstoihin, tekee paitsi sitä että maanomistaja metsätaloudessaan tavallisesti on enemmän tai vähemmän riippuva naapureistansa sekä sen vuoksi pakoitettu, jos nämä ovat myyneet metsänsä, myös tekemään samaa, osittain pelastaaksensa niitä muitten raiskauksesta, osittain siitä syystä että ne yksinänsä eivät tee semmoisia metsäkuntia, jotka voisivat vastustaa autioiden lakeutten ylitse hillitsemättä rajuvien myrskyjen hävityksiä. Niin on jo tapahtunut muutamissa paikoin, kuten esim. Laukaan kihlakunnassa sekä Keuruun, Wirtain ja Ätsärin pitäjissä Kuortaneen kihlakunnassa, jossa Waasan läänin Kuvernöörin kertomusta myöten useimmat talonmistajat ovat myyneet, vuodesta 1870 alkaen, hirsimetsänsä sahanomistajille ja muille ostajille ennen vissin milloin pidemmän, milloin lyhyemmän ajan loppua kulutettaviksi. Mitä metsäkauppa yleensä on opettanut, on että yksityinen metsätalous ei tarjoa tarpeellista vakuutta sen suhteen ett'ei yltäyleinen metsänpuute voi syntyä useissa paikoin maattamme. Toisinaan maanomistajat ovat metsäkaupoissa tehneet ehtoja, jotka tarkoittavat kasvavan vesakon eli varvikon suojelemista, mutta useimmasti ei tänäkään ole tapahtunut, vaan kaikki on annettu kirveelle alttiiksi.

Sen hillitsemättömän raiskauksen johdosta, jonka alaiseksi metsät niin muodoin monessa paikassa olivat joutuneet, antoi Keisarillinen Senati 16 p. Lokakuuta 1873 kokoneitten miesten komitealle toimeksi ottaa tarkan tutkinnon alle mihin hankkeisiin hallituksen puolelta pitäisi ryhdyttämän metsien hävityksen estämiseksi. Komitea tuli, huolellisesti tarkastettuansa joukon hankittuja tietoja, siihen johtopäätökseen, että metsänhaaskausta yleisesti Suomessa tava-
taan, sekä että siihen etupäässä on ollut syynä tuhlaavainen menetys kun metsiä on käytetty kotitarpeisiin ynnä ymmärtämätön kulutus ja hoito, sitäläkin kaskenpoltto, kulovalkeat ja tervanpoltto, lisäksi nuoren tarvepuun ulosvienti

sekä lopuksi toisten vahingonteot. Muiden keinojen muassa, jotka olisivat sopivia tämän pahan ehkäisemiseksi, komitea esillä piti uuden metsäla'in tarpeellisuutta, joka laki sisältäisi välttämättömiä rajoituksia yksityisen vapaasen käytäntövaltaan metsän suhteen. Sen ohessa komitea ehdotteli, että kruunu lunastaisi metsämaita varsinkin maamme eteläisissä ja keskimmaisissa osissa kruununpuistoiksi, jotta vastaiseksi ainakin yltäyleinen puute metsäntuotteista estettäisiin. Ne toimenpidot, joihin näitten ehdotusten johdosta on käyty, eivät kuitenkaan kuulu tämän alamaisen kertomuksen aikaan.

Yksi vaikeimpia oikeudenkysymyksiä, joita uusi metsäteollisuus nostatti, oli se, joka koski metsäntuotteen lauttaamisen oikeutta luonnollisissa vesissä ja sen ohessa tarkemmin järjesti rannan-omistajain ja lautattuun puitten omistajain keskinäisiä oikeudensuhteita. Valitukset siitä haitasta ja vahingosta, jonka lauttausväestö teki lauttausväylien ääressä oleville tiluksille ja niityille sekä vesilaitos-rakennuksille, olivat sangen yleisiä, samalla haavaa kuin toiselta puolen lauttaajat valittivat niistä esteistä, joita rannanomistajat asettivat heidän eteenpääsönsä tielle. Vastaiseksi poistaaksensa näitä keskinäisiä riitoja sekä likemmin määrätöksensä kummankin puolen velvollisuuksia ja oikeuksia, antoi Teidän Keisarillinen Majesteettinne Suomen Säätyjen alamaisestä kehoituksesta 24 p. Maaliskuuta 1873 Armollisen Asetuksen metsäntuotteen lauttaamisesta. Tämän kautta eivät riidat sentään vielä näy olevan poistettut. Muiden valitusten lisäksi rannanomistajain puolelta on vielä tullut valituksia kalan hävittämisestä enemmän käytetyissä lauttausväylissä. Semmoisia vaatimuksia, että hirret, ennen kuin niitä ruvetaan lauttaamaan, ensinnä pitäisi kuorittaman, on sen vuoksi myös julkisesti lausuttu.

Alhaalla löytyvät numerotiedot valaisevat metsä-ulosviennin suuruutta itsekunakin tämän viisivuotisaikakauden vuonna. Suomesta ulosvietyjen metsäntuotteen arvo laskettiin suomalaisessa haminassa käyvän hinnan mukaan seuraavalla tavalla:

	Markkaa.	Ulosvietyjen metsäntuotteen arvo prosenttina Suomen koko tavara-ulosviennistä.
V. 1871	20,573,199.	45,28.
„ 1872	29,208,494.	57,78.
„ 1873	39,561,897.	53,21.
„ 1874	48,385,190.	51,85.
„ 1875	41,323,643.	48,40.

Edellämainituita arvosummaa edustaa seuraavat määrät tässä alhaalla lueteltuja erinäisiä metsäntuotteita:

Exportation des produits des forêts.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	Summa koko viisivuotisaikakaudelta 1871-1875.	Summa koko viisivuotisaikakaudelta 1866-1870.
Potaskaa, leiviskää	26,133	26,809	22,800	13,667	9,911	99,320	184,905
Pajunkuorta „	581,684	583,529	517,866	401,379	368,508	2,452,966	1,800,239
Pikeä, tynnyriä	3,945	6,649	4,116	3,727	9,782	28,219	30,960
Tervaa „	157,660	161,713	165,854	175,811	163,947	824,985	813,075
Hartsia, leiviskää	6,191	10,067	5,678	1,536	1,021	24,493	44,272
Pihkaa „	4,777	14,111	35,051	8,920	12,255	75,114	30,102
Lankkuja, lautoja ja battensia, kuutiojalkaa . .	17,519,735	23,105,006	27,165,119	32,211,182	30,598,311	130,599,353	87,720,052
Palkkeja, kappalta	33,067	37,025	21,951	76,262	77,308	245,613	121,554
Parruja „	104,952	133,175	204,308	223,386	218,303	884,124	578,009

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	Summa koko viisivuotisaikakaudelta 1871—1875.	Summa koko viisivuotisaikakaudelta 1866—1870.
Rautatienpölkkyjä, kapp.	43,072	37,094	95,707	502,354	88,765	766,992	108,858
Riukuja „	11,862	25,017	41,680	106,160	16,155	200,874	40,007
Pitpropsia „	—	—	—	721,678	37,228	758,906	—
Hirsiä „	79,293	314,029	243,955	214,846	219,028	1,071,151	248,622
Halkoja, syltää	107,467	119,874	154,915	133,231	138,533	654,020	503,585

Suurin osa ylläseisovaa ulosvientiä on tapahtunut yksityisten metsistä. On sentään kruununkin metsiä nyt kysymyksessä olevana aikana paljon enemmän kuin ennen tähän käytetty. Jos Metsänhoitohallituksen laskua myöten otaksutaan, että yhteen sahatavarain muutettuun tolttiin on mennyt kaksi keskikokoista sahatukkaa, niin sahattujen tavarain vuotinen ulosvienti on vaatinut seuraavan määrän sahatukkeja:

V. 1871	2,047,000	kappalta.
„ 1872	2,499,756	„
„ 1873	3,162,000	„
„ 1874	3,789,550	„
„ 1875	3,599,921	„

Kun tunnemme ne määrät sahatukkeja, joita joka vuosi on myyty ja ulosannettu kruununmetsistä, niin voimme tehdä seuraavan laskun siitä kuinka suuri osa edelläseisovia summia jakaantuu näiden ja yksityisten metsien suhteen:

	Sahatukkeja, joita maamme sahanliike on kuluttanut.			
	Yksityisten metsistä.		Kruununmetsistä.	
	Lukumäärä.	Prosentti.	Lukumäärä.	Prosentti.
V. 1871	1,728,336.	84,4.	318,664.	15,6.
„ 1872	2,116,472.	84,7.	383,284.	15,3.
„ 1873	2,563,365.	81.	598,635.	19.
„ 1874	2,879,099.	76.	910,451.	24.
„ 1875	2,891,526.	80.	708,395.	20.

Edellisinä viiden vuoden aikakausina kruununmetsäin hallinto tuotti valtiovarastolle joka vuosi melkoista tappiota. Ne tulot, jotka näistä metsistä saatiin, eivät nimittäin vastanneet menoja niiden hoidosta ja varjelemisesta. Toisena laiseksi ja paljoo edullisemmaksi muodostui asian laita nyt. Niitä alamaisia vuosikertomuksia myöten, jotka Metsänhoitohallitus on antanut Suomen kruununmetsäin hallinnosta, tekivät kruunun menot ja tulot:

Forêts de la couronne.

	Menot. <i>Dépenses.</i>		Tulot. <i>Recettes.</i>		Voittoa. <i>Revenu net.</i>		Tappiota. <i>Perte.</i>	
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
V. 1871	377,326	32	365,409	39	—	—	11,916	93
„ 1872	396,830	13	658,560	29	261,730	16	—	—
„ 1873	430,802	58	982,781	60	551,979	2	—	—
„ 1874	481,168	86	1,990,605	85	1,509,436	99	—	—
„ 1875	459,699	31	1,497,765	77	1,038,066	46	—	—
Summa	2,145,827	20	5,495,122	90	3,349,295	70	—	—

Metsävalkeita on edellämäinnittuina viitenä vuonna varsin usein ilmaantunut, mutta ylimalkain ne eivät ole päässeet laveammalle alalle leviämään, jos jätetään lukuun ottamatta niitä kulovalkeita, jotka vuosina 1872 ja 1874 hävittivät metsiä Ala-Satakunnan sekä Halikon, Ylä-Satakunnan ylä- ja Maskun kihlakunnissa Turun ja Porin läänissä ja jotka yksistään viimeksimainitussa kihlakunnassa tekivät 24,546 markan vahingon. Isonkyrön ja Mustasaaren pitäjissä Waasan läänissä kulovalkeat niin ikään hävittivät metsää 609 tynnyrin-alaa. Muissa lääneissä metsävalkeat tämän viisivuotisaikakauden kuluessa eivät näy päässeen yhtä isoon valtaan.

Metsästys ja kalastus. Niiden uusien metsästyslakien johdosta, jotka Armollisen Asetuksen kautta 10 p:ltä Helmikuuta 1868 astuivat voimaan, ruoaksi kelpaava metsän-anti on rauhoitetun ajan kuluessa joka vuosi ylimalkain ollut jotenkin suojeltuna. Rikoksia metsästyslakeja vastaan onkin sen ankaruuden tähden, jolla niitä aina on rangaistu, niin pian kuin ne ovat tulleet tunnetuiksi, vuosi vuodelta yhä harvemmin ilmaantunut. Hyvänä seurauksena mainittujen lakien noudattamisesta ilmoitetaan myös useilta tahoin, että ruoaksi kelpaavaa metsän riistaa viime aikoina on ruvennut paljon enemmän löytymään. Emme kuitenkaan tulliviraston luetteloista voi huomata, että tämä metsäriistan karttunut määrä olisi vaikuttanut suurempaa ulosvientiä. Päin vastoin näiden mukaan esim. metsälintujen ulosvienti Suomesta on melkeästi vähentynyt edellisen viisivuotisaikakauden jälkeen. Tämä asia ansaitsisi erityistä huomiota, jos tulliviraston numeroluvut tässä suhteessa olisivat täydellisen tarkkoja. Niin ei kumminkaan ole laita. Se on nimittäin tunnettu asia, että suuri osa, jopa kenties suurin osa metsälintujen ulosvientiä kokonansa tapahtuu ulkopuolella tulliviraston toimenpitoa, siten että se osittain kuljetetaan rautatietä myöten Pietariin matkustajatavarana, osittain viedään höyrylaivoissa Ruotsiin ruoanpitäjän tahi muiden yksityisten omaisuutena ja lukematta muuhun lastiin kuuluvaksi. Alamaisimmasti tähän liitettyssä taulussa n:o 7 mainitut ulosvientisummat edustavat ainoastansa niitä määriä, jotka tavaralähetyksinä ovat ilmoitetut asianomaisessa tullikamarissa ja niin muodoin luultavasti ovat todellisia ulosvientimääriä sängen paljon vähemmät.

Se melkoinen vahinko, jonka peto-eläimet vuosittain matkaan saattavat kesyn karjan suhteen ja jonka suuruudesta tietoja tässä ylhäällä jo on annettu, tekee että niiden hävittäminen yhä vielä on katsottava aivan tärkeäksi taloudelliseksi asiaksi maallemme. Kaikissa kunnissa jaetaan tosin palkinnoita joka tapetusta karhusta ja sudesta, mutta se kehoitus, joka näiden peto-eläinten takaa-ajamisen tästä olisi pitänyt saada, ei kuitenkaan monessa paikassa näy olevan riittävä vähentämään, saatikka kokonansa poistamaan mainittua maan-rasitusta. Viiden vuoden aikana 1871—1875 on kruununpalvelijain kokoamia tietoja myöten allaseisova määrä peto-eläimiä tapettu maassamme:

Bêtes feroces tués en 1871—1875:

	Karhuja. <i>Ours.</i>	Susia. <i>Loups.</i>	Ilveksiä. <i>Lynx.</i>	Kettuja. <i>Renards.</i>	Näätiä ja kärppiä. <i>Mortres et hermines.</i>	Ahmoja. <i>Gloutons.</i>	Saukkoja. <i>Loutres.</i>	Summa. <i>Total.</i>
Uudenmaan lääni	1	261	107	999	—	—	—	1,368
Turun ja Porin „	—	?	?	?	?	?	?	1,898
Hämeenlinnan „	11	339	156	467	—	—	—	973
Wiipurin „	131	405	61	2,451	—	3	69	3,120
Mikkelin „	37	86	—	1,752	—	—	—	1,875
Kuopion „	41	47	3	1,428	—	1	—	1,520
Waasan „	2	250		1,914	—	—	—	2,166
Oulun „	198	74	6	2,081	1	191	3	2,554

Kaikkiaan siis tämän viisivuotisaikakauden kuluessa on tapettu 15,474 peto-eläintä eli keskimäärin noin 3,100 vuoteensa. Tässä lukumäärässä on 421 karhua. Kaadettujen susien, ilvesten, kettujen j. n. e. summia emme sitä vastoin voi tarkemmin ilmoittaa, kun erityisiä tietoja tämän suhteen puuttuu Turun ja Porin läänistä.

Viime aikoina on yhä yleisemmin ja useemmin valitettu kalan nähtävästä vähentymisestä meidän järvissämme ja jo'issamme. Syynä tähän on arveltu etupäässä olevan järjetön kalastaminen, joka vähitellen on kuolettanut kalan maimasia. Tämän pahan estämiseksi on sen tähden kalastus-yhdistyksiä perustettu useimpiin maaseutuihin, mutta mainittujen yhdistysten toimi on vielä ylimalkain niin uusi, ettei mitään vaikutuksia siitä ole varmuudella voitu huomata siltä lyhyeltä ajalta, jonka tämä kertomus käsittää. Muita ja enemmän havaittavia syitä kalan vähentymiseen ovat olleet metsän poishakkaaminen rantojen luota, kanavankaivaukset ja järvenlaskut, jotka äkkiä ovat vieneet kalalta sen entisiä kutupaikkoja, karttuva höyrylaivanliike ja lopuksi tuo ääretön joukko hirsilauttoja, joiden kuorenlähtö on kalan maimasille kuolettava. Järvillä täytetyssä Mikkelin läänissä kala nyt jo on niin vähentynyt, että se ei vastaa edes läänin omaa tarvetta, vaan väestön täytyy vuosittain hankkia melkeät määrät silakkaa ja silliä rannemaista. Hämeenlinnan läänissä kalastus ei tuota niin paljoa, että liikenisä ulosvienniksi läänistä, ja Kuopion läänissä laita on melkein sama. Se on sanalla sanoen tätä nykyä ainoastansa merikalastus sekä lohene- ja siianpyynti muutamissa isommissa jo'issa, joka antaa päälle oman tarpeen nousevan saaliin.

Täydellisiä tilastollisia tietoja kalastusten suuruudesta ja merkityksestä eri maan-äärissä ei ole tullut mistään muusta läänistä kuin Uudenmaan läänistä, missä vuonna 1875 löytyi 402 perhettä, jotka harjoittivat kalastusta meressä ainoana taikka etevimpänä elinkeinonansa. Kalastukseen käytettyjen veneitten lukumäärä teki 764, ja joka verkkovenheessä oli väkeä 2 à 6 miestä. Silakanpyyntiin käytettiin samaan aikaan 3,886 verkkoa ja 354 nuottaa sekä lohenepyyntiin 33 kulletta. Saaliin määrästä löytyy joukko eriäväisiä tietoja eri lääneistä. Uudenmaan läänissä silakansaalit vuonna 1875 ilmoitettiin 5,721 tynnyriksi, Waasan läänissä 159,356 leiviskäksi eli noin 10,000 tynnyriksi ja Oulun läänissä koko viisivuotisaikakaudelta 4,035 tynnyriksi. Turun ja Porin läänistä, jossa mainittua kalastamista harjoitetaan paljo suuremmissa määrässä kuin muualla, ilmoitetaan vaan että saalis Mynämäen kihlakunnassa on noussut noin 2,700 tynnyriin vuoteensa ja muissa kihlakunnissa, Ahvenanmaakin lukuun otettuna, vuosittain antanut myytäväksi päälle oman tarpeen noin 7,000 à 8,000 tynnyriä. Ilmeisesti kaikki nämä numerot kuitenkin lienevät liian vähäisiä. Tulliviraston luetteloista nimittäin nähdään, että silakan ulosvienti Suomesta muihin maihin keskimäärin joka vuosi on noussut lähes 15,000 tynnyriin, joka määrä, kun siihen vielä pannaan vuotinen kulutus omassa maassa, näkyy osottavan, että saalis ei ole voinut olla rajoitettu niin vähäisiin määriin kuin nuo ylhäällä ilmoitetut.

Vielä enemmän epävakaisia täytyy tietojen olla siitä, kuinka paljo suomuskaloja on saatu. Ne hajanaiset tiedot, jotka tästä löytyvät, ovatkin sen vuoksi varsin vähän valaisevia. Toinen on sitä vastoin lohene- ja siianpyynnin laita kruununkalastoissa Pohjois-Pohjanmaan jokiloissa, josta tarkkoja tietoja on olemassa. Näiden mukaan saatiin kruununkalastoissa Oulun läänissä:

	Lohta ja taimenta.		Siikaa.
		Tynnyriä.	Tynnyriä.
V. 1871	1,850 $\frac{1}{4}$.		317.
„ 1872	2,008.		175.
„ 1873	1,724 $\frac{1}{8}$.		173 $\frac{1}{2}$.
„ 1874	1,692 $\frac{1}{2}$.		182.
„ 1875	2,181 $\frac{1}{2}$.		306 $\frac{1}{2}$.

Ylimalkain tulo näistä kalastoista on, verrattuna oloihin edellisinä aikoina, ollut sängen tyydyttävä, ja näkyy tätä vaikuttaneen ne asetukset syyskalastuksen rajoittamisesta ja kalan rauhoittamisesta kutu-aikana, jotka kalastusten

kaitsijan ehdotuksesta ja kalastukseen oikeutettuin keskinäisen suostumuksen jälkeen ovat tulleet asianomaisesti vahvistetuiksi. Mitä sen sijaan koskee kruunun-lohenpyyntiin Kokemäen joessa, puuttuu muita tietoja kuin että siitä nyt puheen-alaisen viisivuotisaikakauden kuluessa on saatu keskimäärin vuoteensa 12,236 markkaa arentia. Tulo yksityisten kalastoista samassa joessa on arvattu noin 20,000 markaksi vuoteensa. Nämä molemmat viimeksimainitut luvut, jotka eivät kuitenkaan millään tavoin voida katsoa edustavaksi koko kalansaaliin vuotista arvoa Kokemäen joesta, osoittavat kumminkin, että mainitun joen kalastojen pääoman-arvo on luettava paljon korkeammaksi kuin 1,000,000 markkaa.

Kun nuo edellisessä alamaissa kertomuksessa mainitut taiteellisen kalankasvatuksen kokeet eivät näyttäneet mitään edullisia vaikutuksia ja sen vuoksi lakkautettiin, ei ole uusia yrityksiä tässä suhteessa sittemmin tehty.

Hylkeenpyyntiä harjoitetaan enimmin ulkopuolella Turun ja Waasan läänien rantamaita, mutta myöskin, vaikka vähemmän määrin, Laatokassa sekä Suomen lahdessa ja Pohjanlahden pohjois-osassa. Saaliin määrä ilmoitettiin vuonna 1875: 1,740 hylkeeksi Waasan läänissä, 106 hylkeeksi Uudenmaan läänissä sekä koko viisivuotisaikakaudelta 344 hylkeeksi Oulun läänissä. Ahvenanmaalla hylkeenpyynti tuotti Turun ja Porin läänin Kuvernöörin kertomusta myöten vuosittain 787 leiviskää ihraa ja Wiipurin läänissä vuosittain keskimäärin noin 2,880 leiviskää rasvaa.

Koti- ja käsiteollisuus. Se suuri merkitys, joka kotiteollisuudella on itsekunkin kansan taloudessa, ja erittäinkin pohjoisten kansain, joiden pitkäksi aikaa joka vuosi täytyy keskeyttää tavallisia ulkotöitensä ja enimmäkseen pysyä sisällä asunnoissansa, tekee että kysymys tämän teollisuuden kestämisestä ja edistämisestä aina on vetänyt puoleensa yleistä huomiota. Suomen kansassa tavattavat kotityöt ovat ylimalkain ja harvoilla poikkeuksilla ainoastansa tarkoittaneet oman tarpeen täyttämistä eivätkä sentähden tietysti ole voineetkaan nousta korkeampaan täydellisyyden määrään. Selvää onkin, että semmoisen alkuperäisellä kannalla olevan meniteollisuuden vähitellen täytyy vähentyä sitä myöten kuin enemmän edistynyt tehdasteollisuus ja yhä vilkkaampi kauppa ehtivät korvata sen tuotteita kauniimmilla ja soveliaammilla semmoisilla. Että niin on tapahtunut Suomessakin, todistetaan kaikista maan-ääristä, ja ilmoitetaan sen ohessa että maakauppa viime aikoina tähän on nähtävästi apuna ollut. Kun kotiteollisuuden tuotteen väistyminen tehdastavarain tieltä kuitenkin monessa paikassa on vaikuttanut että entinen koti-ahkeruus on la'annut, ei käyne kieläminen, että maamme ylimalkain tämän muutetun asianlaidan kautta on kärsinyt vahingon, joka vastaa sen työn tuotantoa, joka niin on tau'onnut eikä muulla ole palkittu. Tähän tulee vielä, että koti-ahkeruuden syvästi vaikuttava siveydellinen merkitys kodin suhteen näkyy tekevän sen taukoamista tarkattavaksi toiseltakin kannalta kuin yksistään aineelliselta.

Sen yleisen hädän vallitessa, joka kohtasi maassamme edellisen vuosikymmenen lopulla, kävi kotiteollisuuden alhainen kanta maassamme erittäin tuntuvaaksi. Ne kokeet, joita äkkiä tehtiin tämän ylösauttamiseksi ja uusien, myyntiä ulkomaille varten aivottujen käsitöitten synnyttämiseksi, tosin raukesivat tyhjäin, mutta niillä oli kumminkin se hyvä mukanansa, että yleinen mieli vilkkaammin kuin ennen kiintyi tähän asiaan. Tehokkainta apua sai kotiteollisuuden taidon edistäminen maamme hallitukselta. Niistä keinoista, joita tähän tarkoitukseen käytettiin, on erittäin mainittava: rahanmääräykset maanviljelysseuroille kotiteollisuuden tuotteen näyttelöin pitämistä varten, kotityön mallien hankkimista varten ulkomailta kuin myös kiertävien käsityön-opettajain palkkaamista varten. Sen ohessa Keisarillinen Senati 17 p. Lokak. 1872 jätti asian-yymmärtävään henkilöön komitealle toimeksi antaa lausunto ja ehdotus niistä soveliaimmista hankkeista, joihin hallituksen puolelta pitäisi ryhdyttämän kotiteollisuuden taidon edistämiseksi. Alamaissa 20 p. Maalisk. 1873 antamassa mietinnössensä komitea ehdotteli, että kotiteollisuutta etupäässä herättäisi eloon ja edistäisi kansakoulu, mutta esillä piti sen ohessa kiertävään käsityön-opettajain hyödyn ja tarpeellisuuden, kuin myös katsoi etuisaksi, että kiintonaisten työhuonetten laittaminen ynnä kokeneitten työnjohtajain kanssa niihin paikkoihin, joissa joku yleisempi erityisenä ansionlähteenä harjoitettu käsiteollisuus jo löytyi taikka edulla arveltiin voitavan matkaan saattaa, kehoitettaisiin lainoilla valtiovaroista. Tämän mietinnön mukaan ja valmistukseksi niihin toimenpiteihin,

joihin tämän johdosta tullaan käymään, katsoi Teidän Keisarillinen Majesteettinne hyväksi 27 p. Tammikuuta 1875 Armossa määrätä, että seuraavan vuoden alusta alkaen 20,000 markan summa vuosittain viiden vuoden kuluessa annettaisiin yleisistä varoista kotiteollisuuden taidon edistämiseksi kiertävään opettajain tahi opettajattarien kautta sekä näiden varustamiseksi malleilla ja aseilla taikka myös muun tarkoituksenmukaisen kotiteollisuudessa annettavan opetuksen järjestämiseksi, jota paitsi 10,000 markkaa vuosittain saman ajan kuluessa asetettaisiin Senatin käytettäväksi kotiteollisuus-näyttelöihin, avun-annoiksi kiintonaisille kotiteollisuuskouluille, kotiteollisuus-opettajain kasvattamiseksi y. m.

Kotiteollisuuden taidon yleistä kantaa maassamme osotti ensimmäinen yleinen Suomen kotiteollisuuden-näyttelö Helsingissä 24 päivästä Elokuuta 15 päivään Syyskuuta 1875, jonka näyttelön mahdolliseksi tekemistä varten valtiovarasto oli antanut 12,000 markan apurahan ja yksityiset henkilöt 17,000 markkaa. Tässä näyttelössä näytettiin yhteensä 2,588 numeroa (joihin muutamiin kuitenkin kuului useampia esineitä) erinäisiä kotiteollisuuden tuotteita, jotka olivat jaetut seuraaviin luokkiin ja ryhmiin:

		Luku numeroita.	
		Ryhmä.	Luokka.
<i>I Luokka. Teoksia metallista ja kivistä.</i>			
1	Ryhmä. Mustia takeita	30	
2	„ Hienoja takeita	90	
3	„ Teoksia kasarivaskesta, tina- ja lyijysekoituksista	38	
4	„ Lökkisevän teoksia	7	
5	„ Teoksia metallilangasta, häkilöitä, karttoja y. m.	19	
6	„ Kellosepän- ja muita senkaltaisia teoksia	9	
7	„ Saviteoksia	5	198
<i>II Luokka. Teoksia puusta, sarvesta, harjaksista ja luusta y. m. aineista.</i>			
1	Ryhmä. Nikkarinteoksia	136	
2	„ Sorvattuja teoksia puusta	51	
3	„ Korimaakarinteoksia	108	
4	„ Harjannitojan- ja kampamaakarinteoksia	41	
5	„ Astiantekijän teoksia	49	
6	„ Ajokaluja	5	
7	„ Maanviljely-aseita puusta ja metallista	22	
8	„ Veneitä	3	
9	„ Puunpiirtäjän-teoksia	178	
10	„ Lehtisahalla valmistettuja teoksia	23	
11	„ Teoksia puunlastuista, esim. rullakartiineja, kukkia, mattoja, kuin myös näiden teosten ainetta	210	
12	„ Teoksia oljesta, kaislasta ja niinestä, kuin myös näiden valmistettua ainetta	252	
13	„ Teoksia tuohesta	17	
14	„ Teoksia paperista ja pahvista	40	
15	„ Tehtyjä kukkia	36	
16	„ Leikkikaluja puusta y. m. aineista	87	

		Luku numeroita.	
		Ryhmä.	Luokka.
17	Ryhmä. Teoksia luusta ja pronssista	1	
18	„ Maalaisrakennusten, asetten y. m. malleja	2	1,261
<i>III Luokka. Teoksia kehrättävistä aineista.</i>			
1	Ryhmä. Pellavaa ja hamppua, häklättyä	—	
2	„ Pellavan, hampun ja pumpulin kehroksia	27	
3	„ Kehroksia villasta	51	
4	„ Pellavan kankaita	49	
5	„ Pumpulin kankaita	83	
6	„ Villa- ja puolivilla-kankaita, vanuttamattomia	107	
7	„ Sarkaa ja verkaa	9	
8	„ Mattoja ja ryijyjä	68	
9	„ Neulottuja teoksia villasta	114	
10	„ Neulottuja teoksia pumpulista	72	
11	„ Pitsejä, taito-ompeluksia, nyörimaakarinteoksia	201	
12	„ Mattoja eläinten karvoista	6	
13	„ Valmiita vaatteita	186	
14	„ Kalanpyydyksiä; verkkoja, rysiä y. m.	28	1,001
<i>IV Luokka. Teoksia nahasta ja muita tuotteita eläin-aineista.</i>			
1	Ryhmä. Vuotia, valmistettuja	9	
2	„ Nahkoja	5	
3	„ Satulamaakarinteoksia	15	
4	„ Suutarinteoksia	28	
5	„ Hansikkamaakarinteoksia	1	
6	„ Liimaa, hylkeenrasvaa y. m.	1	59
<i>V Luokka. Elatusaineita.</i>			
1	Ryhmä. Molemmiin puolin suljetuissa astioissa säilytetyjä	18	
2	„ Kuivattuja, savustettuja tahi suolattuja	4	
3	„ Tärkkelystä, jauhoja, ryynejä, kotimaisia kahvin sija-aineita	3	
4	„ Siirappia ja sokeria tärkkelyksestä, valkojuurikkaista y. m.	—	
5	„ Marjaviinejä, liköörejä ja mallasjuomia	3	
6	„ Leipiä ja leivoksia	2	
7	„ Tuoreita sieniä, hedelmiä ja marjoja	2	
8	„ Tuoreita kasvaksia	—	32

		Luku numeroita.	
		Ryhmä.	Luokka.
<i>VI Luokka. Metsäntuotteita.</i>			
1 Ryhmä.	Metsäpuun hedelmiä	2	
2 „	Pihkaa, hartsia, tärpähtiä, tervaa, pikeä, potaskaa y. m.	2	
3 „	Korinpajua, puunjuuria y. m. kotimaisia raaka-aineita korimaakaran-ammattia varten	2	
4 „	Pajunkuorta ja muita kotimaisia parkki-aineita	1	
5 „	Turvemaata ja turpeentuotteita	—	
6 „	Tulitikunpuuta	—	7
	Erinäisiä luokitsemattomia tavaroita	—	30

Palkinnot olivat ensimmäisessä luokassa 7 hopea- ja 24 pronssimetaljia sekä 450 markkaa, toisessa luokassa 27 hopea- ja 80 pronssimetaljia sekä 900 markkaa, kolmannessa luokassa 20 hopea- ja 62 pronssimetaljia sekä 1,300 markkaa, neljännessä luokassa 3 hopea- ja 20 pronssimetaljia sekä 150 markkaa, viidennessä luokassa 13 hopea- ja 40 pronssimetaljia sekä 100 markkaa, ja kuudennessa luokassa 6 hopea- ja 22 pronssimetaljia sekä 250 markkaa, kaikkiansa siis 76 hopea- ja 248 pronssimetaljia sekä 3,150 markkaa.

Näytettyin tavarain lukumäärään verraten palkinnot niin muodoin olivat sängen lukuisat. Muuten tätä ensimmäistä kotiteollisuuden näyttelöä ei voi katsoa miksikään täydelliseksi. Maamme etäisemmistä osista oli varsin vähän näyttelijöitä ilmaantunut, ja useat kotityöt eivät sentähden laisinkaan olleet edustettuina. Se erinomaisen sekava tapa, jolla luettelo on toimitettu, ei sentään ole myönnöittänyt näyttelijäin lukumäärän tarkempaa laskemista ja jakamista eri läänien suhteen.

Erittäin hauskaksi tämä näyttelö kävi sen kautta, että siihen oli yhdistetty työnteon näyttäminen. Näyttelön toimikunta oli nimittäin sinne hankkinut 48 taitavaa työntekijää, joista 17 naapurimaasta Ruotsista, jotka näyttelöpaikassa näyttivät työtapojansa ja antoivat tarpeellista opetusta kaikille, jotka sitä tahtoivat.

Vuorityö. Suomen vuorimalmien kivennäisköyhyys ja vähäinen kestäväisyys ovat vähitellen vaikuttaneet että vuorityö Suomessa melkein kokonansa on tau'onnut. Lukuisat rautaruukit maamme eteläisissä ja läntisissä osissa nojauntuvat tätä nykyä miltei yksinomaisesti Ruotsin rautamalmeihin, varsinkin sitten kuin helpommat yhdistysneuvot Ruotsissa ovat melkeästi alentaneet kuljetuskustannuksia ja tehneet malmit huokeammiksi. Itä-Suomessa sen sijaan rautateollisuus on perustettu kotimaisiin järvi- ja suomalmehin, joita kysymyksessä olevana viiden vuoden aikakautena ylösotettiin suurempia määriä kuin milloinkaan ennen. Seuraavat numerot osottavat, minkä muutoksen alaisiksi vuorensärkeminen sekä järvi- ja suomalmien ylösottaminen ovat joutuneet viidentoista vuoden lyhyenä aikana:

	Luku viljeltyjä rautakaivoksia. <i>Nombre des mines en exploitation.</i>	Saatua vuorimalmia, kippuntau. <i>Minerai extrait.</i>	Ylösotettuja järvi- ja suomalmeja, kippuntau. <i>Minerai de fer limoneux.</i>
Vuonna 1861	17.	26,917.	180,884.
„ 1865	9.	13,160.	232,429.
„ 1870	2.	3,108.	298,674.
„ 1871	3.	2,822.	250,198.
„ 1872	3.	6,450.	389,298.

Vuonna 1873	1.	2,760.	336,376.
„ 1874	2.	2,715.	349,664.
„ 1875	1.	2,772.	435,940.

Ainoa rautakaivos, jota vuonna 1875 viljeltiin, oli Kulonsuomäen rautakaivos Pyhäjärven kappelissa Wihdin pitäjässä Uudenmaan läänissä. Työ- ja ainekustannukset särjetystä malmista nousivat siellä sanottuna vuonna 9,979 markkaan eli 3 markkaan 60 penniin särjetyn vuorimalmin joka kippunnalta. Sitä vastoin järvi- ja suomalmien ylösotto ja kuljetus sulatuslaitoksiin maksoi keskimäärin vaan 1 markan 80,9 penniä kippunta.

Vuonna 1875 oli työssä 21 masuunia, jotka valmistivat 121,097 kippuntaa harkkorautaa, kuin myös 39 kankirautaruukkia, joiden valmistus teki 88,217 kippuntaa kankirautaa, 879 kippuntaa peltiä ja 16,439 kippuntaa sulatuskappaleita. Kankirautaruukit olivat 14 pudlinki-laitosta 58 pudlinki-uunilla ja 35 juotto-uunilla, 2 Saksan taontalaitosta 3 ahjolla ja 2 hamaripajalla, 12 Franche-Comtén laitosta 20 ahjolla ja 23 hamaripajalla, 3 Lanchashiren laitosta 11 ahjolla ja 10 hamaripajalla sekä 8 lietsolaitosta. Naula- ja kimpputakeita sekä karkeampia mustia takeita valmistettiin samalla aikaa 26 laitoksessa seuraava määrä: 2,723 kippuntaa nauloja ja 3,205 kippuntaa kimppu- ja pulttirautaa. Koko raudanvalmistuksen brutto-arvo nousi mainittuna vuonna Vuorihallituksen kertomusta myöten 7,157,481 markkaan. Likempää tietoa rautateollisuudesta nyt puheena-olevan viisivuotisajakauden kuluessa löytyy muuten tähän alamaisimmasti liitetystä taulussa n:o 8.

Kuparin eli *vasken* ja *tinan* valmistus on yhä vaan vähenemään päin sekä on ajoittain ollut kokonansa tau'onneena. Vuorihallitukselle tulleiden tietojen mukaan maamme kahdessa kuparikaivoksessa, Orijärven ja Pitkärannan, on vaan lyhyemmän aikaa joka vuosi tehty työtä, ja jälkimmäisessä kaivoksessa työ oli lakkautettu koko vuodeksi 1874. Nyt puheen-alaisen ajan kuluessa ei myöskään ole koetettu viljellä noita edellisen viisivuotisajakauden lopulla keksittyjä kuparimalmin-aiheita Honkavaaran ja Kiekkivaaran luona Kuusamossa. Vasken ja tinan koko valmistus Suomessa teki:

Production du cuivre et d'étain.

	Kasarivaskea. <i>Cuivre rosette.</i>		Tinaa. <i>Étain.</i>	
	Kippuntaa.	Vastaava arvo mar- kassa. Valeur.	Kippuntaa.	Vastaava arvo mar- kassa. Valeur.
Vuonna 1871	113	45,200	46	25,200
„ 1872	108	48,272	25	20,200
„ 1873	110	41,013	12	6,950
„ 1874	19	6,947	—	—
„ 1875	49	18,088	—	—
Summa	399	159,520	83	52,350

Edellisenä viiden vuoden aikakautena kuparinvalmistus nousi 1,139 kippuntaan ja vuosina 1861—1865: 3,685 kippuntaan. Mitä tinanvalmistukseen koskee, se on mennyt alaspäin vielä suuremmassa määrässä. Viimeksimainittuna vuonna valmistettiin nimittäin 1,110 kippuntaa, vuosina 1866—1870: 230 kippuntaa ja nyt ainoastansa 83 kippuntaa. Nämä numerot näkyvät osottavan, että sanottuin kahden metallin tuotannolla ei liene pitkää tulevaisuutta maassamme, vaan että se vähitellen kokonaan taukoaa.

Vuonna 1868 keksi Lapinmaassa valtion kustannuksella sinne toimitettu lähetyskunta kullansekaisia lietyännäiskerroksia Ivalojoessa, ei kaukana siitä kohden, jossa se laskee Inarinjärveen. Kullanhuuhtomista täällä ovat, sääntö-

jen mukaan Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisissa Julistuksissa 8 p:ltä Huhtikuuta 1870 ja 22 p:ltä Maaliskuuta 1872, harjoittaneet yksityiset henkilöt tahi tätä tarkoitusta varten perustetut yhtiöt. Ensi vuosina kullantuo-
tanto oli verrattain runsas, mutta vähentyi pian sen jälkeen ja näkyy, päättääksemme edelleen tapahtuvasta vähentymi-
sestä, ennen pitkää tulevan loppumaan, ellei muita, runsaampia kultakerroksia sitä ennen löydetä. Tulo huuhtolaitok-
sista teki:

	Huuhtokultaa.	
	<i>Produits des lavages d'or.</i>	
	Grammia.	Vastaavaa naulaa.
Vuonna 1871	56,692,05.	133,37.
„ 1872	55,074,25.	129,56.
„ 1873	32,047,40.	75,39.
„ 1874	22,593,50.	53,15.
„ 1875	16,978,50.	39,94.

eli kaikilta viideltä vuodelta yhteensä 183,385,7 grammia eli 431,41 naulaa. Suomen rahapajassa toimitetun erittele-
misen ja uudesta-sulattamisen jälkeen on saatu keskimäärin enemmän kuin 22 karaatin arvoisia kultakinkoja, jotka
painon puolesta ovat tehneet hiukan päälle 97 prosenttia yllämainituista huuhtokullan määristä.

Minkä verran kotimainen vuorityö on vastannut maamme tarpeita jaloista ja epäjaloista metalleista, ilmoittaa
muuten myötäseuraava taulu n:o 9, joka sisältää tulliluetteloista otettuja tietoja semmoisten vuotisesta tuonnista Suo-
meen ja ulosviennistä täältä.

Vapriikit, Käsityötehtaat ja Hantvärkit. Suomen teollisuuden tilastolla ei vie-
läkään ole mitään täydellisempiä virallisesti koottuja aineita kuin ne luettelot allekuuluvista vapriikeista, käsityöteh-
taista ja hantvärkeistä, jotka kaupunkien maistraatit ovat velvolliset joka vuosi lähettämään Tehtaaston-johtokunnalle
ja joista luetteloista mainittu johtokunta alamaaisessa kertomuksessansa vuosilta 1871, 1872 ja 1873 antaa sen lauseen,
että ne "ovat suuressa määrässä vaillinaisia ja epätäydellisiä." Syynä tähän valitettavaan asian laitaan on luultavasti
osittain puuttuva käsitys tilaston hyödystä, osittain jotenkin yleinen taipuvaisuus meidän teollisuuden-harjoittajissa sii-
hen että pitävät salassa työntekonsa johtopäätöksiä, joka taipuvaisuus monessa on yhdistetty pelkoon, että tarkka il-
moitus todellisesta tuotannosta matkaan saattaisi koroitettua veroitusta. Tällä perustuksella Tehtaaston-johtokunta
myös arvelee voivansa varmuudella otaksua, että sen kertomuksessa löytyvät numerotiedot eivät ole todellista valmis-
tuksen-arvoa korkeammat, sekä että maamme teollisen tuotannon vuotisia summia siis ei ole liian suuriksi arvattu.

Vähimmiksi luvuiksi katsottuina mainitut tiedot kumminkin, niinkuin kaikki muut useampina vuosina saman
suunnitelman mukaan kootut, ovat sen puolesta arvokkaita, että ne jotenkin tarkasti osottavat teollisuuden vaiheita eli
karttumista ja vähentymistä itsekunakin vuonna. Tältä kannalta katsoen ne myös ovat teollisuuden edistymisen as-
teenmittarina nyt puheena-olevan ajan kuluessa. Kaupunkien maistraatien alle kuuluvien vapriikien luku, kuin myös
niiden työntekijämäärä ja tuotannon-arvo oli:

	Luku vapriikeja.	Luku työntekijöitä.	Tuotannon-arvo, markkaa.
Vuonna 1871	429.	8,910.	32,734,991.
„ 1872	408.	9,500.	32,390,246.
„ 1873	419.	10,563.	37,356,702.
„ 1874	503.	11,993.	43,189,974.
„ 1875	521.	13,931.	49,202,385.

Vuonna 1865 löytyi maassamme 397 vapriikia, joissa teki työtä 7,945 henkeä ja jotka valmistivat tavaroita 20,476,947 markan arvosta, ja vuonna 1861 vapriikien luku oli 297, niiden työntekijämäärä 7,080 ja niiden tuotannon-arvo 14,981,033 markkaa. Nämä numerot ovat selviä todistuksia Suomen tehdasteollisuuden suuresta edistymisestä edellämaitun verrattain lyhyen ajan kuluessa.

Suomen teollisuudessa vesivoima aivan luonnollisista syistä täyttää sängen tärkeätä virkaa. Kuitenkin on, mikäli vapriikitoimi on edistynyt, höyryvoima sen ohessa päässyt yhä suurempaan ja suurempaan käytäntöön. Höyryn vahvempi ja tasaisemmin vaikuttava liikutusvoima sekä sen täydellinen ihmisen tahdon vallassa oleminen tekee paitsi sitä, varsinkin mitä kalliimpiin vapriikilaitoksiin tulee, höyryn kieltämättä edullisemmaksi kuin veden, jonka helpompaa liikutusvoimaa vastaa sen epätasaisuus ja se vaikutus, jolla ulkonaiset luonnon-olot, esim. sateinen tahi kuiva ilma y. m., koskevat työntekoon niissä laitoksissa, mitkä vedellä pannaan liikkeelle. Berlinin Kuninkaalliselta Tilastolliselta Toimistolta tulleen kehoituksen johdosta koottiin aineiksi sitä kansainvälistä teollisuudentilastoa varten, jonka mainittu toimisto oli ottanut tehdäksensä, täällä ensi kerran, vuonna 1875, tietoja höyryvoiman ja vesivoiman käyttämisestä Suomen teollisuudessa. Johtopäätös tästä kokoamisesta oli, että Suomen kaikissa teollisissa laitoksissa, myllyt ja sahat myös lukuun otettuina, löytyi 211 turbinia eli kiepotinta ja 2,358 vesiratasta yhteensä 24,168 nimellisellä hevosen voimalla sekä 251 liikkumatonta höyrykonetta 5,059 nimellisellä hevosen voimalla. Seuraavat taulut sisältävät tarkemman luettelon niistä erinäisistä teollisuuden haaroista, jotka parhaasta päästä käyttävät vesi- taikka höyryvoimaa:

Emploi de l'eau et de la vapeur dans l'industrie Finlandaise en 1875.

	Vesivoima (<i>L'eau</i>).				Höyryvoima (<i>La vapeur</i>).		
	Vesirattaita. <i>Roues.</i>		Turbineja. <i>Turbines.</i>		Summa hevosen voimia. <i>Force totale en chevaux.</i>	Luku höyrykoneita. <i>Nombre des machines.</i>	Luku hevosen voimia. <i>Force en chevaux.</i>
	Luku. <i>Nombre.</i>	Likimääräistä hevosen voimaa. <i>Force en chevaux.</i>	Luku. <i>Nombre.</i>	Likimääräistä hevosen voimaa. <i>Force en chevaux.</i>			
Jauhomyllyjä (<i>Moulins à farine</i>)	1,958	10,780	58	480	11,260	4	91
Värjäuslaitoksia, öljymyllyjä, luumyllyjä (<i>Teintureries, moulins à huile etc.</i>)	14	73	1	2	75	2	30
Kudonta- ja kehrulaitoksia (<i>Tissages et filatures</i>)	17	215	18	1,540	1,755	14	480
Paperiruukkeja (<i>Papeteries</i>)	5	74	64	3,885	3,959	11	220
Nahkatehtaita (<i>Tanneries</i>)	4	34	—	—	34	1	16
Tupakkatehtaita (<i>Fabriques de tabac</i>)	—	—	—	—	—	3	26
Tulitikkutehtaita (<i>Fabriques d'allumettes</i>)	—	—	—	—	—	2	16
Sahoja (<i>Scieries</i>)	175	3,050	26	490	3,540	81	2,436
Rautaruukkeja (<i>Usines de fer</i>)	180	2,660	41	824	3,484	45	889
Konepajoja y. m. (<i>Fabriques d'articles de métal</i>)	—	—	—	—	—	43	457
Lasi- ja vajanssitehtaita (<i>Verreries et fabriques de porcelaine</i>)	—	—	—	—	—	5	73

	Vesivoima (L'eau).					Höyryvoima (La vapeur).	
	Vesirattaita. Roues.		Turbineja. Turbines.		Summa he- vosen voimia. <i>Force totale en chevaux.</i>	Luku höyry- koneita. <i>Nombre des machines.</i>	Luku hevo- sen voimia. <i>Force en chevaux.</i>
	Luku. Nombre.	Likimääräistä hevosen voimaa. <i>Force en che- vaux.</i>	Luku. Nombre.	Likimääräistä hevosen voimaa. <i>Force en che- vaux.</i>			
Tiiliruukkeja (<i>Tuileries</i>)	4	51	3	10	61	1	10
Kirja- ja kivipainoja (<i>Imprimeries et li- thographies</i>)	—	—	—	—	—	6	10
Muita tehtaita (<i>Autres fabriques</i>) . . .	1	?	—	—	?	33	305
Summa	2,358	16,937	211	7,231	24,168	251	5,059

Ylläseisova taulu antaa kuitenkin vaan epätäydellisen kuvan höyryvoiman käyttämisestä Suomessa, koska sen numerot eivät käsitä liikkuvia höyrykoneita eli niitä, joita käytetään kuljetuksissa merta ja maata myöten sekä lokomobileinä. Yhteydessä edellisen kanssa pannaan tähän sen vuoksi seuraava katsaus Suomen höyrypannujen ja höyrykonetien lukumäärään olojen mukaan vuoden 1875 loppupuolella.

Höyrypannuja. (Chaudières à vapeur).

	Höyrypannuja, joita käytetään — <i>Chaudières</i>						Summa. <i>Total.</i>	
	Ainoastansa kiehuttamiseen. <i>Pour l'emploi che- mique.</i>		Ainoastansa konetien liik- keelle-panemiseen. <i>Pour l'emploi mé- canique.</i>		Sekä kiehuttamiseen että konetien liikkeelle- panemiseen. <i>Employées à la même fois pour bouillonnement et pour pousser des machines.</i>			
	Lukumäärä. Nombre.	Hevosen voi- mia. <i>Force des che- vaux.</i>	Lukumäärä. Nombre.	Hevosen voi- mia. <i>Force des che- vaux.</i>	Lukumäärä. Nombre.	Hevosen voi- mia. <i>Force des che- vaux.</i>	Lukumäärä. Nombre.	Hevosen voi- mia. <i>Force des che- vaux.</i>
Uudenmaan lääni	7	113	82	1,640	37	518	126	2,271
Turun ja Porin „	8	140	84	2,080	29	413	121	2,633
Hämeenlinnan „	19	750	63	1,064	16	265	98	2,079
Wiipurin „	7	59	86	1,864	14	240	107	2,163
Mikkelin „	5	42	26	584	6	65	37	691
Kuopion „	1	10	59	1,106	16	345	76	1,461
Waasan „	7	105	23	1,135	10	172	40	1,412
Oulun „	5	71	29	583	9	114	43	768
Valtion rautatiet	—	—	91	16,196	—	—	91	16,196
Yksityisten rautatiet	—	—	2	204	—	—	2	204
Summa	59	1,290	545	26,456	137	2,132	741	29,878

Höyrykoneita. (Machines à vapeur).

	Liikkumattomia. <i>Machines fixes.</i>		Lokomotivejä. <i>Machines locomotives.</i>		Lokomobilejä. <i>Machines locomobiles.</i>		Höyrylaivoissa jär- villä, joilla ja kanavilla. <i>Machines des bateaux des lacs, des canaux et des fleuves.</i>		Höyrylaivoissa au- kealla merellä. <i>Machines des bateaux de mer.</i>		Summa. <i>Total.</i>	
	Lukumäärä. Nombre.	Hevosien voi- miä. Force des che- vaux.	Lukumäärä. Nombre.	Hevosien voi- miä. Force des che- vaux.	Lukumäärä. Nombre.	Hevosien voi- miä. Force des che- vaux.	Lukumäärä. Nombre.	Hevosien voi- miä. Force des che- vaux.	Lukumäärä. Nombre.	Hevosien voi- miä. Force des che- vaux.	Lukumäärä. Nombre.	Hevosien voi- miä. Force des che- vaux.
Uudenmaan lääni	57	901	—	—	15	73	9	86	21	770	102	1,830
Turun ja Porin „	60	993	—	—	10	80	22	410	15	866	107	2,349
Hämeenlinnan „	30	682	—	—	6	46	30	448	—	—	66	1,176
Wiipurin „	47	1,032	—	—	4	40	22	629	8	157	81	1,858
Mikkelin „	13	373	—	—	2	30	8	112	5	97	28	612
Kuopion „	19	398	—	—	3	24	37	589	5	126	64	1,137
Waasan „	13	360	—	—	3	50	6	108	6	690	28	1,208
Oulun „	12	320	—	—	2	20	6	81	11	238	31	659
Valtion rautatiet . .	—	—	91	16,196	—	—	—	—	—	—	91	16,196
Yksityisten rautatiet	—	—	2	204	—	—	—	—	—	—	2	204
Summa	251	5,059	93	16,400	45	363	140	2,463	71	2,944	600	27,229

Höyrypannujen ja höyrykonetien väkevyys on kaikkialla laskettu nimellisissä hevosen voimissa, paitsi mitä rautatienlokomotiveihin tulee, joitten vahvuus on ilmoitettu todellisissa hevosen voimissa. Mitat eivät, kuten tästä näkyy, voi olla täydellisen tarkkoja, varsinkin kun käsitys siitä, mitä nimellisellä hevosen voimalla on ymmärrettävä, ei myöskään ole likemmin määrätty. Kuitenkin saattanee ylipäänsä otaksua, että yksi nimellinen hevosen voima vastaa höyrypannun kykyä yhtenä tiimana muuttamaan yhden kuutiojalan vettä höyryksi. Yhden todellisen hevosvoiman taas sanotaan vastaavan höyrykoneen voimaa nostamaan 600 naulan painon yhden jalan sekuntiinsa. Kummankin voimayhteyden lajin keskinäinen suhta näkyy olevan semmoinen, että yksi nimellinen hevosen voima on melkein yhtä kuin 6 todellista hevosen voimaa.

Jos pidetään lukua valmistuksen-arvon määrästä, on *pumpuliteollisuus* suurempi kuin kukin muu tehtaaniike Suomessa. Sitä edustaakin osaksi maamme kaikkein suurimmat ja kalliimmat vapriikilaitokset, nimittäin Finlayson ja Kumppanin pumpulinkehruu- ja -kudontalaitos Tampereella, Forssan pumpulinkehruu- ja -kudontalaitos Tammelassa, Waasan pumpulikäsityö-osakeyhtiön tehdas Brändöössä, John Barkers ja Kumppanin pumpulinkehruulaitos Turussa sekä Kyröskosken pumpulinkudontalaitos Hämeenkyrössä. Ensinmainittua laitosta käytti vuonna 1875 6 turbinia eli kiepotinta ja 1 vesiratas, jotka panivat liikkeelle 850 kangaspuuta. Työväki nousi 1,947 henkeen ja valmistuksen-arvo vuodelta teki 4,500,000 markkaa. Forssan tehtaassa, joka 20 p. Joulukuuta 1872 paloi poroksi ja jossa työntekosen vuoksi puheena-olevan aikakauden osan kuluessa on ollut lakkautettuna, löytyi vuonna 1875 tehtaan uudesta-rakentamisen jälkeen 18,000 kehrintä ja 500 kangaspuuta, joiden liikuttimina oli viisi 290 hevosen voimaista turbinia ja viisi 400 hevosen voimaista höyrykonetta. Työntekijäin lukumäärä oli 1,400, ja tehtaan valmistuksen-arvo teki 3,600,000 markkaa. Waasan pumpulitehtaassa oli samaan aikaan työssä 15,000 kehrintä ja 192 kangaspuuta. Sen jokapäiväisenä työvoimana oli 412 henkeä ja sen vuosituotanto ilmoitettiin 1,040,000 markaksi. Molemmat muut pum-

pulitehtaat ovat verrattain paljo vähempiä. Tuotannon koko arvon maamme kaikista pumpulinkehruu- ja -kudontalaitoksista vuodelta 1875 ilmoittaa Tehtaaston-johtokunta 6,249,621 markaksi, mutta tähän summan ei ole luettu Forssan äskenmainittua valmistuksen-arvoa, josta tietoa ei näy tulleen Tehtaaston-johtokunnalle, vaikka tilastollisen toimiston on onnistunut saada se suorastansa tehtaasta. Jos mainittu valmistuksen-arvo pannaan ylläseisovaan summaan, niin Suomen pumpuliteollisuuden tuotannon-arvo vuonna 1875 siis teki 9,849,621 markkaa.

Pumpulinkudontalaitosten valmistus nousee tavallisesti paljon yli maamme oman tarpeen, mutta sen sijaan päinvastainen suhta vallitsee mitä pumpulilankojen valmistamiseen tulee. Pumpulilankojen ja pumpulikankaitten tuonti Suomeen ja vienti Suomesta teki nimittäin:

	Pumpulilankoja, naulaa. <i>Fil de coton en „naula“.</i>		Pumpulikankaita, naulaa. <i>Tissus de coton en „naula“.</i>	
	Tuonti. Importation.	Vienti. Exportation.	Tuonti. Importation.	Vienti. Exportation.
	Vuonna 1871 . . .	336,760	9,080	251,340
„ 1872 . . .	466,780	16,440	243,784	214,120
„ 1873 . . .	1,507,640	980	480,815	1,086,680
„ 1874 . . .	1,701,420	112,920	975,918	1,523,300
„ 1875 . . .	730,480	30,660	873,861	1,751,040
Summa	4,743,080	170,080	2,825,718	4,773,440

Tuonnin äkkinäinen nouseminen vuodesta 1873 alkaen on nähtävästi ollut seurauksena Forssan tulipalosta ja sen kautta ajaksi suuresti vähentyneestä kotimaisesta tuotannosta.

Mitä kudontateollisuuteen muuten koskee, on *palttina*-valmistusta edelleen edustanut maamme ainoa palttinakehruu- ja -kudontalaitos Tampereella, jonka vuotinen tuotannon-arvo ylimalkain on pysynyt jotenkin samalla kannalla. Sitä vastoin *veranvalmistus*, päättääksemme vuosittain ilmoitetuista tuotannon-arvoista, on tämän viisivuotisaikakauden kuluessa astunut eteen päin. Vuonna 1870 maamme silloisten neljän verkatehtaan valmistuksen-arvo ilmoitettiin ainoastansa 30,290 markaksi, mutta nyt puheena-olevan viisivuotisaikakauden lopulla, 1875, verkatehtaitten lukumäärä oli 6 ja niiden yhteenlaskettu tuotanto arvattiin 591,500 markaksi.

Niiden teollisuutten joukossa, jotka, paitsi sahatteollisuutta, ovat vuosina 1871—1875 kaikkein enemmän edistyneet, näkyy *paperinvalmistus* ja erittäinkin puupaperi-aineen valmistus olevan esillä pidettäviä. Edellisen viisivuotisaikakauden loppuessa maamme kaikkien seitsemän paperiruukin valmistuksen-arvo teki 994,562 markkaa vuodelta. Viisi vuotta myöhemmin (1875) vuosituotanto yksistään J. C. Frenckellin ja Pojan paperiruukissa Tampereella ilmoitettiin nousevan 900,000 markkaan (vuonna 1873 se oli 1,200,000 markkaa) ja Tervakosken paperiruukissa Janakkalassa 862,289 markkaan. Koko maan paperinvalmistuksen suuruutta viimeksisanottuna vuonna emme tosin voi, kun muutamat tehtaat ovat laiminlyöneet tätä varten tarpeellisten tietojen antamisen, säntilleen ilmoittaa, mutta se näkyy kuitenkin, päättääksemme äskenmainituista numeroluvuista, näinä viitenä vuonna melkein kasvaneen kaksi vertaa. Puupaperi-aineen valmistamista varten löytyi vuonna 1870 2 tehdasta, joissa työskenteli 42 henkeä ja joitten vuotinen valmistus vastasi 72,880 markan raha-arvoa. Vuonna 1875 sen sijaan löytyi 8 sellaista tehdasta, joitten työntekijämäärä oli 384 ja valmistuksen-arvo 781,724 markkaa. Viimeksimainittuna vuonna Suomen paperin, pahvin ja paperi-aineen ulosviennin arvo nousi tulliluetteloiden mukaan 2,934,075 markkaan eli melkein kahdeksan kertaa suuremmaksi kuin ulosvienti kymmenen vuotta aikaisemmin.

Saugen nähtävästi on myös maamme *nahkateollisuus* edistynyt nyt puheena-olevan aikakauden kuluessa. Vuonna 1870 löytyi maassamme 26 niisanottua englantilaista karvauslaitosta, joitten yhteenlaskettu valmistus ei liene arvoltaan noussut päälle 400,000 markan (tiedot tästä ovat nimittäin epätäydellisiä). Vuoden 1875 lopulla löytyi sitä vastoin 45 semmoista karvauslaitosta, ja nahanvalmistuksen arvo teki 44:ssä niistä 1,604,570 markkaa.

Konepajain lukumäärä on tämän viisivuotisaikakauden kuluessa lisääntynyt kahdella ja teki siis vuoden 1875 lopulla yhteensä 15. Näissä työskenteli sanottuna vuonna 2,594 henkeä. Yhteenlaskettu valmistuksen-arvo 14:ssä niistä ilmoitettiin 5,969,324 markaksi. Suurin näistä laitoksista on herrain Osberg ja Bade'n konepaja Helsingissä ollut. Tämä vapriiki antoi työtä keskimäärin joka päivä 850 hengelle ja sen vuotinen bruttovalmistus nousi noin 2,500,000 markkaan. Valitettavasti kohtasi vapriikia 24 p. Lokakuuta 1875 kova tulipalo, joka hävitti sen rakennukset ja puoleksi valmiit teokset, muun muassa joukon tilauksia sotatarpeita varten, esim. kuorma-, ampuvara- ja sairausvaunuja, patruuni- ja kartessilaatikoita y. m. Kohta palon jälkeen ruvettiin kuitenkin uudesta rakentamaan, niin että vapriikin toimi lyhyen väli-ajan kuluttua jo samana vuonna saattoi jälleen alkaa.

Lähinnä mainittua vapriikia suuruuden puolesta on herrain W. Crichton ja Kumppanin konepaja Turussa, 460 työntekijää ja vuotinen valmistus arvoltaan 1,000,000 markkaa, sekä sen jälkeen Wiipurin konepaja y. m. Ylimalkain Suomen konepajain tuotanto on suuresti kasvanut, vaikka niiden luku ei sen vuoksi ole mainittavassa määrässä enentynyt. Tämä näkyy osottavan, että yksityisten konepajain toimi on vuosi vuodelta laajentunut ja noussut yhä suurempiin määriin, joka asian laita on ilahuttava todistus suuren teollisuuden edistymisestä maassamme.

Likempiä tietoja Suomen tehdas- ja käsityöteollisuudesta vuosina 1871—1875 löytyy muuten myötäseuraavissa tauluissa n:is 10—14. Mainitut taulut ovat tehdyt Tehtaaston-johtokunnalle tulleiden luetteloin johdolla ja käsittävät ainoastansa ne teolliset laitokset, jotka kuuluvat Suomen kaupunkien maistraatein alle eli jotka ovat lähettäneet tietoja toimestansa näille. Viimeksimainitussa suhteessa näkyy kuitenkin suuri epävarmuus vallitsevan siitä, mitkä laitokset oikeastaan kuuluvat maistraatein alle, mitkä ei. Niin esim. on otettu Tehtaaston-johtokunnan luetteloihin teollisista laitoksista viisi rautaruukkia ja yksi tiiliruukki vuonna 1871 sekä kaksi höyrysahaa ja neljä laivanvarvia vuonna 1873. Nämä ilmoitukset eivät tietysti voi tarkoittaa muuta kuin että näin monta edellämainituista laitoksista on antanut kertomuksia toimestansa maistraateille; vaikka ne, luetteloihin otettuina ilman vastalauseetta, ovat omansa antamaan varsin väärän ajatuksen sanottujen teollisuutten kannasta Suomessa.

Täyttääksemme kysymyksessä-olevain tauluin mainittua puutetta, panemme tähän seuraavat tiedot sahojen lukumäärästä, otetut niistä ylhäällä nimitetyistä aineista, jotka olemme koonneet selvittääksemme höyryvoiman ja vesivoiman käyttämistä Suomen teollisuudessa. Tiedot eivät täydellisesti käy yhteen niiden kanssa, jotka löytyvät muutamissa kuvernöörien antamissa kertomuksissa, ja tarkemmin tutkittaissa huomataan syynä tähän olevan sen seikan, että ne sahat, joita käytetään osittain höyryllä, osittain vedellä, ovat viimeksimainituissa kertomuksissa toisinaan luetut höyry-sahoiksi, toisinaan vesisahoiksi, jota vastoin ne tässä alhaalla aina ovat luetut edellisiin kuuluviksi. Sen ohessa joukko vähempiä sahoja, joitten valmistuksen ei ole arveltu nousevan yli oman tarpeen, on jätetty pois toisesta taikka toisesta luettelosta, jonka vuoksi eivät loppusummatkaan käy aivan yhteen.

Sahoja Suomessa 1875. — Nombre des scieries en 1875.

	Höyrysahoja. <i>Scieries à vapeur.</i>	Vesisahoja. <i>Scieries à eau.</i>	Summa. <i>Total.</i>	
Uudenmaan lääni . . .	13	23	36	(39)
Turun ja Porin „ . . .	11	27	38	—
Hämeenlinnan „ . . .	8	26	34	—
Wiipurin „ . . .	13	5	18	(19)

Mikkelin	lääni . . .	2	15	17	(21)
Kuopion	„ . . .	2	9	11	(18)
Waasan	„ . . .	5	21	26	(19)
Oulun	„ . . .	7	22	29	(23)
Koko maa		61	148	209	—

Luvut välimerkkien sisällä ilmoittavat asianomaisten kuvernöörien viisivuotiskertomusten mukaiset summat.

Mitä tiiliruukkeihin tulee, ei niiden lukua voi tietojen puutteesta tarkemmin määrätä koko maan suhteen; mutta yksistään Uudenmaan läänissä löytyi vuonna 1875 Kuvernöörin kertomusta myöten 14 tiiliruukkia, jotka samana vuonna valmistivat 3,262,500 muuritiiltä, paitsi ojitustorvia. Laivanvarveja, jotka olivat ai'otut jotain enempää kuin paljaas-taan satunnaista tointa varten, löytyi samana vuonna maassamme 21. Muuten semmoisia varveja usein laitetaan väli-aikaisesti rantamailla, kun uusia laivoja on rakentaminen.

Paloviinanvalmistus. Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen, 2 p. Maaliskuuta 1865 annetun, paloviinan valmistamista, myymistä, varastossa-pitämissä ja kuljettamista Suomessa koskevan Asetuksen kautta lakkautettiin se kotitarvepolton-oikeus, jota tilat maalla ja muutamat kaupungit siihen saakka olivat nauttineet, ja vii-nanvalmistusta sallittiin ainoastansa suuremmissa tehtaissa sekä rajoitettuun määrään, joka maamme silloiseen väkilu-kuun katsoen ja lukien 2½ kannua joka henkeä kohden säädettiin 4,300,000 kannuksi vuoteensa; kuitenkin annettiin hallitukselle lupa, jos tarve ja asianhaarat niin vaatisivat, enentää sanottua määrää korkeintaan 50 prosentilla. Edellä-mainittu Armollinen Asetus on niiden muutosten ja lisäysten kanssa, jotka Keisarillinen Asetus 18 p:ltä Marraskuuta 1867, Keisarillinen Julistus 4 p:ltä Tammikuuta 1868 ja Keisarillinen Kirje 23 p:ltä Marraskuuta 1870 siihen sisäl-tävät, ollut täydessä voimassa koko nyt puheen-alaisen viisivuotisajakauden kuluessa. Kaikista osista maattamme lau-sutaankin, että sen sääntöjä joka vuosi yhä tyystemmin on noudatettu sekä että paloviinan luvaton valmistaminen kuin myös salaa kuljettaminen nähtävästi on vähentynyt. Tähän on apuna ollut osittain se seikka, että tehtaassa valmis-tettu paloviina on voitu myydä yleisölle verrattain huokeasta hinnasta, sittekun tuo alkuaan korkea paloviinanvero 1 markka 60 penniä kannulta edellämaitun asetuksen kautta 18 p:ltä Marraskuuta 1867 alennettiin 1 markkaan, osit-tain myös että asetuksen noudattamista ovat mitä ankarimmalla tavalla valvoneet asianomaiset poliisivirastot, jotka ei-vät ole laiminlyöneet urkkia ja lailliseen edesvastaukseen saattaa itseikutakin niiden tietoon tullutta vastamaitun laa-tuista rikosta.

Ensi vuosina sen jälkeen kuin 1865 vuoden paloviinan-asetus astui voimaan, valmistuksen määrä, sekä korkean veron että ylimalkain ahtaitten aikojen johdosta, ei noussut edes kymmenenteen osaan myönnetystä korkeimmasta mää-rästä, mutta sittemmin se on vuosi vuodelta enentynyt. Nyt puheena-olevan viisivuotisajakauden kuluessa polttimoin luku ja vuotisen valmistuksen määrä olivat niinkuin seuraa:

Fabrication de l'eau-de-vie.

		1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
		Luku polttimeita. Nombre des fa- briques	Valmistuksen määrä, kannua. Production en „kannu“.	Luku polttimeita. Nombre des fa- briques.	Valmistuksen määrä, kannua. Production en „kannu“.	Luku polttimeita. Nombre des fa- briques.	Valmistuksen määrä, kannua. Production en „kannu“.	Luku polttimeita. Nombre des fa- briques.	Valmistuksen määrä, kannua. Production en „kannu“.	Luku polttimeita. Nombre des fa- briques.	Valmistuksen määrä, kannua. Production en „kannu“.
Uudenmaan	lääni	8	517,795	10	582,192	11	705,525	11	702,427	10	704,551
Turun ja Porin	„	10	646,451	10	800,252	15	996,612	15	1,001,793	15	1,001,169
Hämeenlinnan	„	5	369,350	6	463,965	6	515,906	6	573,575	6	560,242

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Luku polttimoita Nombre des fa- briges.	Valmistuksen määrä, kannua. Production en „kannu“.	Luku polttimoita. Nombre des fa- briges.	Valmistuksen määrä, kannua. Production en „kannu“.	Luku polttimoita. Nombre des fa- briges.	Valmistuksen määrä, kannua. Production en „kannu“.	Luku polttimoita. Nombre des fa- briges.	Valmistuksen määrä, kannua. Production en „kannu“.	Luku polttimoita. Nombre des fa- briges.	Valmistuksen määrä, kannua. Production en „kannu“.
Wiipurin lääni	7	308,381	7	410,443	7	372,961	7	474,038	8	591,468
Mikkelin „	1	2,264	3	69,045	4	158,070	4	247,450	5	252,019
Kuopion „	4	147,522	4	165,852	4	180,906	4	224,011	4	252,373
Waasan „	7	375,471	8	464,099	9	597,260	11	684,553	10	690,483
Oulun „	2	74,778	4	96,761	4	198,489	4	233,593	4	242,503
Koko maa	44	2,442,012	52	3,052,609	60	3,725,729	62	4,141,440	62	4,294,808

Tähän näin vuosi vuodelta karttuneeseen paloviinanvalmistukseen on kulutettu seuraavat määrät jyviä, juurikasveja ja muita kasvikunnan tuotteita raaka-aineina:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Kuivatuita maltaita rukiista leiviskää	45,500	45,639	64,932	93,473	116,707
„ „ ohrista „	248,173	307,653	378,283	366,811	345,001
„ „ kauroista „	1,460	1,438	96	346	—
„ „ sekulista „	1,490	—	817	—	—
Kuivaamattomia maltaita rukiista leiviskää	—	—	816	344	3,674
„ „ ohrista „	18,861	23,966	31,129	41,052	44,131
„ „ kauroista „	3,930	14,448	16,403	6,955	—
Vehnää leiviskää	3,827	—	1,404	2,428	10,712
Vehnänlistimiä „	400	1,470	31	—	—
Tattaria „	—	—	21	1,757	70
Rukiita „	792,396	1,006,059	1,156,558	1,435,643	1,573,531
Ohria „	48,042	33,663	45,578	47,632	48,990
Kauroja „	216,653	334,907	314,865	244,431	183,074
Sekulia „	16,031	4,497	8,732	6,722	1,887
Kahuja „	—	62	—	—	911
Venäjäns jauhoja „	—	—	—	3,072	—
Herneitä „	625	996	461	38	—
Maissia „	—	—	—	2,100	14,674
Potaateja ja juurikasveja tynnyriä	9,508	14,080	24,997	6,709	893
Olutta ja hiivaa kannua	2,000	1,580	—	2,100	—
Sokeria leiviskää	—	—	—	171	—
Peuranjäkäliä „	21,020	460	—	—	—
Apilaita „	120	—	—	—	—

Jos niitä jyvämääriä, jotka ovat menneet paloviinanvalmistukseen, verrataan tietoihin maamme saman-aikuisesta jyväntuotannosta, niin huomataan, että sanotut määrät ovat prosenttina itsekunkin vuoden sadosta: *)

vuonna 1871	2,3%
„ 1872	2,8%
„ 1873	3%
„ 1874	3,7%
„ 1875	3,7%

Tätä nykyä ei liene mahdollista tarkemmin ilmoittaa sitä paloviinan kannujen määrää, joka kotitarvepolton aikoina tavallisina vuosina valmistettiin, eikä niitä jyvämääriäkään, jotka tähän valmistukseen kulutettiin, mutta varsin todenmukaista on, että niin edellinen kuin jälkimäisetkin olivat yllämainituista summia paljoa suuremmat. Likimääräisen eikä suinkaan korkean laskun mukaan otaksuttiin niissä perustuksissa, jotka seurasivat Armollista esitystä Suomenmaan Säädyille 1863 ja 1864 vuosien valtiopäivillä paloviinan valmistamisesta ja myymisestä, että kotitarvepolto joka vuosi, jolloin sitä harjoitettiin siihen myönnettyjen kuuden viikon kuluessa, valmisti noin seitsemän miljoonaa kannua. Vaikka viinanvalmistus nyt puheena-olevan viisivuotisajakauden kuluessa on melkoisesti kasvanut, ei se kuitenkaan vielä likimainkaan ole lähestynyt vastamainittua numerolukua.

Sitä muutosta paloviinan valmistamisen ja myymisen tavassa, jonka 1865 vuoden asetus pani toimeen, seurasi niin muodoin ylimalkain vähempi runsaus tavarasta. Maaseudulla tämä huomataan edelleen siitä useinten paikkojen todistamasta teko-asiasta, että juoppous nähtävästi on vähentynyt; mutta kaupungeissa sen sijaan laita valitettavasti on käynyt ihan päinvastaiseksi. Kun paloviinanvalmistusta siitä että se oli kotityötä ruvettiin harjoittamaan tehtaantapaisesti, sen myyminen tietysti tuli pää-asiallisimmin tapahtumaan kaupungeissa. Tämä myyminen ottikin ennen pitkää avuksensa ne tavalliset keinot, jotka ovat suuren teollisuuden palveluksessa, ja vähitellen saatiin kaikissa maamme kaupungeissa nähdä komeita paloviinanpuoteja houkuttelevilla kylteillä eli merkkitauluilla. Viina oli valmiiksi laitettuna puolituopinpulloihin prameilla päällekirjoituksilla, ja pöyhkeät ilmoitukset sanomalehdissä pitivät huolta siitä että huomio niin laveissa piireissä kuin mahdollista kiintyi sen olemassa-olemiseen. Kuta lukuisammiksi viinanpolttimot ja varsinkin väkiviinatehtaat kävivät, sitä enemmän kilpaileminen pakoitti niitä ympärin kuuluttamaan tavaraansa. Se yleisö, jota varten nämä kyltit, anonsit ja pöyhe-ilmoitukset parhaasta päästä olivat ai'otut, vaipui suuressa määrin kiusaukseen, ja kohta kuultiin melkein kaikista maamme kaupungeista valituksia, että työtä tekevä väestö enemmän kuin milloinkaan ennen oli antaunut juoppouteen, sekä että niin oli laita yhteisen kansankin joka kerta kuin tämä kävi kaupungeissa. Ajassa hillitöksensä tätä pahaa, kaupunkien hallitukset ovat rajoittaneet paloviinan kaupustelemisen vissiin määrään paikkoihin, jota paitsi muutamit kokonansa ovat jättäneet sekä kaupustelemis- että anniskelu-oikeuden yhtiöille, jotka ovat perustetut työntekijäväestön hyödyksi siveydellisessä ja taloudellisessa suhteessa ja jotka sen vuoksi eivät pyydäkään osakkaillensa mitään rahallista voittoa. Tilinteko siitä, mitä nämä toimenpidot ovat vaikuttaneet juoppouden vähentämiseksi, ei kuitenkaan kuulu tämän alamaisen kertomuksen aikaan.

Kauppa. Ylhäällä ovat ne edulliset olot, jotka nyt puheena-olevan viisivuotisajakauden kuluessa vaikuttivat Suomen kauppaan, jo tarkemmin mainitut. Tässä lienee sen tähden kylläksi, että viitaten niihin seikkaperäisiin tietoihin erinäisten tavarain tuonnista ja viennistä, jotka ylempänä annettiin, ainoastaan esillä pidämme ne yleiset

*) Tullaksemme allaseisoviin prosenttilukuihin, olemme muuttaneet nuo ylhäällä siv. 18 ilmoitetut sadonmäärät leivisköiksi siten, että 1 tynnyri vehnää on laskettu 14 leiviskäksi, 1 tynnyri rukiita 13 leiviskäksi, 1 tynnyri ohria 12 leiviskäksi, 1 tynnyri kuroja 10 leiviskäksi ja 1 tynnyri herneitä 16 leiviskäksi.

numeroluvut, jotka kaikkein enemmän ovat omansa näyttämään Suomen kaupan erinomaisen suurta karttumista tämän ajan kuluessa. Suomen ja muiden maiden keskinäisen tavaravaihdon arvo nousi tullikamarien laskuja myöten erinäisten tavarain suomalaisessa haminassa käyvän hinnan mukaan seuraaviin määriin:

	Tuonti. Markkaa.	Vienti. Markkaa.	Tuonnin ja viennin yhteen- laskettu arvo. Markkaa.
Vuonna 1860 . . .	36,055,917	18,370,685	54,426,602
„ 1865 . . .	62,317,552	32,198,134	94,515,686
„ 1870 . . .	66,580,400	44,218,349	110,798,749
„ 1875 . . .	157,670,673	85,379,657	243,050,330

Edellämainittuina viitenätoista vuonna Suomen ulkomainen kauppa siis on tavaravaihdon suuruuteen katsoen enentynyt neljä ja puoli kertaa, ja tästä enentymisestä verrattoman suurin osa tulee viisivuotisaikakaudelle 1871—1875. Se seikka, että liike rautatietä myöten Pietariin vasta 1 päivästä Heinäkuuta 1873 aljettiin lukea tulliviraston parseeliulosvetoihin, tekee että niin hyvin tuonnin ja viennin koko arvoja kuin myös erittäinkin Suomen ja Venäjän keskinäisen tavaravaihdon arvoja ei voida tarkalleen ilmoittaa kolmelta ensimmäiseltä äskenmainitun aikakauden vuodelta. Vuosilta 1874 ja 1875, joilta sitä vastoin täydellisiä tietoja löytyy, teki Suomen ja allaseisovien maitten keskinäisen tavaravaihdon arvo niinkuin seuraa:

	1874.			1875.		
	Tuonti. Markkaa.	Vienti. Markkaa.	Yhteensä. Markkaa.	Tuonti. Markkaa.	Vienti. Markkaa.	Yhteensä. Markkaa.
Venäjä	63,290,110	37,420,050	100,710,160	68,298,478	40,993,588	109,292,066
Iso Britannia ja Irlanti . . .	21,168,823	24,429,155	45,597,978	21,241,840	18,239,013	39,480,853
Saksanmaa	36,553,687	6,080,264	42,633,951	39,263,570	5,937,895	45,201,465
Ruotsi ja Norja	13,191,739	7,862,694	21,054,433	13,182,519	5,877,142	19,059,661
Alankomaat ja Belgia	960,770	6,240,488	7,201,258	1,391,447	4,840,973	6,232,420
Ranska	953,315	4,207,637	5,160,952	767,982	4,863,410	5,631,392
Espanja ja Portukali	1,638,638	4,186,477	5,825,115	1,144,401	2,076,460	3,220,861
Tanska	1,275,341	2,099,125	3,374,466	532,293	2,064,388	2,596,681
Italia	867,569	246,111	1,113,680	1,352,137	133,046	1,485,183
European ulkopuolisia maita	8,230,530	547,388	8,777,918	10,496,003	343,739	10,839,742

Kun ylläseisovat arvot ovat lasketut tavarain suomalaisessa haminassa käyvän hinnan mukaan, seuraa tästä että suhta tuonnin ja viennin summien välillä ensi katseessa tuntuu kyllä epä-edulliselta. Tämä suhta kuitenkin tietysti muodostuu ihan toiseksi, jos sekä tuotujen että vietyjen tavarain arvot ilmoitettaisiin niiden hinnan mukaan vaihtopai-kassa. Nyt on tuonnin arvoon luettu kuljetuskustannukset, tullimaksot ja tuo useimmiten arvaamaton voitto, jonka kaup-piaat saavat liikkeestänsä, mitkä kaikki vaikuttimet ovat tuonnista pois luettavat, jota vastoin sen sijaan ensin- ja vii-meksimainittu ovat samalla tavalla lisättävät viennin arvoihin, jos kauppabalansi on tuleva oikeaksi. Kun kokemus kumminkin on osottanut, että semmoisen kauppabalansin tekemistä niissäkin maissa, joilla on paljo runsaampia tilas-tollisia aineita kuin meidän maallamme, kohtaa suuret vaikeudet, sekä paitsi sitä, missä se on tehty, ei sen kautta ole saatu luotettavaa selkoa todellisesta kauppavoitosta taikka -tappiosta, näkyy se tapa, jota Suomen kauppatilastossa on

noudatettu, että tuonnin ja viennin suuruus itsekunakin vuonna ilmoitetaan todellisten hintasuhteiden mukaan täällä kotona, olevan tarkoituksenmukaisin ja samalla haavaa yksinkertaisin.

Mitä yksityisten kaupunkien kauppaloihin tulee, on likimmiten kolmas osa koko maan tavaratuonnin arvoa jakaantunut pääkaupungin Helsingin suhteen. Sitä lähimmäksi järjestyksessä on päässyt Wiipuri, jonka tuonti viime vuosina on kasvanut enemmän kuin kolmenkertaisesti tulliluetteloiden mukaan, syystä että koko se paljous tavaroita, joka lähetetään rautatietä myöten Pietarista Wiipurin, Helsingin ja Hämeenlinnan välisiin paikkoihin, pannaan kirjaan ja tullataan ensinmainitussa kaupungissa. Jos sanottu tuonti rautatietä myöten jätetään lukuun ottamatta, niin Wiipuri tuonnin määrään katsoen astuu kolmannelle sijalle Suomen kaupunkien joukossa eli Turku lähimmäiselle. Sitä vastoin Wiipuri on maamme verrattoman suurin ulosvientipaikka ja jättää tässä suhteessa paljon takapajulle kaikki muut kaupungit. Katsaus joka kaupungin kauppaliikkeen, kauppiasten lukumäärään sekä kauppalaivastoon olojen mukaan nyt kysymyksessä-olevan aikakauden lopulla löytyy muuten myötäseuraavassa taulussa n:o 15. Kun siinä olevia summia verrataan summiin vuodelta 1870 eli edellisen viisivuotisaikakauden lopulta, niin saadaan kaikkien maamme kaupunkien suhteen seuraava johtopäätös:

	1875.	1870.	Lisääntymys prosenttina 1870 vuoden summista.
Väkilukua	148,355	131,825	12,5
Kauppiaita	1,707	1,640	4,1
Käsityöläisiä	1,665	1,418	17,4
Tuonnin arvo markkaa	157,670,673	66,580,400	136,8
Viennin „ „	85,379,657	44,218,349	93,1
Kauppalaivaston kantavuus lästeissä	82,652	88,173	—6,2
Siitä höyrylaivaston lästiluku	3,579	2,193	63,2
„ hevosvoimat . .	4,045	3,027	33,6

Sittekun ne kahleet, joilla entisten aikojen ammattijärjestelmän perustukselle rakennettu la'insäädäntö sitoi vapaata työtä ja tavarain menekkiä maassamme, suurimmaksi osaksi ovat tulleet poistetuiksi Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisten Asetusten kautta 24 p:ltä Helmikuuta 1868 ja 20 p:ltä Elokuuta 1873, on maaseudulla syntynyt yhä vilkkaampi kauppaliike, joka muun muassa osottaikse vuosi vuodelta enentyneessä maakauppiasten lukumäärässä. Tätä nykyä tuskin voinee mainita ainoatakaan maaseurakuntaa Suomessa, jolla ei jo ole yksi taikka useampia avonaisia kauppapuoteja. Nyt puheena-olevan aikakauden lopulla löytyi seuraava määrä maakauppiaita:

Uudenmaan	länissä	141
Turun ja Porin	„	187
Hämeenlinnan	„	129
Wiipurin	„	248
Mikkelin	„	115
Kuopion	„	268
Waasan	„	217
Oulun	„	127

Summa 1,432

Niiden läänien suhteen, joista virallisia tietoja ei ole annettu, maakauppiasten lukumäärä on laskettu Suomen kauppakalenterin nimiluetteloiden johdolla (Victor Forselius, toinen painos, sivv. 190—223). Muuten lienee mainittava,

että avonaisten kauppapuotien lukumäärä maaseudulla luultavasti on äskenmainituita lukuja paljon suurempi, koska sama maakauppias toisinaan pitää myymäpaikkoja kahdessa tai useammissakin kunnissa.

Edellisiin viiden vuoden aikakausiin verraten nyt puheena-olevan aikakauden kuluessa kauppiasten raha-asiat ovat olleet sangen hyvällä kannalla. Konkurssit ovat ylimalkain olleet harvinaisia ja vähänlöntäisiä. Kuinka suuri eroitus tässä katsannossa oli entisten olojen suhteen, näyttää seuraavat tiedot Helsingin ja Oulun kaupungeista:

	1871—1875.			1866—1870.		
	Luku konkurssseja.	Varoja.	Velkoja.	Luku konkurssseja.	Varoja.	Velkoja.
Helsinki	10	300,580: 14.	442,272: 88.	38	4,086,795: 55.	3,896,164: 71.
Oulu	32	1,458,089: 8.	1,440,772: 77.	37	5,011,426: 92.	3,506,155: 67.

Yhdistysneuvot. Likeisimmässä yhteydessä maan kauppalojen kanssa on sen yhdistysneuvojen laatu ja edistyminen. Luonnollista on kumminkin, että erilaisten viljely-olojen tässä suhteessa täytyy vaikuttaa suurta erilaisuutta Suomen eteläisten ja pohjoisten osien välillä. Samalla haavaa kuin edelliset vähitellen yhä suuremmassa määrässä ovat päässeet osallisiksi nyky-ajan parhaimpiin kuljetusneuvoihin, ei jälkimäiset isoilla aloilla vielä voi tarjota muita teitä matkustavaiselle kuin veneväyliä luonnollisissa vesissä. Kun siellä on koetettu laittaa oikeita kulkuteitä, niin nämä kokeet ovatkin osaksi rauenneet tyhjään. Esim. se maantie, joka vuonna 1866 avattiin Rovaniemen ja Kittilän pitäjien välillä, on nyt joutunut rappiolle, ja eräs aikaisemmin avattu tie Rovaniemen ja Kemijärven välisestä valta-maantiestä Sodankylään on kokonansa ennättänyt kasvaa umpeen. Harvassa asuvan, köyhän väestön vaikeudet ylläpitää teitä, joita kuitenkin ani harvoin kuljetaan ja joitten hyötyä se ei myöskään oikein ymmärrä, lie-nee selityksenä näihin tosi-asioihin.

Ylimalkain saanee Suomen *maantieverkkoa* likimmiten katsoa valmiiksi Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeenlinnan, Mikkelin ja suuremmaksi osaksi Wiipurin läänissä. Isompia tienrakennuksia ei sen vuoksi olekaan toimitettu mainituissa lääneissä nyt puheen-alaisena aikakautena. Sitä vastoin osottaa jo silmäys karttaan, että uusia maantienrakennuksia kolmessa pohjoisessa läänissä vielä kauvan tullaan tarvitsemaan mikäli viljelys siellä ehtii enemmän levitä. Valitettavasti puuttuu täydellisiä tietoja kuljettavien teiden pituudesta Suomessa, kuin myös kestiekievaritalojen lukumäärästä. Viiden vuoden ajalla 1871—1875 toimitettiin seuraava määrä tienrakennuksia eri lääneissä. Teitten pituutta ei aina ole ilmoitettu Kuvernöörien kertomuksissa, mutta on semmoisisissa tapauksissa likimäärin laskettu kartan johdolla.

L ä ä n i .	Uusia maantienrakennuksia.		Isompia sillanrakennuksia.
	Lukumäärä.	Yhteenlaskettu pituus virstoissa.	
Uudenmaan	5	27	5
Turun ja Porin	1	33	4
Hämeenlinnan	1	6	—
Wiipurin	2	24	3
Mikkelin	3	40	—
Kuopion	5	97	13
Waasan	15	322	4
Oulun	2	16	5
Koko maa	34	565	34

Mitä ylläseisoviin lukuihin tulee on huomattava, ettei kaikkia tässä lueteltuja tienrakennuksia ole puheena-olevan viisivuotisaikakauden kuluessa saatu valmiiksi. Toisia lienee sitä vastoin aljettu jo edellisenä viiden vuoden aikakautena. Mitä sillanrakennuksiin sen sijaan koskee, useimmat niistä ovat olleet ainoastansa uutisrakennuksia eli vanhempien, aikaisemmin löytyvien siltojen korjauksia. Suurimmat näistä sillanrakennuksista ovat olleet: Ojaniemen sillan uudesta-rakentaminen Kyröjoen ylitse Wähäkyrön pitäjässä, jota rakennusta aljettiin 1875 ja jonka laskettiin tulevan maksamaan 115,000 markkaa, sekä Wammaskosken silta Tyrvään kirkon luona, joka maksoi 80,000 markkaa. Muut sillanrakennukset ja korjaukset tämän aikakauden kuluessa ovat toimitetut verrattain paljoa vähemmällä kustannuksella. Edelläseisoviin tietoihin muuten ei ole luettu rautatiensiltoja.

Suurempaa ja enemmän silmään-pistävää edistymistä maa-yhdistysneuvojen parantamisessa osottaa *rautatiet*. Edellisen viisivuotisaikakauden lopulla teki Suomen valtionrautateiden yhteenlaskettu pituus (yksityisiä rautateitä silloin ei vielä löytynyt) 452 virstaa. Vuosina 1871—1875 tuli lisäksi seuraavat linjat:

	Pituus virstoissa.
Rata Hyvinkään asemapaikasta Helsingin—Hämeenlinnan rautatiellä Hankoniemen uuteen kaupunkiin, yksityisen yhtiön rakentama vuosina 1872 ja 1873 sekä avattu liikkeelle 8 p. Lokakuuta viimeksisanottuna vuonna	139.
Rata Keravan asemapaikasta Porvoon kaupunkiin, samaten yksityisen yhtiön rakentama ja avattu liikkeelle vuoden 1874 lopulla	31.
Erinäisiä sivuratoja valtionrautateilla	5.
	Summa 175.

Lopulla vuotta 1875 Suomen rautatieverkolla siis oli 627 virstan yhteenlaskettu pituus. Tähän tulee vielä, että puheena-olevan viisivuotisaikakauden kuluessa aloitettiin ja likimmiten valmiiksi saatiin Turun, Tampereen ja Hämeenlinnan kaupunkien välinen rautatienrakennus, joka pituudeltaan on 193 virstaa, paitsi vähempiä sivuratoja.

Siitä asti kuin Helsingin—Hämeenlinnan—Pietarin rautatietä koko sen pituudessa on käytetty, on sen liike yhä vaan karttunut. Tämä karttumisen näkyy selvimmin seuraavasta vertauksesta liikenne-olojen välillä vuosina 1871 ja 1875, joka vertaus on lainattu Suomen valtionrautateiden päällikön kertomuksesta vuodelta 1875. „Kun matkustajain lukumäärä vuonna 1871 nousi hiukan yli 600,000, kuljetettiin vuonna 1875 puheen-alaisella rautatiellä enemmän kuin 1,200,000 henkeä; kun rahti- ja pikatavarain sentneriluku vuonna 1871 nousi noin $4\frac{1}{4}$ miljonaa, kuljetettiin vuonna 1875 näitä tavaralajeja paljon yli 8 miljonaa sentneriä; kun vuonna 1871 rautatietä myöten lähetettiin 3,789 raavas-eläintä, 1,150 ajoneuvoa, 1,446 hevosta, 2,436 koiraa, teki vuonna 1875 samalla tapaa kuljetettujen raavas-eläinten lukumäärä 4,244, ajoneuvojen 1,984, hevosten 3,743, koirien 3,872; kun kaikki tulot vuonna 1871 tekivät 2,650,000 markkaa, ne vuonna 1875 ylenivät 5,123,000 markan määrään.“ Näiden numerolukujen täydellisentämiseksi otetaan tähän alhaalle taululiitteiden joukkoon summittainen katsaus liikenteen karttumiseen itsekunakin viisivuotisaikakauden vuonna, tehty mainituissa kertomuksissa löytyvien tietojen johdolla.

Mitä sen sijaan tulee tämän aikakauden kuluessa valmistuneitten yksityisten rautateitten liikenteeseen, ei se näy vastanneen toiveita. Erittäinkin oli Hankoniemen—Hyvinkään rautatie rakennettu siinä toivossa, että melkeä osa Pietarin kaupungin tavarantuontia tulisi kulkemaan tätä tietä ja että vastaperustettu Hankoniemen kaupunki tulisi, varsinkin talvis-aikana, jolloin muut haminat Suomen lahden rannikolla ovat jäässä, olemaan tärkeänä kauttakulku- ja varastopaikkana. Mainittu toivo ei kuitenkaan käynyt toteen, osittain sen johdosta että kauppa yleensä on taipuvainen kulkemaan vanhoja, tunnetuita teitä, osittain myös sen tähden että niitä etuja, joita Hankoniemen—Hyvinkään rautatie voi tarjota Pietarin tavaraliikkeelle, varsinaisesti vastasivat ne hankaluudet, jotka syntyivät uudesta lastaamisesta sanotussa kaupungissa, jossa ei ole rautatiensiltaa Nevan ylitse, sekä se seikka, että suuremman lukumäärän lai-

vojen on vaikea samalla aikaa asettautua Hankoniemen haminaan. Paitsi sitä oli eteläpuolella Suomen lahtea Baltischportin rautatie vähää ennen avattu liikkeelle, ja tämä rautatie ilmaantui kohta alusta Hankoniemen rautatien vaarallisenä kilpailijana.

Maamme sisäisten *vesi-yhdistysten* parantamiseksi seuraavat suuremmat *kanava-* ja *koskenperkaustyöt* ovat tämän viisivuotisaikakauden kuluessa toimitetut:

1:o. *Wesijärven kanava*, Päijänteen ja Wesijärven välillä, jonka tekemistä aloitettiin 22 p. Lokakuuta 1868 ja lopetettiin vuonna 1871, niin että kanava 3 p. Elokuuta viimeksisanottuna vuonna voitiin avata liikkeelle. Tämä kanavanrakennus, joka asetti Päijänteen suuren vesikunnan suorakohtaiseen yhteyteen Pietarin—Riihimäen rautatien kanssa, suoritettiin 349,869 markan 23 pennin kustannuksella;

2:o. *Taipaleen uusi kanava- ja sulkulaitos* Leppävirtain pitäjässä, jonka tekemistä aloitettiin 9 p. Lokakuuta 1867 lähellä Taipaleen vanhaa, rappiolle joutunutta kanavaa ja joka 16 p. Syyskuuta 1871 valmiina avattiin käytettäväksi. Kanavalla, jonka pituus on 1,800 jalkaa, on kaksi sulkua hakatusta kraniitista, 150 jalan pituisia ja 26 jalan levyistä portinsuista, sekä yksi käännsilta, jonka rantaiset niin ikään ovat hakatusta kraniitista. Kustannukset nousivat kaikkiaan 519,070 markkaan 71 penniin;

3:o. *Lempeisten kanavaa* Wanajaveden ja Pyhäjärven välillä aloitettiin 20 p. Joulukuuta 1867, mutta työ taukosi rahamääräyksen puutteesta 1 p. Elokuuta 1868, kunnes se jälleen Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen käskyn johdosta alkoi 13 p. Kesäkuuta 1871 ja lakkaamatta kesti siksi kuin se saatiin loppuun vuonna 1874. Jo 28 p. Syyskuuta 1873 työ kuitenkin oli niin pitkälle edistynyt, että kanava sanottuna päivänä voitiin jättää yleisesti käytettäväksi. Tämän kanavan kautta on suorakohtainen höyrylaivanyhdistys aikaan saatu Hämeenlinnan ja Tampereen kaupunkien välillä. Kustannukset tekivät 497,664 markkaa 30 penniä. Melkein samaan aikaan koko vastamainittujen molempien kaupunkien välinen kulkuväylä perattiin ja syvennettiin sekä varustettiin merimerkeillä, jotka työt toimitettiin noin 22,000 markan kustannuksella;

4:o. *Ahkionlahden kanava* Maaninganjärven ja Onkiveden välillä. Tätä kanavaa, joka on 5,150 jalan pituinen, oli jo edellisen viisivuotisaikakauden kuluessa ruvettu tekemään, mutta sitten työ taukosi, kunnes se jälleen alkoi vuonna 1872 ja lakkaamatta jatkettiin vuoteen 1874, jolloin kanava 20 p. Toukokuuta voitiin avata liikkeelle. Mainittu kanavanrakennus, joka maksoi 591,859 markkaa 23 penniä, on matkaansaattanut suorakohtaisen vesi-yhdistyksen Kuopion kaupungin ja Iisalmen kauppalan välillä;

5:o. Savonlinnan ja Joensuun välisen kulkuväylän perkaaminen, josta eräs matala Harjalahdessa ja Wehkalahdessa osittain särjettiin osittain lietettiin 10,004 markan 25 pennin kustannuksella;

6:o. Maetkosken perkaaminen Oulunjoessa, jonka kautta höyrylaivan-yhdistystä Oulun kaupungin ja Muhoksen pitäjän välillä huojennettiin. Työ, joka suoritettiin syksyllä 1870 ja keväällä 1871, maksoi 1,773 markkaa 53 penniä;

7:o. Ämmän sulkulaitoksen uudesta-rakentaminen Kajaanin kaupungin luona, joka päätettiin 29 p. Kesäkuuta 1871 ja maksoi 6,326 markkaa;

8:o. Kanavan rakentaminen Klubbnäsin lävitse Degeröössä, lähellä Helsingin kaupunkia, joka työ laskettiin 10,000 markaksi ja jonka yksityiset toimittivat vuosina 1873 ja 1874 5,000 markan valtio-avulla;

9:o. Kulkuväylän perkaaminen Uuraansalmen luona ulkopuolella Wiipuria erään hietasärkän poishävittämisen kautta vuosina 1873—1875. Kustannukset tästä nousivat 5,916 markkaan 1 penniin.

Niiden koskenperkaus- ja kanavatöitten joukossa, joita puheena-olevan aikakauden kuluessa toimitettiin, mutta ei vielä ehditty valmiiksi saada, ovat tärkeimmät: sen vesijakson perkaaminen, joka Arkankelin maanselästä juoksee Kuhmoniemen ja Sotkamon pitäjien lävitse Oulunjärveen, johon vesijaksoon on määrä laittaa 20 jalan levyinen ja 4 ja-

lan syvyinen uitti lastattuja veneitä varten, kanavan ynnä sulkulaitoksen rakentaminen Kalkisten virran ohitse Kyminjoessa, kulkuväylän perkaaminen Mikkelin kaupungista Saimaasen sekä tuo kaakkois-Karjalan taloudelliselle edistymiselle erittäin tärkeä Pielisenjoen kanavoittaminen.

Yhteydessä tämän kanssa saanemme vielä mainita seuraavat aikakauden kuluessa osittain suoritettut osittain aloitetut suurenlöntäiset koskenperkaus- ja järvenlaskutyöt, vaikka nämä kuitenkin vähemmin ovat tarkoittaneet yhdistysten parantamista kuin maanviljelyksen ja niitynhoidon edistämistä:

1) Muutamien koskien perkaaminen ja syventäminen Kitkajoessa, jonka kautta Kitkajärveä Kuusamon pitäjässä laskettiin 4 jalkaa. Tähän työhön, joka tuli valmiiksi 1872, kului, paitsi 19,508½ osamiesten toimittamaa päivätyötä, valtiovaroista 12,450 markkaa 43 penniä;

2) Merijärven ja Tähkäjärven kuivaaminen ja laskeminen Merijärven kappelissa Oulun läänissä, jota työtä aloitettiin 1862 siinä tarkoituksessa, että ympärillä-olevia niittymaita varjeltaisiin paisumuksilta ja myös viljelykselle voitettaisiin uusia hedelmällisiä maita, sekä lopetettiin 4 p. Toukokuuta 1871. Tähän työhön on valtiovaroista annettu yhteensä 49,723 markkaa 41 penniä, jonka ohessa asianomaiset osamiehet ovat tehneet päivätöitä;

3) Hanhikosken y. m. koskien perkaaminen Kyrönjoessa Ylistaron pitäjässä. Työ, joka päätettiin 1873 ja maksoi kruunulle 48,505 markkaa, on vaikuttanut, että yli 23,000 tynnyrin-alaa osittain jo viljeltyä maata on ollut rauhoitettuna vahingollista paisumuksista;

4) Sen paikan perkaaminen, jossa Lestijärvi laskee Lestinjokeen, mikä työ saatiin valmiiksi 15 p. Heinäkuuta 1874 sillä seurauksella, että mainitun järven vesi oli laskeutunut 1½ jalkaa. Kustannukset nousivat 12,064 markkaan 89 penniin;

5) Valta-ojien ylläpito ja kuntoon paneminen Pelson soissa, joka on maksanut yhteensä 23,406 markkaa 78 penniä.

Paitsi sitä on koko aikakauden kuluessa järvenlaskuja ja koskenperkauksia toimitettu eri osissa maatamme. Näistä, joita suurimmaksi osaksi puheena-olevan aikakauden kuluessa ei ennätetty päättää, saanemme erittäin mainita sen tärkeän koskenperkaustyön, jota kauvan aikaa oli hankittu ja aloitettiin Wuorion, Kietareen, Niskan ja Pahakosken koskissa Kokemäen joessa 5 p. Syyskuuta 1871 sekä sittemmin vuosittain on jatkettu.

Merenkulku. Suomen kauppalaivastoon, johon luetaan kaikki ne laivat, joitten kantavuus on yli kymmenen lästiä ja jotka kulkevat aukealla merellä, pitkin merenrantoja taikka semmoisilla sisäisillä vesillä, mitkä ovat purjehdittavassa yhteydessä meren kanssa, kuului puheena-olevan viisivuotisajakauden alussa ja lopussa seuraava määrä laivoja, joidenka yhteenlaskettu kantavuus teki tasaisin lästein:

	Purjelaivoja.		Höyrylaivoja.			Summa.		Laivojen keskimääräinen kantavuus lästeissä. <i>Tonnage moyen.</i>
	<i>Navires à voiles.</i>		<i>Vapeurs.</i>			<i>Total.</i>		
	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Hevosvoimia Chevaux.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	
Vuonna 1870	1,744	140,989	85	2,300	3,139	1,829	143,289	78,3
„ 1875	1,506	149,025	134	3,857	4,222	1,640	152,882	93,2
Lisääntymystä	—238	8,036	49	1,557	1,083	—189	9,593	14,9

Ylläseisovat numerot osottavat, että Suomen kauppalaivasto nyt puheena-olevan aikakauden kuluessa on enentynyt. Laivojen lukumäärän vähentyminen, jota muuten runsahasti vastaa korkeampi lästiluku, on paitsi sitä enemmän ulkonäköinen kuin todellinen ja seuraus siitä, että vuonna 1870 luettiin maaseurakuntain laivoihin kaikki, joitten kan-

tavuus oli päälle 5 lästin, sillä välin kuin useinten maaseurakuntain luettelot vuodelta 1875 ainoastansa sisälsivät semmoisia laivoja, joitten kantavuus oli yli 25 lästiä.

Mitä tulee niiden laivojen lukumäärään, jotka liikkuvat järvillä ja jo'illa ilman aukeatta ja purjehdittavatta vesiyhdistyksettä meren kanssa, puuttuu siitä tarkempia tietoja. Ainoastansa mitä höyrylaivastoon koskee saimme, kun edellämaintuita aineita kokosimme selvittääksemme höyryvoiman käyttämistä Suomen teollisuudessa, tietoja masinain lukumäärästä ja väkevyydestä hevosvoimissa. Näistä tiedoista huomattiin, että vuonna 1875 seuraava luku höyrylaivoja ja höyry-aluksia liikkui:

	Luku höyrylaivoja.	Hevosvoimia.
Saimaalla ja kaikilla Savon-Karjalan järvillä	54	913
Päijänteellä ja sen kanssa yhteydessä olevilla vesillä . . .	17	258
Länsi-Hämeen järvillä	17	274
Oulujärvellä ja sen lisävesillä	2	20

Likimääräisen laskun mukaan Suomen kaupunki- ja maalaislaivojen arvo, höyrylaivastokin siihen luettuna, teki vuoden 1875 lopussa yhteensä noin 60,000,000 markkaa. Tämän laskun perustukseksi on pantu laivojen rakennustapa, laatu, lästiluku, ikä ja vakuutus-arvo, jota paitsi arvosteltaessa ylimalkain on noudatettu sitä peri-ajatusta, että arvo enemmän on laskettu alemmaksi kuin korkeammaksi. Vastamainittu numeroluku osottanee kuitenkin tarpeeksi sitä merkitystä, joka merenkululla on Suomen taloudessa.

Laivanrakennusta on puheena-olevan viisivuotisaikakauden kuluessa harjoitettu sängen ahkerasti, varsinkin Ahvenanmaalla ja useissa merenrannan ääreisissä maaseurakunnissa Turun ja Porin sekä Wiipurin lääneissä. Paitsi sitä on maamme konepajoissa jommoinkin lukumäärä erikokoisia höyrylaivoja valmistettu, joista kuitenkin osa kohta on myyty Venäjälle. Allaseisoviin Kuvernöörinvirastoihin tulleiden tietojen mukaan oli vuosina 1871—1875 rakennettuihin uuttien laivain luku seuraava:

	Laivoja.	Lästejä.
Uudenmaan lääni	20	2,471
Turun ja Porin „	163 *)	?
Wiipurin „	206	10,465 **)
Oulun „	35	4,886

Samaan aikaan oli mainittujen tietojen mukaan seuraava määrä laivoja joutunut haaksirikkoon:

	Lukumäärä.	Lästiluku.
Uudenmaan läänistä	7	751
Turun ja Porin „	71, joista 52:n	6,870
Wiipurin „	45	1,285
Oulun „	7	1,615

Suomen merenkulku-yhdistystä muiden maiden kanssa valaisee seuraava summittainen yhteenveto tullikamarien luetteloista niistä laivoista, jotka ovat lastilla tulleet Suomen haminoihin taikka lastilla lähteneet Suomen haminoista.

*) Näistä laivoista 57:n yhteenlaskettu kantavuus teki 8,283 lästiä, muiden 106:n lästilukua ei ole ilmoitettu.

**) Kaksi ilmeistä väärinkirjoitusta Wiipurin läänin Kuvernöörin kertomuksessa (siv. 239), jotka vasta painettuina huomattiin, nimittäin lästiluvut 15,040 vuoden 1872 kolumnissa rakennettujen uuttien laivain ja 14,075 vuoden 1875 kolumnissa haaksirikkountuneiden laivain joukossa ovat ylläseisovista summista poisjätetyt.

Lastilla tulleita laivoja. — *Navires entrés avec chargement.*

Paikka, mistä. <i>P a y s.</i>	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.
Venäjältä (<i>Russie</i>)	1,451	63,510	1,647	75,591	1,507	69,362	1,817	84,357	1,827	80,890
Ruotsista ja Norjasta (<i>Suède et Norvége</i>)	493	24,385	653	33,345	721	38,808	766	44,244	739	40,846
Tanskanmaalta (<i>Danemark</i>) . .	22	1,902	20	1,699	17	1,535	35	2,361	19	1,337
Saksanmaalta (<i>Allemagne</i>) . .	178	13,155	202	14,172	218	17,251	239	18,529	240	21,640
Alankomailta (<i>Pays-Bas</i>) . .	10	1,273	13	1,692	14	2,024	14	1,503	6	713
Belgiasta (<i>Belgique</i>)	8	923	8	2,010	4	1,054	6	962	12	2,717
Isosta Britanniaista ja Irlan- nista (<i>Grande-Bretagne</i>) . .	134	19,819	156	26,917	193	34,960	234	42,843	181	33,092
Ranskanmaalta (<i>France</i>) . . .	8	1,415	7	1,906	11	1,499	13	1,773	11	1,201
Espanjasta (<i>Espagne</i>)	23	3,887	28	4,591	19	3,260	24	4,653	25	4,659
Portukalista (<i>Portugal</i>)	17	3,881	11	2,310	9	2,233	24	5,509	13	2,512
Italiasta ja muista Välimeren- maista (<i>Italie</i>)	27	6,160	23	5,246	18	3,848	26	5,597	39	8,712
Pohj.-Amerikasta (<i>Etats-Unis</i>)	4	1,065	1	243	7	1,297	6	1,023	4	722
Etelä - Amerikasta (<i>Amérique du Sud</i>)	6	487	8	788	6	581	7	1,025	8	1,020
Länsi-Indiasta (<i>Indes occiden- tales</i>)	7	1,165	5	1,164	5	1,091	5	1,222	7	1,864
Itä-Indiasta (<i>Indes orientales</i>)	1	319	1	327	1	360	—	—	—	—
Summa	2,389	143,346	2,783	172,001	2,750	179,163	3,216	215,601	3,131	201,925

Lastilla lähteneitä laivoja. — *Navires sortis avec chargement.*

Paikka, mihin.	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.
Venäjälle (<i>Russie</i>)	3,837	86,565	4,205	99,749	3,777	91,945	3,948	100,844	3,849	102,851
Ruotsiin ja Norjaan (<i>Suède et Norvége</i>)	587	22,905	789	33,089	856	36,013	942	47,648	809	39,544
Tanskanmaalle (<i>Danemark</i>) . .	131	11,902	159	13,579	125	10,732	196	16,236	193	17,291

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.	Laivoja. Navires.	Lästejä. Last's.
Saksanmaalle (<i>Allemagne</i>) . . .	372	26,211	442	32,532	523	41,059	380	29,540	438	36,238
Alankomaille (<i>Pays-Bas</i>) . . .	178	24,654	259	45,572	187	36,945	229	43,253	187	33,827
Belgiaan (<i>Belgique</i>)	34	4,822	61	7,880	65	8,756	107	15,233	76	10,738
Isoon Britanniaan ja Irlantiin (<i>Grande-Bretagne</i>)	500	80,037	608	97,665	762	130,706	1,008	160,425	704	118,501
Ranskanmaalle (<i>France</i>) . . .	59	8,995	105	14,303	134	19,761	171	23,639	222	30,851
Espanjaan (<i>Espagne</i>)	85	15,388	112	19,003	84	14,669	142	24,664	72	14,130
Portukaliin (<i>Portugal</i>)	3	232	4	372	11	1,555	7	713	5	388
Italiaan ja muihin Välimeren- maihin (<i>Italie</i>)	13	1,489	5	874	10	1,376	19	3,651	13	1,882
Etelä-Amerikkaan (<i>Amérique du Sud</i>)	4	589	5	706	5	887	6	994	8	1,144
Muihin maihin (<i>Autres pays</i>)	—	—	—	—	—	—	2	584	1	92
Summa	5,803	283,789	6,754	365,324	6,539	394,404	7,157	467,424	6,577	407,477

Kaikista laivoista, jotka edellämainittuina vuosina sisäänklareerattiin Suomen haminoihin, oli 62,2 prosenttia kotimaisia ja 37,8 prosenttia ulkomaisia. Melkein sama prosenttisuhde vallitsi myös ulosklareerattujen laivojen joukossa.

4. Kameraalitoimi, rahaliike ja lainalaitokset.

Kruunun tulot. Niiden vuotisten pääoma-laskujen mukaan, jotka Keisarillisen Senatin Kamari-Toimituskunta on tehnyt yleisistä valtiovaroista Suomen suuriruhtinassa, valtiotulot ovat itsekin nyt puheena-olevan aikakauden vuonna tehneet:

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
Veroja maasta ja tiloista maalla (<i>Impôt foncier</i>)	5,141,518	54	5,407,392	32	5,648,740	47	6,988,506	7	6,656,921	92
Veroja valmistuslaitoksista (<i>Impôts sur les moulins, foulons et</i>) . . .	79,408	59	85,267	83	82,375	60	90,350	7	91,472	13
Henkiveroja (<i>Cotes personnelles</i>) . .	1,322,027	79	1,347,151	5	1,373,210	77	1,404,500	62	1,423,549	57

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
Välillisiä veroja ja ulostekoja (<i>Revenus indirects</i>)	8,478,431	20	9,341,500	1	10,277,663	81	12,962,069	3	13,785,895	81
Satunnaisia tuloja (<i>Autres revenus indirects et fortuits</i>)	6,105,204	77	6,824,559	7	9,447,736	98	9,012,206	26	9,240,350	33
Summa	21,126,590	89	23,005,870	28	26,829,727	63	30,457,632	5	31,198,189	76

Nämät näin erinomaisessa määrässä karttuneet yleiset valtiotulot osottanevat paremmin kuin kaikki sanat Suomen taloudellista edistymistä ja kehkiämistä yllämainittuina viitenä vuonna. Jos niitä verrataan valtiotuloihin edellisen viisivuotisaikakauden lopulla — vuonna 1866 ne tekivät 16,912,477 markkaa 20 penniä ja vuonna 1870: 18,481,501 markkaa 42 penniä —, niin huomataan, että ne viitenä vuonna ovat kasvaneet noin 70 prosentilla. Tosin ei tässä näy saavan unhottaa, että maamme rautatieverkon syntyminen ja laajentaminen on hankkinut valtiovarastolle uuden tulon, joka siltä osalta kuin sitä vastaa otettujen rautatielainojen kuoletukset sekä rautatien liike- ja ylläpitokustannukset on enemmän ulkonäköinen kuin todellinen, koska se vaan on vierasten, lainattujen pää-omain korkoa; mutta jospa satunnaisista tuloista vedetäänkin mainittu tulo pois, jääpi kuitenkin niin varsinainen enennys useimmissa muissa veroluokissa jälille, että se yleinen loppupäätös, joka voidaan johtaa silmäyksestä ylläseisovaan tauluun, ei sanottavasti muutu. Seuraava lasku näyttää tätä likemmin.

	Tulot rautateistä luettuina satunnaisten tulojen joukkoon.		Summa valtiotuloja, edelläseisovat rautatierahat poisvedettyä.	
	Markkaa.	penniä.	Markkaa.	penniä.
Vuonna 1871	2,865,132	5	18,261,458	84
„ 1872	3,686,608	94	19,319,261	34
„ 1873	4,032,486	8	22,797,241	55
„ 1874	4,749,521	90	25,708,110	15
„ 1875	5,571,811	61	25,626,378	15

Kun päällekirjoitukseen „veroja maasta ja tiloista maalla“ myös luetaan tulot kruunun metsistä ja puistoista, jotka tulot, kuten ylhäällä mainittiin, puutavaramarkkinain edullisten olojen johdosta tämän viisivuotisaikakauden kuluessa äkkiä alkoivat enentyä, on tässä selitys sanotun päällekirjoituksen summien nousemiseen. Välilliset eli epäkohdalliset verot sen sijaan ovat verrattoman suurimmaksi osaksi tullirahoja, ja näidenpä suhteen se onkin kuin melkein koko nyt mainitun tuloluokan karttumisen jakauntuu.

Yllänimitettyihin summiin on myös luettu yleisen sotilaskassan tulot, mutta ei sitä vastoin niitä suostuntaverorahoja, jotka Säädyt 1867 ja 1872 vuosien valtiopäivillä ottivat suorittaaksensa ja jotka tämän viisivuotisaikakauden kuluessa yhteensä nousivat 23,253,646 markkaan 34 penniin sekä tekivät: viinanpolttovero 18,520,946 markkaa 77 penniä, tulosuostuntaveron ja lisäsuostuntaveron 3,841,787 markkaa 13 penniä ja merenkulkumakso 890,912 markkaa 44 penniä. Sanotuista suostuntaverorahoista pidetään erityiset kirjat. Taulullinen katsaus tulosuostuntaveron suuruuteen itsekin vuonna on pantu alaimaisimmasti liitettyyn tauluun n:o 19.

Mitä sotilaskassan tuloihin koskee, jotka, kuten mainittiin, tässä ylhäällä jo ovat luetut yleisten valtiotulojen joukkoon, ne ovat suoritettut seuraavilla päänimityksillä:

Fonds de la milice.

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
Palkkatalojen verot (<i>Impôt foncier affecté à l'entretien de la milice</i>)	791,875	28	786,722	97	790,509	49	804,288	72	818,821	20
Jaettu kruunun tihunti (<i>Dîmes de la couronne</i>)	116,836	76	115,129	50	114,475	50	116,136	35	117,638	67
Jaettu myllyvero (<i>Impôt sur les moulins</i>)	5,560	44	5,906	53	5,596	80	6,172	6	6,244	1
Arentitulot arenille pannuista sotilaspuustelleista (<i>Revenus des terres de la milice</i>)	404,604	3	402,742	77	398,800	66	405,143	5	418,943	32
Vakansivero rustholleista sekä sotamies- ja puosmanniruoduista (<i>Droits perçus pour l'exemption du service militaire</i>)	1,402,121	45	1,384,445	62	1,380,738	44	1,398,010	76	1,415,082	46
Karjalan jääkärivero (<i>Charge des chasseurs à Carelie</i>)	44,420	27	44,243	13	44,057	73	44,450	92	44,838	92
Kajaanin maakapteenin palkka (<i>Solde du capitaine de la milice de Kajana</i>)	3,062	57	3,122	45	3,342	78	3,481	65	3,501	8
Lovisan kaupungin majoitustuulagi (<i>Part de la douane de Lovisa</i>)	543	4	727	84	642	42	506	69	484	70
Korvaus valtiolaitoksen käytettäväksi annetuista sotilaspuustelleista (<i>Compensation des fonds-généraux</i>)	—	—	—	—	6,320	—	6,320	—	6,320	—
Erinäisiä tuloja (<i>Recettes diverses</i>)	4	32	12	41	75,801	26	140,217	98	252,154	41
Summa (<i>Total</i>)	2,769,028	16	2,743,053	22	2,820,285	08	2,924,728	18	3,084,028	77

Seuraus karttuvasta varallisuudesta oli että kruununtulot ylimalkain suoritettiin säännöllisesti ja ainoastansa harvinaisissa tapauksissa tarvittiin ottaa ryöstön kautta. Sen vuoksi ei rästien määrä, kuten taulu n:o 17 tarkemmin näyttää, tehnytkään mitään suurta prosenttia ylöskannosta. Melkeä osa näitä rästejä jakaantuu paitsi sitä niiden henkilöin suhteen, jotka kuuluvat tilattomaan väestöön ja ovat oleskelleet ulkona kotipaikoistansa työn-ansiolla taikka kuljekselleet ympäri maata ja ylöskanto-aikoina eivät ole olleet tavattavissa. Kuopion läänistä valitetaan erittäinkin, että henkikirjoittajain on ollut vaikea saattaa kontrollerata asianomaisten ilmoituksia henkikirjoitukseen, jonka johdosta on tapahtunut että useat, joitten ulostekoa sittemmin on täytynyt lyhentää, ovat jätetyt pois vapautettuin henkilöin luette-

loista, samalla haavaa kuin toiselta puolen sen sijaan moni on pantu näihin luetteloihin, jonka kuitenkin yleisesti myönnetään jaksavan ulostekonsa suorittaa. Henkirahain maksamisesta vapautettuin henkilöin luku onkin kasvanut arveluttavassa määrässä, kuten näkyy seuraavista läänin kuvernöörin viisivuotiskertomuksessa annetuista tiedoista:

	Luku maksavia.	Luku vapautettuja.
Vuonna 1871	111,230	96,441
„ 1872	112,742	100,867
„ 1873	114,076	105,095
„ 1874	117,909	106,958
„ 1875	118,405	111,289

Kun viisivuotisaikakauden ensimmäisen ja viimeisen vuoden oloja verrataan toisiinsa, huomataan siis, että maksavien luku läänissä on kasvanut 7,175 hengellä, mutta vapautettuin luku 14,848 hengellä. Suorittamatonten kruununrästien saamista varten kuulutettiin samassa läänissä vuonna 1871: 858, vuonna 1872: 1,436, vuonna 1873: 2,849, vuonna 1874: 3,232 ja vuonna 1875: 2,699 hengen perään.

Luku talonsavuja, perinnöksi-ostoja y. m. Vuoden 1875 henkikirjoja myöten manttaaliin pantu maa Suomessa jakaantui seuraavalla tavalla:

Classification des terres.

		Manttaalia.				Talonsavuja. <i>Nombre des propriétés rurales.</i>
		<i>(Unité cadastrale).</i>				
		Perintö- <i>Terres censuelles.</i>	Kruunun- <i>Terres domaniales.</i>	Rälssi- <i>Francs-alleux.</i>	Summa. <i>Total.</i>	
Uudenmaan lääni	1,688,618	159,581	436,933	2,285,132	7,327	
Turun ja Porin „	3,921,038	463,635	618,739	5,003,412	11,951	
Hämeenlinnan „	1,920,368	249,785	232,894	2,403,047	7,842	
Wiipurin „	658,772	696,289	1,005,215	2,360,276	26,406	
Mikkelin „	965,642	207,549	16,458	1,189,649	8,774	
Kuopion „	1,385,218	384,992	112,540	1,882,750	13,489	
Waasan „	2,376,029	280,830	6,916	2,663,775	18,983	
Oulun „	1,621,686	526,184	1,750	2,149,620	11,640	
Koko Suomi	14,537,371	2,968,845	2,431,445	19,937,661	106,412	

Rälssimanttaalien joukkoon on myös luettu lahjoitusmaat Wiipurin läänissä, joista puheena-olevan viisivuotisaikakauden kuluessa valtiovarasto Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Säättämisen mukaan on lunastanut 42 yhteensä 587,90 manttaalin suuruista maata sekä jättänyt tiloilla asuville lampuoteille perintötalollisen oikeudella sitä velvollisuutta vastaan, että nämä 39 vuoden kuluessa valtiovarastolle takaisin maksavat lunastushinnan sillä tavoin että ne vuosittain suorittavat kuusi prosenttia, josta viisi prosenttia luetaan koroksi ja yksi prosentti pää-oman kuoletukseksi. Näin lunastetut lahjoitusmaat ovat:

Specification de grands fiefs dans le gouv. de Wiborg, qui ont été rachetés par la couronne.

Lahjoitusmaan nimi.	Manttaalia.	Tynnyrinalaa verollista maata.	Taloja eli lampuotin paikkoja. <i>Nombre des fermiers.</i>	Asujamia lahjoitusmaalla. <i>Nombre des habitants.</i>	Lunastushinta. <i>Prix du rachat.</i> Markkaa.
Kuusa Pyhäristin pitäjässä	8,58	19,500	114	1,125	227,500
Mälkölä „ „	0,91	2,235	19	153	27,125
Pällilä „ „	73,48	103,600	498	4,761	1,500,000
Wehmaisten ja Miettälän lahjoitusm. Raudun pitäjässä	22,78	13,670	126	942	234,600
Wehmaisten hovitalo Raudun pitäjässä	3,70	1,650	—	—	37,950
Sumpula Raudun pitäjässä	26,08	22,000	36	169	323,000
Maanselkä ja Wepsa Raudun pitäjässä	9,16	5,660	42	289	112,200
Weikkola ja Walkiamatka Walkjärvellä	77,41	65,500	516	3,517	2,584,000
Saaroisten lahjoitusmaa Sakkolassa	10,80	25,600	167	1,495	380,000
Petäjäjärvi Sakkolassa	22,50	19,000	175	1,093	323,000
Petäjäjärven hovitalo Sakkolassa	1,63	1,956	—	—	51,000
Kiimajärvi, Konitsa y. m. Pyhäjärvellä	70,99	102,000	618	4,313	*)
Pukinniemi Hiitolassa	12,84	9,388	54	406	120,000
Tiurila „	10,59	7,409	44	327	100,000
Asila „	30,00	20,314	183	1,319	300,000
Ilmes „	4,40	10,388	44	401	100,000
Lautala Wiipurin pitäjässä	1,60	5,131	16	169	60,000
Wakkila „ „	0,33	735	3	21	18,000
Kokkila „ „	0,66	498	6	39	16,000
Kotola „ „	0,33	245	5	30	12,000
Myyrä eli Parja Wiipurin pitäjässä	0,17	199	4	23	4,000
Syvänmaa Wiipurin pitäjässä	0,75	1,634	8	35	27,000
Laapio, Kattelus, Liika y. m. Wiipurin pitäjässä	1,25	1,973	19	94	27,000
Haaga Wiipurin pitäjässä	0,67	362	1	30	20,000
Joutseno Joutsenon pitäjässä	4,88	5,374	42	309	112,000
Kurkijoki Kurkijoen „	57,81	68,856	377	3,505	850,000
Häyskynvaara Ruskealan pitäjässä	1,88	4,079	25	183	37,500
Pirttipohja „ „	1,75	3,582	17	121	30,000
Leppälahti „ „	1,09	2,317	9	32	14,305
Salmi, Korpiselkä ja Suonlahti	128,88	650,000	1,093	8,832	1,360,000
Summa	587,90	1,174,855	4,261	33,733	9,008,180

*) Ostetut yhdessä Weikkolan ja Walkiamatkan kanssa Walkjärvellä, ja ostohinta jo ylempänä ilmoitettu.

Nyt lueteltujen maiden lunastamisen kautta siis 4,261 asukasta lahjoitustiloilla on päässyt vapaiksi maanomistajiksi, jota paitsi myydyistä tiluksista on kruunun tarpeeksi muun muassa erotettu 33,000 tynnyrin-alan suuruinen kruununpuisto Pyhäristin eli Muolan pitäjässä. Toivottavaa on, että se parannettu yhteiskunnallinen asema, joka näin on valmistettu monelle tuhannelle maamme asujamista, läheisessä tulevaisuudessa on kantava siunauksesta rikkaita hedelmiä, siten että suurempi valistus, ahkeruus ja uutteruus vähitellen yhä enemmän perehtyvät näihin hengellisessä ja aineellisessa suhteessa vielä varsin paljon takapajulla oleviin paikkoihin. Niiden monien suurten, kallisten hyväntekeojen joukossa, joista Suomen tulee kiittää Teidän Keisarillisen Majesteettinne hallitusta, on epäilemättä tämäkin luettava niihin, joiden vaikutus ulottuu vuosisatoja tuonnemmaksi.

Viisivuotisaikakauden kuluessa on yhteensä 4,448 kruununtilaa ostettu perinnöksi, joka lukumäärä, verrattuna perinnöksi ostettujen tilojen summaan edelliseltä viisivuotisaikakaudelta eli 2,638, osottaa melkeätä karttumista, vaikka se ei kuitenkaan pääse numero-lukuun vuosilta 1861—1865, jolloin mainitut tilat tekivät 6,117. Seuraavaan tauluun otetaan lukumäärät vuosina 1871—1875 tehtyjä perinnöksi-ostoja, talonjakoja ja uutis-asutuksia itsekussakin läänissä:

		Perinnöksi ostettuja tiloja. <i>Terres domaniales de- venues censuelles par achat.</i>	Talonjakoja. <i>Nombre des terres partagées.</i>	Uutis-asutuksia. <i>Terres nouvelles.</i>
Uudenmaan	lääni	204	62	—
Turun ja Porin	„	106	47	1
Hämeenlinnan	„	402	?	—
Wiipurin	„	1,217	883	1
Mikkelin	„	913	312	—
Kuopion	„	922	413	—
Waasan	„	332	198	1
Oulun	„	352	313	201
Koko maa		4,448	?	204

Hämeenlinnan läänistä ei ilmoiteta talonjakojen lukua, vaan mainitaan ainoastansa että semmoisia on tapahtunut vähempi määrä, mutta että tilojen koko lukumäärä läänissä ei siitä ole joutunut minkään sanottavan muutoksen alaiseksi, koska myös samaan aikaan tiloja oston kautta on yhdistetty toinen toiseensa. Autioksi on näinä viitenä vuonna joutunut 2 tilaa Waasan läänissä, 18 Kuopion läänissä, joista kuitenkin aikakauden lopussa vaan 12 semmoisina oli jällellä, sekä 62 Oulun läänissä. Viimeksimainitussa läänissä oli samaan aikaan 30 ennen autioksi joutunutta tilaa taas ruvettu raivaamaan ja viljelemään. Mitä sen sijaan koskee viiteen muuhun lääniin, ei niissä yksikään maatila joutunut autioksi.

Sitä keinoa, jonka Armollinen, tilusten lohkomista ja maan erittämistä koskeva Asetus 19 p:ltä Joulukuuta 1864 tarjoo maamme irtonaiselle väestölle oman turpeen hankkimiseksi sekä kiinteän asunnon saamiseksi, ei valitettavasti ole käytetty, ja syyksi tähän ilmoitetaan osittain että alhainen kansa ei tunne asetuksen säätöksiä ja epäilee antautua uusiin, vielä koettamattomiin yrityksiin, osittain myös ne monet mutkat ja kustannukset, jotka kuuluvat semmoiseen maan erittämiseen. Vähempien palasten lohkomista maatiloista on sen vuoksi enimmäkseen ilmaantunut ainoastansa suurempien kaupunkien ympäristöissä, jossa kaupunkilaiset ovat ostaneet maatilkkuja huviloiden ja kesä-asuntojen rakentamista varten.

Isojaot. Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeenlinnan, Mikkelin ja Waasan lääneissä isojaot ovat jo monta vuosikymmentä takaperin suurimmaksi osaksi päätetyt, jonka tähden ne isojaon-toimitukset, jotka aikakauden kuluessa siellä ovat tulleet kysymykseen, enimmältään ovat olleet vanhojen selvittämisiä sekä sen monijaon parantamisia, joka myöhemmin tapahtuneiden talonjakojen johdosta useissa paikoin on ilmaantunut. Kuta pitempi aika on kulunut siitä kuin ensimmäinen isojako jossakin paikassa toimitettiin, sitä suuremmaksi näkyy tarve käyvän semmoisista uudesta-järjestämistä. Erittäinkin Uudenmaan läänissä isojako on vähemmin tyydyttävässä tilassa. Useimmat mittaukset ja jaot ovat nimittäin suoritettut edellisen vuosisadan ajalla eivätkä ole pyykittämällä oikein loppuun saatetut, jonka johdosta maanriitoja ei harvoin tavata. Tilukset on useimmiten pantu suureen määrään osinkoihin, jotka jakojen kautta yhä vielä enentyvät. Tähän tulee, että useita isompia rälssitiloja ei laisinkaan ole mitattu, niin että läänin karttalaitos tässäkin suhteessa on vaillinainen. Nyt tehdyt muistutukset koskevat suuremmaksi tahi vähemmäksi osaksi muihinkin paikkoihin, joissa isojako on tapahtunut edellisen vuosisadan kuluessa.

Mitä kolmeen muuhun lääniin tulee, voidaan isojako Kuopionkin läänissä tätä nykyä katsoa likimmiten päätetyksi, sittenkun se viisivuotisaikakauden kuluessa on saatu loppuun 271 tilan suhteen Liperin, Taipaleen ja Ristin kylissä Liperin pitäjässä. Wiipurin läänissä tapahtui 155 erinäistä isojaon-toimitusta, joista 95 ehdittiin päättää ennen vuoden 1875 kuluttua ja loput eli 60 jatkuivat seuraavaan viisivuotisaikakauteen. Oulun läänissä viimeiseksi on merenrannan ääreisissä pitäjissä jo 1700-luvulla isoa jakoa pidetty, vaikka varsin vaillinaisesti, mutta läänin sisä-osissa mainittuja toimituksia vasta verrattain äskeisenä aikana on voitu aloittaa. Täällä ovat nimittäin vanhastaan koko Kaajanin kihlakunta sekä Rovaniemen ja Pudasjärven pitäjät olleet vapautetut kaikesta perinnönjaosta ja isosta jaosta, ja asujamet siellä saatiin vasta vuonna 1841 vissejä etuja vastaan luopumaan tästä vapaudesta. Kuusamossa, Kemi-järvellä ja Kuolajärvellä ei sen sijaan ollenkaan ole voitu isoa jakoa aloittaa, kun maanomistajat mainituissa pitäjissä ovat panneet vastaan erinäisten etu-oikeuten nojassa, joita niille on suotu entisinä aikoina tehdyissä sotamies-kontrahdeissa ja joista ne vapaa-ehtoisen suostumuksen kautta eivät ole tahtoneet luopua. Nyt puheena-olevan viisivuotisaikakauden kuluessa toimitettujen isojakojen ja veronpanojen lukumäärä Oulun läänissä vaihteli muuten 162 ja 260 välillä vuoteensa. Lapissa ei mitään isoa jakoa vielä ole tullut kysymykseen, vaan on tämä maakunta, kuten edellisessä alamaisessa kertomuksessa jo mainittiin, geografillisesti mitattu ja kartalle pantu sen suhteen mukaan, että 1 kymmenystuuma vastaa 10,000 jalkaa.

Rahaliike ja lainalaitokset. Sen, maamme aineellisten voimain kehkiämistä puoltavan, aikakauden kuluessa, jonka tämä kertomus käsittää, rahamarkkinoiden olot ylimalkain olivat erinomaisen edullisia. Karttuva, varsinkin metsän- ja karjanhoidon tuotetten ulosvienti ynnä hyvät sadot enensivät liike-pääomaa ja antoivat rahaasiain kannalle tukevuutta ja varmuutta, joka koski ja voitokkaasti vaikutti melkein kaikkiin asioiden haaroihin. Kun *Suomen Pankki* asemansa johdosta varsinaisena setelien kulkupankkina on välittänyt raha-pääoman vaihtoa maassamme, ovat tiedot sen liikkeessä-olevasta setelimäärästä sekä ulkona olevien lainojen suuruudesta viime päivänä Joulukuuta allaseisovina vuosina katsottavat jotenkin tarkaksi enentyneiden taikka vähentyneiden rahavarain asteenmittariksi.

	Liikkeessä oleva setelimäärä.		Ulkona olevia lainoja.	
	<i>Billets de la Banque en circulation.</i>		<i>Créances de la Banque</i>	
	Markkaa.		Markkaa.	penniä.
Vuonna 1871	42,017,203.		15,095,362:	12.
„ 1872	49,834,461.		14,553,408:	57.
„ 1873	60,916,024.		15,516,218:	95.

Vuonna 1874	73,452,711.	17,627,431:	7.
„ 1875	57,476,754.	23,639,621:	53.

Tällä viisivuotisaikakaudella liikkeessä olevien setelien vähin määrä muuten teki (Maaliskuulla 1871) 35,397,354 markkaa ja korkein määrä (Lokakuulla 1874) 80,758,152 markkaa.

Setelimäärän lakkaamaton ja nopea kasvaminen kolmena ensimmäisenä vuonna (1871--1873) on yksin-omaisesti luettava vilkkaan ulosviennin tuottamaksi. Sitä vastoin tuo edelleen tapahtuva kasvaminen vuonna 1874 osaksi perustui muuhunkin syyhyn, siten että valtiovarasto mainittuna vuonna Suomen Pankin ja pankkiirihuoneen M. A. von Rothschild & Söhne Frankfurt am Main'issa välityksellä otti lainan, jonka nimellinen määrä teki 16,200,000 Saksan markkaa ja josta Suomen Pankki välitti puolet sekä sillä tavoin pääsi tilaisuuteen enentämään seteliensä ulosantoa niin suurella summalla Suomen rahassa, joka vastasi 8,100,000 Saksan markkaa. Tällä lainatoimella oli sentään vaan ohitsemenevä vaikutus yleisessä liikkeessä kulkevan setelirahan määrään, joka äkkiä taas vähentyi sitä myöten kuin velkakirjat maassamme ehdittiin myydä. Vuonna 1875 taloudelliset olot muuten eivät enään olleet yhtä edullisia kuin edellisinä vuosina. Puutavarakaupan oli taistelemisen ahtaita oloja vastaan ulkomaisilla markkinoilla, ja rahtipurjehduskin oli vähemmän tuottava. Rahavarat kävivät sen tähden niukemmiksi, vaikka pankin uloslainaaminen samaan aikaan, kuten ylläseisovista numeroista näkyy, suuresti enentyi. Tähän tuli lisäksi, että maamme raha alkoi tuntea vahingollista vaikutusta kullan ja hopean keskinäisen arvosuhteen kovasti karttuvasta eroituksesta. Sen johdosta että jälkimäisen metallin hinta alentui, nousi nimittäin ulkomainen kurssi, niinkuin nähdään seuraavista Suomen Pankin vekselien eli vaihesetelien kulku-arvon merkitsemisistä vuoden 1875 kuluessa:

Cours du change à Helsingfors en 1875.

	Lontoo.	Pariisi.	Hampuri.
2 p. Tammikuuta	25,22.	100,30.	123,20.
3 „ Helmikuuta	25,27.	100,80.	123,40.
3 „ Maaliskuuta	25,47.	101,20.	124,20.
3 „ Huhtikuuta	25,60.	101,40.	124,20.
1 „ Toukokuuta	25,60.	101,60.	124,40.
2 „ Kesäkuuta	25,60.	101,60.	124,30.
3 „ Heinäkuuta	25,80.	102.	125,80.
4 „ Elokuuta	25,80.	101,90.	125,90.
1 „ Syyskuuta	25,80.	102.	126.
2 „ Lokakuuta	26.	102,50.	127,50.
3 „ Marraskuuta	26.	103.	127,50.
1 „ Joulukuuta	26,30.	104,50.	129.
29 „ Joulukuuta	26,50.	105,50.	130.

Diskontokorko oli koko viiden vuoden ajalla Suomen Pankissa niistä vekseleistä, jotka viimeistäänkin kolmen kuukauden kuluttua olivat maksettavat, 4 % ja niistä, jotka viimistäkin kuuden kuukauden perästä piti suoritettaman, 5 %. Yksityisissä pankeissa tämä korko oli hiukan suurempi ja teki vuonna 1875 resp. 5 ja 5½ %. Vaikka niin muodoin kaikesta, mitä nyt on mainittu, huomataan, että olot viisivuotisaikakauden lopulla monessa suhteessa osottavat vastavaikutusta maamme edellistä hyvää aineellista tilaa vastaan, ei kuitenkaan asiatoimi koko aikana ollut minäkään kovemman muutoksen alaisena eikä yleinen varallisuuskään sorrettuna.

Maan raha-oloja tarkemmin valaistaksemme, me Suomen Pankin hallintoa koskevista vuotisista kertomuksista tähän panemme seuraavan katsauksen mainitun pankin tilaan viime päivänä Joulukuuta allaseisovina vuosina:

Situation de la Banque de la Finlande au 31 Décembre.

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
V a r o j a.										
Kovaa rahaa: Kultaa (<i>Or</i>)	3,497,191	59	6,171,727	83	11,513,771	83	15,506,457	1	15,506,809	14
Hopeata (<i>Argent</i>)	11,177,556	6	13,417,706	98	11,924,298	15	11,617,292	43	12,447,535	30
Kuparia (<i>Cuivre</i>)	174,142	13	173,261	31	194,787	55	154,345	41	168,469	91
Saamista Rahapajalta (<i>à la monnaie</i>)	510,382	47	8,153	41	441,810	32	499,090	41	158,975	1
Korkoa kantavia valtiopapereita ja obligationeja ulkomaisessa rahassa (<i>Titres de rentes et obligations</i>).	8,232,942	78	14,281,883	63	16,425,636	92	25,796,323	23	17,168,531	62
Saamisia pankin asiamiehiltä ulkomailla (<i>Créances sur les correspondants à l'étranger</i>)	20,646,241	70	17,717,228	37	24,617,084	15	23,771,691	49	10,605,786	97
Ulkomaisen rahan vekseleitä salkussa (<i>Lettres de change</i>)	162,906	37	5,580	—	7,151	6	428,006	24	109,525	87
Venäjän rahaa (<i>Valeurs russes</i>)	510,398	44	328,335	75	180,510	11	154,366	68	3,225	73
Ulkona olevia lainoja (<i>Créances à l'intérieur</i>)	15,095,362	12	14,553,408	57	15,516,218	95	17,627,431	7	23,639,621	53
Muita varoja (<i>Recettes diverses</i>)	273,214	76	2,473,119	62	232,151	91	162,187	44	360,965	36
Yhteensä (<i>Total</i>)	60,280,338	42	69,130,405	47	81,053,420	95	95,717,191	41	80,169,446	44

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
V a s t a t t a v i a.										
Liikkeessä oleva setelimäärä (<i>Billets en circulation</i>)	42,017,203	—	49,834,461	—	60,916,024	—	73,452,711	—	57,476,754	—
Talletuksia (<i>Dépôts</i>)	853,581	24	577,862	74	223,392	57	83,802	89	106,985	76
Postilähetysvekseleitä (<i>Lettres de change émises</i>)	166,638	72	438,154	2	390,700	71	454,508	60	123,627	57
Lainan -ennakkomaksoa Suomen valtiovarastolta (<i>Reste dû à l'État</i>)	4,680,000	—	4,560,000	—	4,440,000	—	4,320,000	—	4,200,000	—

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
Kuoletuksia, väli-aikaisia kuitteja ja korkoa Suomen 4½ % rautatielainasta (<i>Annuités et bons du Trésor</i>)	—	—	—	—	—	—	71,749	43	55,891	82
Pankin jalkarahasto (<i>Capital</i>)	4,150,000	—	4,150,000	—	4,150,000	—	4,150,000	—	4,150,000	—
Pankin vararahasto (<i>Fonds de reserve</i>)	8,412,915	46	9,569,927	71	10,933,303	67	13,184,419	49	14,056,187	29
Yhteensä (<i>Total</i>)	60,280,338	42	69,130,405	47	81,053,420	95	95,717,191	41	80,169,446	44

Koko liikenne pankin pääkonttorissa Helsingissä sekä kaikissa konttoreissa ja asiomistoissa teki:

Vuonna 1871	341,855,689	markkaa	35	penniä.
„ 1872	443,249,966	„	26	„
„ 1873	531,355,776	„	33	„
„ 1874	642,539,046	„	5	„
„ 1875	303,910,606	„	83	„

Koko liikenteen melkeä vähentyminen vuonna 1875 on enemmän ulkonäköinen kuin todellinen ja tulee siitä, että sanottuna vuonna uusi kirjanpidontapa pantiin toimeen.

Pankin asiamiehen kertomuksia myöten oli uloshakemisesta ja konkurssiliviikistä riippuvia lainoja ulkona viime päivänä Joulukuuta allamainittuina vuosina seuraavat määrät, mihin ei kuitenkaan ole luettu epävarmoja saamisia, jotka ovat tilikirjoista pois eroitettut:

Vuonna 1871	3,306,245	markkaa	16	penniä.
„ 1872	2,806,067	„	6	„
„ 1873	2,631,936	„	25	„
„ 1874	2,247,634	„	36	„
„ 1875	429,099	„	65	„

Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Asetuksen mukaan 26 p:ltä Heinäkuuta 1875 Suomen pankin Johtokunta vapautettiin, lukien 1 päivästä Tammikuuta 1876, siitä toimesta, joka sillä siihen saakka oli ollut valtio- ja sotilasrahastojen suhteen, joiden hallinto jätettiin erinäiselle virastolle, *Suomen valtionkonttorille*. Se uusi ohjesääntö, joka ensinmainittuna päivänä Säätöjen alamaisesta esityksestä vahvistettiin, sisälsi myös sen määräyksen, että kaikki koronmaksu pankkiin talletus- sekä ylös- ja pois kirjoitus-tilille sisäänpannuista rahoista pitäisi lakkautettaman. Tämän kautta Suomen pankin toimi on tullut enemmän rajoitetuksi sekä likemmin sovitetuksi varsinaisen tarkoituksensa mukaan, kun sen näet ei ole määrä olla tavallinen asiapankki, vaan sen tulee ylläpitää vakuutta ja varmuutta maan rahalaitoksessa sekä edistää ja helpottaa rahaliikettä maassamme.

Viisivuotisaikakauden alussa *Suomen Yhdyspankki* oli maamme ainoa suurempi yksityinen pankkilaitos. Sen tointa on harjoitettu, paitsi pääkonttorissa Helsingissä, kahdeksassatoista alikonttorissa, nimittäin Turussa, Porissa,

Waasassa, Kokkolassa, Praahessa, Oulussa, Tampereella, Hämeenlinnassa, Porvoossa, Lovisassa, Haminassa, Wiipurissa, Kuopiossa, Joensuussa, Mikkelissä, Jyväskylässä, Tammisaarella ja (vuodesta 1875) Pietarsaarella. Pankin liikenteen loppupäätökseen vaikuttivat onnelliset taloudelliset olot ja runsaat rahavarat, kuten helposti voitiin ennalta arvata, varsin edullisesti. Vuotinen puhdas voitto ilmoitetaan painon kautta julkaistuissa Yhdyspankin kertomuksissa:

Vuonna 1871	418,105	markaksi	81	penniksi.
„ 1872	554,268	„	56	„
„ 1873	625,526	„	63	„
„ 1874	665,614	„	10	„
„ 1875	792,606	„	42	„

Sittekun edelläseisovista summista on etupäässä poisluettu 5 % osake-pääomasta ynnä muutamien lainojen poispyyhkiminen sekä lopuista 10 % on luettu vararahastoihin ja 10 % tantième'iksi, on yhtiökokouksen käytettäväksi joka vuosi jätetty

Vuonna 1871	90,727	markkaa	74	penniä.
„ 1872	93,463	„	16	„
„ 1873	338,991	„	24	„
„ 1874	412,491	„	28	„
„ 1875	514,085	„	14	„

Luottamus pankkiin on näyttäytynyt sekä liikenteen vuotisessa kasvamisessa että myös talletusten yhä suurem-
massa määrässä, jotka nousivat viime päivänä Joulukuuta 1870: 18,556,215 markkaan ja viime päivänä Joulukuuta
1875: 25,002,876 markkaan. Edellisellä ajankohdalla sisäänpanijain eli talletusten lukumäärä oli 9,986 ja jälkimäi-
sellä 15,308. Viimeksimainittuna päivänä eli 31 p. Joulukuuta v. 1875 Yhdyspankin tila oli seuraava:

Situation de la Banque de l'union.

Varoja.	Markkaa.	p.	Vastattavia.	Markkaa.	p.
Diskontteerattuja vekselejä	15,589,546	11	Talletus-tili	25,002,876	—
Kaikenlaisten ulkomaan kupongien tili	5,281	39	Juokseva tili	2,916,220	79
Lainaus-tili	7,857,378	96	Yhdyspankin setelejä	1,227,940	—
Kassakreditivi-tili	3,935,051	73	Postilähetysvekselejä	443,554	88
Obligationi-tili	3,267,885	10	Kontokuranteja	857,349	65
Osake-tili	49,000	—	Talletettuja vekselejä maksettu	50,581	56
Kontokuranteja	2,314,393	34	Maksettavaksi langenneita korkoja	665,223	91
Maksettavaksi langenneita korkoja	231,167	94	Vararahastot	971,258	68
Tantième-tili	20,000	—	Osakepääoma-tili	3,000,000	—

Varoja.	Markkaa.	p.	Vastattavia.	Markkaa.	p.
Pankin konttorien yleinen tili	78,763	70	Ulosottamattomia osinkoja	4,302	—
Kassa Valtiopankin seteleissä ja kovassa rahassa	2,634,045	62	Voitto- ja tappiotili	843,206	42
Yhteensä	35,982,513	89	Yhteensä	35,982,513	89

Uusi pankkilaitos nimellä *Pohjoismaiden Osakepankki kauppaa ja teollisuutta varten* avattiin, Armollisimmasti 11 p. Huhtikuuta 1872 suodun esivallallisen luvan nojassa, 21 p. Helmikuuta 1873 Wiipurissa alikonttoreilla Helsingissä ja Turussa sekä vähitellen perustetuilla asioimistoilla Oulussa, Praahessa, Nikolainkaupungissa, Porissa, Jyväskylässä, Savonlinnassa, Heinolassa, Tampereella ja Joensuussa. Osakepankin jalkarahasto vahvistettiin Armollisen päätöksen kautta 3 p:ltä Joulukuuta 1873 3,000,000 hopea-metalliruplaksi eli 12,000,000 Suomen markaksi, josta 2,000,000 ruplaa talletettiin pankin kommanditiin Pietarissa. Tämänkin lainalaitoksen toimi menestyi sangen hyvin. Nyt puheen-alaisen viisivuotisaikakauden lopussa eli 31 p. Joulukuuta 1875 Pohjoismaiden osakepankin tila oli seuraava:

Situation de la Banque du Nord pour le commerce et l'industrie.

Varoja.	Markkaa.	p.	Vastattavia.	Markkaa.	p.
Kassa	1,847,714	61	Osake-pääoma	12,000,000	—
Diskontteerattuja vekselejä	6,500,967	78	Talletus-tili	5,896,330	55
Lainaus-tili	2,588,650	—	Juokseva tili	1,398,125	34
Kassakreditivi-tili	728,696	49	Postilähetysvekselejä	151,511	80
Obligationeja	1,548,220	27	Accepteja	7,900	75
Kupongeja	10,019	31	Kauppuhuone P. Serck ja kumpp. . .	258,869	57
Kaikenlaisia rahalajeja	8,614	12	Kirjeenvaihtajat koti- ja ulkomaalla . .	195,261	2
Sisällä-oleva kauppuhuoneen P. Serck ja kumpp. luona	337,547	84	Korkoja ja provisioneja	172,930	81
Kirjeenvaihtajat koti- ja ulkomaalla . .	438,756	89	Kaikenlaisia rätingeitä	12,144	98
Kommanditiin Pietarissa pantu pääoma	7,000,000	—	Vararahasto	181,869	12
Pankkihuoneen-tili	168,528	59	Kurssivarakonto	140,000	—
Kalusto-tili	34,901	2	Erityisvara	1,500	—
Pankin perustamisen ja järjestämisen kustannukset	80,929	17	Osinko-tili	841,323	—
Yhteensä	21,293,546	9	Tantième-tili	34,472	39
			Voitto- ja tappio-tili	1,306	76
			Yhteensä	21,293,546	9

Suomen Hypoteekki-yhdistys on edellisen viisivuotisaikakauden kuluessa saanut enemmän kuin mikään muu lainalaitos maassamme tuntea silloin vallitsevien kovien katojen vaikutuksia. Useiden lainan-ottajien monasti jo ennen horjuva taloudellinen asema kävi siihen aikaan kokonansa mahdottomaksi. Niiden tilat myytiin velasta julkisessa huutokaupassa, ja Hypoteekki-yhdistyksen täytyi sangen usein saamisensa valvomista ja liian suurten tappioiden karttamista varten huutaa ne omaksensa, siinä toivossa että tulevina parempina aikoina se jälleen voisi saada ne myydyiksi. Tässä kuitenkin pian huomattiin, ettei tämäkään myyminen useimmissa tapauksissa voinut käydä päinsä ilman suurempia tahi vähempiä tappioita yhdistykselle, sen tähden että tilat tavallisesti olivat arvatut paljo yli varsinaisen arvonsa ja siis liian korkeita lainoja saaneet. Myymähinnat vastasivat nimittäin ylimalkain vaan puolta tilojen arviohintaa, jonka vuoksi ne hiukan nousivat yli kiinnitettyjen lainojen määrää, mutta eivät jättäneet mitään tähteelle maksettavaksi langenneiden korkojen, avisioni- ja muiden kustannusten suorittamiseksi. Sillä tapaa Hypoteekki-yhdistyksen omiksi joutuneiden ja vuoden 1870 lopulla vielä omina olleiden tilojen lukumäärä teki 519, jaettuina 464 lainanumerolle. Ne olivat saaneet lainaksi 2,658,928 markkaa 74 penniä sekä edustivat korkojen, hallinto- ja muiden kustannusten kanssa 3,777,182 markkaa 66 penniä. Tämä melkeä suurimmaksi osaksi koroton pääoma ei voinut olla ehkäisemällä vaikuttamatta yhdistyksen toimeen, joka kuitenkin, mikäli maamme taloudellinen vaurastuminen ja erittäinkin maanviljelijäin jälleen saavutettu omavoimaisuus ehtivät vakaantua, vähitellen alkoi näyttää parempia johtopäätöksiä. Sen yleisen varallisuuden vallitessa, joka teki nyt puheen-alaisen aikakauden merkilliseksi, maksettavaksi langenneet korot suoritettiin säännöllisemmin kuin ennen, ja yhdistyksen äskenmainittujen tilojen myyminen saattoi myös tapahtua paremmalla edulla. Kuitenkin yhdistyksen täytyi yhä edelleen, vaikka paljo vähemmässä määrässä kuin ennen, huutaa omaksensa semmoisia tiloja, jotka laininlyödyn koronmaksun tähden jo edellisinä vuosina olivat uloshaetut, vaikka niiden ryöstö-avisionissa myyminen vasta tapahtui tämän viisivuotisaikakauden ajalla. Hypoteekki-yhdistyksen omaksi ryöstö-avisionissa huutamien tilojen sekä yhdistyksen myymien tilojen lukumäärä teki:

	Yhdistyksen omaksi huutamia tiloja.			Yhdistyksen myymiä tiloja.		
	Lukumäärä.	Alkuperäinen lainasumma.		Lukumäärä.	Nykyinen kuoletuslaina.	
		Markkaa.	p.		Markkaa.	p.
Vuonna 1871	44	222,111	94	91	487,550	—
„ 1872	24	134,000	—	71	343,000	—
„ 1873	22	200,100	—	85	231,850	—
„ 1874	3	10,600	—	89	287,300	—
„ 1875	4	46,000	—	77	182,600	—

Sen taulun mukaan myymistappioista, joka vuodesta 1872 alkaen löytyy Suomen Hypoteekki-yhdistyksen Johtokunnan vuosikertomuksissa, teki yhdistyksen saatava myytyjen tilojen suhteen, niiden myymähinta sekä tappiot:

	Yhdistyksen saata-		Saatu kauppa-		Tappio.	
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
Vuonna 1872	660,065	80	511,751	40	148,314	40
„ 1873	622,023	79	524,578	24	97,445	55
„ 1874	669,871	82	569,743	39	100,128	43
„ 1875	564,413	13	430,992	94	133,420	19

Nyt mainittujen myymisten kautta Hypoteekki-yhdistyksen kumminkin on onnistunut vähitellen päästä vapaaksi niistä monista tiloista, jotka se oli saanut perinnöksi edellisistä hätävuosista ja joitten omistamisesta ja hallinnosta sille oli paljasta vaivaa ja vahinkoa. Hypoteekki-yhdistyksen hallussa olevien tilojen luku teki nimittäin viimeisenä päivänä Joulukuuta allaseisovina vuosina:

	Lainanumeroin luku.	Tilojen luku.	Alkuperäinen lainasumma.		Korkojen ja hallintokustannusten kanssa kaikki yhteensä.	
			Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
Vuonna 1871	432	472	2,359,033	44	3,296,800	67
„ 1872	387	423	2,037,184	30	2,938,563	18
„ 1873	324	362	1,808,480	32	2,651,904	21
„ 1874	248	282	1,352,155	15	2,140,784	63
„ 1875	186	210	1,047,619	97	1,685,545	20

Vuoden 1875 lopulla Hypoteekki-yhdistyksen omistamista tiloista oli 83 Oulun läänissä, 78 Kuopion läänissä, 46 Mikkelin läänissä, 2 Waasan läänissä ja 1 Wiipurin läänissä. Yhdistyksen tila 31 p. Joulukuuta äskenmainittuna vuonna oli muuten seuraava:

Situation de la Société hypothécaire de Finlande.

Varoja.	Markkaa.	p.	Vastattavia.	Markkaa.	p.
	Lainaus-tili	16,614,166		6	Obligationein tili: kotimaista velkaa liik- keessä olevissa obligationeissa . . .
Edeltäkätis-tili	174,570	42	ulkomaista velkaa obligationeissa	8,904,495	—
Tilojen tili	56,370	35	Kassakreditivi-tili Suomen pankissa . .	231,225	—
Korko-tili	981,651	8	Primitivi-lainarahaston tili Suomen pan- kissa	600,000	—
Sivulaina-tili	365,299	47			
Myyntien suoritus-tili	7,848	40			

Varoja.	Markkaa.	p.	Vastattavia.	Markkaa.	p.
	Kassan-varat	35,324		90	Obligationein korko-tili
Voitto- ja tappio-tili	537,685	62	Kuoleetus-tili	153,076	55
			Sivu-lainaus-tili	502,750	—
			Transferti-tili	1,012	52
Yhteensä	18,772,917	30	Yhteensä	18,772,917	30

Katsaus Suomen Hypoteekki-yhdistyksestä ulkona olevien lainojen määrään itsekussakin läänissä ja itsekunakin puheen-alaisen aikakauden vuonna löytyy taululiitteessä n:o 20.

5. Yhteiskunnallisia ja Kunnallisia oloja.

Suomen yhteiskunnallisen järjestyksen historiassa sillä aikakaudella, joka on tämän alamaisen kertomuksen esi-neenä, aina on oleva ajanvaiheen-tekevä merkitys. Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Asetuksen kautta 6 p:ltä Helmikuuta 1865 kunnallishallinto maalla oli tullut uudesta-järjestetyksi kartutetun itsehallituksen ja laajennetun, erinäisistä etu-oikeuksista ei enää rajoitetun ääntö-oikeuden peri-aatteen mukaisesti. Sama peri-aate pantiin nyt toi-meen kaupunkienkin suhteen Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Asetuksen kautta kunnallishallinnosta kaupun-geissa 8 p:ltä Joulukuuta 1873. Se terveellinen ja elähyttävä vaikutus, jolla mainittujen asetusten tuottama muutos on koskenut kuntien hallitukseen ja taloudellisiin oloihin sekä täten välillisesti useiden tärkeinten yhteiskunnallistenkin kysymysten ratkaisemiseen, esim. kansansivistykseen, terveydenhoitoon, vaivaishoitoon y. m., on jo monessa paikassa käynyt huomattavaksi ja tulee epäilemättä vastaisuudessa näkymään vielä enemmän, sitä myöten kuin halu ja tottumus yleisten asiain käsittelemiseen ehtii enemmän juurtua kansaan. Koska kumminkin ne hajanaiset tiedot yksityisten kun-tien taloudellisesta tilasta, jotka muutamissa kuvernöörien kertomuksissa nyt löytyvät, eivät anna riittävätä ainetta ylei-semmälle katsaukselle, täytyy ne asiat, joista ylläseisovan päällekirjoituksen alla tässä jälempänä tullaan puhumaan, meidän rajoittaa seuraaviin.

Opetuslaitokset ja kansansivistys. Sitte kun Teidän Keisarillisen Majesteettinne Ar-mollisen Asetuksen johdosta 24 p:ltä Marraskuuta 1869 maamme opetuslaitosten kaitseminen ja hoitaminen, joka sii-hen saakka oli kuulunut tuomiokapituleille, on uskottu erinäiselle koululaitoksen ylläpidolle, ovat ne asetukset, jotka koskevat alkeisopistoja, uudistetut ja uusi koulujärjestys annettu 8 p. Elokuuta 1872. Tämän mukaan ja jo ai-kaisemmin annetun Armollisen Julistuksen kautta 30 p:ltä Marraskuuta 1871 siihensaakkaiset seitsenluokkaiset alkeis-opistot, kuin myös yli- ja alkeiskoulut muutettiin osittain seitsen- tahi neliluokkaisiksi lyseoiksi, joitten on määrä pe-rustaa tieteellistä sivistystä, osittain neli- tahi kaksiluokkaisiksi realikouluiksi, joidenka tarkoitus on jatkaa ja laajen-taa kansakoulun kursseja. Sillä tavoin muutettiin entiset täydelliset alkeisopistot Porvoossa, Turussa, Wiipurissa, Kuo-piossa, Nikolainkaupungissa, Jyväskylässä ja Oulussa seitsenluokkaisiksi lyseoiksi. Helsingin normalikoulun kahdesta osastosta ruotsinkielinen muutettiin normalilyseoksi mainitussa kaupungissa, jota vastoin suomenkielinen osasto perät-täin lakkautettiin. Sen sijaan avattiin toinen normalilyseo, suomi opetuskielenä, Hämeenlinnassa, jonka seitsenluokkai-

nen ruotsinkielinen alkeisopisto taas niin ikään vähitellen eli luokka toisensa perästä piti lakkautettaman. Sen ohessa laitettiin uusi seitsenluokkainen lyseo Mikkeliin ja seitsenluokkainen realllyseo Helsinkiin, tämä jälkimäinen ai'ottu valmistamaan tilaisuutta perinpohjaisten tietojen hankkimiseen venäjänkielessä ja muissa uuden-aikaisissa kielissä. Noista seitsemästä yli-alkeiskoulusta Porissa, Joensuussa, Kokkolassa, Lovisassa, Tampereella, Heinolassa ja Savonlinnassa lakkautettiin neljä viimeksimainittua ja kolme jälillä-olevaa muutettiin neliluokkaisiksi lyseoiksi. Lakkautettujen yli- ja ali-alkeiskoulujen sijaan tulisi Helsinki, Lovisa, Tammisaari, Turku, Wiipuri, Savonlinna, Heinola, Tampere, Nikolainkaupunki, Kuopio ja Oulu saamaan neliluokkaisia realkouluja sekä Helsinki, Porvoo, Turku, Rauma, Uusikaupunki, Pori, Maarianhamina, Hamina, Lappeenranta, Käkisalmi, Sortavala, Hämeenlinna, Kristiinankaupunki, Pietarsaari, Prahankaupunki, Kajaani ja Tornio kaksiluokkaisia realkouluja. Kaikkia näitä kouluja ei kuitenkaan ennätetty puheenalaisen aikakauden kuluessa toimeen panna. Naantalin, Lappeenrannan ja Kaskisten kaupungeissa lakkautettiin ali-alkeiskoulut, tulematta realkouluilla korvatuiksi. Seuraava taulu sisältää katsauksen lyseoin, realkouluin ja tyttökouluin sijaitsemiseen ja jakaantumiseen opetuskielen mukaan oloja myöten vuonna 1875.

Etablissements d'instruction secondaire, où

	Uudenmaan lääni.	Turun ja Porin lääni.	Hämeenlinnan lääni.	Wiipurin lääni.	Mikkelin lääni.	Kuopion lääni.	Waasan lääni.	Oulun lääni.	Koko Suomi.
a) Kouluja, ruotsi opetuskielenä.									
a) le suédois est la langue de l'enseignement.									
Seitsenluokkaisia lyseoita (<i>Lycées complets à 7 classes</i>)	3	1	—	1	1	—	1	1	8
Neliluokkaisia lyseoita (<i>Lycées à 4 classes</i>)	—	1	—	—	—	—	1	—	2
Neliluokkaisia realkouluja (<i>Ecoles industrielles à 4 classes</i>)	3	1	—	—	—	—	1	—	5
Kaksiluokkaisia realkouluja (<i>Ecoles industrielles à 2 classes</i>)	—	1	—	—	—	—	1	—	2
Tyttökouluja (<i>Ecoles des jeunes filles</i>)	1	1	—	2	—	1	1	1	7
b) Kouluja, suomi opetuskielenä.									
b) le finnois est la langue de l'enseignement.									
Seitsenluokkaisia lyseoita (<i>Lycées complets</i>)	—	—	1	—	—	1	1	—	3
Neliluokkaisia lyseoita (<i>Lycées à 4 classes</i>)	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Neliluokkaisia realkouluja (<i>Ecoles industrielles à 4 classes</i>)	—	—	1	1	2	1	—	1	6
Kaksiluokkaisia realkouluja (<i>Ecoles industrielles à 2 classes</i>)	—	2	—	—	—	—	—	—	2

Opettajien ja oppilaiden lukumäärä teki lukuvuosina:

Nombre des maîtres, des maîtresses et des élèves dans les écoles publiques secondaires.

	1870—1871.		1871—1872.		1872—1873.		1873—1874.		1874—1875.	
	Opettajia. Maîtres.	Oppilaita. Élèves.	Opettajia. Maîtres.	Oppilaita. Élèves.	Opettajia. Maîtres.	Oppilaita. Élèves.	Opettajia. Maîtres.	Oppilaita. Élèves.	Opettajia. Maîtres.	Oppilaita. Élèves.
Yli-alkeiskouluissa, kymnaaseissa, alkeisopistoissa ja lyseoissa (<i>Lycées</i>)	231	2,715	227	2,717	229	2,749	241	2,593	236	2,420
Tyttökouluissa (<i>Ecoles des jeunes filles</i>)	68	765	70	712	64	690	66	707	69	732
Realikouluissa (<i>Ecoles industrielles</i>)	—	—	—	—	—	—	31	170	80	401
Ali-alkeiskouluissa (<i>Ecoles élémentaires inférieures</i>)	116	2,130	114	1,938	113	1,733	92	1,290	66	886
Summa	415	5,610	411	5,367	406	5,172	430	4,760	451	4,439

Edellämainittuna aikana on oppilaiden lukumäärä kaikissa ylläseisovissa opetuslaitoksissa siis vähentynyt 1,171 eli hiukan enemmän kuin yhdellä viidenneksellä. Syy tähän sopinee, mikäli tulee oppilaiden lukumäärän vähentymiseen realikouluissa ja ali-alkeiskouluissa yhteensä, osaksi hakea siinä, että iso luku lapsia, jotka entisillä oloilla olivat neuvotut ainoastansa näihin kouluihin, nyt sen sijaan voivat käyttää äskelaitettuja korkeampia kansakouluja, joiden oppikurssit paremmin soveltuivat useinten sen säätyluokan, johon ne kuuluivat, sivistystarpeeseen. Äidinkielen suhteen oppilaat jakaantuivat niinkuin seuraa:

Repartition des élèves selon la langue parlée.

	1870—1871.			1874—1875.		
	Ruotsinkielisiä. <i>Suédois.</i>	Suomenkielisiä. <i>Finnois.</i>	Muunkielisiä. <i>Autre langue.</i>	Ruotsinkielisiä. <i>Suédois.</i>	Suomenkielisiä. <i>Finnois.</i>	Muunkielisiä. <i>Autre langue.</i>
Yli-alkeiskouluissa, kymnaaseissa, alkeisopistoissa ja lyseoissa	1,895	792	32	1,732	686	27
Tyttökouluissa	729	29	31	667	29	38
Realikouluissa	—	—	—	267	128	8
Ali-alkeiskouluissa	1,315	992	28	508	405	8
Summa	3,939	1,813	91	3,174	1,248	81

Oppilaiden lukumäärän vähentyminen eri kielten suhteen on niin muodoin tehnyt, ruotsinkielistä puhuvien joukossa 765 eli 19,4% summasta viisivuotisajakauden alussa, suomenkielistä puhuvien joukossa 565 eli 31,2% sekä jo-

tain vierasta kieltä puhuvien joukossa 10 eli 10,9⁰%. Mainittu vähentyminen siis huomataan verrattain suurimmaksi suomenkieltä puhuvien joukossa.

Yksityisiä opetuslaitoksia, jotka oppi-aineiden laveuden ja laadun puolesta voidaan asettaa julkisten opetuslaitosten rinnalle, on viisivuotisaikakauden kuluessa löytynyt yksi täydellinen lyseo, ruotsi opetuskielenä, Helsingin kaupungissa ja kolme äskenperustettua lyseota, kaksi opetuskieltään suomalaista, toinen vastamainitussa kaupungissa ja toinen Oulussa, sekä yksi opetuskieltään ruotsalainen Kuopiossa, kaikki kolme ylläpidetty vapaa-ehtoisilla avunannoilla. Paitsi sitä on useimmissa maamme kaupungeissa löytynyt yksityisiä tyttökouluja, joista muutamat ovat nauttineet vuotista apua valtiovarastolta. Mitä tulee yksityisiin valmistaviin ja pikkulasten kouluihin, niiden luku kaupungeissa on kansakoululaitoksen järjestämisen kautta vähittäin alentunut. Asianomaisten Kuvernöörien kertomuksia myöten löytyi kaikissa yksityisissä kouluissa

Uudenmaan läänin kaupungeissa	1,592	oppilasta.
Hämeenlinnan „ „	163	„
Wiipurin „ „	460	„
Kuopion „ „	159	„

Muista lääneistä ei ole tietoja annettu.

Keisarillisessa Aleksanterin-Yliopistossa teki lukukausina läsnä-olleiden ylioppilaiden lukumäärä, ulostulleiden luetteloiden mukaan:

Nombre des étudiants.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Kevät-lukuk. (<i>Sémeestre de printemps</i>) .	644	622	701	625	615
Syys-lukukautena (<i>Sémeestre d'automne</i>)	509	674	665	—	638

Viimeksisanotusta lukumäärästä eli syys-lukukautena vuonna 1875 läsnä-olleista kuului 111 jumaluus-opilliseen, 147 lain-opilliseen, 61 lääke-opilliseen ja 319 filosofilliseen tiedekuntaan. Kaikki yliopistoon sisäänkirjoitetut ylioppilaat, läsnä-olevat ja poissa-olevat yhteensä, tekivät noin 950.

Erityistä ammattisivistystä varten löytyi Suomessa tämän viisivuotisaikakauden lopulla:

Kadettikoulu Haminassa, 17 opettajaa, paitsi sotaharjoitusten johtajia, ja noin 120 kadettia.

Polyteknillinen koulu Helsingissä, joka Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Asetuksen johdosta 1 p:ltä Toukokuuta 1872 perustettiin kaupungissa ennestään olevan teknillisen realikoulun uudesta-järjestämisen ja laajentamisen kautta. Polyteknillisessä koulussa on 16 opettajaa antanut opetusta, ja oppilaiden luku on ollut noin 120.

Kaksi *teknillistä realikoulua* Turussa ja Nikolainkaupungissa, 15 opettajaa ja noin 125 oppilasta.

Kuusi *merenkulkukouluja* Helsingissä, Turussa, Nikolainkaupungissa, Oulussa, Maarianhaminassa ja Wiipurissa, joista nuo neljä ensinmainittua ovat täydellisiä merenkulkukouluja kolmella osastolla, mutta koulut Wiipurissa ja Maarianhaminassa epätäydellisiä, edellinen kahdella, jälkimäinen ainoastansa yhdellä osastolla eli Itämerenkippareiksi aikovia varten. Vuosina 1871—1875 kävi näissä kouluissa seuraava määrä oppilaita:

	Koko määrä sisäänkirjoitettuja.	Siitä suoritti		
		Merikapteenin- tutkinnon.	Perämiehen- tutkinnon.	Itämerenkipparin- tutkinnon.
Helsingissä	147	33	44	—
Turussa	453	tietoja ei ole annettu.		
Maarianhaminassa . .	146		”	”
Wiipurissa	56	—	12	13
Nikolainkaupungissa .	179	42	69	7
Oulussa	tietoja ei ole annettu.			

Kaksi *maanviljelys-opistoa*, toinen Mustialassa Hämeenlinnan läänissä ja toinen, Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Ohjesäännön mukaan 17 p:ltä Tammikuuta 1874, laitettu Kurkijoen ent. hovitaloon Kurkijoen pitäjässä Wiipurin läänissä. Muissa kuudessa läänissä löytyi 8 alemmaa maanviljelyskoulua.

Evon metsänhoito-opisto, joka muutamat vuodet oppilaiden puutteesta on ollut suljettuna, mutta Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Julistuksen 2 p:ltä Toukokuuta 1874 sekä samana päivänä annetun Armollisen Ohjesäännön kautta laitettiin uudelle kannalle, että opetus saisi käytännöllisemmän suunnan.

Sunnuntai- ja ehtookoulut käsityö-oppilasten sivistystä varten, joita on laitettu useimpiin maamme kaupunkeihin. Nyt puheena-olevan aikakauden lopulla oppilaiden määrä näissä kouluissa teki:

Uudenmaan läänissä	548.
Turun ja Porin ”	695.
Hämeenlinnan ”	490.
Wiipurin ”	266.
Mikkelin ”	52.
Kuopion ”	163.
Waasan ”	312.
Oulun ”	153.
	Summa 2,679.

Paitsi sitä on tämän aikakauden ajalla ollut toimessa kaksi yksityistä, mutta valtion auttamaa *kauppakoulua* Turussa ja Oulussa noin 70 oppilaalla, sekä kaksi niin ikään yksityisten perustamaa ja avulla valtiovaroista varustettua *teollisuuskoulua* Helsingissä ja Turussa, joitten tarkoitus on ammattilaisille ja käsityöläisille antaa parempaa taiteellista sivistystä sekä sen ohessa opetusta heille tarpeellisimmissa tiedonhaaroissa.

Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Asetuksen mukaan 11 p:ltä Toukokuuta 1866 kansakoululaitoksen järjestämisestä on korkeampia kansakouluja vähitellen laitettu kaikkiin maamme kaupunkeihin, niin että vuoden 1875 lopulla ainoastansa Käkisalmi, Sortavala, Joensuu ja Kaskinen olivat semmoisia vailla. Maaseurakunnissakin korkeampain kansakouluin lukumäärä on tämän viisivuotisaikakauden kuluessa suuresti enentynyt, kuten näkyy seuraavasta kokoonpanosta:

		Luku korkeampia, avulla suostuntaverorahoista varustettuja kansakouluja, jotka allaseisovina lukuvuosina olivat työssä maaseurakunnissa. <i>Nombre des écoles primaires supérieures avec subvention de l'état.</i>					
		1870—1871.	1871—1872.	1872—1873.	1873—1874.	1874—1875.	1875—1876.
Uudenmaan	lääni . . .	21	33	39	47	46	57
Turun ja Porin	” . . .	3	6	13	23	28	33

	Luku korkeampia, avulla suostuntaverorahoista varustettuja kansakouluja, jotka allaseisovina lukuvuosina olivat työssä maaseurakunnissa. <i>Nombre des écoles primaires supérieures avec subvention de l'état.</i>					
	1870—1871.	1871—1872.	1872—1873.	1873—1874.	1874—1875.	1875—1876.
	Hämeenlinnan lääni	26	30	33	39	44
Wiipurin „	19	25	30	31	33	33
Mikkelin „	13	21	25	28	31	35
Kuopion „	10	13	15	20	21	25
Waasan „	19	19	21	26	30	33
Oulun „	3	5	7	10	10	16
Summa	114	152	183	224	243	275

Muutamissa maaseurakunnissa löytyy sen lisäksi vanhastansa kiinteitä kansakouluja melkein yhtäläisillä oppikursseilla kuin ylläseisovat, mutta valtioapua nautitsematta. Semmoisten, työssä olevien koulujen lukumäärä teki viimeisenä yllämainittuna lukuvuonna 10. Kun näihin summiin pannaan 64 kaupungeissa samaan aikaan löytyvää korkeampaa kansakoulua, näiden koko lukumäärä nyt puheena-olevan aikakauden lopulla siis teki 349. Tähän tuli vielä 55 alemmaa ja 4 valmistavaa kansakoulua kaupungeissa. Opetuskielen suhteen Suomen kansakoulut jakaantuivat vasta- mainittuna aikana seuraavalla tavalla:

	Kaupungeissa.	Maaseurakunnissa.	Koko maassa.
Suomenkielisiä kansakouluja	67	243	310
Ruotsinkielisiä „	52	39	91
Suomen- ja ruotsinkielisiä kansakouluja	3	2	5
Venäjänkielisiä „	1	1	2

Oppilaiden määrä teki lukuvuonna 1875—1876:

Nombre des élèves dans les écoles primaires.

	Kaupunkien kansakouluissa. <i>Dans les villes.</i>			Maaseurakuntain kansakouluissa. <i>Dans les communes rurales.</i>			Summa. <i>Tout le pays.</i>		
	Poikia. Garçons.	Tyttöjä. Filles.	Summa. Total.	Poikia. Garçons.	Tyttöjä. Filles.	Summa. Total.	Poikia. Garçons.	Tyttöjä. Filles.	Summa. Total.
	Uudenmaan lääni	834	877	1,711	1,290	1,243	2,533	2,124	2,120
Turun ja Porin „	917	818	1,735	845	585	1,430	1,762	1,403	3,165
Hämeenlinnan „	244	184	428	975	687	1,662	1,219	871	2,090
Wiipurin „	374	350	724	996	478	1,474	1,370	828	2,198
Mikkelin „	92	84	176	630	504	1,134	722	588	1,310
Kuopion „	219	247	466	495	357	852	714	604	1,318
Waasan „	461	546	1,007	1,054	634	1,688	1,515	1,180	2,695
Oulun „	254	277	531	382	266	648	636	543	1,179
Summa	3,395	3,383	6,778	6,667	4,754	11,421	10,062	8,137	18,199

Vaikka Suomen kansakoululaitos, kuten nyt mainituista tosi-asioista huomataan, verrattain lyhyellä aikaa on suuresti ja ilahuttavaisesti edistynyt, se kuitenkin vielä, kun katsotaan sen toimen avaraan alaan, ainoastansa on kehkiämisenä alulla. Ylläseisovat tiedot oppilaiden lukumäärästä osottavat, kun ne asetetaan väkiluvunsuhdetten rinnalle, että joka kahdeksastoista koulu-ikäinen lapsi käypi kansakoulussa. Verrattoman suurin osa Suomen kasvavaa nuorisoa saapi joko kotonaan taikka kiertävissä kyläkouluissa ainoastansa vaillinaista opetusta, joka tavallisesti rajoittuu sisästä-luvun taitoon sekä johonkin kristin-oppiin. Näiden kiertävien koulujen lukumäärästä ei ole saatu tietoja muualta kuin Uudenmaan ja Kuopion lääneistä. Sanottujen tietojen mukaan löytyi:

	Kiertäviä kouluja. <i>Écoles ambulantes.</i>		Sunnuntaikouluja. <i>Écoles de dimanche.</i>	
	Kouluja. Écoles.	Oppilaita. Élèves.	Kouluja. Écoles.	Oppilaita. Élèves.
Maaseurakunnissa Uudenmaan läänissä	51	6,415	58	1,111
„ Kuopion „	76	10,564	991	26,416

Edellisessä alamaisessa kertomuksessa oli ilmoituksia yleisen kansansivistyksen kannasta muutamissa maamme kaupungeissa, kuin myös useimmissa maaseurakunnissa Oulun läänissä. Näistä ilmoituksista huomattiin muun muassa, että 12 vuotta vanhemmasta väestöstä viimeksimainitussa läänissä 95,9% osasi lukea, mutta ainoastansa 5,8% myöskin kirjoittaa. Uudenmaan läänissä, jossa nyt vuoden 1875 lopulla yhtäläisiä tietoja Kuvernöörin huolenpidon kautta koottiin, osasi 15 vuotta vanhemmasta väestöstä 97,7% lukea ja 22,1% sen ohessa kirjoittaa. Kielten mukaan jaettuina, 100 henkilöstä, jotka olivat täyttäneet 15 vuotta,

	osasi lukea.		osasi kirjoittaa.	
	Ruotsinkielisiä.	Suomenkielisiä.	Ruotsinkielisiä.	Suomenkielisiä.
Kaupungeissa . . .	93,1	92,9	61,9	31,2
Maaseurakunnissa .	98,6	97,9	15,3	6,7
Koko läänissä . . .	97,6	97,3	31,5	9,5

Tuo verrattain suuri, läänin kaupunkien suhteen jakauntava prosentti niitä, jotka eivät osanneet lukea, tulee yksin-omaisesti Helsingin kaupungista, jonka 21,813 henkilöstä yli 15 vuoden ainoastansa 20,618 ilmoitettiin osaan lukea.

Ennestään löytyvät koulut Turussa, Pietarsaaren pitäjässä, Porvoossa ja Kuopiossa kuuromykkiä sekä Helsingissä ja Kuopiossa sokeita varten ovat koko tämän viisivuotisaikakauden ajalla olleet toimessa. Kuuromykkäin kouluilla oli syys-lukukautena 1875 seuraava määrä oppilaita:

Nombre des élèves dans les écoles des sourds-muets.

	Poikia. Garçons.	Tyttöjä. Filles.	Summa. Total.	Josta	
				Suomenkielisiä. Finnois.	Ruotsinkielisiä. Suédois.
Turussa	32	20	52	33	19
Porvoossa	11	18	29	11	18
Kuopiossa	15	3	18	18	—
Pietarsaaren pitäjässä	12	12	24	10	14
Summa	70	53	123	72	51

Sokeiden-oppilaitokseen Kuopiossa sisäänkirjoitettiin vuonna 1871 kymmenen oppilasta, 1872 kahdeksan, 1873 seitsemän, 1874 kahdeksan ja 1875 kuusi oppilasta eli yhteensä 39 oppilasta, joista viisivuotisaikakauden kuluessa 9 uloslaskettiin ja 30 vuoden 1875 lopulla oli jälillä laitoksessa.

Terveydenhoito. Laillisiksi julistettujen lääkärien lukumäärä Suomessa, kuin myös apteekien ja apteekinlaatikkojen lukumäärä teki allaseisovien vuosien lopulla:

	Luku laillisiksi julistettuja lääkäreitä. <i>Nombre des médecins diplômés.</i>	Apteekkejä. Laitoksen-omaisilla oikeuksilla.	(Pharmacies). Mieskohtaisilla oikeuksilla.	Summa.	Apteekinlaatikoita. <i>Petits dépôts de pharmacie.</i>
1871	121	35	45	80	15.
1872	126	35	45	80	21.
1873	133	35	48	83	23.
1874	133	34	52	86	24.
1875	137	34	59	93	26.

Väestön suhteen viimeksimainittuna vuonna siis löytyi yksi lailliseksi julistettu lääkäri keskimäärin 13,961 henkeä kohden.

Edellinen esitys syntyväisyyden- ja kuolevaisuuden-oloista osottaa, että terveydentila tämän viisivuotisaikakauden kuluessa ylimalkain oli erinomaisen tyydyttävä. Maatamme ei kohdannut mikään yleisempi, kuolettava ruttotauti, vaikka yksityisissä paikoissa ajoittain ilmaantui kulkutauteja, niinkuin rokko, hinku, tuhkarupuli, punarupuli, lavantauti y. m., jotka joskus, kuten esim. iso rokko vuonna 1873, paikoittain ilmaantuivat varsin kovina. Kuppatauti, joka hätävuosina 1867 ja 1868 levisi huolettavassa määrässä, on niiden tehokasten tointen kautta, joihin on ryhdytty tämän pahan ehkäisemiseksi, sittemmin paljon vähentynyt, kuten tiedot yleisten sairashuonetten kuppataudin-osastoissa sekä väli-aikaisissa kuppataudin-sairashuoneissa hoidettujen sairasten lukumäärästä näyttävät. Tämä lukumäärä teki nimittäin vuonna 1871: 8,462, vuonna 1872: 8,289, vuonna 1873: 7,515, vuonna 1874: 7,055 ja vuonna 1875: 6,252. Joka vuosi tässä viisivuotisaikakaudessa on niin muodoin edelliseen verrattuna osottanut vähentymistä mainitussa suhteessa.

Kaikissa Suomen yleisissä sairaanhoitolaitoksissa hoidettiin itsekunkin vuoden kuluessa seuraava määrä sairaita:

Nombre des malades traités dans les hôpitaux publics.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Hulluinhoitolaitoksissa (<i>Hôpitaux des aliénés</i>)	341	335	358	360	419
Sotaväen sairashuoneissa (<i>Hôpitaux militaires</i>)	207	233	215	173	183
Yleisten sairashuonetten lasaretin-osastoissa (<i>Maisons de santé</i>) .	4,779	4,900	5,116	5,297	5,433
„ „ kuppataudin-osastoissa (<i>Pour les syphilitiques</i>)	5,333	5,045	4,914	4,632	3,905
Ylimääräisissä kuppataudin-sairashuoneissa (<i>Hôpitaux provisionels pour les syphilitiques</i>)	3,129	3,244	2,601	2,423	2,347
Kuumetaudin-lasareteissa (<i>Hôpitaux pour les maladies févreuses</i>)	433	314	415	322	358
Rautatien-lasareteissa (<i>Hôpitaux des chemins de fer</i>)	161	160	173	175	256
Vankeus-, ojennus- ja kehruhuoneen-lasareteissa (<i>Hôpitaux des prisons</i>)	945	1,203	1,160	1,105	1,071
Summa	15,328	15,434	14,952	14,487	13,972

Molempien, Helsingin kaupungin luona ja Seilin saarella olevien hulluinhoitolaitosten ylläpitokustannukset ovat suoritettut osittain hulluinhoitorahaston koroilla ja maksavien taikka elin-ajaksi sisäänlunastettujen sairasten veroilla, osittain valtorahoilla, ja ovat nämä ylläpitokustannukset vuosittain nousseet noin 100,000 markkaan. Muita yleisiä siviili-sairashuoneita ja ylimääräisiä kuppataudin-parannuslaitoksia kuin myös kulkutautien ehkäisemistä varten on valtorahoja annettu seuraavat määrät:

	Markkaa.	penniä.
Vuonna 1871	702,000:	—
„ 1872	702,500:	—
„ 1873	721,747:	80.
„ 1874	734,737:	80.
„ 1875	776,937:	80.

Rokonpanoa ovat, niinkuin ennenkin, harjoittaneet asianomaisesti oikeutetut ja piirilääkärien katsannon alla olevat rokon-istuttajattaret. Melkein samanlaiset esteet kuin edellisen viisivuotisaikakauden kuluessa ovat nytkin monessa paikassa kohdanneet rokonpanon oikeata hoitamista ja loppuun saattamista. Yhteinen kansa osottaa nimittäin usein haluttomuutta ja kylmäkiskoisuutta tämän suojeluskeinon suhteen, ei huoli noudattaa kutsumusta rokonpanoon eikä anna ottaa istutus-ainetta rokoitetuista lapsista. Paitsi sitä ilmoitetaan muutamista piirilääkäriin-piirikunnista, että rokon-istuttajattaria kokonaan on oltu vailla taikka myös että nämä ovat huomattavat virkoihinsa sopimattomiksi. Rokoitettujen lukumäärä on tehnyt

Vuonna 1871	46,308.
„ 1872	47,657.
„ 1873	70,138.
„ 1874	59,594.
„ 1875	47,940.

Tuo verrattain suuri lukumäärä rokoitettuja vuonna 1873 oli nähtävästi seuraus silloin useissa paikoin turmelusta levittävästä isosta rupulista, joka voimakkaammin kuin kaikki käskyt herätti väestöä sen haluttomuudesta ja pakotti sitä hädän hetkenä turvautumaan siihen pelastuskeinoon, jonka se muulloin oli jättänyt sikseen.

Vakuutuslaitokset. Niiden uuden ajan laitosten joukossa, jotka joka vuosi ovat ruvenneet saamaan yhä suurempaa taloudellista merkitystä itsekussakin sivistyneessä yhteiskunnassa, sopinee vakuutus-yhtiöitä ja -yhdistyksiä katsoa etevimmiksi. Jos paloapukunnat jätetään lukuun ottamatta, on Suomi kuitenkin viime aikoihin saakka ollut vailla kotimaisia senkaltaisia, yhtiöiden yksityisellä tahi osakasten yhteisellä edesvastauksella perustettuja laitoksia. Ulkomaiset yhtiöt, jotka tänne ovat asettaneet asioimistoja, ovatkin sen vuoksi monena vuonna yksinään saaneet huostaansa kaikki henkeä, irtainta omaisuutta, tavaroita j. n. e. koskevat vakuutukset. Vasta nyt puheena-olevan viisivuotisaikakauden kuluessa perustettiin Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen 2 p. Kesäkuuta 1874 annetun päätöksen nojassa ensimmäinen suomalainen *henkivakuutus-osakeyhtiö Kaleva*, joka myös antaa elinkorko- ja pääoma-vakuutuksia. *Kaupunkien paloapukunta irtainta omaisuutta varten* perustettiin niin ikään tämän aikakauden kuluessa Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Ohjesäännön mukaan 24 p:ltä Lokakuuta 1871. Sitä vastoin sekä *merivakuutus-yhdistys Suomessa* (perustettu 1850) että *toinen merivakuutus-yhdistys Suomessa* (rahtia ja lastia varten, perustettu 1860) ovat jo olleet toimessa yksi tahi pari vuosikymmentä.

Siitä vastuusummasta, johon muutamit nyt mainituista yhtiöistä ja yhdistyksistä ovat sitoutuneet, ollaan tietoja vailla. Sama on kaikkien paikallistenkin yksityisiä pitäjiä tahi kuntia varten perustettujen paloapukuntain vastuu-

summain laita, niinkuin myös niiden luultavasti sangen suurten summien, joista Suomen henkiä ja Suomen tavaroita on vakuutettu ulkomaisissa yhtiöissä. Kun yltäyleinen katsaus Suomen vakuutuslaitosten toimeen semmoisilla oloilla ei ole mahdollinen, täytyy tämän alamaisen kertomuksen rajoittua muutamien numerotietojen antamiseen tärkeimmistä näistä laitoksista.

Kaupunkien yleisessä paloapukunnassa Suomessa, joka hamasta vuodesta 1833 on ollut toimessa, on nyt puheena-olevan aikakauden ajalla seuraava luku omaisuuksia ollut vakuutettuna allaseisoviin määriin olojen mukaan 31 p. Joulukuuta kunakin vuonna:

Société urbaine d'assurance contre l'incendie.

	Luku omaisuuksia eli vakuutusnumeroita. <i>Nombre des assurances.</i>	Palovakuutus-arvo. <i>Le montant des risques.</i>	
		Markkaa.	p.
Vuonna 1871	5,014	81,561,974	99.
„ 1872	5,135	83,344,248	65.
„ 1873	5,257	85,437,568	37.
„ 1874	5,386	88,391,728	29.
„ 1875	5,576	93,437,058	35.

Viime päivästä Joulukuuta 1870 yhtiön vastuusumma on enentynyt 13,088,506 markalla ja vakuutettujen omaisuutten luku 689-llä. Joka vakuutuksen keskimäärä teki vuonna 1870: 16,441 markkaa 24 penniä ja vuonna 1875: 16,577 markkaa 66 penniä. Yhtiön maksamat korvaukset tapahtuneista palovahingoista itsekunakin nyt puheen-alaisen aikakauden vuonna olivat seuraavat:

	Luku palova- hingoita. <i>Nombre des incendies.</i>	Luku palon kautta vahin- goitetuita omaisuuksia. <i>Nombre des maisons incen- diées.</i>	Maksettuja palova- hingin korvauksia. <i>Indemnités.</i>	
			Markkaa.	p.
Vuonna 1871	28	10	117,950	17.
„ 1872	26	26	80,497	79.
„ 1873	16	18	192,510	64.
„ 1874	23	23	85,640	4.
„ 1875	?	?	308,115	14.

Se melkoinen määrä, johon palovahingon-korvaukset nousivat viimeksisanottuna vuonna, oli etupäässä seuraus siitä suuresta tulipalosta, joka 30 p. Kesäkuuta tapahtui Helsingissä, jolloin 7 taloa paloi poroksi ja 12 suuremmaksi tahi vähemmäksi osaksi vahingoittui.

Suomen maalaisten paloapukunnassa, jonka tilintekovuodet alkavat 14 p. Maaliskuuta ja päättyvät 13 p. Maaliskuuta, on sillä aikaa, jonka tämä alamainen kertomus käsittää, ollut omaisuutta vakuutettuna seuraaviin vastuumääriin:

Montant des assurances dans la Société rurale d'assurance contre l'incendie.

	1870—1871.	1871—1872.	1872—1873.	1873—1874.	1874—1875.
Uudenmaan lääni	22,851,920	21,462,630	21,871,200	22,218,380	23,004,690
Turun ja Porin „	22,724,020	22,308,120	22,084,770	22,691,700	22,847,130

	1870—1871.	1871—1872.	1872—1873.	1873—1874.	1874—1875.
Hämeenlinnan lääni	16,521,560	15,792,240	15,928,530	16,081,770	16,822,030
Wiipurin „	15,384,390	14,575,690	14,547,260	15,238,580	15,645,160
Mikkelin „	6,376,770	6,052,520	6,102,750	5,670,500	5,598,080
Kuopion „	7,162,860	6,407,990	6,543,750	5,750,980	5,466,590
Waasan „	8,110,620	7,408,540	6,967,490	6,573,860	6,482,830
Oulun „	9,037,580	7,782,210	6,806,410	5,978,590	5,932,680
Summa	108,169,720	101,789,940	100,852,160	100,204,360	101,799,190

Vuonna 1866 yhtiön vastuusumma nousi 226,450,440 markkaan. Ne tiheät palovahingot, jotka ilmaantuivat sen jälkeisinä vuosina ja jotka matkaan saattivat verrattain suurempia ulostakseerauksia, vaikuttivat sillä välin, että iso määrä osakkaita erosi yhtiöstä ja rupesi vähempiin paikkakunnallisiin paloapukuntiin toivoen, että niissä pääsisivät halvemmasta hinnasta. Neljässä pohjoisessa läänissä nämä eroamiset yleisestä Suomen maalaisten paloapukunnasta olivat varsinkin lukuisat, ja nytkin puheen-alaiselta aikakaudelta tulee yhtiön vastuusumman vähennys yksin-omaisesti näiden läänien osalle. Lasku Suomen maalaisten paloapukunnan menoista ja tuloista eri paikoissa, yhtiön perustamisesta alkaen seitsemännentoista tilintekovuoden loppuun saakka eli 13 päivään Maaliskuuta 1875, osottaa kuitenkin, että yhtiö sillä aikaa oli suorittanut tapahtuneista palovahingoista Mikkelin, Kuopion, Waasan ja Oulun lääneissä 2,293,886 markkaa, mutta maksoina sieltä ylöskantanut vaan 2,272,037 markkaa 63 penniä. Juuri näillä lääneillä ei niin muodoin näy olleen mitään syytä erota yhtiöstä.

Palovahingon-korvauksina maksettiin äskensmainittujen viiden vuoden kuluessa seuraavat määrät:

	Luku tulipalon kautta vahingoitettuja tiloja. <i>Nombre de propriétés incendiées.</i>	Paloavun-määrä. <i>Indemnités.</i>	
		Markkaa.	p.
1870—1871	279	349,262:	71.
1871—1872	262	245,312:	62.
1872—1873	211	305,852:	55.
1873—1874	168	363,866:	63.
1874—1875	157	272,979:	75.

Sangen suuri osa vuotisia palovahingon-korvauksia on suoritettu palaneista riihistä. Vastamainittuina vuosina sanotut palovahingon-korvaukset nousivat 411,297 markkaan 26 penniin eli hiukan enempiin kuin neljänteen osaan kaikkien palovahinkojen koko määrästä.

Vakuutus-osakeyhtiö Kaleva, jonka toimi, kuten ylhäällä mainittiin, vasta alkoi tämän aikakauden lopulla, oli 31 p. Joulukuuta 1875 myöntänyt henkivakuutuksia 283 hengelle yhteensä 2,450,100 markasta, jälkeeno-korkoja 30 hengelle 13,100 markasta sekä elinkorkovakuutuksia 33 hengelle 5,588 markan 91 pennin yhteenlaskettuun korkomäärään. Kaleva perustettiin 400,000 markan jalkarahastolla sekä 1,600,000 markan takausrahastolla.

Säästöpankit. Vuonna 1874 Tilastollinen Toimisto ulosantoi katsauksen Suomen säästöpankkeihin vuosina 1870—1872. Tämä katsaus rakennettiin niille perustiedoille, joita asianomaiset säästöpankinjohtokunnat antoivat toimiston tekemien kaavain mukaan. Maassamme löytyvien säästöpankkien lukumäärä oli viimeksimainitun vuoden lopussa, kuten sanottu katsaus tarkemmin osottaa, 39 ja niiden yhteinen vastuusumma 8,648,179 markkaa 84 penniä, josta 963,699 markkaa oli jalkarahastoja ja 7,684,480 markkaa 27 penniä tallettajain saamisia. Tallettajain lukumäärä oli 18,630 eli keskimäärin yksi 98 henkeä kohden koko väestöstä. Kolmelta seuraavalta nyt puheena-olevan viisivuotisaikakauden vuodelta tiedot säästöpankeista eivät ole yhtä täydellisiä. Asianomaisten kuvernöörien kertomuksista saadaan kuitenkin tietää, että vuoden 1875 lopulla löytyi maassamme, paitsi yllämainittuja 39 säästöpankkia, vielä 32 muuta enimmäksi osaksi vuosina 1873—1875 syntyneitä, sekä että lisäksi 6 säästöpankkia oli perustettu, vaikka ne eivät ennättäneet tämän aikakauden kuluessa aloittaa tointansa. Suomessa löytyi siis vuonna 1875 niin paljon kuin 71 säästöpankkia, paitsi semmoisia, jotka tosin olivat päätetyt, mutta eivät vielä olleet ryhtyneet toimeensa. Nämä säästöpankit olivat seuraavat:

Caisses d'épargne.

Liike-pääoma. Jalkarahasto ja
tallettajain saamiset yhteensä.
31 p. Joulukuuta 1875.
Montant des dépôts.

Uudenmaan lääni:

	Markkaa.	p.
Helsingin säästöpankki	1,774,859	30.
Porvoon "	1,674,683	86.
Lovisan "	790,748	63.
Tammisaaren "	38,596	90.
Pohjan "	30,641	28.
Ingon "	?	
Tenholan "	9,371	—
Bromarvin "	14,147	23.
Lohjan "	5,551	—
Espoon "	3,429	—
Kirkkonummen "	4,393	70.
Nummen "	?	
Helsingin pitäjän "	?	
Mäntsälän "	5,712	19.
Nurmijärven "	?	
Iitin "	22,003	—

Turun ja Porin lääni:

Turun säästöpankki	3,758,323	49.
Porin "	31,240	86.
Rauman "	?	
Uudenkaupungin "	?	
Perniön "	316,646	4.
Salon "	106,000	—
Paimion "	3,700	—

		Markkaa.	p.
Wehmaan	säästöpankki	5,000	—
Taivassalon	”	700	—
Lapin	”	10,000	—
Hämeenkyrön	”	1,730	—
Loimaan ja Pöytyän	”	132,000	—
Ahvenanmaan	”	6,246	—
Hämeenlinnan lääni:			
Hämeenlinnan	”	511,988	—
Tampereen	”		
10 maaseurakunnan säästöpankkia Hämeenlinnan läänissä			
Wiipurin lääni:			
Wiipurin	säästöpankki	1,351,076	—
Haminan	”	255,990	65.
Lappeenrannan	”	344	87.
Sortavalan	”	1,354	—
Mikkelin lääni:			
Mikkelin läänin	”	69,454	7.
Savonlinnan	”	?	
Joroisten	”	?	
Rantasalmen	”	?	
Pieksämäen	”	?	
Kangasniemen	”	?	
Enonkosken	”	?	
Kuopion lääni:			
Kuopion	”	4,000	—
Joensuun	”	7,190	11.
Nurmeksen	”	14,888	88.
Pielisjärven	”	2,061	47.
Waasan lääni:			
Nikolainkaupungin	”	258,633	—
Kristiinankaupungin	”	80,529	—
Uudenkaarlepyyn	”	15,202	—
Pietarsaaren	”	52,149	—
Jyväskylän	”	115,857	—
Kokkolan pitäjän	”	1,630	—
Wähäkyrön	”	4,656	—
Närpiön	”	2,426	—
Ilmajoen	”	4,094	—
Alavuden	”	10,982	—
Saarijärven	”	28,057	—

Oulun lääni:		Markkaa.	p.
Oulun säästöpankki	306,663	70.
Praahen	„	53,896	89.
Limingan	„	?	
Paltamon	„	?	

Vaikka, niinkuin ylhäältä näkyy, ilmoituksia puuttuu 14 säästöpankista, voimme kuitenkin niistä numerotiedoista, joita muut ovat antaneet, päättää, että maamme kaikkien säästöpankkien liike-pääoma nyt puheen-alaisen viisivuotisaikakauden kuluessa on enentynyt ainakin 70 prosentilla. Vuoden 1870 lopussa tämä liike-pääoma nimittäin teki yhteensä 7,196,797 markkaa 37 penniä, ja vuoden 1875 lopussa se nousi 57:ssä maamme 71 säästöpankista 11,898,847 markkaan 13 penniin.

Muiden laitosten joukossa, joitten tarkoitus samoin kuin säästöpankkien on edistää säästäväisyyttä ja huolellisuutta sekä erittäinkin vakuuttaa työntekijäluokkaa vanhoilla päivillä tahi onnettomuuden sattuessa hätää kärsimästä, löytyy yksi *elinkorkolaitos Turussa* sekä kaksi vuonna 1874 perustettua *pääoma- ja elinkorkolaitosta*, toinen Nikolainkaupungissa, johon 1875 vuoden lopussa oli pantu 25,605 markkaa, ja toinen Helsingissä, johon oli pantu 23,818 markkaa. Sen lisäksi löytyy, paitsi pensionikassoja siviili-virka- ja palvelusmiesten, sotilaiden, pappien ja kouluopettajien, kirjailijain ja taiteilijoiden, apteekarien ja apteekin-oppilaiden y. m. leskiä ja lapsia varten, joukko apukassoja ja rahastoja erinäisiä säätyjä, ammatteja ja yhdistyksiä varten.

Vaivahoito. Harvoin, jos milloinkaan ennen, yleinen vaivahoito Suomessa on ollut pantu kovemmalle koetukselle kuin vuosina 1866—1868. Olot silloin tosin olivat tavallisista niin poikkeavia, ettei mikään vaivahoito, vaikka se olisi ollut kuinka hyvin tahansa järjestetty, olisi voinut auttaa tuota isosti karttuvaa hätää; mutta juuri tämän hädän suuruus oli toiselta puolen enemmän kuin kaikki muu omansa paljastamaan kipeitä kohtia yhteiskunnan rakennuksessa sekä kääntämään huomiota voimassa-olevan taloudellisen la'insäädännön puutteisiin. Edellisessä alamaisessa kertomuksessa me jo esillä pidimme ajateltavana yhteiskunnan pahana epäsuhtaa tilallisen ja tilattoman väestön lukumäärän välillä sekä jälkimäisen lukuisuutta, varsinkin itäisissä ja pohjoisissa osissa maattamme. Niistä tosi-asioista, jotka ylhäällä mainitaan henkikirjoituksista erittäinkin Kuopion läänissä, huomataan, että tämä irtonainen väestö edelleen karttuu karttumistaan sekä että se virta, josta köyhyys maassamme tulee, niin muodoin yhä enemmän ja enemmän leviää. Syiksi tähän on tahdottu arvella erinäisiä määräyksiä noudatettavissa asetuksissa, etenkin asetuksessa yleisestä vaivahoidosta 22 p:ltä Maaliskuuta 1852 ja asetuksessa suojelusta vailla olevista henkilöistä ja niiden pitelemisestä 23 p:ltä Tammikuuta 1865. Näiden johdosta olisi nimittäin se seikka, että tarvittaissa voidaan saada yleistä apua, synnyttänyt huolettomuutta ja laiskuutta sekä halua kulkurin-elämään, jota viimeksimainittua, kun velvollisuus la'illisen suojeluksen hankkimiseen lakkautettiin, ei myöskään enää ehkäisty. Kumminkin saanemme, kieltämättä sitä vaikutusta, jolla äskennämainitut asetukset ja vielä enemmän niiden käyttämisen tapa ovat koskeneet köyhyyden ja kulkuruuden karttumiseen, sentään otaksua, että pääsy nyt kysymyksessä-olevaan pahaan löytyvät paljon syvemmällä.

Se näkyy olevan historian vahvistama tosi-asia, että joka kansassa, joka yksinomaisesti taikka paljoa suuremmalta osalta on antautunut ainoastansa yhteen elinkeinoon, pää-oma on varsin epätasaisesti jaettu. Suomen kansassa, jonka verrattoman suuri enemmistö vuosisatojen kuluessa on perustanut koko taloudellisen toimeentulonsa paljaastaan maanviljelykseen, maa-omaisuus on ollut tänä pää-omana. Sopinee arvella jo asian luonnossa olevan, että senlaatuista pää-omaa ei käy jakaminen kaikille, sekä että pää-oman omistajien eli maanviljelystä harjoittavien tilallisten lukumäärän siitä syystä aina täytyy olla rajoitetun. Entisten aikojen perintöla'it ja tavat sekä vielä enemmän ne siteet,

joilla la'insäädäntö ehkäisi maan lohkomista, pitivät sen ohessa nekin maatilain lukumäärää jotenkin muuttumattomana, samalla haavaa kuin sitä vastoin väestön karttumista myöten tilattomain henkilöin säätyluokka yhä enentyi. Tunnettu on, että tämä säätyluokka syntyi ja kasvoi miltei kokonaan la'insäädännön silmällä-pitämättä. Ne vapaudet ja oikeudet, jotka hamasta ylimuistoisista ajoista saakka kuuluivat Suomen talonpojalle, olivat useimmiten eroamattomasti yhdistetyt hänen omistus-oikeuteensa maahan. Oikeus edustajien valitsemiseen valtiopäiville, ääntö-oikeuden käyttämiseen käräjissä, kunnallis- ja kirkonkokouksissa, papin valitsemiseen j. n. e. kuului ainoastansa tilallisille; tilattomalla väestöllä ei näissä tapauksissa ollut mitään oikeutta. Kuta enemmän sääty-edustus sittemmin kehkiintyi, sitä enemmän se vetäytyi etuoikeutensa suojaan ja sitä enemmän äitipuoliseksi se rupesi niitä kohtaan, jotka olivat näiden ulkopuolella. La'ilista suojelusta koskevain asetusten kautta yksin personallinen vapauskin tuli etuoikeudettomain suurelta joukolta varsinaisesti rajoitetuksi, ja se joutui niin muodoin ei ainoastansa taloudellisessa, vaan myös siviili-oikeudellisessa suhteessa suurin määrin riippuvaksi maan-omistajista. Nämä huomasivat pian etunsa tuommoisesta asianlaidasta. Ne olivat ainoat työn-antajat, koska ne siteet, jotka painoivat elinkeinovapautta, melkein pakoitti tilatonta väestöä kääntymään heidän puoleensa. Työpalkat tietysti alentuivat semmoisilla oloilla, ja päiväpalkkalaisen sekä loisen keinot säästämään itselleen jotain varoja kävivät yhä vähemmiksi. Ei voi kummastuttaa, jos sellainen taloudellinen ja yhteiskunnallinen tila on vaikuttanut turmelevaisesti sekä synnyttänyt huolettomuutta, laiskuutta ja siveydellistä huonontumista tässä näin kovan onnen alaiseksi joutuneessa säätyluokassa. Eikä myöskään liene ollut odottamatonta, että se, kun siteet vähän höltyivät, ei kohta saattanut ilman väärin käyttämättä viljellä vapautta, johon se ei vielä ollut ennäyttänyt totuttaa itseänsä.

Viime ajoin olot tosin kaikissa suhteissa ovat alkaneet muodostua paljoa edullisemmiksi irtonaiselle väestölle. Mukavat ja huokeat yhdistysneuvot sekä vuosi vuodelta karttuva teollisuus ovat antaneet työlle enemmän arvoa ja koroittaneet päiväpalkat, elinkeinovapaus on laajennettu, maanlohkominen helpoitettu ja ääntö-oikeus kunnallisissa asioissa ulotettu kaikille. Tähän tulee se hyvä vaikutus, jolla enentyneen kansansivistyksen aina täytyy koskea aineelliseenkin edistymiseen. Kaikki nämä parannukset ovat kuitenkin vielä liian uudet, että kohta olisivat voineet poistaa vuosisatojen kuluessa juurtunutta epäsuhtaa. Tämä epäsuhta pysyy, kuten ylhäällä osotettiin, vielä kyllä yleisenä ja ilmaantuu varsinkin muutamissa paikoin sangen jyrkkänä. Limingan pitäjässä esim. vuonna 1875 löytyi 9,563 hengen väestössä niin paljon kuin 1,500 vaivaista, s. t. s. lähes 16 % eli joka 6:des tai 7:mäs henkilö pitäjän asujamista. Ilmoitetaan, että nämä vaivaiset kesä-aikoina elättävät itseänsä päivätöillä muitten maalla, mutta talvis-aikoina elätetään vaivahoidon kautta. Asian laita on oloja merkitsevä. Kunnan kustannuksella ylläpidetään niin muodoin joukko työntekijöitä maan-omistajien käytettäväksi. Nuo vähäiset päiväpalkat kesällä täytetään vaivahoidon-avulla talvella.

Mitä tulee niiden henkilöin lukumäärään, joita vaivahoido elättää tahi auttaa, löytyy tietoja ainoastansa seuraavista lääneistä:

		Luku vaivaisia. Nombre des indigents, secourus d'une ma- nière permanente.	Prosenttina väestöstä. En pour cent de la population.
Uudenmaan	läänissä	4,647	2,5
Turun ja Porin	„	8,008	2,5
Wiipurin	„	5,230	1,8
Kuopion	„	4,326	2,0
Waasan	„	7,367	2,3
Oulun	„	10,197	5,3

Turun ja Porin sekä Kuopion läänien numerot eivät käsitä kaikkia kuntia. Prosenttiluvut olemmekin sen vuoksi laskeneet vaan siltä väestön osalta, johon itsekukin summa kuuluu. Mitä sen sijaan tulee vaivaisten lukumäärään Mikkelin läänissä, ilmoittaa kuvernööri kertomuksessansa, että vaivaisuudet läänin maaseurakunnissa tekivät vuonna 1871: 1,368 ja vuonna 1875: 1,288, sekä että kustannukset vaivaishoidosta sen lisäksi edellisenä vuonna nousivat koko lääniltä 86,086 markkaan 44 penniin ja jälkimäisenä vuonna 100,778 markkaan 62 penniin. Uudenmaan läänissä kustannukset vaivaisten elatuksesta vuonna 1875 tekivät 214,813 markkaa 22 penniä, Wiipurin läänissä 125,095 markkaa, Kuopion läänissä (Nilsiä ja Kiihtelysvaaran pitäjiä lukematta) 123,254 markkaa ja Waasan läänissä 107,440 markkaa puhdasta rahaa ja 1,820 tynnyriä jyviä. Näihin numerolukuihin ei kuitenkaan käy rakentaminen mitään tarkkaa päätöstä vaivaishoidon kustannusten verrannollisesta määrästä eri lääneissä. Muutamat summat käsittävät nimittäin, kuten oikein onkin, kaikki menot vaivaishoidosta, toiset sitä vastoin ainoastansa rahassa tahi jyvissä uloskirjoitetut maksut, mutta ei ruotuvaivaisten ylläpitoa j. n. e.

Tietty seuraus siitä yleisestä varallisuudesta, joka nyt puheena-olevan aikakauden kuluessa on vallinnut maassamme, on että niin ruotuvaivaisten lukumäärä kuin vaivaishoidon kustannuksetkin ylimalkain ovat vähentyneet. Nähtävin on tämä vähennys Oulun ja Waasan lääneissä, joissa elätettiin vuonna 1870, edellisessä läänissä 19,993 ja jälkimäisessä 11,278 vaivaista.

Kovina nälkävuosina 1866—1868 koottiin sekä koti- että ulkomaalla runsaita lahjoja hädän lieventämiseksi. Nämä lahjavarat tulivat osittain lääninhallituksille, osittain suorastansa kunnille ja jaettiin ulos joko suoran avun-annon taikka lainan muotoisina. Seuraavina taloudellisessa suhteessa onnellisina aikoina lainat vähitellen saatiin takaisin, ja näin kootuista rahoista perustettiin avun-anto- eli apurahastoja, jotka lääninhallitusten katsannon alla on pantu kasvatamaan, yleisemmän hädän sattua käytettäväksi lahjojen tarkoitusta myöten. Vuoden 1875 lopulla näiden apurahastoin säästö teki

	Markkaa.	p.
Wiipurin läänissä	75,820	99.
Kuopion „	542,300	77.
Waasan „	138,132	88.
Oulun „	255,273	29.

Paitsi sitä löytyi Waasan läänin kuntien vaivauskassoissa säästönä 123,530 markkaa sekä 4,114 tynnyriä jyviä, kuin myös Hämeenlinnan läänin kuntien vaivauskassoissa 68,094 markkaa 79 penniä. Oulun läänin apurahastoon ei niin ikään ole luettu 169 tynnyriä rukiita, 156 tynnyriä ohria, 32 tynnyriä kauroja eikä 6 tynnyriä suoloja, jotka vielä tämän aikakauden loppuessa olivat ulkona lainoina. Koska se oli ilmeistä, että apurahastojen tarkoitus kokonansa menisi tyhjään, jos niiden varat nyt hyvinä aikoina lainattaisiin maanomistajille, sittemmin katojen sattua, jolloin yleinen rahanpuute luultavasti vallitsisi maassamme, takaisin vaadittaviksi, ovat sanotut varat enimmältään talletetut pankkeihin, joissa ne tosin juoksevat hiukan vähemmällä korolla, mutta sen sijaan tarvittaissa ovat käytettävissä.

Yleinen eli laillinen vaivaishoito on yhtä vähän tämän kuin edellisten aikakautten kuluessa jäänyt yksityisen hyväntekeväisyyden apuja vaille. Kaupungeissa vanhastaan perustetut rouvasväen-yhdistykset ovat edelleen koettaneet vaikuttaa köyhien suojelemiseksi aineellista hätää ja siveydellistä turmiota vastaan. Yksityisiä, toisinaan sangen suuria lahjoituksia, joidenka koroista varattomille henkilöille annetaan vuotisia apuja, löytyy paitsi sitä useissa kunnissa. Lavein kaikista yksityisistä hyväntekeväisyyden-seuroista on kuitenkin tuo Hänen Ylhäisyytensä Kenraalikuvernöörin johdannoissa oleva, vuonna 1870 perustettu Yhdistys turvatonten lasten kasvatusta ja hoitoa varten. Yhdistys, joka on ulottanut vaikutustansa koko maahamme, on joka vuosi jakanut melkeitä summia useimmille kunnille turvatonten lasten eli orpojen kasvatukseen ja koulunkäynnin kustantamiseksi. Kun nämä avun-annot kumminkin monessa paikassa kan-

toivat vähiä hedelmiä, rupesi yhdistys vuodesta 1874 alkaen kolmessa pohjoisessa läänissä laittamaan turvapaikkoja, joihin orpoja ja pahasti hoidettuja lapsia otettiin sekä joissa niitä vaalittiin ja opetettiin lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan, kuin myös käsitöitä tekemään. Waikka se aika, jonka kuluessa nämä turvapaikat ovat olleet toimessa, vielä on liian lyhyt varman lausunnon antamista varten, synnyttävät kuitenkin tähän saakka saavutetut johtopäätökset parhaimpia toiveita.

Yhdessä sen kanssa, mitä edellä on lausuttu, pitänee meidän tässä myös mainita seuraavat lahjoitukset taikka testamentit, joita yksityiset henkilöt viisivuotisaikakauden 1871—1875 kuluessa ovat tehneet hyviin tarkoituksiin: Rouva Aurora Karamsin'ilta kivirakennus Helsingissä, ostettu 125,000 markan hinnasta hänen perustamallensa diakonissalaitokselle samassa kaupungissa, rouva L. Gardberg'ilta 859 markkaa 56 penniä ja posti-ekspeditööri M. Weckström'iltä 3,605 markkaa 18 penniä vaivauskassalle Helsingissä, vapaaherratar A. de la Chapelle'ilta 25 tynnyriä rukiita Tenholan kunnalle käytettäväksi yhden oppilaan ylläpitoon teollisuuskoulussa, rouva E. af Forselles'ilta 1,000 markkaa säästöpankin jalkarahastoksi Elimäen pitäjässä, sihteeri Juseliukselta 1,600 markkaa vaivaisten eduksi Porvoon kaupungissa, raatimies C. Duvaldt'ilta 10,000 markkaa vaivauskassalle Porissa, rouva J. Lindemark'ilta 700 markkaa vastaista kansakoulua varten Taivassalon pitäjässä, provasti C. J. Helander'ilta 100 markkaa säästöpankin jalkarahastoksi samassa pitäjässä, laivuri C. Blomberg'ilta 4,000 markkaa kynttilärahastoksi Navon pitäjän kirkolle sekä vaimoisille, laivurinleski A. Lemström'iltä 1,000 markkaa ja rusthollarinleski S. Österman'ilta 400 markkaa kansakoulua varten Rymättylässä, vapaaherratar M. Mellin'ilta ja neideiltä Wegelius täydellinen kansakoulunrakennus tarvekalujen kanssa Suoniemen seurakunnalle, neiti A. Andrejeff'ilta 55,000 hopearuplaa hyväntekeväisiin ja hyödyllisiin tarkoituksiin Käkisalmissa, kauppaneuvoksilta G. ja S. Jelisejeff Pietarissa komea tiilikirkko, joka on maksanut 100,000 ruplaa, kreikalais-venäläiselle seurakunnalle Sortavalassa, eräältä rouvasväen yhdistykseltä Mikkelissä 6,400 markkaa avun-annoksi koulurakennuksen ostamiseen mainitussa kaupungissa, räätälinleski M. Strömberg'iltä kaupunkikartano samassa kaupungissa seurakunnan kirkonrakennusrahaston enentämiseksi ja 700 markkaa kaupungin vaivauskassalle, valtioneuvos O. von Gerdt'iltä 1,000 markkaa vaivauskassalle Mikkelin pitäjässä, kauppaneuvos R. Ranin'ilta 4,000 markkaa säästöpankin jalkarahastoksi Kuopiossa, kauppias C. E. Carlström'ilta Kristiinankaupungissa 6,000 markkaa kaupungin kansakouluille ja 718 markkaa 64 penniä vastaista pensionirahastoa varten sanottuin kouluin opettajille ja opettajattarille, rouva K. Lind'iltä 2,060 markkaa kansakouluille vastamainitussa kaupungissa, komisionimaanmittari J. H. Gröndal'ilta 3,000 markkaa vaivaishoidolle Kaskisten kaupungissa, rouva L. Tengström'iltä 4,000 markkaa pikkulasten koululle samassa kaupungissa, nimittämättömältä henkilöltä 20,000 markkaa vaivaishoidolle Uudessa Kaarlepyyssä sekä kamarineuvos H. Rosenberg'iltä 60,000 markkaa vaivaishoitolaitoksille kaikissa kunnissa Lapuan kihlakunnassa Waasan läänissä.

Vankien hoito. Suomen vankeuslaitoksissa löytyi, vankihuonetten väli-aikaisen tarkastajan antamia tietoja myöten, viime päivänä Joulukuuta allaseisovina vuosina seuraava määrä vangittuja henkilöitä:

Nombre des détenus dans les prisons au 31 Décembre

	1872.		1873.		1874.		1875.	
	Miehen- puolta.	Vaimon- puolta.	Miehen- puolta.	Vaimon- puolta.	Miehen- puolta.	Vaimon- puolta.	Miehen- puolta.	Vaimon- puolta.
<i>Läänin- ja Kihlakunnan-vankihuoneet.</i> <i>Maisons de détention.</i>								
Helsingin lääninvankihuone	58	2	61	2	49	2	65	16
Turun „	80	31	72	21	57	24	57	22
Hämeenlinnan „	73	29	59	27	59	23	65	18
Wiipurin „	42	8	79	15	55	10	41	15
Mikkelin „	33	9	36	9	21	10	22	8

	1872.		1873.		1874.		1875.	
	Miehen- puolta.	Vaimon- puolta.	Miehen- puolta.	Vaimon- puolta.	Miehen- puolta.	Vaimon- puolta.	Miehen- puolta.	Vaimon- puolta.
Kuopion lääninvankihuone	49	5	45	12	38	12	43	7
Waasan „	89	20	67	10	58	8	72	7
Oulun „	31	15	24	9	24	9	31	16
Kastelholman kihlakunnanvankihuone	—	1	1	—	—	1	1	—
Kajaanin „	—	—	2	1	1	—	4	1
Kittilän „	2	—	2	—	1	—	1	—
<i>Rangaistus-vankihuoneet ja Ojennuslaitokset.</i>								
<i>Établissements pénitentiaires.</i>								
Hämeenlinnan kuritushuone	145	—	181	—	234	—	198	—
Turun rangaistus-vankihuone	346	—	328	—	336	—	363	—
Käkisalmen vankeuslaitos	18	—	63	—	46	—	87	—
Mikkelin väli-aikainen rangaistus-vankihuone	89	—	84	—	109	—	53	—
Kuopion „ „	86	—	79	—	89	—	85	—
Lappeenrannan kehruhuone	—	216	—	256	—	233	—	255
Turun „	—	123	—	97	—	126	—	125
Wiipurin ojennuslaitos	155	—	88	—	113	—	113	—
Nurmeksen „	117	—	79	—	118	—	35	—

Ylläseisovat numeroluvut edustavat sitä saman-aikuista vankien määrää, joka vissillä ajankohdalla löytyi mainituissa vankihuoneissa ja rangaistuslaitoksissa. Summat olisivat hiukan enentyneet, jos yhtäläisiä tietoja myös olisi ollut olemassa kaupunkien ja käräjäkuntain vankihuoneista, joissa kuitenkin enimmiten vaan tutkimusvankeja säilytetään. Helsingin kaupungin vankihuoneeseen on suurin osa lääninvankihuoneen vaimo-osastoa ollut sijoitettuna, ja tämä selittää muun muassa, minkä tähden tässä ylhäällä ilmoitettu luku vaimonpuolisia vankeja viimeksimainitussa vankihuoneessa vuosilta 1872, 1873 ja 1874 on niin alhainen.

Koko lukumäärä vuonna 1875 vankeudessa säilytettyjä henkilöitä teki:

Nombre des détenus pendant l'année 1875.

	Miehenpuolta.	Vaimonpuolta.	Summa.
Helsingin lääninvankihuone	754	130	884.
Turun „	750	336	886.
Hämeenlinnan „	476	267	743.
Wiipurin „	862	204	1,066.
Mikkelin „	248	87	335.
Kuopion „	402	134	536.
Waasan „	475	176	651.
Oulun „	293	180	473.
Kastelholman kihlakunnanvankihuone	1	—	1.

Kajaanin kihlakunnanvankihuone	28	5	33.
Kittilän „	11	1	12.
Hämeenlinnan kuritushuone	360	—	360.
Turun rangaistus-vankihuone	490	—	490.
Käkisalmen vankeuslaitos	61	—	61.
Mikkelin väli-aikainen rangaistus-vankihuone .	149	—	149.
Kuopion „ „	130	—	130.
Lappeenrannan kehruhuone	—	319	319.
Turun „	—	250	250.
Wiipurin ojennuslaitos	217	—	217.
Nurmeksen „	179	—	179.

Kruunun menot vankien hoidosta ja vankien kuljetuksesta teki allaseisovissa lääneissä:

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.		
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	
Uudenmaan lääni	48,786	86	44,966	83	54,005	40	54,160	92	70,690	71	
Turun ja Porin „	174,090	34	191,922	88	188,782	97	172,731	8	201,510	65	
Hämeenlinnan „	ei ole ilmoitettu.										
Wiipurin „	158,005	68	181,151	46	148,803	27	160,801	37	157,731	38	
Mikkelin *) „	18,417	59	18,567	67	15,753	87	12,665	39	10,130	13	
Kuopion „	107,551	76	139,420	96	132,511	30	130,942	13	138,618	19	
Waasan *) „	27,513	45	29,841	60	28,828	46	25,603	41	23,472	13	
Oulun „	keskimäärin joka vuosi									28,901	45

Vankien kuljetus on toimitettu entisellä tavalla, siten että muutamat tilalliset hollikyöditsemisen vapautusta sekä tavallisen kyytirahan nauttimista vastaan ovat sitoutuneet kuljettamaan vankeja toisesta nimismiehenpiiristä toiseen. Näissä vankien kuljetuksissa huomataan usein suurta huolimattomuutta, jonka vuoksi karkaamisiakin monasti on tapahtunut ja toisinaan vankien kuljettajaa pahoin pidetty taikka murhattu. Että vankien kuljetustavan uudesta-järjestäminen on tarpeellinen, myönnetäänkin tätä nykyä jotenkin yleisesti, eikä sen toimeenpaneminen kohdannekaan mainittavia vaikeuksia, ei ainakaan etelä-Suomessa, jossa rautatiet ja höyrylaivanväylät tarjoavat sekä helppoja että luotettavia kuljetusneuvoja.

Uusia Rakennuksia. Suurempien yleisten rakennusten joukosta, jotka nyt puheen-alaisen viisi-vuotisaikakauden kuluessa ovat laitettut, seuraavat ansainnevat erityistä mainitsemista:

Helsingin kaupungissa: komea kivirakennus polyteknillistä koulua varten, joka rakennus on laskettu 586,539 markan hintaiseksi; kivirakennus realilyseota varten, maksava 283,713 markkaa 9 penniä; uusi kivimaneesi Suomen

*) Tiedot tästä läänistä tarkoittavat vaan kruunun menoja vankien kuljetuksesta, ei vankihuonetten ylläpidosta.

kaartin tarkk'ampujapataljuonaa varten, laskettu maksavan 314,000 markkaa; uusi synnytyslaitos, maksava 415,000 markkaa; lisärakennus yleiselle sairashuoneelle patologillis-anatomiallista osastoa varten, maksava 110,543 markkaa 60 penniä; iso kuritushuone 450 rangaistusvankia varten, laskun mukaan maksava 1,670,000 markkaa; kaksi sivurakennusta Lapviikin sairashuoneeseen, jotka maksoivat 149,200 markkaa; uusi vaivaishuone sekä kaupungille kuuluva ravintolanrakennus Hesperian huvilassa. Paitsi sitä on kaupungin tarpeeksi laitettu vedenjohto, mihin myönnytys annettiin ulkomaiselle yhtiölle, jonka kuitenkin taloudellisen rappiotilan takia täytyi vuonna 1875 myydä vedenjohto Helsingin kaupungille 1,200,000 markan hinnasta. *Porvoossa*: uusi pakkahuone; *Tammisaarella*: rakennuksia sikäläistä kansakoulu-opettajatarten seminaria varten 64,183 markan edestä; *Viipurin kaupungissa*: lisärakennus lääninhallituksen huoneeseen 16,000 markan edestä, sekä yleinen ravintolanrakennus Kruun S:t Annan kävelypaikkaan 37,882 markan 76 pennin edestä; *Lappeenrannassa*: uusi rakennus sikäläiseen kehruhuoneeseen; *Sortavalassa*: uusi kreikalaisvenäläinen tiilikirkko; *Mikkelin kaupungissa*: uusi lyseonrakennus; *Savonlinnassa*: vanhan linnan uudistaminen, sekä uusi tiilikirkko; *Leivonmäen ja Hällinmäen* kappeleissa: kummassakin uusi kirkko; *Kuopion kaupungissa*: uusi lääninvankihuone ja lääninlasaretti; *Joensuussa*: kruununjyvämakasiini kivistä; *Pietarsaarella*: uusi raatihuone; *Nikolainkaupungissa*: jyvä- ja muonamakasiini kivistä; *Isossa Kyrössä*: uusi kivikirkko; *Oulussa*: lyseonhuoneen uudestaan rakentaminen 230,000 markan kustannuksella, kuin myös *Kemin kaupungissa* tullihuoneenrakennus.

Paitsi sitä on erinäisiä valotornejä, sillan- ja valkamanrakennuksia, sekä kanavan- ja tienrakennuksia, joista viimeksimainituista jo ylhäällä on puhuttu, aikakauden kuluessa toimitettu.

Helsingistä, Tilastolliselta Toimistolta, 18 p. Toukokuuta 1878.

K. E. F. Ignatius.

T a u l u j a .

Tableaux.

1. Suomen kirkonkirjoihin ja henkikirjoihin pantu väestö vuodelta 1875 verrattuna toinen toiseensa.

Population de la Finlande en 1875.

	Kirkonkirjoihin pantu väestö.			Henkikirjoihin pantu väestö.			Enemmän				Yhteensä enemmän	
	<i>Selon les registres des paroisses.</i>			<i>Selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			kirkonkirjoihin pantuja.		henkikirjoihin pantuja.		<i>Excédant total</i>	
	Miehepuolta. Sexe masculin.	Vaimonpuolta. Sexe féminin.	Summa. Les deux sexes.	Miehepuolta. Sexe masculin.	Vaimonpuolta. Sexe féminin.	Summa. Les deux sexes.	Miehepuolta. Sexe masculin.	Vaimonpuolta. Sexe féminin.	Miehepuolta. Sexe masculin.	Vaimonpuolta. Sexe féminin.	kirkonkirjoihin pantuja.	henkikirjoihin pantuja.
Uudenmaan lääni.												
Raasporin läntinen kihlakunta	11,107	11,428	22,535	10,734	11,283	22,017	200	—	—	12	188	—
Hankoniemen kaupunki . . .				173	157	330						
Raasporin itäinen kihlakunta	14,434	15,540	29,974	13,982	15,099	29,081	452	441	—	—	893	—
Helsingin kihlakunta	22,104	23,330	45,434	20,301	21,565	41,866	1,803	1,765	—	—	3,568	—
Pernajan kihlakunta	22,066	22,763	44,829	20,902	21,955	42,857	1,164	808	—	—	1,972	—
Helsingin kaupunki	16,306	16,989	33,295	10,236	12,834	23,070	6,191	4,341	—	—	10,532	—
Wiapori	121	186	307									
Porvoon kaupunki	1,691	2,093	3,784	1,410	1,729	3,139	281	364	—	—	645	—
Loviisan kaupunki	1,005	1,130	2,135	955	1,074	2,029	50	56	—	—	106	—
Tammisaaren kaupunki . . .	726	826	1,552	688	819	1,507	38	7	—	—	45	—
Koko lääni	89,560	94,285	183,845	79,381	86,515	165,896	10,179	7,782	—	12	17,949	—
kaupungeissa	19,849	21,224	41,073	13,289	16,456	29,745	6,560	4,768	—	—	11,328	—
maaseudulla	69,711	73,061	142,772	66,092	70,059	136,151	3,619	3,014	—	12	6,621	—
Turun ja Porin lääni.												
Ahvenanmaan kihlakunta . .	8,769	9,644	18,413	8,527	9,492	18,019	242	152	—	—	394	—
Wehmaan kihlakunta	11,246	12,109	23,355	11,252	12,189	23,441	—	—	6	80	—	86
Mynämäen kihlakunta	8,263	9,392	17,655	8,213	9,180	17,393	50	212	—	—	262	—
Piikkiön kihlakunta	8,335	9,200	17,535	8,125	9,074	17,199	210	126	—	—	336	—
Halikon kihlakunta	17,067	17,787	34,854	16,618	17,545	34,163	449	242	—	—	691	—
Ala-Satakunnan kihlakunta ¹⁾	24,797	25,788	50,585	22,963	26,224	49,187	1,834	—	—	436	1,398	—
Ylä-Satakunnan yläpuolen kihlakunta	14,318	15,029	29,347	14,131	14,839	28,970	187	190	—	—	377	—
Ylä-Satakunnan keski-kihlakunta ²⁾	11,222	11,573	22,795	11,006	11,476	22,482	216	97	—	—	313	—
Ylä-Satakunnan alapuolen kihlakunta ³⁾	19,564	20,175	39,739	18,843	19,497	38,340	721	678	—	—	1,399	—
Siirretään	123,581	130,697	254,278	119,678	129,516	249,194	3,909	1,697	6	516	5,170	86

¹⁾ Tähän on luettu osa Ylänettä 306 m. + 314 v. kirkonkirjoihin pantuja.

²⁾ Tähän on luettu Liitsolan kylä Punkalaitumen pitäjää 353 m. + 350 v. kirkonkirjoihin pantuja.

³⁾ Tähän on luettu osa Perttulaa 484 m. + 482 v. ja Orihpäätä 384 m. + 406 v. kirkonkirjoihin pantuja.

	Kirkonkirjoihin pantu väestö. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			Henkikirjoihin pantu väestö. <i>Selon les listes pour le pré-lèvement des taxes personnelles.</i>			Enemmän <i>Excédant</i>				Yhteensä enemmän <i>Excédant total</i>	
	Miehenpuolta. Sexe masculin.	Vainonpuolta. Sexe féminin.	Summa. Les deux sexes.	Miehenpuolta. Sexe masculin.	Vainonpuolta. Sexe féminin.	Summa. Les deux sexes.	kirkonkirjoihin pantuja. <i>de celle-la.</i>		henkikirjoihin pantuja. <i>de celle-ci.</i>		kirkonkirjoihin pantuja.	henkikirjoihin pantuja.
							Sexe masculin.	Sexe féminin.	Sexe masculin.	Sexe féminin.		
Siirretty	123,581	130,697	254,278	119,678	129,516	249,194	3,909	1,697	6	516	5,170	86
Maskun kihlakunta ¹⁾	13,096	14,041	27,137	12,853	13,868	26,721	243	173	—	—	416	—
Turun kaupunki	10,731	11,287	22,018	8,407	10,282	18,689	2,324	1,005	—	—	3,329	—
Naantalin kaupunki	200	260	460	177	238	415	23	22	—	—	45	—
Uusikaupunki	1,987	1,721	3,708	1,553	1,543	3,096	434	178	—	—	612	—
Rauman kaupunki	1,642	1,663	3,305	1,408	1,491	2,899	234	172	—	—	406	—
Porin kaupunki	3,763	3,583	7,346	2,918	3,370	6,288	845	213	—	—	1,058	—
Maarianhaminan kaupunki	174	184	358	159	187	346	15	—	—	3	12	—
Koko lääni	155,174	163,436	318,610	147,153	160,495	307,648	8,027	3,460	6	519	11,048	86
kaupungeissa	18,497	18,698	37,195	14,622	17,111	31,733	3,875	1,590	—	3	5,462	—
maaseudulla	136,677	144,738	281,415	132,531	143,384	275,915	4,152	1,870	6	516	5,586	86
Hämeenlinnan lääni.												
Ruoveden kihlakunta	9,915	10,036	19,951	9,582	9,815	19,397	333	221	—	—	554	—
Pirkkalan kihlakunta	14,377	14,938	29,315	13,752	14,577	28,329	625	361	—	—	986	—
Tammelan kihlakunta ²⁾	19,328	19,901	39,229	18,893	19,464	38,357	435	437	—	—	872	—
Hauhon kihlakunta ³⁾	15,606	16,162	31,768	15,016	15,608	30,624	590	554	—	—	1,144	—
Jämsän kihlakunta	17,148	17,497	34,645	16,656	16,921	33,577	492	576	—	—	1,068	—
Hollolan kihlakunta	17,219	18,174	35,393	16,575	17,193	33,768	644	981	—	—	1,625	—
Hämeenlinnan kaupunki	1,635	1,871	3,506	1,327	1,490	2,817	308	381	—	—	689	—
Tampereen kaupunki	3,624	4,819	8,443	2,735	3,933	6,668	889	886	—	—	1,775	—
Koko lääni	98,852	103,398	202,250	94,536	99,001	193,537	4,316	4,397	—	—	8,713	—
kaupungeissa	5,259	6,690	11,949	4,062	5,423	9,485	1,197	1,267	—	—	2,464	—
maaseudulla	93,593	96,708	190,301	90,474	93,578	184,052	3,119	3,130	—	—	6,249	—
Wiipurin lääni.												
Rannan kihlakunta	18,664	18,300	36,964	17,895	17,567	35,462	769	733	—	—	1,502	—
Kymin kihlakunta	18,875	19,787	38,662	17,949	18,776	36,725	926	1,011	—	—	1,937	—
Lappeen kihlakunta	16,402	17,446	33,848	15,963	16,882	32,845	439	564	—	—	1,003	—
Jääsken kihlakunta	15,012	15,388	30,400	14,785	15,399	30,184	227	—	—	11	216	—
Äuräpään kihlakunta ⁴⁾	14,495	14,844	29,339	13,894	14,275	28,169	601	569	—	—	1,170	—
Siirretään	83,448	85,765	169,213	80,486	82,899	163,385	2,962	2,877	—	11	5,828	—

¹⁾ Tähän on luettu osa Ylänettä 869 m. + 891 v. ja Orihpäätä 184 m. + 196 v. kirkonkirjoihin pantuja.

²⁾ Tähän on luettu osa Perttulaa 693 m. + 672 v. kirkonkirjoihin pantuja.

³⁾ Tähän on luettu Sahalahden ja Wehkajärven kylät Sahalahden pitäjää 251 m. + 238 v. sekä osa Ajastaipaleen kylää ja koko Kuorehniemen kylä Ruoveden pitäjää 100 m. + 105 v. kirkonkirjoihin pantuja.

⁴⁾ Tähän on luettu muun muassa osa Palkelan kreik. seurakuntaa 307 m. + 357 v. kirkonkirjoihin pantuja sekä Krasnoselskin ja Raivolan seurakunnat.

	Kirkonkirjoihin pantu väestö. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			Henkikirjoihin pantu väestö. <i>Selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			Enemmän <i>Excédant</i>				Yhteensä enemmän <i>Excédant total</i>	
	Miehenpuolia Sexe masculin.	Vainonpuolia Sexe féminin.	Summa. Les deux sexes.	Miehenpuolia Sexe masculin.	Vainonpuolia Sexe féminin.	Summa. Les deux sexes.	kirkonkirjoihin pantuja. <i>de celle-la.</i>		henkikirjoihin pantuja. <i>de celle-ci.</i>		kirkonkirjoihin pantuja.	henkikirjoihin pantuja.
							Sexe masculin.	Sexe féminin.	Sexe masculin.	Sexe féminin.		
Siirretty	83,448	85,765	169,213	80,486	82,899	163,385	2,962	2,877	—	11	5,828	—
Käkisalmen kihlakunta ¹⁾ . . .	13,957	14,218	28,175	12,802	13,180	25,982	1,155	1,038	—	—	2,193	—
Kurkijoen kihlakunta	12,104	12,585	24,689	11,273	11,862	23,135	831	723	—	—	1,554	—
Sortavalan kihlakunta	10,760	10,919	21,679	9,472	9,491	18,963	1,288	1,428	—	—	2,716	—
Salmen kihlakunta	13,325	13,814	27,139	10,765	10,799	21,564	2,560	3,015	—	—	5,575	—
Wiipurin kaupunki	5,997	6,578	12,575	4,024	4,612	8,636	1,973	1,966	—	—	3,939	—
Haminan kaupunki	1,178	1,428	2,606	1,276	1,455	2,731	—	—	98	27	—	125
Lappeenrannan kaupunki	430	699	1,129	548	583	1,131	—	116	118	—	—	2
Käkisalmen kaupunki	522	628	1,150	472	541	1,013	50	87	—	—	137	—
Sortavalan kaupunki	313	342	655	349	390	739	—	—	36	48	—	84
Koko lääni	142,034	146,976	289,010	131,467	135,812	267,279	10,819	11,250	252	86	21,942	211
kaupungeissa	8,440	9,675	18,115	6,669	7,581	14,250	2,023	2,169	252	75	4,076	211
maaseudulla	133,594	137,301	270,895	124,798	128,231	253,029	8,796	9,081	—	11	17,866	—
Mikkelin lääni.												
Heinolan kihlakunta	20,853	21,807	42,660	19,851	20,997	40,848	1,002	810	—	—	1,812	—
Mikkelin kihlakunta	16,388	17,421	33,809	15,181	16,679	31,860	1,207	742	—	—	1,949	—
Juvan kihlakunta	19,549	20,526	40,075	19,649	20,563	40,212	—	—	100	37	—	137
Rantasalmen kihlakunta	21,020	21,874	42,894	20,398	21,413	41,811	622	461	—	—	1,083	—
Mikkelin kaupunki	590	674	1,264	518	585	1,103	72	89	—	—	161	—
Heinolan kaupunki	468	616	1,084	458	610	1,068	10	6	—	—	16	—
Savonlinna	465	585	1,050	455	558	1,013	10	27	—	—	37	—
Koko lääni	79,333	83,503	162,836	76,510	81,405	157,915	2,923	2,135	100	37	5,058	137
kaupungeissa	1,523	1,875	3,398	1,431	1,753	3,184	92	122	—	—	214	—
maaseudulla	77,810	81,628	159,438	75,079	79,652	154,731	2,831	2,113	100	37	4,844	137
Kuopion lääni.												
Pielisen kihlakunta ²⁾	12,737	13,286	26,023	12,012	12,651	24,663	725	635	—	—	1,360	—
Homantsin kihlakunta	15,887	15,828	31,715	14,891	15,181	30,072	996	647	—	—	1,643	—
Liperin kihlakunta	24,563	25,163	49,726	23,381	23,829	47,210	1,182	1,334	—	—	2,516	—
Iisalmen kihlakunta	20,127	20,548	40,675	19,322	19,486	38,808	805	1,062	—	—	1,867	—
Kuopion kihlakunta	21,769	22,657	44,426	21,102	22,056	43,158	667	601	—	—	1,268	—
Rautalammin kihlakunta	18,764	19,557	38,321	19,074	19,701	38,775	—	—	310	144	—	454
Siirretään	113,847	117,039	230,886	109,782	112,904	222,686	4,375	4,279	310	144	8,654	454

¹⁾ Tähän on luettu osa Palkelan kreik. seurakuntaa 120 m. + 139 v. kirkonkirjoihin pantuja.

²⁾ Tähän on luettu osa Kuhmonientä 38 m. + 35 v. kirkonkirjoihin pantuja.

	Kirkonkirjoihin pantu väestö. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			Henkikirjoihin pantu väestö. <i>Selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			Enemmän <i>Excédant</i>				Yhteensä enemmän <i>Excédant total</i>	
	Miehenpuolta. Sexe masculin.	Vaimonpuolta. Sexe féminin.	Summa. Les deux sexes.	Miehenpuolta. Sexe masculin.	Vaimonpuolta. Sexe féminin.	Summa. Les deux sexes.	kirkonkirjoihin pantuja. <i>de celle-là.</i>		henkikirjoihin pantuja. <i>de celle-ci.</i>		kirkonkirjoihin pantuja.	henkikirjoihin pantuja.
							Sexe masculin.	Sexe féminin.	Sexe masculin.	Sexe féminin.		
Siirretty	113,847	117,039	230,886	109,782	112,904	222,686	4,375	4,279	310	144	8,654	454
Kuopion kaupunki	2,874	3,188	6,062	2,782	3,188	5,970	92	—	—	—	92	—
Joensuun kaupunki	690	642	1,332	523	498	1,021	167	144	—	—	311	—
Koko lääni kaupungeissa maaseudulla	117,411 3,564 113,847	120,869 3,830 117,039	238,280 7,394 230,886	113,087 3,305 109,782	116,590 3,686 112,904	229,677 6,991 222,686	4,634 259 4,375	4,423 144 4,279	310 — 310	144 — 144	9,057 403 8,654	454 — 454
Waasan lääni.												
Ilmajoen kihlakunta ¹⁾	32,876	34,329	67,205	34,393	35,374	69,767	—	—	1,517	1,045	—	2,562
Korsholman kihlakunta ²⁾	23,831	26,106	49,937	26,900	29,054	55,954	—	—	3,069	2,948	—	6,017
Lapuan kihlakunta ³⁾	21,948	24,170	46,118	20,096	22,480	42,576	1,852	1,690	—	—	3,542	—
Pietarsaaren kihlakunta	23,386	24,173	47,559	22,640	23,819	46,459	746	354	—	—	1,100	—
Kuortaneen kihlakunta ⁴⁾	23,970	25,067	49,037	23,052	24,128	47,180	918	939	—	—	1,857	—
Laukaan kihlakunta	24,135	24,803	48,938	23,273	23,830	47,103	862	973	—	—	1,835	—
Nikolainkaupunki	2,302	2,684	4,986	2,243	2,743	4,986	59	—	—	59	—	—
Kristiinankaupunki	1,338	1,312	2,650	1,018	1,352	2,370	320	—	—	40	280	—
Kaskisten kaupunki	387	363	750	299	390	689	88	—	—	27	61	—
Uuden Kaarlepyyn kaupunki	544	654	1,198	411	607	1,018	133	47	—	—	180	—
Pietarsaaren kaupunki	1,006	1,112	2,118	833	1,141	1,974	173	—	—	29	144	—
Kokkolan kaupunki	987	1,117	2,104	697	1,035	1,732	290	82	—	—	372	—
Jyväskylän kaupunki	767	865	1,632	744	884	1,628	23	—	—	19	4	—
Koko lääni kaupungeissa maaseudulla	157,477 7,331 150,146	166,755 8,107 158,648	324,232 15,438 308,794	156,599 6,245 150,354	166,837 8,152 158,685	323,436 14,397 309,039	5,464 1,086 4,378	4,085 129 3,956	4,586 — 4,586	4,167 174 3,993	9,375 1,041 8,334	8,579 — 8,579
Oulun lääni.												
Oulun kihlakunta	21,817	23,068	44,885	20,332	21,714	42,046	1,485	1,354	—	—	2,839	—
Saloisten kihlakunta	19,202	20,281	39,483	17,927	19,117	37,044	1,275	1,164	—	—	2,439	—
Haapajärven kihlakunta	13,340	13,640	26,980	12,503	13,013	25,516	837	627	—	—	1,464	—
Siirretään	54,359	56,989	111,348	50,762	53,844	104,606	3,597	3,145	—	—	6,742	—

¹⁾ Tähän on luettu osa Jurvaa 629 m. + 675 v. kirkonkirjoihin pantuja ja osa Nurmoa, joka osa on luettu Ilmajoen pitäjän numeroihin. Niin ikään osa Peräseinäjokea.

²⁾ Tähän on luettu osa Jurvaa 1,159 m. + 1,221 v. kirkonkirjoihin pantuja.

³⁾ Tähän on luettu osa Nurmoa 1,287 m. + 1,324 v. kirkonkirjoihin pantuja.

⁴⁾ Tähän on luettu osa Peräseinäjokea 250 m. + 262 v. kirkonkirjoihin pantuja.

	Kirkonkirjoihin pantu väestö. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			Henkikirjoihin pantu väestö. <i>Selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			Enemmän <i>Excédant</i>				Yhteensä enemmän <i>Excédant total</i>	
	Miehenpuolta. Sexe masculin.	Vainonpuolta. Sexe féminin.	Summa. Les deux sexes.	Miehenpuolta. Sexe masculin.	Vainonpuolta. Sexe féminin.	Summa. Les deux sexes.	kirkonkirjoihin pantuja. <i>de celle-là.</i>		henkikirjoihin pantuja. <i>de celle-ci.</i>		kirkonkirjoihin pantuja.	henkikirjoihin pantuja.
							Sexe masculin.	Sexe féminin.	Sexe masculin.	Sexe féminin.		
Siirretty	54,359	56,989	111,348	50,762	53,844	104,606	3,597	3,145	—	—	6,742	—
Kajaanin kihlakunta	16,153	16,590	32,743	14,882	15,204	30,086	1,271	1,386	—	—	2,657	—
Kemin kihlakunta	14,104	14,497	28,601	12,826	13,204	26,030	1,278	1,293	—	—	2,571	—
Lapinmaan kihlakunta	3,524	3,575	7,099	3,489	3,467	6,956	35	108	—	—	143	—
Oulun kaupunki	4,067	4,612	8,679	3,029	3,915	6,944	1,038	697	—	—	1,735	—
Praahen kaupunki	1,897	1,583	3,480	1,889	1,612	3,501	8	—	—	29	—	21
Kajaanin kaupunki	369	373	742	350	407	757	19	—	—	34	—	15
Tornion kaupunki	414	478	892	390	470	860	24	8	—	—	32	—
Koko lääni	94,887	98,697	193,584	87,617	92,123	179,740	7,270	6,637	—	63	13,880	36
kaupungeissa	6,747	7,046	13,793	5,658	6,404	12,062	1,089	705	—	63	1,767	36
maaseudulla	88,140	91,651	179,791	81,959	85,719	167,678	6,181	5,932	—	—	12,113	—
Koko Suomi	934,728	977,919	1,912,647	886,350	938,778	1,825,128	53,632	44,169	5,254	5,028	97,022	9,503
kaupungeissa	71,210	77,145	148,355	55,281	66,566	121,847	16,181	10,894	252	315	26,755	247
maaseuduilla	863,518	900,774	1,764,292	831,069	872,212	1,703,281	37,451	33,275	5,002	4,713	70,267	9,256

Muist. Niissä tapauksissa, jolloin joku kirkkoseurakunta on jakaantunut kahden kihlakunnan suhteen, on, tarkempien tietojen puuttuessa, seurakunnan koko kirkonkirjoihin pantu väestö jaettu näiden kihlakuntain välillä saman suhdan mukaan, joka on vallinnut henkikirjoitetussa väestössä.

2 a). Väestö jaettuna ikäluokkain suhteen 31 p. Joulukuuta 1875.

Division de la population par âges le 31 Décembre 1875.

	Lutherilaisia.			Kreikalaisia.			Summa.		
	Miehenpuolta. Sexe masculin.	Vaimonpuolta. Sexe féminin.	Summa. Total.	Miehenpuolta. Sexe masculin.	Vaimonpuolta. Sexe féminin.	Summa. Total.	Miehenpuolta. Sexe masculin.	Vaimonpuolta. Sexe féminin.	Summa. Total.
1 vuotta nuorempia	30,285	29,482	59,767	478	458	936	30,763	29,940	60,703
1—3 vuoden ikäisiä . . .	54,851	54,244	109,095	785	821	1,606	55,636	55,065	110,701
3—5 " " . . .	50,837	50,498	101,335	909	990	1,899	51,746	51,488	103,234
5—10 " " . . .	93,990	92,759	186,749	1,465	1,569	3,034	95,455	94,328	189,783
10—15 " " . . .	95,762	95,772	191,534	1,611	1,645	3,256	97,373	97,417	194,790
15—20 " " . . .	86,646	86,813	173,459	1,650	1,711	3,361	88,296	88,524	176,820
20—25 " " . . .	82,364	83,655	166,019	1,715	1,762	3,477	84,079	85,417	169,496
25—30 " " . . .	73,798	76,514	150,312	1,587	1,327	2,914	75,385	77,841	153,226
30—35 " " . . .	68,890	71,658	140,548	1,449	1,471	2,920	70,339	73,129	143,468
35—40 " " . . .	57,966	60,940	118,906	1,295	1,365	2,660	59,261	62,305	121,566
40—45 " " . . .	49,736	53,352	103,088	1,206	1,332	2,538	50,942	54,684	105,626
45—50 " " . . .	46,512	50,911	97,423	1,034	1,017	2,051	47,546	51,928	99,474
50—55 " " . . .	40,375	45,363	85,738	961	910	1,871	41,336	46,273	87,609
55—60 " " . . .	31,431	37,092	68,523	698	648	1,346	32,129	37,740	69,869
60—65 " " . . .	22,021	27,281	49,302	552	600	1,152	22,573	27,881	50,454
65—70 " " . . .	13,725	18,008	31,733	375	399	774	14,100	18,407	32,507
70—75 " " . . .	9,789	13,821	23,610	204	208	412	9,993	14,029	24,022
75—80 " " . . .	4,939	7,387	12,326	133	134	267	5,072	7,521	12,593
80—85 " " . . .	1,692	2,957	4,649	57	55	112	1,749	3,012	4,761
85—90 " " . . .	353	742	1,095	22	22	44	375	764	1,139
90—95 " " . . .	50	137	187	10	10	20	60	147	207
95—100 " " . . .	7	19	26	2	2	4	9	21	30
100 vuotta vanhempia . . .	1	1	2	—	1	1	1	2	3
Summa	916,020	959,406	1,875,426	18,198	18,457	36,655	934,218	977,863	1,912,081

2b). Väkiluku vuonna 1875 jaettuna

Population par états

	Nuorisoa alle 15 vuoden. <i>Enfants.</i>		Henkilöitä, joitten ikä oli <i>Individus</i>											
			15—40 vuotta. <i>de 15 à 40 ans.</i>		40—60 vuotta. <i>de 40 à 60 ans.</i>		60—75 vuotta. <i>de 60 à 75 ans.</i>		75—90 vuotta. <i>de 75 à 90 ans.</i>		90—100 v. <i>de 90 à 100 ans.</i>		yli 100 vuoden. <i>au delà de 100 ans.</i>	
			Miehenpuolta <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta <i>Sexe féminin.</i>	Miehenpuolta <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta <i>Sexe féminin.</i>	Miehenpuolta <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta <i>Sexe féminin.</i>	Miehenpuolta <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta <i>Sexe féminin.</i>	Miehenpuolta <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta <i>Sexe féminin.</i>	Miehenpuolta <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta <i>Sexe féminin.</i>
Uudenmaan lääni . .	29,863	29,622	36,894	36,453	17,259	19,982	4,575	6,636	676	1,316	7	16	1	—
Turun ja Porin . . .	56,320	55,676	62,334	63,488	27,969	31,964	7,087	9,941	1,258	2,215	10	34	—	—
Hämeenlinnan . . .	35,598	35,140	38,953	40,414	18,346	20,020	5,170	6,564	780	1,212	5	17	—	1
Wiipurin . . .	43,204	42,192	50,452	52,171	25,900	28,155	7,353	8,967	822	1,146	4	2	—	—
Mikkelin . . .	26,519	26,285	31,204	32,216	16,051	17,994	4,847	6,000	682	959	6	11	—	—
Kuopion . . .	41,008	41,178	45,898	46,747	20,893	21,925	5,052	6,278	663	977	5	20	—	—
Waasan . . .	59,907	59,574	64,048	67,324	24,952	28,525	7,217	9,228	1,328	2,060	13	34	—	—
Oulun . . .	33,316	33,088	39,871	40,737	16,684	18,153	4,236	5,502	773	1,197	7	20	—	—
Summa	325,735	322,755	369,654	379,580	168,054	186,718	45,537	59,116	6,982	11,082	57	154	1	1
Kreikalais-venäläiset seurakunnat.														
Uudenmaan lääni . .	109	93	107	113	55	39	12	14	2	1	—	—	—	—
Turun ja Porin . . .	37	34	105	57	42	19	9	7	2	1	1	—	—	—
Wiipurin . . .	3,706	3,925	5,770	5,974	3,227	3,188	896	1,005	180	183	10	11	—	1
Mikkelin . . .	11	8	9	19	3	6	—	4	1	—	—	1	—	—
Kuopion . . .	1,379	1,422	1,700	1,466	572	653	213	177	27	26	1	—	—	—
Waasan . . .	6	1	5	7	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa	5,248	5,483	7,696	7,636	3,899	3,907	1,131	1,207	212	211	12	12	—	1
Ruomin-Katholinen seurakunta Wiipurissa . .	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?
Summa Lutherin-, Kreikan- ja Katholin-uskoisia	330,983	328,238	377,350	387,216	171,953	190,625	46,668	60,323	7,194	11,293	69	166	1	2

sivilisäädyn mukaan, läänittäin.

civil en 1875.

Summa. <i>Total.</i>		Yhteensä väestöä. <i>Total.</i>	Naimisessa olevia. <i>Mariés.</i>		Leskimiehiä. <i>Veufs.</i>	Leskivaimoja. <i>Veuves.</i>	Naimattomia yli 15 vuoden. <i>Célibataires adultes.</i>		Nuorisoa alle 15 vuoden. <i>Enfants.</i>		Summa. <i>Total.</i>		Yhteensä väestöä. <i>Total.</i>
			Miehenpuolta <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta <i>Sexe féminin.</i>			Miehenpuolta <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta <i>Sexe féminin.</i>	Miehenpuolta <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta <i>Sexe féminin.</i>	Miehenpuolta <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta <i>Sexe féminin.</i>	
89,275	94,025	183,300	29,785	29,821	4,392	9,179	25,235	25,403	29,863	29,622	89,275	94,025	183,300
154,978	163,318	318,296	51,778	51,649	5,350	13,702	41,530	42,291	56,320	55,676	154,978	163,318	318,296
98,852	103,398	202,250	33,756	33,806	3,521	8,313	25,977	26,139	35,598	35,140	98,852	103,398	202,250
127,735	132,633	260,368	46,925	47,169	5,154	14,001	32,452	29,271	43,204	42,192	127,735	132,633	260,368
79,309	83,465	162,774	28,017	28,017	3,033	7,597	21,740	21,566	26,519	26,285	79,309	83,465	162,774
113,519	117,125	230,644	38,924	39,007	3,899	8,712	29,688	28,228	41,008	41,178	113,519	117,125	230,644
157,465	166,745	324,210	54,068	54,098	5,226	12,983	38,264	40,090	59,907	59,574	157,465	166,745	324,210
94,887	98,697	193,584	30,707	30,713	3,827	7,192	27,037	27,704	33,316	33,088	94,887	98,697	193,584
916,020	959,406	1,875,426	313,960	314,280	34,402	81,679	241,923	240,692	325,735	322,755	916,020	959,406	1,875,426
läiset seurakunnat.													
285	260	545	88	83	9	28	79	56	109	93	285	260	545
196	118	314	23	26	10	11	126	47	37	34	196	118	314
13,789	14,287	28,076	5,973	5,973	669	1,273	3,441	3,116	3,706	3,925	13,789	14,287	28,076
24	38	62	8	11	—	3	5	16	11	8	24	38	62
3,892	3,744	7,636	1,168	1,163	167	174	1,178	985	1,379	1,422	3,892	3,744	7,636
12	10	22	1	4	1	1	4	4	6	1	12	10	22
18,198	18,457	36,655	7,261	7,260	856	1,490	4,833	4,224	5,248	5,483	18,198	18,457	36,655
510	56	566	?	?	?	?	?	?	?	?	510	56	566
934,728	977,919	1,912,647	321,221	321,540	35,258	83,169	246,756	244,916	330,983	328,238	934,728	977,919	1,912,647

3. Ilmoitettu vuotinen sadonmäärä allamainituista jyvänlajeista.

Rendement des récoltes en 1871—1875.

		Vuonna 1871.					Vuonna 1872.				
		Tynnyriä.					Tynnyriä.				
		Vehnää. Froment.	Rukkiita. Seigle.	Ohria. Orge.	Kaurjoja. Avoine.	Hernettä. Pois.	Vehnää. Froment.	Rukkiita. Seigle.	Ohria. Orge.	Kaurjoja. Avoine.	Hernettä. Pois.
Uudenmaan	lääni	4,167	236,967	48,302	169,191	11,565	4,907	289,441	55,304	177,660	14,381
Turun ja Porin	"	10,850	421,237	129,680	337,398	16,795	12,398	450,046	139,130	325,094	21,898
Hämeenlinnan	"	?	279,542	87,848	176,088	20,824	?	277,910	93,525	161,352	23,786
Wiipurin	"	?	316,462	107,306	295,269	?	—	314,225	109,344	300,004	?
Mikkelin	"	?	240,000	90,000	162,000	?	—	262,000	106,000	145,000	?
Kuopion	"	600 ?	307,171	310,434	61,290	3,659	600 ?	236,020	306,780	68,980	3,626
Waasan	"	—	394,300	362,150	139,650	—	—	328,450	358,650	124,720	—
Oulun	"	—	122,460	253,540	7,565	—	—	121,459	282,360	9,401	—
Summa		15,617	2,318,139	1,389,260	1,348,451	52,843	17,905	2,279,551	1,451,093	1,312,211	63,691

		Vuonna 1873.					Vuonna 1874.					Vuonna 1875.				
		Tynnyriä.					Tynnyriä.					Tynnyriä.				
		Vehnää. Froment.	Rukkiita. Seigle.	Ohria. Orge.	Kaurjoja. Avoine.	Hernettä. Pois.	Vehnää. Froment.	Rukkiita. Seigle.	Ohria. Orge.	Kaurjoja. Avoine.	Hernettä. Pois.	Vehnää. Froment.	Rukkiita. Seigle.	Ohria. Orge.	Kaurjoja. Avoine.	Hernettä. Pois.
		5,048	322,812	51,287	164,561	13,146	5,205	294,906	40,349	158,320	12,911	4,529	282,226	38,487	138,229	12,183
		14,670	502,242	122,606	272,222	17,409	13,568	506,896	104,119	264,903	17,589	12,363	477,550	124,992	300,969	19,276
		?	325,915	77,344	140,498	25,704	?	313,440	77,861	155,710	20,865	?	314,782	82,550	165,948	25,309
		?	347,274	117,219	314,220	?	?	312,013	107,561	284,362	?	?	325,358	84,192	243,992	?
		?	303,000	107,000	155,000	?	?	299,000	93,500	162,000	?	?	284,000	89,000	159,000	?
		600 ?	320,350	346,295	76,400	4,265	600 ?	300,800	249,815	77,410	3,981	600 ?	312,250	225,930	50,610	3,336
		—	518,770	346,300	126,420	—	—	366,700	246,030	107,285	—	—	563,060	264,850	109,850	—
		—	140,545	297,217	11,496	—	—	125,293	214,214	10,274	—	—	145,995	263,327	11,142	—
Summa		20,318	2,780,908	1,465,268	1,260,817	60,524	19,373	2,519,048	1,133,449	1,220,264	55,346	17,492	2,705,221	1,173,328	1,179,740	60,104

4. Taulu, joka osoittaa, missä suhdassa jyvien tuonti Suo-

Table comparative de l'importa-

	Tuonti. Importation.					Summa edellä- mainittuina viitenä vuonna. Total pour la période quin- quennale.
	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	
a) Jauhamattomia jyviä. (Grains).						
Rukiita (Seigle) tynnyriä	20,333	32,845	9,346	40,855	25,330	128,709
Ohria (Orge) „	4,114	11,182	5,872	54,181	57,912	133,261
Kauroja (Avoine) „	14,964	14,347	13,848	26,773	41,534	111,466
Vehnää (Froment) „	306	691	2,531	2,286	3,640	9,454
Herneitä (Pois) „	2,280	1,794	1,619	3,838	5,951	15,482
Muita jyvälajeja (Autres grains) tynnyriä . .	4	73	21	1,149	8	1,255
Summa tynnyriä	42,001	60,932	33,237	129,082	134,375	399,627
b) Jauhettuja jyviä. (Farine).						
Jauhoja leiviskää	4,263,203	6,643,743	5,653,377	8,153,513	10,737,649	35,451,485
Yhteensä jyviä sen laskun mukaan, että 1 tyn- nyri on = 12 leiviskää.						
Leiviskää	4,767,215	7,374,927	6,052,221	9,702,497	12,350,149	40,247,009

meen oli jyvien vientiin Suomesta vuosina 1871—1875.

tion et de l'exportation du blé.

	Vienti. Exportation.					Summa edellämainittuina viitenä vuonna. Total pour la période quinquennale.	Eroitus tuonnin ja viennin välillä näinä viitenä vuonna. Merkki + numeroluvun edellä osoittaa jälkimmäisen, merkki — edellisen enemmyyttä. La différence entre l'importation et l'ex- portation. Le signe + devant le nombre marque le surplus de celle-ci, le signe — marque le surplus de celle-là.
	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.		
	99,153	20,236	38,862	57,316	16,324	231,891	+ 103,182
	41,428	1,352	7,904	3,710	368	54,762	— 78,499
	201,137	126,644	110,777	118,765	36,141	593,464	+ 481,998
	120	1	20	17	2	160	— 9,294
	4	1	16	29	20	70	— 15,412
	—	7	2	1	1	11	— 1,244
	341,842	148,241	157,581	179,838	52,856	880,358	+ 480,731
	33,581	28,457	43,207	103,036	25,695	233,976	— 35,217,509
	4,135,685	1,807,349	1,934,179	2,261,092	659,967	10,798,272	— 29,448,737

5. Taulu, joka osottaa kruununmetsäin jaon ja pinnan-alan vuoden 1875 lopulla.

Tableau indiquant l'étendue des forêts de l'état en Finlande à la fin de 1875.

	Luku — <i>Nombre</i>		Pinnan-ala. — <i>Surface.</i>			
	hoito-alueita. <i>de districts forestiers.</i>	valvonta-alueita. <i>de gardes forestières.</i>	Kuivaa maata. <i>Terre.</i>	Vettä. <i>Les eaux.</i>	Summa tynnyrinalaa. <i>Total tunnland.</i>	Vastaavaa neliövirstaa. <i>Versts carrés.</i>
Kemin tarkastuspiiri	8	90	19,139,796	1,053,988	20,193,784	87,257,3
Iin ”	4	62	3,236,524	50,287	3,286,811	14,202,3
Kajaanin ”	3	34	1,862,634	50,000	1,912,634	8,264,5
Oulun ”	4	44	548,142	4,247	552,389	2,386,9
Waasan läntinen ”	5	73 *)	396,756	700	397,456	1,717,4
Waasan itäinen ”	6	65	305,455	3,894	309,349	1,336,7
Kuopion läntinen ”	4	51	397,598	8,763	406,361	1,755,9
Kuopion itäinen ”	6	78	601,069	32,816	633,885	2,739,0
Impilahden-Suistamon tarkastuspiiri	2	16	214,689	8,829	223,518	965,8
Pällilän hoito-alue	1	6	31,812	—	31,812	137,5
Hovinsaaren kruununpuisto	—	1	1,139	—	1,139	4,9
Hämeenlinnan tarkastuspiiri	4	43	87,900	1,076	88,976	384,5
Evon ja Wesijaon kruununpuisto	1	10	17,684	855	18,539	80,1
Turun ja Porin läänin tarkastuspiiri	6	84	365,891	12,063	377,954	1,633,1
Summa (<i>Total</i>)	54	657	27,207,089	1,227,518	28,434,607	122,866

*) Jalasjärven hoito-alueessa löytyy 7 valvonta-alueita, joita K. Senati ei vielä ole vahvistanut, vaan joita väli-aikaiset metsänvartijat valvovat. Ne ovat luetut yllämainittuun määrään.

6. Taulu, joka näyttää, kuinka paljon allamainittuja metsäntuotteita on ulosviety Suomesta vuosina 1871—1875.

Exportation des produits des forêts pendant la période de 1871 à 1875.

	Lankkuja. <i>Matiers.</i>	Lautoja. <i>Planches.</i>	Battensia.	Ruoteita. <i>Lattes.</i>	Hirsiä. <i>Poutres.</i>	Parruja. <i>Poutrelles.</i>	Rinkuja. <i>Terques.</i>	Tukkeja. <i>Bois de char- pente.</i>	Halkoja. <i>Bois à bruler.</i>	Tervaa. <i>Goudron.</i>	Pikeä. <i>Poir.</i>	Potaska. <i>Potasse.</i>	Pihkaa. <i>Gemme de pin et de sapin.</i>	Hartsia. <i>Resine.</i>
	Tolttia. <i>Douzaines.</i>				Kappalta. <i>Pièces.</i>				Syltää. <i>Cordes.</i>	Tynnyriä. <i>Tonneaux.</i>		Leiviskää = 8,5 kilo- grammes.		
1871 . . .	282,254	665,850	75,763	45,883	33,067	104,952	11,862	79,293	107,467	157,660	3,945	26,133	4,777	6,191
1872 . . .	322,845	1,049,631	107,538	71,102	37,025	133,175	25,017	314,029	119,874	161,713	6,649	26,809	14,111	10,067
1873 . . .	398,282	1,093,531	119,875	66,047	21,951	204,308	41,680	243,955	154,915	165,854	4,116	22,800	35,051	5,678
1874 . . .	481,192	1,071,908	172,304	47,909	76,262	223,386	106,160	214,846	133,231	175,811	3,727	13,667	8,920	1,536
1875 . . .	395,762	1,146,672	187,236	47,263	77,308	218,303	16,155	219,028	138,533	163,947	9,782	9,911	12,255	1,021
Summa	1,880,335	5,027,592	662,716	278,204	245,613	884,124	200,874	1,071,151	654,020	824,985	28,219	99,320	75,114	24,493

7. Erinäisten metsästyksen ja kalastuksen tuotteen ulosvienti.

Exportation des produits de la chasse et de la pêche.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
Lintuja, metsä-, paria	84,085	85,098	72,787	58,514	54,905
Höyheniä ja untuvia, leiviskää	597	828	369	1,302	416
Oravannahkoja, kappalta	19,712	50,535	10,100	90,588	28,430
Jänöksennahkoja, „	68,011	48,790	132,404	42,020	41,946
Revonnahkoja, „	1,270	2,553	835	5,370	10,434
Muita nahkoja, „	57,854	105,327	96,629	33,361	151,149
Hylkeenrasvaa, leiviskää	3,515	6,824	4,666	5,288	1,405
Kaloja, eläviä ja tuoreita, leiviskää	192,218	108,629	83,106	103,944	183,467
„ suolattua lohta, tynnyriä	1,491	1,786	756	1,345	1,491
„ silakoita, „	15,324	15,268	16,363	12,278	14,446
„ muita kaloja, „	317	437	2,349	947	2,636
Krapuja, tuhansittain	539	516	2,104	3,159	2,006
Kravunlihaa, leiviskää	24	75	24	12	21

8. Katsaus raudanvalmistukseen Suomessa vuosina 1871—1875.

Fabrication de fer en

Vuonna.	Harkko- ja valinrautaa. <i>Fer coulé.</i>			Kankirautaa ja terästä. <i>Fer en barre et acier.</i>		Kimppu-, pultti- ja käsitehdasrautaa. <i>Fer manufacturé.</i>			
	Luku. <i>Nombre de</i>		Valmis- tettu määrä. <i>Production.</i>	Luku runkkeja (puhliki- valssi, hamari- ja liäso- latoksia). <i>Usines.</i>	Valmis- tettu määrä. <i>Production.</i>	Luku runkkeja. — <i>Usines.</i>	Luku pajastoja. <i>Marteaux.</i>		Valmis- tettu määrä. <i>Production.</i>
	Silatus- rautaa, joka par- vi jäätvi ja suomen- rautaa. <i>Forges employants mi- nerais et des</i>	Silatus- rautaa, joka par- vi jäätvi ja suomen- rautaa. <i>Forges employants mi- nerais et des</i>					Kimppupajastoja. <i>Marteaux de grosse</i>	Naulapajastoja ja ko- neita. <i>Marteaux de clou.</i>	
1871.	5	11	121,488	43	104,069	—	28	37	3,978
1872.	5	12	114,403	44	85,744	26	35	56	4,990
1873.	6	15	143,327	43	91,632	28	35	52	5,792
1874.	6	15	145,789	43	190,040	28	30	64	7,945
1875.	6	15	121,097	39	105,523	26	35	63	5,928

Suomessa vuosina 1871—1875.

Finlande 1871—1875.

Ulkomaista vuorimalmia. <i>Minerais de l'étranger.</i>	Valmistettaessa käytettyjä malmeja. <i>Minerais employés pour la fabrication.</i>			Poltto-ainetta on mennyt. <i>Emploi de bois à brûler et de charbon.</i>			Raudan valmis- tuksen koko arvo. <i>Valeur brute de la production de fer en Fin- lande.</i>	
	Kippun- taa.				Halkoja. <i>Bois à brûler.</i>	Sysiä. <i>Charbons de bois.</i>		Kivihiiliä. <i>Houilles.</i>
	Suomen — <i>Minerais de la Finlande</i>			Suomalaisia malmeja. <i>Des minerais.</i>				
	Vuorimalmia. <i>Des montagnes.</i>	Järnimalmia. <i>Des lacs.</i>	Suomalaisia malmeja. <i>Des minerais.</i>					
70,272	8,005	256,257	2,010	20,620	154,718	36,626	8,021,794	
73,445	6,155	245,598	8,615	21,071	138,620	36,157	5,690,737	
86,547	5,130	303,809	16,659	28,302	142,918	41,975	6,733,591	
102,319	4,185	298,032	16,778	64,324	147,229	52,767	7,139,864	
84,660	3,262	256,400	14,895	59,291	131,107	47,736	7,157,481	

9. Jalojen ja epäjalojen metallien Tuonti Suomeen ja Vienti Suomesta vuosina 1871—1875.

L'importation et l'exportation des métaux en 1871—1875.

	T u o n t i.						V i e n t i.					
	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	Summa.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	Summa.
Kultaa, valmistettua ja valmistamatonta, naulaa . . .	0,88	180,56	3,542,56	1,81	6,03	3,731,84	—	—	—	—	—	—
Hopeata, valmistettua ja valmistamatonta, naulaa . . .	4,618	7,442	61	148	1,279,	13,548	1,00	—	—	8	—	9
Rahaa, kullasta ja hopeasta, markkaa	—	—	—	—	—	—	—	—	976,500	50	—	976,550
„ kuparista ja muista metalleista, markkaa	—	—	20	—	—	20	—	—	—	—	—	—
Kuparia ja kasarivaskea, valmistamatonta, leiviskää . .	2,377	4,895	4,292	9,596	9,246	30,406	3,329	896	2,971	735	55	7,986
Kuparia ja kasarivaskea, teoksia siitä, leiviskää	1,794	1,761	6,679	9,375	9,353	28,962	511	223	330	217	279	1,560
Kuparimalmia, leiviskää . . .	—	—	45	23	70	138	—	—	—	—	—	—
Tinaa, kankeina, tankoina ja levyinä, leiviskää	1,127	1,106	2,174	3,330	2,695	10,932	1,000	230	320	435	—	1,985
Tinateoksia, leiviskää	262	327	267	284	339	1,479	—	—	—	—	—	—
Lyijyä, tankoina, leiviskää . .	8,203	12,627	16,258	44,254	18,838	100,180	—	—	—	—	—	—
„ hauleina ja kuulina, leiv.	1,376	1,748	3,004	7,780	3,111	17,019	—	—	—	—	—	—
„ kaikenlaisia teoksia, „	327	472	2,751	890	1,504	5,944	—	—	—	—	—	—
Rautaa, a) valettua, tankoja ja romua, leiviskää	930,652	697,925	565,186	947,027	971,559	4,112,349	581,609	650,430	1,374,476	826,697	614,207	4,047,419
„ ratatienkiskoja, leiviskää	43,725	1,618,561	313,929	748,488	1,516,274	4,240,977	—	—	—	—	—	—
„ kaikenlaisia teoksia, leiv.	109,655	146,698	274,966	73,666	69,430	674,415	53,833	43,965	67,036	97,447	52,966	315,247
Rautaa, b) taottua ja valsattua, ankkureita ja rautavitjoja, leiviskää	34,334	33,413	64,138	99,257	61,078	292,220	—	1,226	8,251	11,465	2,925	23,867
„ kankirautaa, leiviskää . .	112,475	75,447	64,996	152,919	117,672	523,509	594,325	703,147	609,853	570,682	653,442	3,131,449
„ kimppu-, pultti- ja vannerautaa, leiviskää . .	23,825	31,521	64,252	80,397	61,799	261,794	58,341	153,562	49,670	31,842	751	294,166
„ tellikoita ja nauvoja leiv.	105,888	103,470	155,163	198,323	187,394	750,238	6,556	4,413	8,099	25,031	39,049	83,148
„ peltiä, rautalevyjä ja teoksia, leiviskää	133,386	157,445	202,749	329,606	334,923	1,158,109	2,110	2,855	36,011	108,477	38,066	187,519
„ kaikenlaisia teoksia, leiv.	61,313	46,014	92,491	143,006	153,025	495,849	265,695	109,974	142,022	591,914*)	421,971	1,531,576
Terästä ja teoksia siitä, leiv.	29,438	29,996	24,305	68,339	80,556	232,634	5,729	82	3,364	12,031	7,431	28,637
Rautamalmia, leiviskää	1,852,880	1,933,112	2,781,755	2,918,672	2,696,962	12,183,381	—	—	—	—	—	—
Metalleja ja metallisekoituksia, erikseen nimittämättömiä, leiviskää	4,464	930	5,812	6,823	8,387	26,416	3	19,066	1,757	1,340	1,552	23,718

*) Paitsi sitä 23,000 markan edestä.

10. Summittainen taulu ilmoitetusta työntekijämäärästä Tehtaaston-johtokunnan alle kuuluvissa vapriikeissa ja käsitehdaslaitoksissa Suomen kaupungeissa itsekunakin vuonna 1871—1875.

Nombre des ouvriers des fabriques en Finlande 1871—1875.

Vuonna.	Vapriikeja ja käsitehdaslaitoksia, jotka kuuluvat kaupunkien maistraatien alle. <i>Fabriques ressortissants au droit de ville.</i>										
	Luku mestareita. <i>Maitres.</i>	Luku kysällejä, oppipoikia ja muita työntekijöitä. <i>Apprentis et ouvriers.</i>	Luku Suomalaisia. <i>Nombre des Finnois.</i>			Luku Ulkomaalaisia. <i>Nombre des Étranges.</i>			Yhteensä mestareita ja työntekijöitä. <i>Total.</i>		
			Yli 15 vuoden. 15 ans et là dessus.	Alle 15 vuoden. Au-dessous de 15 ans.	Summa. Total.	Yli 15 vuoden. 15 ans et là dessus.	Alle 15 vuoden. Au-dessous de 15 ans.	Summa. Total.	Yli 15 vuoden. 15 ans et là dessus.	Alle 15 vuoden. Au-dessous de 15 ans.	Summa. Total.
1871	401	8,510	7,310	1,377	8,687	176	48	224	7,486	1,425	8,911
1872	336	9,164	7,951	1,295	9,246	241	13	254	8,192	1,308	9,500
1873	333	10,230	8,681	1,602	10,283	258	22	280	8,939	1,624	10,563
1874	551	11,442	9,941	1,649	11,590	388	15	403	10,329	1,664	11,993
1875	492	13,447	11,737	1,644	13,381	538	20	558	12,275	1,664	13,939

11. Seikkaperäinen luettelo ilmoitetuista erilaisista vaprii-

Specification des fabri-

	1871.				1872.			
	Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabri- cation.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabri- cation.	
	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.
1. Vapriikeja raudan ja muiden metallien val- mistamista varten.								
Läksi- ja peltipajoja	5	18	6,075	—	4	18	7,679	25
Pronssi- ja messinkivalimoita	3	9	13,425	25	—	—	—	—
Lyijyhauti-vapriikeja	1	4	5,000	—	1	3	7,400	—
Jalojen ja epäjalojen metallien valmistusvaprii- keja	11	45	*48,431	40	13	*63	77,856	25
Vapriikeja raudan, kuparin y. m. tinaamista varten	2	3	3,715	—	1	9	8,625	—
Käsätehdaspaja ja versta	1	?	18,560	—	—	—	—	—
Viilantekovapriiki	—	—	—	—	—	—	—	—
Konepajoja	12	*1,498	*2,896,856	51	10	*1,547	*3,281,008	—
Naulatehtaita	1	1	5,600	—	1	1	6,000	—
Summa	36	1,578	2,997,663	16	30	1,641	3,388,568	50
2. Vapriikeja kaikenlaisten nikkarinteosten, ajo- kalujen, maanviljelykalujen, huonekalujen y. m. valmistamista varten.								
Vapriikeja rakennusten sisustamista varten . . .	1	16	4,000	—	—	—	—	—
Huonekaluvapriikeja	28	*155	*114,418	17	26	*152	*124,337	83
Ajokalujen vapriikeja	9	94	120,638	—	6	*162	*262,043	4
Karttavapriikeja	8	*26	*13,142	50	8	*25	*16,582	—
Leikkikaluvapriikeja	1	4	4,600	—	1	?	?	—
Ruumiinarkuntehtaita	3	9	7,341	—	4	*	6,122	—
Astiantekovapriiki	—	—	—	—	1	1	1,178	—
Korivapriiki	1	3	2,500	—	2	2	1,800	—
Lankarullavapriiki	—	—	—	—	—	—	—	—
Taskukellovapriikeja	5	13	13,702	—	6	12	9,235	—
Vapriikeja optillisten, kirurgiallisten y. m. instru- menttien valmistamista varten	—	—	—	—	—	—	—	—
Vapriikeja soittokalujen valmistamista var- ten	2	3	500	—	2	10	8,550	—
Summa	58	323	280,841	67	56	369	429,847	87

*) Epätäydellisiä tietoja.

†) Kolmea käytetään yhteydessä seuraavain kanssa.

keista ja käsätehdaslaitoksista allamainittuina vuosina.

ques et manufactures.

	1873.				1874.				1875.			
	Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabri- cation.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabri- cation.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabri- cation.	
	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.
	5	*17	9,736	65	5	18	9,696	50	4	22	13,850	80
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	2	5,000	—	1	2	4,000	—	1	2	4,000	—
	15	69	91,787	55	15	*70	94,900	43	14	99	91,980	94
	1	9	500	—	1	9	575	—	1	1	750	—
	—	—	—	—	1	4	20,400	—	1	*7	*9,940	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	700	—
	13	*2,121	*4,881,379	40	14	*2,280	*4,149,442	93	15	*2,594	*5,969,324	71
	2	27	104,000	—	3	70	629,250	—	1	11	282,000	—
	37	2,245	5,092,403	60	40	2,453	4,908,264	86	38	2,740	6,372,546	45
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	28	*192	*252,849	13	28	*177	*155,114	28	28	† 221	*285,270	5
	7	*173	437,725	—	7	*60	*76,175	—	11	272	*287,554	68
	4	12	5,985	—	4	18	13,138	—	4	18	14,798	—
	1	4	3,200	—	1	4	3,200	—	1	4	4,000	—
	3	*2	*3,100	—	3	*2	*3,100	—	3	*8	*5,690	—
	1	1	2,190	—	1	3	1,430	—	1	2	3,000	—
	2	2	3,200	—	2	2	4,450	75	2	3	5,600	—
	—	—	—	—	1	34	5,000	—	1	30	50,000	—
	6	14	18,222	72	6	15	18,225	—	6	18	22,254	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	3,000	—
	2	10	*1,200	—	1	9	8,400	—	1	10	40,000	—
	54	410	727,671	85	54	324	288,233	3	60	588	721,166	73

	1871.				1872.			
	Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.	
	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.
3. Vapriikeja pumpuli-, pellava-, villa- ja hampukkankaiden ja tavarain valmis- telua ja tekoa varten.								
Pumpulikehruustoja	5	*2,575	8,582,422	—	5	*2,717	*5,670,488	—
Hattu- ja lakkivapriikeja	1	2	1,500	—	2	5	9,799	90
Vapriikeja miehenvaatteiden valmistamista varten	3	*16	35,450	—	9	*67	164,257	—
„ kämävaahteiden „ „	—	—	—	—	1	?	?	—
Räätälinhteitä	—	—	—	—	—	—	—	—
Verkavapriikeja	3	25	21,818	—	6	*246	*579,380	—
Pellavakehruustoja ja pellavakangasteitä	1	735	3,005,000	—	1	725	3,105,000	—
Köydenpouosteitä	3	*13	15,625	—	3	14	15,900	—
Paitävapriikeja	2	89	89,000	—	2	92	89,000	—
Sukkavapriikeja	1	21	24,000	—	1	27	24,000	—
Trikoovapriikeja	1	56	101,410	—	1	52	109,225	—
Villakehruustoja ja kudontalaitoksia	5	152	254,135	—	5	64	*22,363	—
Nyörimaakarinvapriikeja	1	6	16,057	—	1	6	12,500	—
Summa	26	3,690	12,146,417	—	37	4,015	9,801,912	90
4. Vapriikeja paperin ja paperiteosten val- mistusta varten.								
Paperirunkkeja	6	*267	*623,271	65	8	*285	*1,046,285	40
Puisen paperin ja paperiaineen valmistusvaprii- keja	2	51	77,600	—	3	*78	215,000	—
Tapettitehtaita	2	136	428,419	—	2	167	660,000	—
Paperipussivapriiki	—	—	—	—	—	—	—	—
Korttivapriikeja	1	7	10,000	—	—	—	—	—
Kotelo- ja kirjannitoustöiden vapriikeja	4	*9	20,078	70	4	15	16,201	85
Summa	15	470	1,159,369	35	17	545	1,937,487	25
5. Teknokemiallisia vapriikeja, kaikenlaisten metsäntuotteiden sievistystehtaita, valoai- netten, väriainetten y. m. sekä värjä- rinteosten vapriikeja.								
Lyijymudan ja väriainetten valmistusteh- taita	1	?	10,166	—	1	2	11,500	—
Siirretty	1	?	10,166	—	1	2	11,500	—

*) Epätäydellisiä tietoja.

	1873.				1874.				1875.			
	Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabri- cation.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabri- cation.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabri- cation.	
	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.
	5	*2,790	*6,509,701	—	5	*2,543	*6,665,176	—	5	*2,502	*6,249,621	—
	3	*6	*8,150	—	3	4	7,448	—	3	*8	*19,000	—
	6	*48	170,848	60	8	*63	173,148	60	12	77	*159,825	40
	1	8	40,000	—	1	8	40,000	—	4	61	89,510	—
	—	—	—	—	2	15	2,300	—	—	—	—	—
	6	*282	*836,150	—	5	322	774,140	—	6	331	591,500	—
	1	878	3,154,246	—	1	829	2,704,989	77	1	864	3,222,702	56
	3	14	23,490	—	3	15	15,500	—	3	15	23,500	—
	2	98	131,000	—	2	138	90,500	—	4	223	173,180	—
	2	32	27,662	—	2	31	30,700	—	2	39	31,569	—
	1	41	107,200	—	1	57	106,100	—	1	52	90,920	—
	5	*49	*127,595	15	5	68	199,019	—	4	*48	*48,701	20
	1	5	10,035	—	1	6	12,500	—	1	7	*51,000	—
	36	4,251	11,146,077	75	39	4,099	10,821,521	37	46	4,227	10,751,029	16
	7	*366	1,218,884	2	5	*363	*1,080,295	80	5	*330	*1,023,623	60
	4	*146	353,006	—	6	314	858,550	—	8	384	781,724	58
	2	*20	677,000	—	2	*20	*677,000	—	3	246	1,023,525	50
	—	—	—	—	1	5	*12,500	—	1	2	6,000	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	10,000	—
	4	9	10,323	30	5	*14	*13,426	64	7	29	46,303	—
	17	541	2,259,213	32	19	716	2,641,772	44	25	998	2,891,176	68
	1	2	6,200	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	2	6,200	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	1871.				1872.			
	Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.	
	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.
Siirretty	1	?	10,166	—	1	2	11,500	—
Väri- ja liitumyllyjä	1	9	13,435	—	1	9	14,329	—
Värijäystehtaita	10	29	40,038	—	9	*27	*34,119	50
Tulitikkutehtaita	9	*507	*228,001	80	8	488	301,944	50
Rikkihapon-tehtaita	1	†—	9,600	—	1	?	24,000	—
Kynttilä- ja saipua-tehtaita	6	*139	1,660,650	—	5	*122	*1,448,325	—
Valokaasun-vapriikeja	2	*26	*123,681	34	1	26	141,658	73
Öljymyllyjä	5	16	96,315	—	4	*12	45,402	—
Tehtaita sinettilakan valmistusta varten	1	1	700	—	—	—	—	—
Teknokemiallisia tehtaita	—	—	—	—	*†	*	—	—
Luujauhotehtaita	2	9	32,000	—	—	—	—	—
Korkkitehtaita	—	—	—	—	1	22	30,000	—
Kruunitehdas	1	12	82,500	—	—	—	—	—
Tehtaita tärpätin, kanvertin, puu-öljyn, tervan, pien y. m. valmistamista varten	4	*8	*3,100	—	4	11	36,030	—
Summa	43	756	2,300,187	14	36	719	2,087,308	73
6. Tehtaita lasien, posliinien, fajansien ja ruuk- kumaakarinteosten valmistamista varten.								
Fajansi-, posliini-, kaakeli- ja ruukkutehtaita	10	125	202,381	42	11	*132	*213,497	91
Tehtaita maalarin- ja lasimestarinteoksia varten	8	23	14,679	20	8	23	*9,000	40
Lasiruukkeja	10	*129	*273,989	43	10	*118	*192,053	—
Saviippiutehtaita	1	2	1,182	32	1	3	2,156	82
Peilittehtaita	2	14	33,000	—	2	20	42,500	—
Summa	31	293	525,232	37	32	296	459,208	13
7. Tehtaita kaikellaisten nauttimus- ja ylelli- syyss-tavarain tekoa varten.								
Leipurin- ja sokerileipurintehtaita	7	20	67,777	40	7	27	87,595	—
Sokeriruukkeja	2	124	4,323,737	60	2	124	4,412,896	—
Sikuritehtaita	2	23	120,400	—	2	25	228,000	—
Portteri- ja etikatehtaita	8	*12	*23,541	—	7	*†13	*19,025	—
Tehtaita liköörin ja muiden jalostettujen väki- viinatavarain valmistamista varten	55	*97	*3,981,307	4	59	*184	*4,692,913	81
Siirrettyin	74	276	8,516,763	4	77	373	9,440,429	81

*) Epätäydellisiä tietoja.

†) Käytetään yhteydessä seuraavain kanssa.

	1873.				1874.				1875.			
	Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.	
	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.
	1	2	6,200	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	9	15,340	—	1	9	12,140	—	1	9	12,140	—
	5	22	29,852	—	12	36	*31,196	20	14	50	77,741	—
	6	*419	278,565	16	8	475	357,171	60	9	*554	*486,206	93
	1	?	28,800	—	1	3	19,200	—	1	3	2,100	—
	6	*130	*1,529,060	—	4	*107	*1,170,720	—	5	*107	*933,922	—
	1	26	153,085	93	1	26	153,085	93	1	26	159,665	90
	5	*13	*77,096	—	4	12	81,453	50	6	21	76,359	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	*1	*—	—	—
	1	23	100,000	—	1	23	100,000	—	1	40	150,000	—
	—	—	—	—	1	12	67,999	99	1	12	75,150	—
	5	14	37,900	—	8	36	162,996	—	7	37	188,465	—
	32	658	2,255,899	9	41	739	2,155,963	22	47	859	2,161,749	83
	15	*168	248,573	75	16	232	362,913	20	15	349	588,005	68
	6	*5	*6,759	10	7	*11	*11,243	50	5	14	11,502	20
	10	*120	*190,100	15	11	206	512,218	88	11	198	605,858	60
	1	3	1,058	10	1	3	1,500	—	1	1	800	—
	2	*3	7,500	—	2	45	93,800	—	3	56	98,135	65
	34	299	453,991	10	37	497	981,675	58	35	618	1,304,302	13
	7	26	85,714	65	7	24	95,595	10	7	26	109,777	50
	2	124	4,188,000	—	2	126	4,405,750	—	2	130	4,797,400	—
	2	25	208,000	—	2	34	157,000	—	2	24	154,000	—
	9	*34	138,747	—	8	*13	*20,735	15	8	*79	*360,200	40
	65	*147	4,827,782	51	72	*160	*6,100,077	37	71	*127	*6,388,054	76
	85	356	9,448,244	16	91	357	10,779,157	62	90	386	11,809,432	66

	1871.				1872.			
	Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.	
	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.
Siirretty	74	276	8,516,763	4	77	373	9,440,429	81
Selteri- ja muun hiilihappoveden-tehtaita	3	11	31,270	—	4	13	40,460	—
Tupakka-, sikari- ja nuuskatehtaita	26	589	1,575,420	94	26	759	2,032,553	96
Hedelmäviinitehtaita	1	1	14,000	—	1	1	14,000	—
Haju-ainetten, öljyin y. m. valmistustehtaita	3	15	90,320	—	4	23	172,847	—
Makkaratehtaita	2	8	1,960	—	—	—	—	—
Oluenpanimoita	39	*318	*833,558	—	23	*227	*708,612	—
Summa	148	1,217	11,063,291	98	135	1,396	12,408,902	77
8. Säämyskä- ja nahkatöiden valmistus- tehtaita.								
Englantilaisia nahkatehtaita	31	*86	*435,298	20	32	*99	*358,875	75
Haavalääke-siteiden, henkselien y. m. valmistus- tehtaita	1	2	1,700	—	1	2	1,196	—
Turkinahka-teosten valmistustehtaita	6	20	*34,076	—	4	12	*33,708	—
Jalkineiden ”	7	28	*19,074	75	8	*38	*34,234	25
Hansikkatehtaita	2	38	16,660	—	2	38	20,840	—
Satulamaakarinteosten ”	4	10	13,450	—	3	12	11,112	—
Summa	51	184	520,258	95	50	201	460,966	—
9. Kaikenlaisia tehtaita ja teollisia laitoksia.								
Laivatokka ynnä konepaja	1	96	124,082	—	1	?	330,344	—
Laivanvarveja	5	*99	613,800	—	2	195	386,000	—
Sorvauslaitos laivanrilloja varten	1	2	2,500	—	2	9	11,805	—
Sementtitehdas	—	—	—	—	—	—	—	—
Hevoskengän-pajoja	1	5	2,100	—	2	7	3,580	—
Hevosmankeleita	1	5	75	—	—	—	—	—
Kivipaino	1	8	10,000	—	1	9	12,000	—
Harjannitoustehdas	1	6	7,000	—	1	6	9,500	—
Summa	9	221	759,557	—	9	226	753,229	—
Kaikki yhteensä	419	8,732	31,752,818	62	402	9,408	31,727,431	15

*) Epätäydellisiä tietoja.

	1873.				1874.				1875.			
	Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabri- cation.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabri- cation.		Luku Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabri- cation.	
	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työntekijöitä. des ouvriers.	Markkaa.	p.
	85	356	9,448,244	16	91	357	10,779,157	62	90	386	11,809,432	66
	4	13	46,062	—	4	13	46,427	50	4	18	79,712	—
	25	*858	*2,258,055	78	26	1,009	2,506,012	51	28	1,138	*3,134,429	84
	1	3	20,000	—	1	1	20,000	—	1	1	18,000	—
	4	21	181,965	—	2	8	140,700	—	3	*8	*131,580	—
	—	—	—	—	2	3	4,000	—	1	3	2,700	—
	22	*223	*613,919	40	40	*368	*2,432,168	22	34	*305	*1,121,378	—
	141	1,474	12,568,246	34	166	1,759	15,928,465	85	161	1,859	16,297,232	50
	27	*89	*431,772	50	42	*143	*821,599	35	45	217	*1,604,570	60
	1	1	3,570	—	1	1	3,570	—	1	3	5,200	—
	4	*11	*55,500	—	4	*3	*74,000	—	4	*9	*25,800	—
	9	*66	*62,381	20	9	*65	*68,563	20	11	82	109,797	65
	2	37	20,260	—	2	42	22,900	—	2	37	27,700	—
	3	11	17,388	—	2	9	5,280	—	2	7	11,860	—
	46	215	590,871	70	60	273	995,912	55	65	355	1,784,928	25
	1	166	400,000	—	1	165	400,000	—	1	220	615,000	—
	4	*73	927,000	—	6	*93	*818,200	—	2	235	336,300	—
	2	11	19,250	—	2	15	27,480	—	2	14	30,890	—
	—	—	—	—	1	21	17,000	—	—	—	—	—
	2	*7	6,263	50	2	*7	6,263	50	2	*2	*1,800	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	12	18,000	—	2	52	138,000	—	2	*40	*120,000	—
	1	3	9,800	—	1	5	9,000	—	1	7	13,500	—
	11	272	1,380,313	50	15	358	1,415,943	50	10	518	1,117,490	—
	408	10,365	36,474,688	25	471	11,218	40,137,752	40	487	12,762	43,401,621	73

Muistutus. Numerot tässä ja edellisessä taulussa eivät sovellu toisinsa. Taulu 10 sisältää viralliset summat Tehtaastonjohtokunnan kertomuksesta, kun sitä vastoin tästä taulusta on pois jätetty erinäisiä teollisia laitoksia, esim. sahoja, tiiliruukkeja y. m., joiden suhteen nuo epätäydelliset tiedot vaan olisivat olleet erehdyttäviä.

12. Summittainen luettelo hantvärkkäreistä ja niiden apulaisista sekä kaupungeissa että maaseudulla vuosina 1871—1875.

Nombre d'artisans en Finlande 1871—1875.

	Kaupungeissa. <i>Dans les villes.</i>			Maaseudulla. <i>à la campagne.</i>			Yhteensä kaupungeissa ja maaseudulla. <i>Total.</i>		
	Luku		Summa. <i>Total.</i>	Luku		Summa. <i>Total.</i>	Luku		Summa. <i>Total.</i>
	mestareita. maîtres de métier.	kisällejä ja oppipoikia. apprentis.		mestareita. maîtres de métier.	kisällejä ja oppipoikia. apprentis.		mestareita. maîtres de métier.	kisällejä ja oppipoikia. apprentis.	
Vuonna 1871	1,439	3,027	4,466	8,094	1,822	9,916	9,533	4,849	14,382
” 1872	1,742	3,276	5,018	7,745	1,818	9,563	9,487	5,094	14,581
” 1873	1,539	3,368	4,907	7,580	1,713	9,293	9,119	5,081	14,200
” 1874	1,094	2,367	3,461	6,082	1,525	7,607	7,176	3,892	11,068
” 1875	1,166	3,475	4,641	4,910	1,293	6,203	6,076	4,768	10,844

13. Seikkaperäinen luettelo ilmoitetuista erinäisistä hantvärkkilajeista vuosina 1871—1875.

Spécification des métiers des artisans.

	Hantvärkkilajien lukumäärä.									
	Vuonna 1871.		Vuonna 1872.		Vuonna 1873.		Vuonna 1874.		Vuonna 1875.	
	Kaupungeissa. <i>Dans les villes.</i>	Maasodulla. <i>à la campagne.</i>	Kaupungeissa. <i>Dans les villes.</i>	Maasodulla. <i>à la campagne.</i>	Kaupungeissa. <i>Dans les villes.</i>	Maasodulla. <i>à la campagne.</i>	Kaupungeissa. <i>Dans les villes.</i>	Maasodulla. <i>à la campagne.</i>	Kaupungeissa. <i>Dans les villes.</i>	Maasodulla. <i>à la campagne.</i>
Leipoja	106	13	137	15	108	21	74	17	76	21
Läkkiseppiä	16	1	21	1	20	1	17	2	16	2
Plokkimaakareita	1	—	1	—	2	—	1	—	1	—
Kirjannitoja	55	2	63	2	55	2	38	2	41	4
Rakennusmestareita	2	—	3	—	2	—	1	—	—	—
Värjäreitä ja kaunovärjäreitä	82	160	100	163	86	176	59	131	51	121
Nahkureja	90	358	117	362	99	372	67	290	79	278
Vaskenvalajia ja vyöntekijöitä	23	8	32	8	28	6	18	5	21	4
Lasimestareita	12	49	21	49	18	47	9	40	11	26
Kulta- ja hopeaseppiä	58	—	62	—	61	—	40	—	50	—
Kuohareita	—	6	—	6	—	5	—	2	—	2
Hattumaakareita	14	3	19	3	14	3	7	—	8	—
Pyöräntekijöitä	—	9	—	9	—	11	—	11	—	2
Hevosenkengittäjiä	—	3	—	3	—	5	—	2	—	—
Kaakeli- ja ruukkumaakareita	30	22	33	21	29	23	21	22	21	16
Kamman- ja pirrantekijöitä	5	1	5	1	4	2	1	2	3	1
Karttamaakareita	4	—	6	—	5	1	2	—	4	—
Makkarantekijöitä	5	—	3	—	3	—	3	—	5	—
Kupariseppiä	52	7	61	8	54	12	36	7	40	8
Turkitsijoita	11	—	10	—	11	—	6	—	13	—
Muurarimestareita	42	252	58	243	42	246	29	188	29	170
Maalareita ja lakeeraajia	84	125	101	125	99	129	81	115	78	83
Neulamaakareita	5	—	5	—	5	—	2	—	4	—
Urkujentekijöitä	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Peruukimaakareita	1	—	1	—	2	—	2	—	3	—
Plootuseppiä	2	—	4	—	4	—	3	—	4	—
Köydenpunoja	5	—	5	—	5	—	—	—	3	—
Satulamaakareita	63	46	83	45	73	44	61	37	51	24
Suutareita	204	2,380	236	2,286	210	2,250	146	1,901	164	1,388
Siirretään	972	3,446	1,187	3,351	1,039	3,356	724	2,774	776	2,150

	Hantvärkkilajien lukumäärä.									
	Vuonna 1871.		Vuonna 1872.		Vuonna 1873.		Vuonna 1874.		Vuonna 1875.	
	Kaupungeissa. <i>Dans les villes.</i>	Maasendulla. <i>à la campagne.</i>	Kaupungeissa. <i>Dans les villes.</i>	Maasendulla. <i>à la campagne.</i>	Kaupungeissa. <i>Dans les villes.</i>	Maasendulla. <i>à la campagne.</i>	Kaupungeissa. <i>Dans les villes.</i>	Maasendulla. <i>à la campagne.</i>	Kaupungeissa. <i>Dans les villes.</i>	Maasendulla. <i>à la campagne.</i>
Siirretty	972	3,446	1,187	3,351	1,039	3,356	724	2,774	776	2,150
Takannuohoojia	16	—	18	—	18	—	13	—	14	—
Räätäleitä	122	2,403	129	2,238	120	2,133	90	1,721	94	1,315
Teurastajia	29	2	44	2	35	2	30	—	35	—
Seppiä	79	1,508	91	1,448	80	1,384	58	1,060	62	990
Nikkareita	78	583	105	555	94	555	74	415	70	344
Nyörimaakareita	2	—	3	—	2	—	1	—	2	—
Sokerinleipojia	17	—	21	—	16	—	15	—	14	—
Kivenhakkaajia	4	—	4	—	3	—	3	—	5	—
Sorvareita	42	130	49	129	43	128	28	88	33	95
Säämyskä- ja hansikkamaakareita	7	—	9	—	10	—	6	—	5	—
Tapiseeraajia	2	—	3	—	3	—	2	—	2	—
Tinanvalajia	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—
Salvumestareita	5	—	5	—	4	—	3	—	2	—
Puutarhureita	1	—	1	—	—	—	2	—	1	—
Astiantekijöitä	4	—	6	—	6	—	11	—	7	—
Kelloseppiä	47	22	51	22	51	22	29	24	37	16
Vaunumaakareita	10	—	14	—	14	—	5	—	7	—
Summa	1,439	8,094	1,742	7,745	1,539	7,580	1,094	6,082	1,166	4,910

14 a). Taulu, joka näyttää kuinka monta kaupunkien maistraatien alle kuuluvaa vapriikia ja käsitehdaslaitosta oli käymässä Suomessa vuosina 1861—1875, kuinka monta henkeä niissä teki työtä, kuinka suuri valmistuksen arvo oli sekä kuinka paljo lainoja kaikkien laitosten käyttämistä varten yleisistä varoista oli ulkona.

Fabriques et Manufactures en activité 1861—1875.

	Luku vapriikeja ja käsitehdaslaitoksia. <i>Nombre des fabriques.</i>	Luku työntekijöitä. <i>Nombre des ouvriers.</i>			Valmistuksen arvo. <i>Valeur de la fabrication.</i>		Kaikkien laitosten käyttämistä varten yleisistä varoista annettujen lainojen ulkona oleva määrä. <i>Total des prêts donnés de fonds publics aux fabricants.</i>	
		Täysikasvuisia.	Lapsia.	Yhteensä.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
1861	238	5,231	1,066	6,297	13,511,807	62	2,507,283	40
1862	250	4,966	1,216	6,182	18,559,206	24	2,384,600	96
1863	281	4,821	1,238	6,059	13,987,316	27	1,762,977	4
1864	302	5,060	974	6,034	14,301,721	69	1,671,309	80
1865	312	5,515	1,431	6,946	18,518,875	97	1,765,624	44
1866	325	5,548	1,550	7,098	22,172,518	—	2,464,975	—
1867	304	5,761	1,542	7,303	20,478,347	—	2,129,291	31
1868	300	6,146	1,253	7,399	20,921,034	—	2,274,758	89
1869	339	6,551	1,230	7,781	21,935,750	50	2,137,941	88
1870	360	7,059	1,479	8,538	25,837,361	87	1,801,161	34
1871	429	7,486	1,425	8,911	32,735,993	47	859,185	7
1872	408	8,192	1,308	9,500	32,392,347	9	1,345,430	41
1873	419	8,939	1,624	10,563	37,366,400	65	1,093,484	89
1874	503	10,329	1,664	11,993	43,189,974	20	667,000	—
1875	521	12,275	1,664	13,939	49,202,385	71	560,200	—

14^b). Luku vapriikeja ja käsitehtaita itsekussakin kaupungissa sekä niiden työntekijämäärä ja valmistuksen arvo, vuonna 1875.

Fabriques et manufactures dans chaque ville 1875.

	Luku vapriikeja. <i>Nombre des fabriques.</i>	Työntekijäin määrä. <i>Nombre des ouvriers.</i>						Valmistuksen arvo. <i>Valeur de la fabrication.</i>	
		Mestareita. <i>Maitres de métier.</i>	Kisällejä, oppipoikia ja työmiehiä. <i>Apprentis et ouvriers.</i>	Yli 15 vuoden. <i>15 ans et là dessus.</i>		Alle 15 vuoden. <i>Au-dessous de 15 ans.</i>			Summa. <i>Total.</i>
				Suomalaisia. Finnois.	Ulkomaalaisia. Étrangers.	Suomalaisia. Finnois.	Ulkomaalaisia. Étrangers.		
Helsinki	117	43	2,260	2,073	105	123	2	2,303	10,490,275
Porvoo	9	7	57	55	—	9	—	64	394,735
Loviisa	4	—	10	10	—	—	—	10	52,983
Tammisaari *)	6	—	18	18	—	—	—	18	124,500
Turku	59	47	1,795	1,500	84	256	2	1,842	6,444,671
Naantali	3	2	—	2	—	—	—	2	285,901
Uusikaupunki	8	8	47	37	4	14	—	55	438,364
Rauma	10	9	54	61	1	1	—	63	344,151
Pori	14	19	416	375	—	60	—	435	880,230
Hämeenlinna	10	6	47	53	—	—	—	53	903,692
Tampere	32	42	3,594	2,851	23	758	4	3,636	9,803,390
Wiipuri	27	32	769	707	60	34	—	801	2,398,866
Hamina	7	7	28	35	—	—	—	35	87,000
Käkisalmi	1	1	1	2	—	—	—	2	99,558
Lappeenranta	2	—	6	6	—	—	—	6	190,067
Savonlinna	3	3	104	107	—	—	—	107	393,326
Mikkeli	4	Ei ole ilmoitettu.							
Heinola	1	" "							
Kuopio	8	6	65	71	—	—	—	71	582,003
Joensuu	6	5	37	30	9	3	—	42	281,545
Nikolainkaupunki	16	18	498	419	2	95	—	516	2,500,499
Kaskinen	1	Ei ole ilmoitettu.							32,510
Kristiinankaupunki	9	8	21	28	1	—	—	29	220,814
Uusikaarlepyy	5	5	36	38	1	2	—	41	53,753
Pietarsaari	7	7	221	207	1	20	—	228	552,465
Kokkola	8	8	131	80	2	57	—	139	512,369
Jyväskylä	2	Ei ole ilmoitettu.							
Oulu **)	7	4	110	109	—	5	—	114	769,538
Praahe	1	—	5	5	—	—	—	5	5,588

*) Neljästä vapriikista puuttuu tietoja.

**) Kolmesta vapriikista puuttuu tietoja.

Muistutus. Tähän tauluun ei ole otettu semmoisia maistraatien alle kuuluvia vapriikeja, jotka sijaitsevat maaseudulla niin kaukana kaupungeista, että niitä ei käy lukeminen näiden paikallisteollisuuteen.

15. Katsaus kaupunkien väkilukuun ja kauppaliikkeesen vuonna 1875.

Aperçu de la population et du commerce des villes en 1875.

Kaupungeita. <i>Villes.</i>	Väkiluku. <i>Population.</i>	Luku. <i>Nombre.</i>		Kauppalaivaston suuruus. <i>Marine marchande.</i>							Arvo <i>Valeur de</i>		
		Kauppiaita. <i>Des commerçants.</i>	Hantvärekkäreitä. <i>Portisans.</i>	Purjelaivoja. <i>Navires à voile.</i>		Höyrylaivoja. <i>Navires à vapeur.</i>			Yhteensä. <i>Total.</i>		Tuonnin. <i>L'importation.</i>	Viennin. <i>L'exportation.</i>	Tullitulo- jen. <i>Recettes de la douane.</i>
				Laivoja. Nombre.	Lastejä. Last's.	Laivoja. Nombre.	Lastejä. Last's.	Hevosvo- ima. Force.	Laivoja. Nombre.	Lastejä. Last's.			
Helsinki	33,602	214	199	56	2,404	19	465	669	75	2,869	50,009,379	8,161,494	3,732,030
Turku	22,018	160	142	29	6,575	12	537	760	41	7,112	16,161,258	3,153,707	1,966,973
Wiipuri	12,575	162	101	143	9,676	25	382	631	168	10,058	37,281,778	24,975,028	1,781,759
Oulu	8,679	80	112	22	7,033	12	127	224	34	7,160	4,505,088	3,124,653	436,773
Tampere	8,443	62	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pori	7,340	97	80	25	1,789	10	467	392	35	2,256	3,048,192	4,473,259	467,847
Kuopio	6,062	53	66	17	973	7	213	224	24	1,186	2,883,292	1,868,712	246,411
Nikolainkaupunki .	4,986	59	60	14	3,802	3	296	212	17	4,098	4,267,531	2,218,187	529,276
Porvoo	3,784	33	55	15	2,884	6	77	95	21	2,961	4,141,837	1,231,109	813,139
Uusikaupunki . . .	3,708	98	42	45	7,970	—	—	—	45	7,970	810,752	207,953	128,755
Hämeenlinna . . .	3,506	31	50	—	—	—	—	—	—	—	6,979,357	8,254,751	6,251
Praahe	3,480	35	29	39	10,450	1	48	40	40	10,498	1,325,489	637,255	138,740
Rauma	3,305	64	29	30	4,052	—	—	—	30	4,052	599,676	690,395	113,410
Kristiinankaupunki	2,650	29	40	14	4,375	1	?	5	15	4,375	1,554,393	1,769,266	244,082
Hamina	2,606	145	25	7	833	1	2	20	8	835	2,568,432	6,677,084	419,228
Loviisa	2,135	17	34	8	1,401	—	—	—	8	1,401	706,940	1,334,449	123,926
Pietarsaari	2,118	29	32	21	4,953	—	—	—	21	4,953	906,725	746,480	171,021
Kokkola	2,104	28	51	10	1,080	1	77	30	11	1,157	1,988,706	572,902	222,405
Jyväskylän	1,632	20	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tammisaari	1,552	23	44	6	1,098	3	235	117	9	1,333	434,796	751,174	43,764
Joensuu	1,332	38	46	55	4,909	11	252	285	66	5,161	2,705,127	1,000,998	210,568
Mikkeli	1,264	21	52	2	50	—	—	—	2	50	—	—	—
Uusikaarlepyy . . .	1,198	18	21	3	378	1	88	60	4	466	692,343	704,558	98,844
Käkisalmi	1,150	18	24	8	504	—	—	—	8	504	—	—	—
Lappeenranta . . .	1,129	71	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Heinola	1,084	9	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Savonlinna	1,050	11	53	11	881	4	172	111	15	1,053	627,236	310,450	51,499
Tornio	892	26	38	1	10	1	91	80	2	101	1,301,366	621,218	140,087
Kaskinen	750	9	6	—	—	—	—	—	—	—	92,083	314,948	43,871
Kajaani	742	6	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sortavala	655	25	33	—	—	1	50	90	1	50	—	—	—
Naantali	460	5	15	2	142	—	—	—	2	142	74,466	27,830	7,189
Maarianhamina . .	358	2	15	4	851	—	—	—	4	851	738,232	76,627	79,579
Hankoniemi	330	4	8	—	—	—	—	—	—	—	2,971,616	714,283	103,626
Kemi	?	5	—	—	—	—	—	—	—	—	940,421	1,041,686	105,551

16 a. Summittainen katsaus liikkeeseen

Les chemins de fer de

Vuonna.	Matkustajien lukumäärä — <i>Nombre des voyageurs.</i>					Yhteensä. <i>Total.</i>	Summa tuloja matkustajaliik- keestä. <i>Total des recettes du transport des voyageurs.</i>				Kuinka monta henkilö- maa kului matkustajia on kulkunut, sotaväkeä, ja van- keja lukuun ottamatta. <i>Trois moyn parcoumés par les voyageurs.</i>
	1 luokassa.	2 luokassa.	3 luokassa.	Sotaväkeä. <i>Militaires.</i>	Vankeja. <i>Prisonniers.</i>		Markkaa.	p.	Ruplaa.	kop.	
1871	16,424	147,223	441,109	6,919	1,029	612,704	768,211	63	163,750	83	4,67
1872	15,654	154,440	616,168	14,615	1,602	802,509	972,475	78	217,303	52	4,54
1873	17,539	175,170	680,964	45,162	1,960	920,795	1,818,767	98	—	—	4,22
1874	21,706	212,985	829,387	21,245	1,196	1,086,519	2,060,969	23	—	—	3,93
1875	22,499	234,840	906,967	42,793	1,826	1,208,925	2,298,577	21	—	—	3,87

Suomen Valtionrautateilla vuosina 1871—1875.

l'État. Le Mouvement.

Tavaraliikettä.							Yhteensä tuloja tavaraliikkeestä. <i>Total des recettes des marchandises.</i>			
Rahtitava- raa. <i>Marchandises.</i>	Pikatavaraa. <i>Bagages.</i>	Paketteja. <i>Paquets.</i>	Ajoneuvoja. <i>Voitures.</i>	Eläimiä — <i>Animaux.</i>						
				Hevosia. <i>Chevaux.</i>	Koiria. <i>Chiens.</i>	Nautaeläimiä. <i>Bêtes à corne.</i>	Markkaa	p.	Ruplaa	kop.
Sentneriä.	Sentneriä.	Lukumäärä.	Kappalta.	Kappalta.	Kappalta.	Kappalta.	Markkaa	p.	Ruplaa	kop.
4,225,230	28,239	26,632	1,150	1,446	2,436	3,789	801,154	75	141,638	96
5,308,815	31,684	31,982	1,660	2,156	3,237	10,475	1,174,406	37	149,142	59
5,683,366	34,172	34,799	1,560	2,443	3,523	6,092	1,873,181	86	—	—
7,500,485	34,914	45,586	1,787	2,354	4,098	5,029	2,361,890	3	—	—
8,404,129	37,010	55,370	1,984	3,743	3,872	4,244	2,702,691	5	—	—

16^{b)}. Suomen valtionrautateiden tulot kuukausittain vuosina 1871—1875.

Les chemins de fer de l'État. Recettes par mois.

Kuukausi.	1871.				1872.		1873.		1874.		1875.	
	Markkaa.	p.	Ruplaa.	kop.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
Tammikuu	94,777	27	17,215	75	217,681	11	207,697	54	252,652	74	305,735	76
Helmikuu	78,193	97	15,660	71	225,979	33	235,361	32	285,789	76	334,189	37
Maaliskuu	112,629	88	21,450	37	251,373	5	285,032	32	331,345	23	412,033	66
Huhtikuu	116,930	97	16,842	79	230,745	73	292,327	57	281,340	97	320,773	67
Toukokuu	116,119	30	25,893	—	290,234	46	300,344	15	368,235	70	385,568	79
Kesäkuu	163,252	34	36,145	74	386,663	69	408,297	65	463,264	79	563,292	26
Heinäkuu	147,638	21	38,208	31	358,589	51	400,279	12	507,093	92	555,928	31
Elokuu	177,980	88	35,976	56	378,276	73	398,905	58	504,691	74	529,904	62
Syyskuu	173,327	24	28,067	36	343,163	17	361,322	99	427,267	68	504,425	97
Lokakuu	182,921	90	28,138	5	298,434	7	327,038	7	407,211	46	435,735	93
Marraskuu	112,223	70	22,776	85	268,295	4	271,047	75	367,032	99	349,906	43
Joulukuu	112,843	79	26,682	22	210,802	89	271,577	20	313,296	25	426,072	86
Summa	1,588,839	45	313,057	71	3,460,238	78	3,759,231	26	4,509,223	23	5,123,567	63

17. Taulu, joka osottaa itsekunakin vuonna velottujen kruunun-ulostekojen sekä maksamatonten rästien summat aikakaudelta 1871—1875.

Table indiquant le montant des contributions directes au profit de l'État et les restes pendant les années 1871—1875.

		1871.				1872.				1873.				1874.				1875.			
		Kruunun-ulostekoja. <i>Contributions directes.</i>		Maksamattomia rästejä vuoden lopussa. <i>Restes.</i>		Kruunun-ulostekoja. <i>Contributions directes.</i>		Maksamattomia rästejä vuoden lopussa. <i>Restes.</i>		Kruunun-ulostekoja. <i>Contributions directes.</i>		Maksamattomia rästejä vuoden lopussa. <i>Restes.</i>		Kruunun-ulostekoja. <i>Contributions directes.</i>		Maksamattomia rästejä vuoden lopussa. <i>Restes.</i>		Kruunun-ulostekoja. <i>Contributions directes.</i>		Maksamattomia rästejä vuoden lopussa. <i>Restes.</i>	
		Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
Uudenmaan	lääni	901,432	3	10,097	10	970,538	49	7,863	44	930,078	52	5,469	89	870,837	69	8,025	67	835,921	67	6,353	56
Turun ja Porin	"	1,736,066	87	12,655	41	1,757,871	2	12,667	94	1,764,718	42	9,110	51	1,804,537	55	5,229	10	1,752,650	68	4,213	24
Hämeenlinnan	"	955,305	58	13,648	71	1,008,120	48	12,572	91	1,005,852	40	5,836	52	984,266	60	5,362	36	969,643	52	4,877	56
Wiipurin	"	741,591	89	10,059	47	726,417	43	7,840	91	735,957	61	4,499	13	783,536	72	2,896	32	717,845	85	3,853	99
Mikkelin	"	494,577	92	17,843	1	493,235	34	17,138	98	500,103	35	13,550	51	470,244	45	8,537	18	476,017	33	6,036	84
Kuopion	"	547,813	18	22,124	89	666,514	—	13,432	16	636,129	37	10,211	46	704,144	87	11,204	1	667,095	10	12,754	3
Waasan	"	967,375	17	5,797	8	1,016,058	86	2,713	92	1,024,708	89	1,119	35	1,254,512	88	593	63	1,149,724	50	514	66
Oulun	"	796,920	76	35,014	90	864,843	86	17,398	78	1,091,867	8	11,742	52	1,611,224	34	12,660	77	1,502,901	97	11,267	23
Summa		7,141,083	40	127,240	57	7,503,599	48	91,629	4	7,689,415	64	61,539	89	8,483,305	10	54,509	4	8,071,800	62	49,871	11

18. Veroja maasta ja tiloista maalla.

Impôt foncier.

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.
Uudenmaan lääni	647,200	67	661,612	57	657,527	51	715,387	71	779,256	26
Turun ja Porin ”	1,442,749	37	1,413,976	54	1,470,247	80	1,556,200	20	1,498,614	49
Hämeenlinnan ”	761,538	98	808,926	88	800,461	10	813,171	46	796,677	12
Wiipurin ”	262,878	95	260,714	40	268,272	21	496,347	44	427,568	86
Mikkelin ”	334,208	51	330,733	10	330,116	73	330,402	11	333,105	94
Kuopion ”	389,503	71	512,717	92	478,133	76	580,063	10	542,838	21
Waasan ”	702,498	78	737,407	9	739,583	92	1,013,395	24	908,743	22
Oulun ”	600,939	57	681,303	82	904,382	14	1,483,487	15	1,369,974	82
Summa	5,141,518	54	5,407,392	32	5,648,725	17	6,988,454	41	6,656,778	92

19. Taulu, joka osottaa Perintö-, Kruunun- ja Rälssi-manttaalien, kuin myös savujen lukumäärän itsekköissäkin maaseurakunnassa vuoden 1875 henkikirjoja myöten.

Nombre des propriétés rurales et la classification des terres en Finlande.

	Savuja. <i>Ménagés.</i>		Manttaalia. <i>Unité cadastrale.</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
I. Uudenmaan lääni.						
1. Raasporin läntinen kihlakunta.						
Tenhola	138	540	47,584	5,500	33,833	86,917
Bromarvi	65	431	28,417	2,500	6,500	37,417
Pohja	99	661	33,646	2,417	37,583	73,646
Tammisaaren maaseurakunta	46	251	18,417	1,167	7,083	26,667
Snappertuuna	102	322	30,729	7,979	3,000	41,708
Karja	137	443	54,562	3,688	11,167	69,417
Karjalohja	79	343	33,708	2,458	—	36,166
Sammatti	33	134	12,833	1,750	—	14,583
Inko	141	624	47,521	5,312	5,667	58,500
Degerbyy	78	203	34,354	0,750	—	35,104
Koko kihlakunta yhteensä	918	3,952	341,771	33,521	104,833	480,125
2. Raasporin itäinen kihlakunta.						
Espoo	179	270	63,931	4,667	20,458	89,056
Kirkkonummi	209	393	82,896	6,875	6,167	95,938
Siuntio	182	249	65,750	2,875	27,458	96,083
Lohja	155	321	86,979	3,083	2,250	92,312
Nummi	124	209	65,167	2,583	0,750	68,500
Pusula	127	202	50,052	1,250	—	51,302
Wihti	161	545	75,687	2,000	2,500	80,187
Pyhäjärvi	81	168	19,750	0,500	—	20,250
Koko kihlakunta yhteensä	1,218	2,357	510,212	23,833	59,583	593,628
3. Helsingin kihlakunta.						
Porvoon pitäjän länsi-osa	236	549	52,625	6,833	37,750	97,208
” ” itä-osa	269	612	53,924	9,187	42,333	105,444
Pukkilan länsi-osa	90	138	11,000	1,000	2,333	14,333
” itä-osa	37	67	5,750	—	0,250	6,000
Askolan länsi-osa	84	142	21,542	—	0,500	22,042
” itä-osa	92	164	23,458	1,500	3,167	28,125
Porneesi	115	152	24,271	0,958	2,292	27,521
Siirretään	923	1,824	192,570	19,478	88,625	300,673

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>Unité cadastrale.</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- tuelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
Siirretty	923	1,824	192,570	19,478	88,625	300,673
Helsingin pitäjä	290	1,030	94,646	10,292	6,292	111,230
Mäntsälä	278	622	39,755	3,665	3,642	52,062
Nurmijärvi	220	753	44,226	6,500	10,166	60,892
Sipoo Östersundomin kanssa	287	642	75,153	6,437	7,917	89,507
Tuusula	164	473	34,500	5,323	4,750	44,573
Koko kihlakunta yhteensä	2,162	5,344	480,850	51,695	126,392	658,937
4. Pernajan kihlakunta.						
Pernaja	346	900	81,673	9,292	47,417	138,382
Liljendaali	124	276	19,811	5,523	0,583	25,917
Myrskylä	156	381	27,667	0,833	0,833	29,333
Artjärvi	178	352	15,584	0,333	6,500	22,417
Orimattila	490	1,106	55,563	3,281	1,500	60,344
Laptreski	326	607	43,052	8,531	5,459	57,042
Ruotsin-Pyhtää	212	462	29,625	5,625	1,833	37,083
Elimäki	340	790	18,083	3,167	67,000	88,250
Anjala	120	323	5,993	2,049	14,000	22,042
Iitin pohjois-osa	331	601	21,264	7,594	0,500	29,358
„ etelä-osa	406	1,059	37,470	4,304	0,500	42,274
Koko kihlakunta yhteensä	3,029	6,857	355,785	50,532	146,125	552,442
Koko lääni yhteensä	7,327	18,510	1,688,618	159,581	436,933	2,285,132
II. Turun ja Porin lääni.						
1. Ahvenanmaan kihlakunta.						
Sundi	85	149	36,964	16,297	2,062	55,323
Wordöo	51	81	16,313	0,375	—	16,688
Saltviiki	122	180	46,880	7,349	5,427	59,656
Finströmi	121	156	48,062	8,969	2,250	59,281
Geeta	51	85	21,010	0,688	5,667	27,365
Hammarlanti	100	130	41,750	1,000	—	42,750
Ekkeröo	78	101	25,375	0,250	—	25,625
Jomala	167	182	75,281	2,479	0,417	78,177
Lemlanti	100	158	33,198	1,260	—	34,458
Lumparlanti	31	53	11,781	0,584	—	12,365
Föglöö	85	126	17,953	4,281	—	22,234
Siirretään	991	1,401	374,567	43,532	15,823	433,922

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>Unité cadastrale.</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
Siirretty	991	1,401	374,567	43,532	15,823	433,922
Sottunka	22	20	2,320	2,555	—	4,875
Köökari	49	23	0,609	7,313	—	7,922
Kumlinki	67	45	4,500	10,500	—	15,000
Brändöö	92	55	4,870	6,963	—	11,833
Koko kihlakunta yhteensä	1,221	1,544	386,866	70,863	15,823	473,552
2. Wehmaan kihlakunta.						
Wehmaa	217	547	90,398	9,352	14,958	114,708
Lokalahti	68	248	25,583	4,042	7,500	37,125
Taivassalo	136	393	56,958	7,417	10,375	74,750
Kustaan kappeli	73	371	29,792	3,833	3,500	37,125
Welkua	18	87	11,083	1,250	—	12,333
Iniö	41	76	14,333	1,000	—	15,333
Uusikirkko	237	631	60,479	6,375	18,500	85,354
Uudenkaupungin maaseurakunta	27	47	6,083	—	—	6,083
Laitila	259	1,037	76,834	7,604	2,750	87,188
Pyhämaa (Rohtainen)	106	364	22,948	2,811	0,375	26,134
Pyhämaan saari	44	157	11,875	0,333	0,250	12,458
Koko kihlakunta yhteensä	1,226	3,958	406,366	44,017	58,208	508,591
3. Mynämäen kihlakunta.						
Korpo	143	410	32,386	4,031	—	36,417
Houtskari	130	285	24,187	2,375	—	26,562
Navo	159	625	58,500	5,083	3,667	67,250
Rymättylä	122	401	55,194	2,389	7,500	65,083
Merimasku	54	160	21,125	3,750	7,667	32,542
Lemu	54	114	20,167	1,875	4,416	26,458
Askainen	74	193	23,875	0,500	17,625	42,000
Mynämäki	259	712	75,208	7,250	10,917	93,375
Mietoinen	89	265	25,875	6,917	16,458	49,250
Karjala	56	164	17,500	0,417	—	17,917
Koko kihlakunta yhteensä	1,140	3,329	354,017	34,587	68,250	456,854
4. Piikkiön kihlakunta.						
Piikkiö	108	206	40,875	7,250	15,958	64,083
Kuusisto	26	42	10,153	4,528	—	14,681
Siirretään	134	248	51,028	11,778	15,958	78,764

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>Unité cadastrale.</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (hunnsholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
Siirretty	134	248	51,028	11,778	15,958	78,764
Nummi	76	190	35,625	10,375	5,500	51,500
Kakskerta	38	47	19,292	2,458	—	21,750
Savo	194	285	65,562	7,188	28,083	100,833
Karuna	79	220	24,792	3,083	19,125	47,000
Paimio	229	534	77,805	7,549	31,792	117,146
Parainen	273	707	97,458	4,250	60,542	162,250
Koko kihlakunta yhteensä	1,023	2,231	371,562	46,681	161,000	579,243
5. Halikon kihlakunta.						
Halikko	204	643	57,625	14,417	43,375	115,417
Angelniemi	44	135	18,375	0,750	6,333	25,458
Uskela	85	413	32,292	3,041	18,750	54,083
Muurla	47	194	22,833	0,667	4,333	27,833
Pertteli	124	517	41,083	5,500	8,375	54,958
Kiikala	81	370	29,646	2,416	1,500	33,562
Kisko	75	417	37,292	3,208	7,667	48,167
Suomusjärvi	66	269	34,750	0,917	—	35,667
Perniö ynnä Ylikylä	230	815	111,625	6,250	28,500	146,375
Finbyy	41	238	18,917	3,625	1,000	23,542
Kemiö	265	811	80,535	12,104	41,042	133,681
Dragsfjerdi	69	246	28,958	0,917	2,833	32,708
Westanfjerdi	57	217	22,708	0,667	5,250	28,625
Hiitinen	85	208	13,063	1,104	—	14,167
Koko kihlakunta yhteensä	1,473	5,493	549,702	55,583	163,958	774,243
6. Ala-Satakunnan kihlakunta.						
Ulvila	85	509	23,542	5,708	8,938	38,188
Porin maaseurakunta	81	583	26,208	2,417	—	28,625
Kulla	54	363	13,561	0,125	0,833	14,519
Nakkila	85	466	28,486	0,208	4,625	33,319
Normarkku	74	394	14,385	0,925	—	15,310
Ahlainen	56	430	11,729	2,750	1,792	16,271
Poomarkku	70	379	8,498	0,635	—	9,133
Merikarvia	174	730	14,222	2,389	—	16,611
Siikainen	79	416	9,608	1,809	—	11,417
Buran pitäjä	69	373	26,667	4,000	—	30,667
Siirretään	827	4,643	176,906	20,966	16,188	214,060

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>Unité cadastrale.</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-allex.	Yhteensä. Total.
Siirretty	827	4,643	176,906	20,966	16,188	214,060
Kiukainen	77	389	29,583	0,500	—	30,083
Honkilahti	42	159	13,625	0,500	—	14,125
Osa Ylänettä	21	83	6,833	—	—	6,833
Eurajoki	161	609	50,000	2,000	35,437	87,437
Luvia	55	355	16,450	3,417	—	19,867
Lappi	93	322	31,666	2,792	—	34,458
Rauman maaseurakunta	83	258	27,188	0,625	—	27,813
Hinnerjoki	34	185	15,667	0,666	—	16,333
Koko kihlakunta yhteensä	1,393	7,003	367,918	31,466	51,625	451,009
7. Yli-Satakunnan yläpuolen kihlakunta.						
Ikaalinen	255	955	67,062	6,917	—	73,979
Ikaalisten kauppala	—	30	—	—	—	—
Jämijärvi	57	262	11,792	3,000	—	14,792
Parkano	131	382	18,542	4,958	—	23,500
Kankaanpää	127	872	23,118	6,729	—	29,847
Karvia	77	291	10,271	1,583	—	11,854
Honkajoki	55	256	7,667	0,875	—	8,542
Kyrö	205	808	61,833	6,917	—	68,750
Wiljakkala	78	185	23,042	1,208	—	24,250
Koko kihlakunta yhteensä	985	4,041	223,327	32,187	—	255,514
8. Yli-Satakunnan keski-kihlakunta.						
Karkku	122	358	49,625	7,833	—	57,458
Suoniemi	56	179	23,833	1,667	—	25,500
Mouhijärvi	122	427	41,958	10,167	—	52,125
Suodenniemi	64	238	18,385	1,021	—	19,406
Lavia	73	468	18,854	0,250	—	19,104
Tyrvää	193	883	82,042	3,250	—	85,292
Kiikka	101	371	44,417	1,083	—	45,500
Kiikoinen	33	199	9,750	0,500	—	10,250
Liitsolan kylä Punkalaidunta	24	95	6,500	—	—	6,500
Koko kihlakunta yhteensä	788	3,218	295,364	25,771	—	321,135
9. Yli-Satakunnan alapuolen kihlakunta.						
Huittinen	208	772	79,500	10,667	2,083	92,250
Wampula	70	267	26,945	3,972	—	30,917
Siirretään	228	1,039	106,445	14,639	2,083	123,167

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>Unité cadastrale.</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
Siirretty	278	1,039	106,445	14,639	2,083	123,167
Kauvatsa	65	222	16,250	2,250	3,167	21,667
Punkalaidun (paitsi Liitsolan kylä)	121	225	35,708	3,646	—	39,354
Loimaa (ynnä osa Perttulaa)	265	917	97,687	7,313	—	105,000
Alastaro	110	350	43,035	4,715	—	47,750
Metsämaa	29	160	9,708	2,583	—	12,291
Osa Oripäätä	21	113	6,667	2,250	—	8,917
Kokemäki	205	599	100,333	10,292	1,000	111,625
Harjavalta	58	186	31,208	2,917	—	34,125
Köyliö	62	285	12,625	3,000	21,583	37,208
Säkylä	54	246	24,917	2,000	—	26,917
Koko kihlakunta yhteensä	1,268	4,342	484,583	55,605	27,833	568,021
10. Maskun kihlakunta.						
Masku	90	199	31,167	4,417	10,500	46,084
Rusko	37	81	14,083	2,333	—	16,416
Wahto	41	99	12,208	3,208	0,667	16,083
Nousiainen	193	386	56,875	9,542	6,000	72,417
Pöytyä	147	546	50,250	4,333	4,750	59,333
Prunkkala	52	103	17,417	1,500	—	18,917
Osa Oripäätä	8	48	2,833	0,667	0,500	4,000
„ Ylänettä	37	265	2,750	—	11,416	14,166
Räntämäki	108	302	46,041	10,750	5,667	62,458
Paattinen	50	111	17,500	0,500	—	18,000
Raisio	85	162	33,833	6,500	15,042	55,375
Naantalın maaseurakunta	45	94	19,667	1,583	6,917	28,167
Lieto	223	445	80,667	9,708	5,583	95,958
Marttila	112	348	31,625	3,417	—	35,042
Karinainen	40	113	13,667	1,750	—	15,417
Koski	95	308	28,375	4,500	—	32,875
Euran kappeli	71	183	22,375	2,167	—	24,542
Koko kihlakunta yhteensä	1,434	3,793	481,333	66,875	67,042	615,250
Koko lääni yhteensä	11,951	38,952	3,921,038	463,635	618,739	5,003,412
III. Hämeenlinnan lääni.						
1. Ruoveden kihlakunta.						
Orivesi	237	628	57,419	4,567	—	61,986
Ruovesi (paitsi Kuoreniemen kylä ja osa Ajas- taipaleen kylää)	240	1,134	39,673	6,759	3,125	49,557
Siirretään	477	1,762	97,092	11,326	3,125	111,543

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>Unité cadastrale.</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
Siirretty	477	1,762	97,092	11,326	3,125	111,543
Kuru	72	394	15,208	2,479	0,250	17,937
Teisko	115	506	31,160	1,750	—	32,910
Koko kihlakunta yhteensä	664	2,662	143,460	15,555	3,375	162,390
2. Pirkkalan kihlakunta.						
Wesilahti	231	586	81,365	2,937	6,667	90,969
Tottijärvi	26	124	4,438	0,375	4,667	9,480
Lempäälä	171	494	72,292	0,812	1,000	74,104
Pirkkala	112	346	49,489	5,167	8,083	62,739
Ylöjärvi	58	362	22,458	0,417	—	22,875
Pälkäne	221	600	79,556	9,465	1,000	90,021
Sahalahti (paitsi Sahalahden eli Pajulahden sekä Wehkajärven kylät)	85	175	26,375	3,563	1,333	31,271
Kangasala	237	603	91,944	5,667	4,792	102,403
Messukylä	99	1,033	40,500	3,250	—	43,750
Koko kihlakunta yhteensä	1,240	4,323	468,417	31,653	27,542	527,612
3. Tammelan kihlakunta.						
Somero	217	823	60,583	5,521	4,500	70,604
Somerniemi	57	190	22,125	0,500	1,250	23,875
Tammela	267	1,810	61,458	11,521	14,750	87,729
Jokioinen	62	437	—	—	34,000	34,000
Osa Perttulaa	37	185	—	—	18,000	18,000
Humppila	38	185	5,208	—	6,250	11,458
Urjala	188	1,098	50,434	3,281	3,959	57,674
Akaa	99	304	36,084	5,167	0,833	42,084
Kylmäkoski	54	195	20,875	0,250	—	21,125
Sääksmäki	224	462	92,868	9,896	2,000	104,764
Kalvola	90	379	40,177	2,583	1,000	43,760
Koko kihlakunta yhteensä	1,333	6,068	389,812	38,719	86,542	515,073
4. Hauhon kihlakunta.						
Hauho	270	503	86,211	11,500	13,643	111,354
Tuulos	97	241	16,996	9,721	3,333	30,050
Hattula	182	520	65,246	5,656	5,542	76,444
Tyrväntö	65	229	29,750	0,958	10,729	41,437
Siirretään	614	1,493	198,203	27,835	33,247	259,285

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>Unit' cadastrale.</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
Siirretty	614	1,493	198,203	27,835	33,247	259,285
Hämeenlinnan maaseurakunta	30	169	12,917	6,083	1,000	20,000
Hausjärvi	269	897	53,820	1,708	9,000	64,528
Janakkala	137	785	37,833	1,917	17,250	57,000
Wanaja	108	318	36,208	2,125	14,459	52,792
Loppi	181	664	36,885	2,896	2,667	42,448
Renko	120	269	20,861	3,066	—	23,927
Koko kihlakunta yhteensä	1,459	4,595	396,727	45,630	77,623	519,980
5. Jämsän kihlakunta.						
Luopioinen	113	240	31,625	0,875	0,583	33,083
Kuhnalampi	70	109	18,812	1,563	—	20,375
Sahalahden eli Pajulahden ja Wehkajärven kylät Sahalahden pitäjää	19	43	3,781	0,500	—	4,281
Eräjärvi	58	116	15,250	—	—	15,250
Längelmäki	119	261	21,302	0,698	2,375	24,375
Kuorevesi	56	168	12,195	0,333	—	12,528
Kuoreniemen kylä ja osa Ajastaipaleen kylää Ruoveden pitäjää	9	15	0,667	1,583	—	2,250
Jämsä	279	848	45,909	7,774	3,250	56,933
Korpilampi	274	739	32,206	6,447	0,583	39,236
Kuhmoinen	220	394	35,201	8,757	—	43,958
Koko kihlakunta yhteensä	1,217	2,933	216,948	28,530	6,791	252,269
6. Hollolan kihlakunta.						
Asikkalan länsi-osa	273	351	38,792	21,844	1,833	62,469
„ itä- „	230	415	26,328	4,356	—	30,684
Hollolan länsi- „	308	448	55,729	13,596	0,500	69,825
„ itä- „	116	257	17,938	2,479	—	20,417
Koski	163	219	27,562	10,937	2,438	40,937
Kärkölä	147	308	25,385	7,131	—	32,516
Lampi	290	495	50,656	19,552	25,500	95,708
Nastola	269	323	31,864	5,865	—	37,729
Padasjoki	133	386	30,750	3,938	0,750	35,438
Koko kihlakunta yhteensä	1,929	3,202	305,004	89,698	31,021	425,723
Koko lääni yhteensä	7,842	23,783	1,920,368	249,785	232,894	2,403,047

IV. Wiipurin lääni.	Savuja. <i>Ménagés.</i>		Manttaalia. <i>(Unité cadastrale).</i>				
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.	
1. Rannan kihlakunta.							
Wiipurin pitäjä	778	1,805	48,328	10,769	47,111	106,208	
Koivisto	510	363	20,141	21,234	3,167	44,542	
Seiskari	61	13	0,354	1,896	—	2,250	
Lavansaari	113	18	0,167	4,833	—	5,000	
Johannes	329	486	9,139	4,611	11,333	25,083	
Uusikirkko	859	982	34,742	29,050	1,000	64,792	
Kuolemajärvi	420	237	13,655	11,595	0,500	25,750	
Koko kihlakunta yhteensä	3,070	3,904	126,526	83,988	63,111	273,625	
2. Kymen kihlakunta.							
Pyhtää	233	248	16,825	2,217	0,875	4,229	24,146
Kymi	290	301	12,201	14,007	1,500	—	27,708
Suurisaari	128	6	0,525	4,225	—	—	4,750
Tytärsaari	41	2	0,333	1,417	—	—	1,750
Wehkalahti	721	467	29,725	12,192	2,708	4,833	49,458
Sippola	305	337	5,059	3,274	2,667	9,250	20,250
Wirolahti	834	786	24,034	20,392	—	18,292	62,718
Säkkijärvi	864	685	24,049	28,277	—	—	52,326
Koko kihlakunta yhteensä	3,416	2,832	112,751	86,001	7,750	36,604	243,106
3. Lappeen kihlakunta.							
Walkeala	622	404	13,664	22,294	—	—	35,958
Luumäki	421	347	18,449	7,190	0,167	—	25,806
Lappee	755	334	34,153	13,340	2,792	—	50,285
Lemi	291	161	6,381	13,091	—	—	19,472
Taipalsaari	376	289	15,679	10,022	—	—	25,701
Savitaipale	500	419	14,589	10,502	—	—	25,091
Suomenniemi	178	121	6,304	1,286	—	—	7,590
Koko kihlakunta yhteensä	3,143	2,075	109,219	77,725	2,959	—	189,903
4. Jääsken kihlakunta.							
Joutseno	404	192	5,831	13,468	11,250	—	30,549
Ruokolahti	801	416	15,446	33,421	—	—	48,867
Rautjärvi	338	138	3,637	18,863	—	—	22,500
Jääski	482	371	12,167	21,625	—	—	33,792
Kirvu	685	289	10,137	34,071	—	—	44,208
Antrean pitäjä	728	471	21,991	36,853	6,000	—	64,844
Koko kihlakunta yhteensä	3,438	1,877	69,209	158,301	17,250	—	244,760

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>(Unité cadastrale).</i>				
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.		Yhteensä. Total.
					Rälssi-	Lahjoitus-	
5. Äyräpään kihlakunta.							
Muola ja Heinjoki	1,046	985	—	—	3,584	113,208	116,792
Walkjärvi	777	368	—	—	1,166	88,167	89,333
Kivennapa	772	792	—	—	2,334	68,083	70,417
Rautu	489	453	—	—	4,333	97,479	101,812
Koko kihlakunta yhteensä	3,084	2,598	—	—	11,417	366,937	378,354
6. Käkisalmen kihlakunta.							
Sakkola ja Metsäpirtti	805	462	3,885	8,636	66,990	—	79,511
Pyhäjärvi	637	381	—	4,500	80,365	—	84,865
Räisälä	477	297	17,378	24,278	—	—	41,656
Käkisalmen pitäjä	180	135	7,938	7,072	—	—	15,010
Kaukola	391	177	9,301	19,001	—	—	28,302
Hiitola, Ilmes, Tiurila	702	191	2,854	9,584	110,343	—	122,781
Koko kihlakunta yhteensä	3,192	1,643	41,356	73,071	257,698	—	372,125
7. Kurkijoen kihlakunta.							
Kurkijoen pitäjä	719	388	20,429	0,415	61,906	—	82,750
Parikkala	1,019	473	28,876	29,733	2,625	—	61,234
Jaakkima	992	492	24,045	20,565	36,656	—	81,266
Koko kihlakunta yhteensä	2,730	1,353	73,350	50,713	101,187	—	225,250
8. Sortavalan kihlakunta.							
Ruskeala	128	156	8,969	3,384	—	—	12,353
Leppälahti	317	299	—	—	29,062	—	29,062
Sortavala	1,228	689	50,626	113,982	—	—	164,608
Uukuniemi	463	224	21,816	15,069	—	—	36,885
Koko kihlakunta yhteensä	2,136	1,368	81,411	132,435	29,062	—	242,908
9. Salmin kihlakunta.							
Impilahti ynnä Kitelä	542	748	18,031	22,839	—	—	40,870
Suistamo	425	479	26,919	11,216	—	—	38,135
Salmi	750	868	—	—	101,750	—	101,750
Suojärvi ynnä Korpiselkä	480	607	—	—	9,490	—	9,490
Koko kihlakunta yhteensä	2,197	2,702	44,950	34,055	111,240	—	190,245
Koko lääni yhteensä	26,406	20,352	658,772	696,289	Rälssi- 601,674	Lahjoitus- 403,541	2,360,276

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>(Unité cadastrale).</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Krunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alloux.	Yhteensä. Total.
V. Mikkelin lääni.						
1. Heinolan kihlakunta.						
Hartolan pitäjä	148	530	28,656	1,927	0,931	31,514
Heinola	186	316	24,796	0,600	2,750	28,146
Joutsa	167	226	16,083	0,584	0,944	17,611
Leivonmäki	80	52	12,646	1,250	—	13,896
Luhanka	49	121	5,608	1,184	—	6,792
Mäntyharju	591	533	60,222	11,324	0,500	72,046
Sysmä	268	432	43,389	1,944	3,125	48,458
Koko kihlakunta yhteensä	1,489	2,210	191,400	18,813	8,250	218,463
2. Mikkelin kihlakunta.						
Hirvensalmi	382	205	29,399	7,973	—	37,372
Kangasniemi	627	469	51,936	9,109	1,750	62,795
Ristiina	510	211	42,781	14,177	0,167	57,125
Mikkelin pitäjä	798	589	91,008	20,253	0,187	111,448
Koko kihlakunta yhteensä	2,317	1,474	215,124	51,512	2,104	268,740
3. Juvan kihlakunta.						
Juva	740	1,269	90,444	25,056	0,833	116,333
Joroinen	269	949	47,604	6,490	—	54,094
Pieksämäki	731	928	66,780	18,460	—	85,240
Haukivuori	149	242	19,177	3,984	—	23,161
Puumala	463	482	37,975	11,015	—	48,990
Koko kihlakunta yhteensä	2,352	3,870	261,980	65,005	0,833	327,818
4. Rantasalmen kihlakunta.						
Rantasalmi	501	604	85,689	14,351	—	100,040
Kangaslampi	57	99	8,479	0,938	—	9,417
Heinävesi	314	578	42,143	9,369	—	51,512
Kerimäki	684	674	61,915	22,033	—	83,948
Savonranta	84	177	8,730	2,322	—	11,052
Sääminki	611	306	56,974	15,331	—	72,305
Sulkava	365	339	33,208	7,875	5,271	46,354
Koko kihlakunta yhteensä	2,616	2,777	297,138	72,219	5,271	374,628
Koko lääni yhteensä	8,774	10,331	965,642	207,549	16,458	1,189,649

VI. Kuopion lääni.	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>(Unité cadastrale).</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
1. Pielisen kihlakunta.						
Pielinen	586	347	165,686	14,925	—	180,611
Juuka	475	279	95,771	6,490	—	102,261
Nurmes	541	376	171,750	9,625	—	181,375
Rautavaara	108	71	24,073	2,073	—	26,146
Koko kihlakunta yhteensä	1,710	1,073	457,280	33,113	—	490,393
2. Iiomantsin kihlakunta.						
Eno	260	533	40,294	3,013	8,024	51,331
Iiomantsi	737	1,648	126,201	10,481	57,208	193,890
Kiihtelysvaara	417	778	67,021	11,344	1,125	79,490
Pälkjärvi	118	420	2,063	0,312	34,047	36,422
Tohmajärvi	472	1,368	76,169	13,602	4,594	94,365
Koko kihlakunta yhteensä	2,004	4,747	311,748	38,752	104,998	455,498
3. Liperin kihlakunta.						
Kaavi	608	170	23,417	14,927	—	38,344
Kesälahti	278	78	6,435	6,888	—	13,323
Kides	799	218	15,500	32,422	0,187	48,109
Rääkkylä	364	198	6,582	9,293	—	15,875
Liperi ja Polvijärvi	1,190	298	21,802	37,385	0,313	59,500
Kontiolahti	463	203	19,354	15,177	—	34,531
Koko kihlakunta yhteensä	3,702	1,165	93,090	116,092	0,500	209,682
4. Iisalmen kihlakunta.						
Nilsjä	769	677	31,300	44,614	—	75,914
Kiuruvesi	445	161	17,611	19,693	1,049	38,353
Lapinlahti	366	151	20,838	17,025	—	37,863
Iisalmen kauppala	—	83	—	—	—	—
Iisalmi ynnä Rutakko	895	493	53,883	52,475	1,000	107,358
Koko kihlakunta yhteensä	2,475	1,565	123,632	133,807	2,049	259,488
5. Kuopion kihlakunta.						
Kuopion pitäjä	675	1,554	83,781	5,363	1,688	90,832
Karttula	171	640	22,583	0,563	—	23,146
Maaninka	200	521	29,955	1,187	—	31,142
Tuusniemi	297	677	33,861	0,865	—	34,726
Pielavesi	381	690	46,921	1,052	—	47,973
Vianta (osa Pielavettä, luettu Maaninkaan)	249	364	24,015	3,694	0,451	28,160
Koko kihlakunta yhteensä	1,973	4,446	241,116	12,724	2,139	255,979

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>(Unité cadastrale).</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
6. Rautalammin kihlakunta.						
Rautalampi	347	926	36,243	13,090	1,333	50,666
Vesanto	93	145	8,339	2,703	—	11,042
Hankasalmi	297	520	23,215	9,191	0,584	32,990
Suonenjoki	306	646	33,942	5,292	—	39,234
Leppävirta	582	1,419	56,613	20,228	0,937	77,778
Koko kihlakunta yhteensä	1,625	3,656	158,352	50,504	2,854	211,710
Koko lääni yhteensä	13,489	16,652	1,385,218	384,992	112,540	1,882,750
VII. Waasan lääni.						
1. Ilmajoen kihlakunta.						
Ilmajoki ynnä osa Nurmoa	229	955	59,396	4,146	—	63,542
Jalasjärvi	265	757	29,205	4,851	—	34,056
Kauhajoki	204	884	30,104	2,708	—	32,812
Kurikka	173	611	35,333	0,271	—	35,604
Seinäjoki	72	230	13,083	—	—	13,083
Osa Peräseinäjokea	99	270	7,750	0,806	—	8,556
Närpiö	1,145	874	118,879	5,229	—	124,108
Korsnääsi	350	259	32,505	1,526	—	34,031
Lapväärtti	403	618	40,125	3,417	—	43,542
Karjajoki	103	247	12,391	0,734	—	13,125
Sidebyy	141	296	12,917	0,750	—	13,667
Isojoki	193	498	24,635	4,427	—	29,062
Kristiinankaupungin maaseurakunta	100	145	11,208	0,417	—	11,625
Teuva	276	473	37,437	4,142	—	41,579
Osa Jurvaa	77	110	7,771	0,625	—	8,396
Koko kihlakunta yhteensä	3,830	7,227	472,739	34,049	—	506,788
2. Korsholman kihlakunta.						
Laibia	388	1,123	91,604	3,896	—	95,500
Osa Jurvaa	121	300	13,208	0,167	—	13,375
Isokyrö	264	1,278	73,156	5,552	—	78,708
Ylistaro	331	1,510	74,969	3,615	—	78,584
Maalahti	417	409	46,896	1,479	—	48,375
Pirttikylä	226	406	21,557	1,005	—	22,562
Sulva	274	433	35,000	1,646	—	36,646
Petolahti	184	222	12,944	0,806	—	13,750
Bergöö	33	77	3,896	—	—	3,896
Mustasaari	591	1,344	97,042	9,125	—	106,167
Siirretään	2,829	7,102	470,272	27,291	—	497,563

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>(Unité cadastrale).</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
Siirretty	2,829	7,102	470,272	27,291	—	497,563
Raippaluoto	159	246	19,021	—	—	19,021
Koivulahti	208	548	31,000	2,833	—	33,833
Wähäkyrö	284	861	77,417	3,208	—	80,625
Koko kihlakunta yhteensä	3,480	8,757	597,710	33,332	—	631,042
3. Lapuan kihlakunta.						
Uusikaarlepyyn pitäjä	183	378	29,219	3,364	—	32,583
Jeppo	129	232	18,635	1,073	—	19,708
Munsala	349	509	47,208	4,584	—	51,792
Lapua	307	1,267	64,698	6,969	—	71,667
Osa Nurmoa	101	306	16,625	—	—	16,625
Kauhava	337	939	45,458	7,396	—	52,854
Ylihärmä	132	417	15,167	0,896	—	16,063
Alahärmä	261	625	28,047	2,620	—	30,667
Wöyri	626	1,004	113,125	6,937	—	120,062
Maksamaa	76	203	10,979	3,354	—	14,333
Oravainen	216	337	28,584	0,916	—	29,500
Koko kihlakunta yhteensä	2,717	6,217	417,745	38,109	—	455,854
4. Pietarsaaren kihlakunta.						
Lohtaja, Himanka, Ylikannus	747	548	79,753	12,087	—	91,840
Toholampi ja Lesti	291	208	23,823	6,427	—	30,250
Kälviä ja Ullava	340	307	38,542	2,583	0,250	41,375
Kokkolan pitäjä ja Aliveteli	488	459	63,076	5,757	—	68,833
Kaustisenkylä	234	110	18,476	2,378	—	20,854
Weteli, Halsova, Perho	415	260	22,625	9,708	—	32,333
Kruununpyy	340	227	55,031	1,354	—	56,385
Teerijärvi	241	124	28,625	0,667	—	29,292
Pietarsaaren pitäjä	531	439	66,443	3,297	—	69,740
Ähtävä	214	132	26,177	0,427	—	26,604
Luoto	163	78	16,385	0,042	—	16,427
Purmo	163	122	17,875	1,667	—	19,542
Koko kihlakunta yhteensä	4,167	3,014	456,831	46,394	0,250	503,475
5. Kuortaneen kihlakunta.						
Keuruu	164	832	27,094	3,375	—	30,469
Multia	102	263	12,625	2,417	—	15,042
Siirretään	266	1,095	39,719	5,792	—	45,511

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>(Unité cadastrale).</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
Siirretty	266	1,095	39,719	5,792	—	45,511
Pihlajavesi	63	111	6,521	0,917	—	7,438
Wirtaa	236	489	26,864	2,771	0,250	29,885
Ätsäri	146	324	15,014	2,389	0,833	18,236
Alavus ynnä osa Peräseinäjokea	261	464	22,651	2,974	—	25,625
Kuortane	176	191	19,444	0,875	—	20,319
Töysä	99	179	8,115	0,396	—	8,511
Alajärvi	239	208	16,750	3,958	—	20,708
Soini	134	130	11,153	2,701	0,250	14,104
Lehtimäki	66	125	6,031	1,365	—	7,396
Lappajärvi	323	140	23,748	4,325	—	28,073
Evijärvi	282	112	20,073	3,240	—	23,313
Kortesjärvi	205	132	14,154	5,033	—	19,187
Wintala	168	53	8,437	2,167	—	10,604
Koko kihlakunta yhteensä	2,664	3,753	238,674	38,903	1,333	278,910
6. Laukaan kihlakunta.						
Wiitasaari ynnä Konginkangas	274	1,053	28,302	5,410	1,750	35,462
Pihtipudas	222	393	16,969	7,729	0,500	25,198
Kivijärvi	167	342	12,266	2,286	1,250	15,802
Saarijärvi	376	973	31,933	13,400	—	45,333
Karstula	305	655	22,130	6,701	—	28,831
Urainen	100	229	10,146	1,354	—	11,500
Laukaa	295	1,131	25,708	9,831	1,500	37,039
Sumiainen	67	196	4,011	0,906	0,333	5,250
Jyväskylän pitäjä	233	955	25,690	5,884	—	31,574
Kuivasmäki	86	424	10,833	2,334	—	13,167
Koko kihlakunta yhteensä	2,125	6,351	187,988	55,835	5,333	249,156
7. Läänin kaupungit.						
Kokkola	—	—	—	8,667	—	8,667
Pietarsaari	—	—	4,000	—	—	4,000
Uusikaarlepyy	—	—	—	5,458	—	5,458
Nikolainkaupunki	—	—	—	15,083	—	15,083
Kristiinankaupunki	—	—	—	4,292	—	4,292
Kaskinen	—	—	—	0,708	—	0,708
Jyväskylä	—	—	0,342	—	—	0,342
Läänin kaupungit yhteensä	—	—	4,342	34,208	—	38,550
Läänin kihlakunnat yhteensä	18,983	35,319	2,371,687	246,622	6,916	2,625,225
Koko lääni yhteensä	18,983	35,319	2,376,029	280,830	9,916	2,663,775

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>(Unité cadastrale).</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
VIII. Oulun lääni.						
1. Oulun kihlakunta.						
li	221	531	32,438	13,073	1,208	46,719
Kuivaniemi	69	157	4,604	5,729	0,292	10,625
Haukipudas	168	317	36,781	6,011	—	42,792
Kiiminki	82	146	13,989	4,489	—	18,478
Ylikiiiminki	87	162	16,250	4,042	—	20,292
Liminka	163	418	71,365	6,281	—	77,646
Lumijoki	118	240	37,729	4,042	—	41,771
Kempele	49	128	16,250	3,125	—	19,375
Temmes	56	109	12,187	1,396	—	13,583
Tyrnävä	154	359	46,625	3,792	—	50,417
Muhos	219	386	50,729	14,177	—	64,906
Utajärvi	173	386	25,667	12,521	—	38,188
Pudasjärvi	342	521	37,427	24,031	—	61,458
Jokijärvi	101	184	7,000	5,604	—	12,604
Oulun pitäjä	112	233	41,042	6,177	—	47,219
Oulun-Salo	46	131	14,917	1,500	—	16,417
Kuusamo	484	652	17,547	34,703	—	52,250
Koko kihlakunta yhteensä	2,644	5,060	482,547	150,693	1,500	634,740
2. Saloisten kihlakunta.						
Kalajoki	331	289	44,208	1,500	—	45,708
Alavieska	207	137	22,438	0,979	—	23,417
Rautio	90	46	9,542	0,583	—	10,125
Sievi	259	161	26,155	4,772	—	30,927
Ylivieska	342	276	34,042	1,583	—	35,625
Pyhäjoki	324	218	42,417	6,156	—	48,573
Merijärvi	97	75	15,781	2,365	—	18,146
Oulainen	286	187	35,479	10,198	—	45,677
Saloisten pitäjä	148	240	25,906	1,531	—	27,437
Saloisten kappeli	94	120	13,104	1,708	—	14,812
Wihanti	135	163	17,385	7,927	—	25,312
Siikajoki	85	146	20,156	3,781	—	23,937
Revonlahti	55	102	15,417	2,011	—	17,428
Paavola	151	253	37,021	5,375	—	42,396
Ranttila	178	198	31,729	4,021	—	35,750
Hailuoto	120	153	24,031	2,844	—	26,875
Koko kihlakunta yhteensä	2,902	2,764	414,811	57,334	—	472,145

	Savuja. <i>Ménages.</i>		Manttaalia. <i>(Unité cadastrale).</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages.	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
3. Haapajärven kihlakunta.						
Haapavesi	296	361	32,901	11,359	—	44,260
Haapajärvi	305	321	17,248	16,236	—	33,484
Pidisjärvi	367	274	19,908	20,477	—	40,385
Reisjärvi	185	149	12,208	11,813	—	24,021
Kestilä	111	193	13,424	5,274	—	18,698
Piippola	143	229	17,260	14,938	—	32,198
Pulkkila	123	186	20,500	5,469	—	25,969
Kärsämäki	132	131	14,858	12,642	—	27,500
Pyhäjärvi	334	332	29,354	14,396	—	43,750
Koko kihlakunta yhteensä	1,996	2,176	177,661	112,604	—	290,265
4. Kajaanin kihlakunta.						
Hyrnsalmi	92	70	16,239	7,219	—	23,458
Kajaanin maaseurakunta	127	112	25,646	5,083	—	30,729
Kuhmoniemi	328	344	30,344	27,208	—	57,552
Paltamo	158	163	29,777	8,577	—	38,354
Puolanka	191	213	22,208	18,292	—	40,500
Ristijärvi	87	80	15,620	4,380	—	20,000
Sotkamo	377	415	79,901	11,766	0,250	91,917
Suomussalmi	262	269	23,542	21,896	—	45,438
Säresniemi	125	152	30,584	4,458	—	35,042
Koko kihlakunta yhteensä	1,747	1,818	273,861	108,879	0,250	382,990
5. Kemin kihlakunta.						
Kemi	172	548	37,160	3,215	—	40,375
Simo	76	255	12,333	4,146	—	16,479
Tervola	100	297	27,562	1,521	—	29,083
Rovaniemi	190	579	31,614	6,667	—	38,281
Kemijärvi	133	418	9,438	2,781	—	12,219
Ali-Tornio	338	701	69,083	1,688	—	70,771
Karunki	100	287	14,198	0,125	—	14,323
Yli-Tornio	219	493	31,187	1,438	—	32,625
Turtola	91	201	9,427	1,042	—	10,469
Kolari	86	133	6,677	2,406	—	9,083
Kuolajärvi	117	135	3,672	8,016	—	11,688
Koko kihlakunta yhteensä	1,622	4,047	252,351	33,045	—	285,396

	Savuja. <i>Ménagés.</i>		Manttaalia. <i>(Unité cadastrale).</i>			
	Talonsavuja. Propriétaires.	Muita savuja (huusholleja). Autres ménages	Perintö- Terres cen- suelles.	Kruunun- Terres doma- niales.	Rälssi- Francs-alleux.	Yhteensä. Total.
6. Lapin kihlakunta.						
Muonionniska	75	90	4,521	3,781	—	8,302
Enontekiäinen	71	36	1,844	6,854	—	8,698
Kittilä	245	135	4,344	23,323	—	27,667
Sodankylä	226	183	7,474	23,109	—	30,583
Utsijoki	39	37	0,334	2,958	—	3,292
Inari	73	68	1,938	3,604	—	5,542
Koko kihlakunta yhteensä	729	549	20,455	63,629	—	84,084
Koko lääni yhteensä	11,640	16,414	1,621,686	526,184	1,750	2,149,620
Koko Suomi yhteensä	106,412	180,313	14,537,371	2,968,845	2,027,904	19,937,661
josta kaupungeissa	—	—	4,342	34,208	—	38,550
„ kihlakunnissa	106,412	180,313	14,533,029	2,934,637	2,027,904	19,899,111
					Rälssi- Lahjoitus-	

20. Taulu, josta nähdään Suomen Hypoteekki-yhdistyksestä ulkona olevien lainojen lukumäärä sekä näiden yhteenlaskettu suuruus oloja myöten viime päivänä Joulukuuta allamainittuina vuosina.

Tableau indiquant le montant des prêts de la Société Hypothécaire données aux agriculteurs.

	1871.			1872.			1873.			1874.			1875.		
	Ulkona olevien lainojen lukumäärä. <i>Nombre des prêts.</i>	Lainojen yhteenlaskettu suuruus markkoissa. <i>Montant total des prêts.</i>	Kunkin lainan keskimääräinen suuruus. <i>Moyenne des prêts.</i>	Ulkona olevien lainojen lukumäärä. <i>Nombre des prêts.</i>	Lainojen yhteenlaskettu suuruus markkoissa. <i>Montant total des prêts.</i>	Kunkin lainan keskimääräinen suuruus. <i>Moyenne des prêts.</i>	Ulkona olevien lainojen lukumäärä. <i>Nombre des prêts.</i>	Lainojen yhteenlaskettu suuruus markkoissa. <i>Montant total des prêts.</i>	Kunkin lainan keskimääräinen suuruus. <i>Moyenne des prêts.</i>	Ulkona olevien lainojen lukumäärä. <i>Nombre des prêts.</i>	Lainojen yhteenlaskettu suuruus markkoissa. <i>Montant total des prêts.</i>	Kunkin lainan keskimääräinen suuruus. <i>Moyenne des prêts.</i>	Ulkona olevien lainojen lukumäärä. <i>Nombre des prêts.</i>	Lainojen yhteenlaskettu suuruus markkoissa. <i>Montant total des prêts.</i>	Kunkin lainan keskimääräinen suuruus. <i>Moyenne des prêts.</i>
Uudenmaan lääni . .	174	2,871,900	16,505	181	2,943,600	16,263	183	2,919,000	15,951	182	2,900,600	15,937	185	3,100,800	16,761
Turun ja Porin „ . .	142	2,389,300	16,826	138	2,369,600	17,171	141	2,532,700	17,962	141	2,829,500	20,067	143	3,212,000	22,461
Hämeenlinnan „ . .	136	2,126,400	15,635	133	2,016,300	15,160	130	2,259,900	17,384	123	2,173,000	17,667	121	2,244,900	18,553
Wiipurin „ . .	81	2,270,700	28,033	82	1,980,300	24,150	81	1,970,400	24,326	83	1,986,700	23,936	84	2,069,100	24,632
Mikkelin „ . .	278	1,796,400	6,462	274	1,819,400	6,640	274	1,867,900	6,817	269	1,805,600	6,712	266	1,771,300	6,659
Kuopion „ . .	555	2,900,262	5,226	553	2,841,561	5,138	546	2,835,461	5,193	535	2,698,061	5,043	531	2,624,661	4,943
Waasan „ . .	644	2,541,428	3,946	639	2,503,428	3,918	621	2,427,978	3,910	602	2,333,568	3,876	579	2,228,468	3,849
Oulun „ . .	240	977,787	4,074	237	956,986	4,038	233	931,586	3,998	223	886,586	3,527	210	810,686	3,860
Summa	2,250	17,874,177	7,944	2,237	17,431,175	7,792	2,209	17,744,925	8,033	2,158	17,613,615	8,162	2,119	18,061,915	8,524

21. Taulu, joka näyttää Suostuntave-
Montant de la subven-

	1871.								1872.									
	Suostuntaveroa Subvention payée par				Ylimääräisiä ja elinkei- non suostuntaveroa. Subvention extraordinaire.	Summa. Total.				Suostuntaveroa Subvention payée par				Ylimääräisiä ja elinkei- non suostuntaveroa. Subvention extraordinaire.	Summa. Total.			
	Suomen kansalaisilta. Les citoyens de la Finlande.		muilta kuin Suomen kansalaisilta. Les étrangers.			Markkaa.	p.	Suomen kansalaisilta. Les citoyens de la Finlande.		muilta kuin Suomen kansalaisilta. Les étrangers.		Markkaa.	p.		Markkaa.	p.		
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.				Markkaa.	p.	Markkaa.	p.							
Uudenmaan lääni	14,067	20	6,162	20	24,299	70	154,529	10	132,342	60	5,483	80	24,793	60	162,620	—		
Turun ja Porin ”	77,146	80	3,248	—	18,160	—	98,554	80	82,757	—	3,009	60	28,240	—	114,006	60		
Hämeenlinnan ”	38,601	40	1,790	40	5,890	—	46,281	80	44,636	30	1,973	—	6,490	—	53,099	30		
Viipurin ”	86,437	40	5,293	—	19,615	85	111,346	25	91,879	90	6,302	60	19,445	45	117,627	95		
Mikkelin ”	24,257	60	787	20	3,915	—	28,959	80	27,207	20	1,044	—	3,670	—	31,921	20		
Kuopion ”	27,383	15	796	80	1,888	50	30,068	45	27,525	20	807	60	3,381	—	31,713	80		
Waasan ”	45,861	60	158	40	7,473	75	53,493	75	48,644	60	249	60	10,471	—	59,365	20		
Oulun ”	50,458	80	56	80	4,685	—	55,200	60	38,345	40	70	70	4,750	—	43,166	10		
Suomen virkamiehet Pietarissa	5,727	20	—	—	—	—	5,727	20	6,076	20	—	—	—	—	6,076	20		
Summa	479,941	15	18,292	80	85,927	80	584,161	75	499,414	40	18,940	90	101,241	5	619,596	35		

ron määrän Suomessa vuosina 1871—1875.
tion en 1871—1875.

	1873.								1874.								1875.																
	Suostuntaveroa Subvention payée par				Ylimääräisiä ja elinkei- non suostuntaveroa. Subvention extraordinaire.	Summa. Total.				Suostuntaveroa Subvention payée par				Ylimääräisiä ja elinkei- non suostuntaveroa. Subvention extraordinaire.	Summa. Total.				Suostuntaveroa Subvention payée par				Ylimääräisiä ja elinkei- non suostuntaveroa. Subvention extraordinaire.	Summa. Total.									
	Suomen kansalaisilta. Les citoyens de la Finlande.		muilta kuin Suomen kansalaisilta. Les étrangers.			Markkaa.	p.	Suomen kansalaisilta. Les citoyens de la Finlande.		muilta kuin Suomen kansalaisilta. Les étrangers.		Markkaa.	p.		Suomen kansalaisilta. Les citoyens de la Finlande.		muilta kuin Suomen kansalaisilta. Les étrangers.		Markkaa.	p.	Suomen kansalaisilta. Les citoyens de la Finlande.			muilta kuin Suomen kansalaisilta. Les étrangers.		Markkaa.	p.	Suomen kansalaisilta. Les citoyens de la Finlande.		muilta kuin Suomen kansalaisilta. Les étrangers.		Markkaa.	p.
	Markkaa.	p.	Markkaa.	p.				Markkaa.	p.	Markkaa.	p.				Markkaa.	p.	Markkaa.	p.			Markkaa.	p.		Markkaa.	p.			Markkaa.	p.	Markkaa.	p.		
141,360	—	4,673	—	34,572	50	180,605	50	157,358	60	5,478	60	30,998	70	193,835	90	187,712	80	5,061	20	62,924	40	255,698	40										
99,629	—	3,601	80	16,813	—	120,043	80	124,269	60	6,068	20	24,335	95	154,673	75	137,017	40	5,813	20	30,367	55	173,228	15										
55,315	80	1,789	80	7,650	—	64,755	60	69,515	80	1,558	20	12,410	—	83,484	—	78,711	80	1,850	—	8,870	—	89,431	80										
102,012	20	5,964	40	22,345	85	130,319	45	124,670	24	7,489	—	26,708	80	158,868	4	143,591	60	10,535	—	32,065	70	186,192	30										
29,379	40	964	—	3,930	—	34,273	40	38,956	—	1,315	20	4,190	—	44,461	20	36,670	80	1,339	20	4,000	—	42,010	—										
35,035	40	1,163	60	5,185	75	41,384	75	46,142	60	1,278	80	6,783	15	54,204	55	45,941	—	825	20	7,510	—	54,276	20										
59,272	20	224	80	11,888	75	71,385	75	69,479	20	450	40	12,377	80	82,307	40	81,825	—	602	40	14,320	—	96,747	40										
41,522	80	260	80	5,195	—	46,978	60	45,200	80	390	40	5,655	—	51,246	20	46,693	—	1,966	—	6,272	—	54,931	—										
6,571	80	—	—	—	—	6,571	80	6,381	60	—	—	—	—	6,381	60	6,687	60	—	—	—	—	6,687	60										
570,098	60	18,639	20	107,580	85	696,318	65	681,974	44	24,028	80	123,459	40	829,462	64	764,881	—	27,992	20	166,329	65	959,202	85										

Tableau comparatif des monnaies, mesures et poids en :

Finlande	Russie	Suède	France	Angleterre
1 Markka = 100 penniä *)	0,25 rouble = 25 kopek	0,7057 krona = 70,57 öre	1 franc	0,039776 Liv. Sterling = 9,55 pence
1 peninkulma (= 10 virstaa = 18,000 kyynärää = 36,000 jalkaa)	10,019 verst	1 mil = 360 ref	10,6886 kilomètres	6,6416 british-miles = 5,7718 sea miles
1 sylvä (= 3 kyynärää)	0,83496 saschen = 2,50488 arschin	0,6 stång	1,7815 mètres	1,9483 yard
1 jalka (= 10 kymmenystuumaa)	0,41748 arschin	1 fot	0,2969 mètre	0,9741 foot
1 □ virsta (= 231,428 tynnyrin- alaa)	1,0038 □ verst	0,01 □ mil	1,1423 □ kilomètre	0,44110 □ british miles
1 tynnyrinä (= 56,000 □ jalkaa)	0,45183 déciatine	5,6 □ ref	0,49364 hectare	1,21983 acre
1 kippunta (= 20 leiviskää)	1,038 berkovetz = 10,38 pouds	4 centner	170,028 kilogrammes	374,8532 pound avoir- dupois
1 leiviskä (= 20 naulaa)	0,51901 poud	0,2 centner = 20 skäl- pund	8,501 kilogrammes	18,74266 pound avoir- dupois
1 naula (= 32 luotia)	1,038 fount	1 skäl-pund	425,07 grammes	0,93713 pound avoirdupois
1 luoti (= 4 kvintiiniä)	3,114 solotniks	3,125 ort = 312,5 korn	13,283 grammes	0,46856 ounces
1 tynnyri (= 6,3 kuutiojalkaa = 30 kappaa = 63 kannua)	0,78608 tshetverte	6,3 kubikfot	1,6489 hektolitre	0,56741 imp. quarter = 4,53954 bushels
1 kappa (= 2,1 kannua)	0,209621 tsjetverik	2,1 kannua	5,4963 litres	0,15132 bushels
1 kannu (= 2 tuoppia = 8 korttelia = 100 kuutiokymmenystuumaa)	0,2128 védro	1 kannua	2,6173 litres	0,57645 imp. gallon
1 aami (= 60 kannua)	12,7685 védro	6 kubikfot	1,5704 hektolitre	34,587 imp. gallon
1 ankkuri (= 15 kannua)	3,1921 védro	1,5 „	39,2598 litres	8,64675 imp. gallon
1 lästi (= 288 leiviskää = 148 kuutiojalkaa)	circa 1,25 laste	0,576 nyläst	1,86 tonneau	1,86 regist. ton.

*) Par la loi du 9 Août 1877 l'étalon d'or a été adopté en Finlande. Une pièce de 10 marc's contient 2,903226 grammes d'or pur.